

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

การพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการให้บริการสาธารณะ
ในระดับท้องถิ่น: กรณีศึกษาการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน
กลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โดย

ดร. นพพล อัคราต และคณะ

2 ตุลาคม 2562

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

การพัฒนาแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการให้บริการสาธารณะ
ในระดับท้องถิ่น: กรณีศึกษาการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน
กลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คณะผู้วิจัย

1. ดร. นพพล อัครา	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
2. อาจารย์อัยยวี วีระพันธ์พงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
3. ผศ. ดร. อาริยา ป้องศิริ	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
4. ผศ. ดร. พิมพ์ลิขิต แก้วหานาม	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
5. อาจารย์ฐาปณีย์ เวสารัชเวชย์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
6. ดร. สมานันท์ วัฒนพงศ์ผาสุข	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
7. อาจารย์สุเทพ ไชยจันทร์	นักวิชาการอิสระ

ชุดโครงการศูนย์ส่งเสริมและประสานงานการวิจัย

เพื่อการปกครองตนเองของท้องถิ่น (สปวท.)

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทสรุปผู้บริหาร

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการให้บริการสาธารณะในระดับท้องถิ่น : กรณีศึกษาการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” มีที่มาจากการที่นโยบายด้านการกระจายอำนาจในการจัดทำบริการด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีปัญหาสำคัญคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ยังไม่มีแนวทางและรูปแบบการจัดทำบริการในเรื่องนี้ที่ชัดเจน ขาดการมีส่วนร่วมจากภาคประชาสังคมและชุมชน หรือใช้วิธีการสนับสนุนที่ไม่ทำให้เกิดคุณค่าและตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาความยั่งยืนในการจัดบริการในเรื่องนี้ต่อชุมชนและประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งคณะผู้วิจัยเห็นว่าในการกิจด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของท้องถิ่นนั้นไม่มีใครสามารถดำเนินการและจัดบริการได้ดีกว่าชุมชนท้องถิ่นซึ่งมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมอยู่แล้ว ทั้งนี้ ในพื้นที่จังหวัดทางภาคอีสานตามแนวเทือกเขาภูพาน มีชุมชนท้องถิ่นที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญ โดยเฉพาะในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ในรูปขององค์กรชุมชนและเป็นองค์กรชุมชนที่ควรได้รับการพัฒนาระบบการจัดการ หรือการประสานความร่วมมือระหว่างกันในฐานะเครือข่ายองค์กรชุมชนที่มีวัฒนธรรมร่วมกันและพัฒนาความเข้มแข็งระหว่างองค์กรชุมชนดังกล่าวให้เกิดพลังขับเคลื่อนเครือข่ายที่มีผลประโยชน์และเป้าหมายร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การสร้างเครือข่ายนโยบาย ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร่วมกันกับองค์กรภาคีอื่น ๆ ในระดับท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาโครงสร้าง เครื่องมือ และการกำหนดกลยุทธ์และคุณค่าทางการจัดการร่วมกันภายใต้แนวทางการจัดการแบบเครือข่ายในพื้นที่ ซึ่งเป็นทิศทางและรูปแบบการจัดการภาครัฐที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาและสร้างนวัตกรรมทางการจัดการปกครองท้องถิ่นในปัจจุบัน ซึ่งจะสามารถตอบโจทย์การบริหารที่เหมาะสมและทิศทางการจัดการบริการสาธารณะในระดับท้องถิ่นที่จะเป็นการสร้างคุณค่าความเป็นพลเมืองและประชาสังคมในชุมชนให้ช่วยผลักดันและน่านโยบายสาธารณะไปปฏิบัติในชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล คุ่มค่า และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการได้อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพการบริหารจัดการขององค์กรชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2. เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการบริหารจัดการขององค์กรชุมชนต่าง ๆ ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3. เพื่อออกแบบและพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของการพัฒนาแบบการจัดการเครือข่ายแบบร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 4. เพื่อเสนอแนะแนวทางสำหรับการพัฒนาแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือเชิงนโยบายและ

การจัดการระหว่างองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคีต่าง ๆ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว และภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research Methods) ระหว่างระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อออกแบบกระบวนการพัฒนาเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และแสดงผลข้อมูลเพื่อสร้างความกระจ่างแก่การตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัยที่กำหนดไว้ โดยเริ่มจากกระบวนการการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) ซึ่งเป็นวิธีการวิจัยหลักที่ผู้วิจัยใช้ดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ จากการเลือกกรณีศึกษา (Case study) ที่เป็นองค์กรชุมชนต้นแบบที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานของวัฒนธรรมชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 5 องค์กรชุมชน ได้แก่ 1) ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทบ้านโคกโก่ง หมู่ 5 ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทบ้านภู หมู่ 1 และ 2 ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร 3) ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทบ้านโนนหอม หมู่ 2 ตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร 4) ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทบ้านกุดแข้งดอน หมู่ 5, 9, 11, และ 12 ตำบลกุดเชียงหมี อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร และ 5) ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทบ้านนาบัว หมู่ที่ 5, 13, และ 14 ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องการ ผ่านเทคนิคและเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ 1) การวิจัยเอกสารใช้ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติซึ่งเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการและระบบการบริหารของคณะกรรมการที่ดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชน ผ่านระเบียบกฎหมาย ประกาศคำสั่ง ตำรา เอกสาร ประชุมสัมมนา และรายงานการศึกษาต่างๆ เพื่อรวบรวมประเด็นที่เกิดขึ้น 2) การสัมภาษณ์ข้อมูลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ตัวแทนคณะกรรมการ/กลุ่มชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวชุมชนในแต่ละพื้นที่กรณีศึกษา จำนวน 3 – 5 คน 2) ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ในฐานะผู้มีภารกิจและอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้อง ในแต่ละพื้นที่กรณีศึกษา จำนวน 3 – 5 คน 3) ตัวแทนหน่วยงาน/องค์กรภาคีอื่นที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน เช่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม เป็นต้น ในแต่ละพื้นที่กรณีศึกษา จำนวน 3 – 5 คน และ 4) ตัวแทนภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการเอกชนที่ได้รับผลกระทบจากการบริการการท่องเที่ยวในชุมชน เช่น นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ เป็นต้น ในแต่ละพื้นที่กรณีศึกษา จำนวน 3 – 5 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาความเหมาะสมข้อมูลที่ต้องการและความพร้อมในการให้ข้อมูลด้วย นอกจากนี้ยังใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยในพื้นที่ต่างๆ เพื่อกำหนดลักษณะผลการปฏิบัติของแต่ละกรณีศึกษาในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งจะใช้เป็นพื้นฐานในการนำไปสู่การวิเคราะห์และพัฒนารูปแบบเชิงประจักษ์เพื่อปรับปรุงนโยบายภาครัฐที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) ใช้ในการ

ประเมินระดับความเป็นไปได้ต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคีต่างๆ สำหรับนำไปสู่การพัฒนาเครือข่ายทางนโยบาย ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้วิธีการเลือก ผู้เชี่ยวชาญซึ่งกลุ่มเป้าหมายในการทำการวิจัยครั้งนี้แบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 18 รายเพื่อเข้าร่วมการประเมินแบบกระบวนการ Del-phi และนำมาวิเคราะห์ผลทางสถิติด้วย โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS นอกจากนี้คณะผู้วิจัยยังได้นำผลจากการประเมินความเป็นไปได้ของการ พัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการให้บริการสาธารณะแนวใหม่: กรณีศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อเข้าสู่ การกำหนดเป็นหัวข้อจัดประชุมสัมมนากลุ่มย่อยระหว่างตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเสนอแนะ และปรับใช้นโยบาย แผนแม่บท ระเบียบกฎหมายและยุทธศาสตร์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายและการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้เกิดผลในทางปฏิบัติต่อไป

จากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการขององค์กรชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในส่วนนี้ คณะผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการขององค์กรชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งได้ทำการนำเสนอโดยแยกเป็นรายกรณีศึกษาทั้ง 5 พื้นที่กรณีศึกษา ดังนี้

1.1 กรณีชุมชนท่องเที่ยวบ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

บ้านโคกโก่ง หมู่ที่ 5 ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีที่ตั้งของชุมชนอยู่เชิงเทือกเขาภูพานที่ทอดยาวกั้นเขตแดนระหว่างจังหวัดกาฬสินธุ์และมุกดาหาร อยู่ห่างจากตัวจังหวัดกาฬสินธุ์ไปทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ 90 กิโลเมตร โดยใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 (แม่สอด – มุกดาหาร) ถึงบริเวณแยกบ้านนาไคร้ เลี้ยวไปทางทิศเหนือตามถนนลาดยางเข้าหมู่บ้านโคกโก่ง ระยะทางอีก 3 กิโลเมตร

หมู่บ้านโคกโก่ง หมู่ที่ 5 ตำบลกุดหว้า มีครัวเรือนทั้งสิ้นจำนวน 228 หลังคาเรือน ประกอบด้วยประชากร 550 คน เป็นชาย 285 คน หญิง 265 คน มีนางสมบัติ สมสวย เป็นผู้ใหญ่บ้าน มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 3 คน มีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) 2 คน และมีคณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายต่างๆ รวมทั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอื่นๆ รวมเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านโคกโก่งจำนวน 15 คน ซึ่งจัดการบริหารในรูปของคณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) มาตั้งแต่ พ.ศ. 2528

สำหรับการบริหารจัดการกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านโคกโก่ง ใช้ระบบการบริหารจัดการโดยผ่านคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์บ้านโคกโก่ง ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับการจดทะเบียนในรูปวิสาหกิจชุมชนเพื่อดำเนินการจัดกิจกรรมการให้บริการการท่องเที่ยวกับ

ทางสำนักงานเกษตรจังหวัดกาฬสินธุ์ขึ้น ปัจจุบันมีนายพร อัฐนาค อดีตผู้อำนวยการโรงเรียน และเป็นประธานกลุ่ม มีสมาชิกจำนวน 78 คน มีทุนสะสมที่ได้จากการบำรุงของสมาชิกและผลประกอบการที่ได้จากส่วนกำไรการจัดบริการท่องเที่ยวชุมชนปัจจุบันมีจำนวนประมาณ 10,000 บาท ซึ่งแต่ก่อนที่จะมีการจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนของบ้านโคกโก่ง ใช้ระบบคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งมีผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานและมีคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ เช่น ฝ่ายบ้านพัก ฝ่ายการต้อนรับ ฝ่ายอาหาร ฝ่ายการแสดง เป็นต้น ได้ใช้ระบบการบริหารจัดการแบบอาศัยการมีส่วนร่วมและความไว้วางใจเป็นหลักซึ่งใช้เป็นรูปแบบการวางโครงสร้างการบริหารจัดการของกลุ่มจัดการท่องเที่ยวชุมชนมาตั้งแต่จัดตั้งเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทตั้งแต่ พ.ศ. 2541

จากข้อมูลที่ได้เกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนของหมู่บ้านโคกโก่งจะทำให้เห็นได้ว่าเดิมแม้จะเรียกชื่อคณะกรรมการกลุ่มโฮมสเตย์ เพื่อให้แยกระบบการบริหารจัดการเกี่ยวกับการบริการการท่องเที่ยวชุมชนออกจากการบริหารจัดการปกครองหมู่บ้าน แต่การบริหารจัดการที่เกิดขึ้นตามสภาพความเป็นจริงก็อาศัยแกนนำกลุ่มเดียวกันในการขับเคลื่อนการบริหารงานหมู่บ้านและการบริการการท่องเที่ยวของชุมชนไปด้วยกัน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในส่วนต่างๆ เข้ามาร่วมตามความถนัดและความสนใจของแต่ละคน เช่น ฝ่ายต้อนรับ ฝ่ายการแสดง ฝ่ายครัว ฝ่ายบ้านพัก เป็นต้น ซึ่งแต่ละฝ่ายที่จัดขึ้นได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาความรู้ความสามารถในการจัดบริการจากหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง และสมาชิกแต่ละคนจะมีรหัสสำหรับการตรวจสอบการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละฝ่ายและการจัดสรรรายได้ที่เป็นค่าตอบแทนให้ในแต่ละครั้งที่จัดบริการการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น ซึ่งปัจจุบันได้มีความพยายามยกระดับการบริหารจัดการกลุ่มโฮมสเตย์แยกออกจากระบบการบริหารงานของหมู่บ้านในชื่อของ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์บ้านโคกโก่ง ขึ้นซึ่งทำให้เป็นความชัดเจนของลักษณะองค์กรชุมชนที่ขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนของหมู่บ้านโคกโก่งไปอีกขั้นหนึ่ง

สำหรับการบริหารจัดการในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง สมาชิกที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมการท่องเที่ยวทุกคนจะมีรหัสของตนเอง เมื่อแต่ละคนได้ทำหน้าที่หรือเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนที่เกิดขึ้นในส่วนต่าง ๆ แล้ว หลังจากนำรายได้จากโฮมสเตย์หักค่าใช้จ่ายต่างๆ แล้ว จึงจะมีการนำเงินมาแบ่งปันกันเป็นคราว ๆ ไป เช่น สมมติว่ามีนักท่องเที่ยว 100 คน อัตราค่าจัดบริการท่องเที่ยวพร้อมพักโฮมสเตย์คนละ 500 บาท รวมเป็นเงินรายได้ที่จะเข้ามาในชุมชนครั้งนี้จำนวน 50,000 บาท เมื่อหักค่าที่พักโฮมสเตย์ให้กับเจ้าของบ้านพักแต่ละหลังในราคาคนละ 200 บาท/คน รวมเป็นเงินค่าบ้านพักโฮมสเตย์จำนวน 20,000 บาท ก็จะเหลือเงินที่จะต้องนำมาบริหารและจัดการสำหรับค่าใช้จ่ายส่วนต่างๆ เช่น ค่าอาหาร ค่าเดินทาง ค่าทำกิจกรรม และอื่นๆ หลังจากหักค่าใช้จ่ายทั้งหมดแล้ว เหลือเป็นเงินสุทธิจำนวนเท่าไร คณะกรรมการก็จะนำมาจัดแบ่งให้กับผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการในส่วนต่างๆ ตามสัดส่วนไล่เรียงกันครบทุกคน ซึ่งได้ใช้วิธีนี้มาตั้งแต่มีการเปิดรับคณะนักท่องเที่ยวกลุ่มแรกเมื่อปี พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา ซึ่งปัจจุบันนี้ก็ยังคงใช้วิธีการนี้อยู่แต่มีการจัดสรรเพื่อเป็นค่าดำเนินการส่วนกลางของการบริหาร

จัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและการระดมทุนจากสมาชิกเพื่อให้ได้รับสิทธิประโยชน์และสวัสดิการ รวมทั้งเงินปันผลรายปีจากการประกอบการในส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนที่เกิดขึ้นด้วย ซึ่งผลประโยชน์ต่อสมาชิกนั้นมีระบบการกระจายรายได้บนความเป็นธรรม

ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านโคกโก่ง หมู่ที่ 5 ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ในพื้นที่บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลนาไคร้ ซึ่งมีวิสัยทัศน์ขององค์กร ได้แก่ “พัฒนาคุณภาพชีวิตสมบูรณ์ เพิ่มพูนความรู้ เชิดชูคุณธรรม น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำชื่อเสียงสู่สากล” และได้ใช้คำขวัญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ไว้ว่า “โคกโก่งโฮมสเตย์ มนต์เสน่ห์ผู้ไท ตะไลล้านตระการตา ศูนย์ปัญญาพระใหญ่ ไคโนเสาร์เลื่องลือ เสือเย็บมือสุดสวย รวยน้ำเลี้ยวชีพอ่างวังมน ผู้คนอ่อนน้อมอยู่เย็น” รวมทั้ง ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านที่ 6 เกี่ยวกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไว้ดังนี้ 1. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้ได้มาตรฐาน 2. แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ได้อย่างยั่งยืน แต่หากจะกล่าวถึงบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลนาไคร้ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในกรณีชุมชนท่องเที่ยวบ้านโคกโก่งแล้วจะเห็นได้มีกระบวนการบริหารจัดการคล้ายกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วไป ไม่ได้มีเป้าหมายหรือแผนพัฒนาเฉพาะสำหรับการส่งเสริมหรือพัฒนาการบริการการท่องเที่ยวชุมชนของหมู่บ้านโคกโก่ง ซึ่งอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบอย่างเป็นระบบเท่าใด ทั้งนี้มักจะอ้างถึงข้อจำกัดเรื่องงบประมาณและบุคลากรที่ไม่มีฝ่ายได้รับผิดชอบดูแลงานท่องเที่ยวชุมชนโดยตรง จึงมักใช้วิธีร่วมกิจกรรมตามที่ชุมชนบ้านโคกโก่งจัดขึ้นเป็นคราว ๆ ไป

1.2 กรณีชุมชนท่องเที่ยวบ้านภู ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

บ้านภู หมู่ที่ 1 และ 2 ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร เป็นหมู่บ้านชาวผู้ไท ที่จัดเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแห่งแรกของจังหวัดมุกดาหาร ตั้งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดมุกดาหารไปทางทิศตะวันตกระยะทาง 57 กิโลเมตร ห่างจากตัวอำเภอหนองสูงไปทางทิศใต้ระยะทาง 7 กิโลเมตร

เนื่องจากที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่ที่ราบระหว่างภูเขา ประกอบด้วยทิวเขาล้อมรอบทั้ง 4 ด้าน ทำให้มีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่สวยงาม มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งบรรพบุรุษของชาวบ้านภูได้สร้างบ้านแปงเมือง ทำการพัฒนาหมู่บ้านมาอย่างต่อเนื่อง มีการจัดทำวางผังหมู่บ้านอย่างดีเป็นตารางหมากรุกฮ็อตที่มีระบบการคมนาคมค่อนข้างสะดวกภายในหมู่บ้าน นับเป็นวิสัยทัศน์ที่มองการณ์ไกลของบรรพชนชาวบ้านภู ทำให้มีการปลูกสร้างบ้านเรือนอย่างเป็นระเบียบ มีความสะอาด การใช้ชีวิตของชาวบ้านภูเป็นไปด้วยความเรียบง่าย ยึดความพอเพียงในการดำเนินวิถีชีวิต คงความเป็นผู้ไทที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองซึ่งถือเป็นจุดเด่นของชาวบ้านภูที่นำไปสู่การสร้างศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบันขึ้น

ชุมชนบ้านภูเป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) มาตั้งแต่ พ.ศ. 2528 ประกอบด้วย 2 หมู่บ้าน โดยหมู่ที่ 1 มีครัวเรือนทั้งสิ้น 188 หลังคาเรือน ประกอบไปด้วยประชากร 550 คน เป็นชาย 275 คน หญิง 265 คน มีนายเผด็จศักดิ์ แสนโคตร เป็นกำนันดูแลพื้นที่ ในขณะที่

หมู่ที่ 2 มีครัวเรือนทั้งสิ้น 214 หลังคาเรือน ประกอบไปด้วยประชากร 557 คน เป็นชาย 266 คน หญิง 279 คน มีนายพัฒนา นามเหลา เป็นผู้ใหญ่บ้านดูแลพื้นที่ในหมู่ที่ 2 โดยหมู่บ้านทั้ง 2 แยกกันบริหารภายใต้ระบบคณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อพป.

ชุมชนท่องเที่ยวบ้านภู มีพัฒนาการมาจากการเป็นหมู่บ้านชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงระดับเขตตรวจราชการของกระทรวงมหาดไทย เมื่อปี 2549 ซึ่งกรมการพัฒนาชุมชน ได้ส่งเสริมให้หมู่บ้านชุมชนได้นำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการพัฒนาหมู่บ้าน แล้วกลายเป็นจุดเริ่มต้นของการเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ผ่านการศึกษาดูงานจากพื้นที่ต่างๆ ทำให้หมู่บ้านเกิดการบูรณาการองค์ความรู้ที่ได้รับจากการดูงานผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมและประเพณีภายในหมู่บ้านของตน จนสามารถก่อตั้งกลุ่มโฮมสเตย์บ้านภูซึ่งมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นทางวัฒนธรรมได้ในที่สุด

ทั้งนี้กลุ่มโฮมสเตย์บ้านภูมีแนวทางในการบริหารจัดการสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับหมู่บ้านโคกโก่ง เนื่องจากเป็นพื้นที่ศึกษาดูงานที่ทางกลุ่มโฮมสเตย์บ้านภูเคยได้ศึกษาเรียนรู้ โดยกระบวนการต่าง ๆ มีลักษณะที่สอดคล้องกัน คือ สมาชิกที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมการท่องเที่ยวทุกคนจะมีรหัสของตนเอง เมื่อแต่ละคนได้ทำหน้าที่หรือเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนที่เกิดขึ้นในส่วนต่าง ๆ แล้ว หลังจากนำรายได้จากโฮมสเตย์หักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ แล้ว จึงจะมีการนำเงินมาแบ่งปันกันเป็นคราว ๆ ไป เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคน โดยได้มีการกำหนดให้สมาชิกจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างน้อยที่สุด 1 กิจกรรม ในกระบวนการของการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ตั้งแต่การต้อนรับนักท่องเที่ยว อาหารการกิน และที่พักอาศัย การบริหารจัดการด้วยวิธีการเช่นนี้นอกจากจะส่งผลทางตรงซึ่งทำให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้ทุกขั้นตอนแล้ว ยังส่งผลทางอ้อมต่อกลุ่มโฮมสเตย์บ้านภูในเรื่องของการยอมรับกฎ กติกาต่าง ๆ ที่ได้ออกแบบร่วมกัน การยอมรับดังกล่าวนี้นำมาซึ่งการพัฒนาต่อยอดกลายเป็นระเบียบข้อบังคับที่มีลักษณะเป็นลายลักษณ์อักษรในที่สุด

ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทบ้านภู ตั้งอยู่ในพื้นที่บริการของเทศบาลตำบลบ้านเป้า ได้กำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กรไว้ดังนี้ “เทศบาลโปร่งใส คุณธรรมนำใจ ใส่ใจสุขภาพ ส่งเสริมการศึกษา พัฒนาคุณภาพชีวิต” และเมื่อพิจารณาเกี่ยวกับนโยบายด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้วพบว่าไม่ได้มีการระบุไว้ชัดเจนแต่สามารถเทียบเคียงได้จากนโยบายด้านต่าง ๆ ดังนี้ นโยบายด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี นโยบายด้านเศรษฐกิจ และนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม จึงเห็นได้ว่าบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในกรณีของหมู่บ้านภูนั้นยังขาดความชัดเจนในการวางแผนการพัฒนา ร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรชุมชน ทำให้ขาดโอกาสการพัฒนาความร่วมมือในการบริหารจัดการพื้นที่รับผิดชอบและวางยุทธศาสตร์การพัฒนาที่จะยกระดับศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนของหมู่บ้านภูให้ได้รับมาตรฐานและจัดเป็นบริการสาธารณะที่จะนำไปสู่การพัฒนา ศักยภาพเชิงพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

1.3 กรณีชุมชนท่องเที่ยวบ้านโนนหอม ตำบลโนนหอม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

ชุมชนบ้านโนนหอม เรียกตัวเองว่าเป็นชุมชนเผ่าผู้ไทกะตาก หรือกะต๊ะ ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ห่างจากตัวเมืองสกลนครประมาณ 16 กิโลเมตร เมื่อเดินทางจากเมืองสกลนครจะใช้เส้นทางหมายเลข 223 (สกลนคร – นาแก) แล้วเลี้ยวขวาที่ทางหลวงชนบทหมายเลข 2358 เข้ามาในหมู่บ้านโนนหอมประมาณ 2 กิโลเมตร

บ้านโนนหอม หมู่ 2 มีจำนวนครัวเรือน 276 หลังคาเรือน มีจำนวนประชากรทั้งหมด 910 คน แยกเป็นชาย 425 คน หญิง 485 คน และบ้านโนนหอมใหม่ หมู่ 11 มีครัวเรือน 267 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด 796 คน แยกเป็นชาย 383 คน หญิง 413 คน มีนายศรชัย ชันเพียแก้ว เป็นผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการหมู่บ้านในฝ่ายต่างๆ รวม 25 คน

จุดเริ่มต้นของการเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทบ้านโนนหอม นั้น เกิดขึ้นจากวิถีชุมชนของชาวบ้านโนนหอมที่สามารถชูอัตลักษณ์ชุมชนผู้ไทไปสู่การเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในระดับจังหวัดสกลนครทำให้หมู่บ้านโนนหอมกลายเป็นที่รู้จักของหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกนำไปสู่การวางแผนและพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในการศึกษาดูงานจากหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ ทำให้หมู่บ้านเกิดการบูรณาการองค์ความรู้ที่ได้รับจากการดูงานผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมและประเพณีภายในหมู่บ้านของตน จนสามารถก่อตั้งกลุ่มท่องเที่ยวบ้านโนนหอมซึ่งพยายามชูเอกลักษณ์ที่โดดเด่นทางวัฒนธรรมผู้ไทของตนเองในการเป็นจุดขายได้ในที่สุด

ในปี พ.ศ. 2561 กรมการพัฒนาชุมชน ได้ดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในการจัดทำโครงการหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในพื้นที่ต่าง ๆ ผ่านบทบาทการดำเนินโครงการและบริหารโครงการโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่จังหวัดและอำเภอ ซึ่งในส่วนของอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนครนั้น ได้เลือกหมู่บ้านที่มีความพร้อมและสามารถพัฒนาตามแนวทางของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีตามนโยบายของรัฐบาลได้ หนึ่งในนั้นคือหมู่บ้านโนนหอม หมู่ที่ 2 ต่อมาได้มีการจัดตั้งกลุ่มชาวบ้านภายในหมู่บ้านโนนหอมขึ้น เพื่อเป็นกลุ่มที่ขับเคลื่อนและบริหารจัดการงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลในการเข้าร่วมโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ซึ่งเรียกว่า คณะกรรมการบริหารจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี มีนายศรชัย ชันเพียแก้ว เป็นหัวหน้า และมีคณะทำงานอื่นอีก 12 ฝ่าย ทั้งนี้ คณะกรรมการบริหารจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี หมู่บ้านโนนหอม ได้มีการกำหนดกฎระเบียบ หรือข้อตกลงของครัวเรือนที่เป็นบ้านโฮมสเตย์ 23 ข้อ เพื่อใช้กำหนดเงื่อนไขการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ร่วมกัน

ชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี บ้านโนนหอม ตั้งอยู่ในเขตบริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาพื้นที่ไว้ว่า “ตำบลโนนหอม บ้านเมืองน่าอยู่ เชิดชูคุณธรรม งามล้ำวัฒนธรรมถิ่นผู้ไท สะอาดสดใส่สิ่งแวดล้อม ก้าวพร้อมเศรษฐกิจพอเพียง หลีกเลี้ยงสิ่งเสพติด คุณภาพชีวิตที่ดีงามของประชาชน และกำหนดคำขวัญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในตำบลไว้ว่า “หนองฮากคู่บ้าน ร่วมสืบสานประเพณี บุญข้าวจี๋เดือนสาม สวยล้ำวัฒนธรรมพ่อนผู้ไท งาม

ยิ่งใหญ่บุญพระเวส เกษตรกรรมก้าวหน้า กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง ชื่อลือเลื่องเนื้อโคขุน งามสมดุลกาะ แก่งหินน้ำพุ” ซึ่งจากคำขวัญดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญกับเรื่องของการส่งเสริมวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ตำบลโนนหอมพอสมควร

นอกจากนี้ นโยบายการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม สามารถพิจารณาได้จากยุทธศาสตร์การพัฒนาของ อบต. ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีคุณภาพมาตรฐาน และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทเป็นที่รู้จักแพร่หลาย แต่หากจะกล่าวถึงบทบาทในทางปฏิบัติที่เกิดขึ้นขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านโนนหอม แล้วจะเห็นได้มีกระบวนการบริหารจัดการคล้ายกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วไป เพราะแม้จะมีเป้าหมายหรือแผนพัฒนาเฉพาะสำหรับการส่งเสริมหรือพัฒนาการบริการการท่องเที่ยวชุมชนผู้ไทซึ่งอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่สามารถนำไปสู่การส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนผู้ไทในพื้นที่ตำบลโนนหอมขึ้นได้

1.4 กรณีชุมชนท่องเที่ยวบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม

ชุมชนบ้านนาบัว ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 5, 13 และ 14 ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของอำเภอรณนคร ตามเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2031 ห่างจากที่ว่าการอำเภอรณนคร ประมาณ 8 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดนครพนมไปทางทิศใต้ ประมาณ 48 กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลูกคลื่นลอนตื้น มีลำห้วยบัง ซึ่งเป็นแม่น้ำสายหนึ่งในสาขาของแม่น้ำโขงที่หล่อเลี้ยงชุมชนแห่งนี้

ชุมชนบ้านนาบัว จัดเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่มีการจัดแบ่งหมู่บ้านในการปกครองออกเป็น 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 5 มีครัวเรือนทั้งหมด 113 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด 487 คน จำแนกเป็นชาย 225 คน เป็นหญิง 252 คน มีนายสุรศักดิ์ จิตมาตย์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ต่อมาคือหมู่ที่ 13 มีครัวเรือนทั้งหมด 115 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด 560 คน จำแนกเป็นชาย 268 คน เป็นหญิง 292 คน มีนายวันทวัฒน์ จิตมาตย์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน และหมู่ที่ 14 มีครัวเรือนทั้งหมด 48 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด 110 คน จำแนกเป็นชาย จำนวน 56 คน เป็นหญิง 54 คน มีนายพิมพ์ศักดิ์ จิตมาตย์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ซึ่งในแต่ละหมู่บ้านจะมีคณะกรรมการหมู่บ้านของแต่ละหมู่บ้านแยกกันบริหารจัดการหมู่บ้านของตนเอง

บ้านนาบัวเป็นหมู่บ้านเสียงปิ่นแตงกนดแรกของประเทศไทยซึ่งเกิดขึ้นจากการต่อสู้ระหว่างขบวนการพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับรัฐบาลในช่วงสงครามปราบปรามคอมมิวนิสต์ และสุดท้ายฝ่ายที่ต่อต้านรัฐบาลได้เข้ามาสู่ฐานะผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ซึ่งมีส่วนช่วยพัฒนาชุมชนและสังคมที่เกิดขึ้นอย่างมาก จนนำไปสู่การพัฒนาบ้านนาบัวเป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี มีการก่อสร้างอนุสรณ์สถานเสียงปิ่นแตง สามารถรับนักท่องเที่ยวได้ มีบ้านโฮมส

เคยให้นักท่องเที่ยวได้อนพักร้อนชมวิถีชีวิตของคนในชุมชน มีฐานเรียนรู้ต่าง ๆ มากมายที่น่าสนใจ ซึ่งกลายมาเป็นความพยายามในการจัดเป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 โดยจุดประเด็นในการพัฒนาหมู่บ้านนาบัวเกิดขึ้นจากการปรึกษาหารือของกลุ่มสหหาย หรือผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย และได้รับคำแนะนำมาให้มีการจัดตั้งองค์การ “สโมสร 7 สิงหาคมเพื่อการพัฒนา” ต่อมาจึงได้มีการริเริ่มแนวคิดดังกล่าวกับชาวบ้านนาบัว และชาวบ้านส่วนหนึ่งที่เคยเข้าร่วมกลุ่มมิตรสหหาย หรือ ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย (อดีตสหหายพรรคคอมมิวนิสต์) ที่เข้าใจถึงหลักการต่อสู้เป็นอย่างดี และมีส่วนร่วมสร้างประวัติศาสตร์วันเสียงปืนแตก ได้มีการติดต่อประสานงานในกลุ่มเครือข่ายต่างๆ ในเรื่องการรื้อฟื้นหมู่บ้านนาบัวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

ต่อมาในปี พ.ศ. 2561 กรมการพัฒนาชุมชน ได้ดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) ในการจัดทำโครงการหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในพื้นที่ต่าง ๆ ผ่านบทบาทการดำเนินโครงการและบริหารโครงการโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่จังหวัดและอำเภอ ซึ่งในส่วนของอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม นั้น ได้เลือกหมู่บ้านที่มีความพร้อมและสามารถพัฒนาตามแนวทางของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีตามนโยบายของรัฐบาลได้ หนึ่งในนั้นคือหมู่บ้านนาบัว หมู่ที่ 5 หลังจากนั้นได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านท่องเที่ยวชนเผ่าผู้ไทและประวัติศาสตร์เสียงปืนแตกบ้านนาบัวขึ้น มี นายศักดิ์ดา แสนมิตร ประธานสภาวัฒนธรรมบ้านนาบัว เป็นประธาน และมีกรรมการอื่นอีก 17 คน โดยคณะกรรมการบริหารและชาวบ้านนาบัวได้มีการกำหนดกฎระเบียบ หรือข้อตกลงของครัวเรือนที่เป็นบ้านโฮมสเตย์จำนวน 13 ข้อขึ้น และในการบริหารจัดการในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวแต่ละครั้ง สมาชิกที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมการท่องเที่ยวทุกคนจะมีรหัสของตนเอง เมื่อแต่ละคนได้ทำหน้าที่หรือเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนที่เกิดขึ้นในส่วนต่างๆแล้ว โดยนำรายได้จากการจัดการท่องเที่ยวชุมชน หลังจากหักโฮมสเตย์ และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ แล้ว จะมีการนำเงินมาแบ่งปันกันในหมู่สมาชิกเป็นคราว ๆ ไป

ชุมชนท่องเที่ยวชนเผ่าผู้ไทและประวัติศาสตร์เสียงปืนแตกบ้านนาบัว อยู่ในพื้นที่บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่ เมื่อพิจารณาไปยังแผนการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่ ได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาท้องถิ่นไว้ดังนี้ “ ใส่ใจพัฒนา ชาวประชา มีความรู้ มุ่งสู่ประชาคมอาเซียน ” นอกจากนี้ยังได้กำหนดพันธกิจการพัฒนาท้องถิ่นของตนไว้ ได้แก่ 1. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อความสะดวกและเป็นระเบียบเรียบร้อยของท้องถิ่น 2. การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่ออุปโภค-บริโภค และเพื่อการเกษตร 3. การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว 4. ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพและส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ 5. ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและการสาธารณสุข 6. สนับสนุนการจัดทำแผนชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น และ 7. ดำเนินนโยบายตามหลักธรรมาภิบาล จึงเห็นว่าบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่ ต่อการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในกรณีของหมู่บ้านนาบัวนั้นยังขาดความชัดเจนในการวางแผนการพัฒนาร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรชุมชน ทำให้ขาดโอกาสการพัฒนาความร่วมมือในการบริหารจัดการพื้นที่

รับผิดชอบและวางยุทธศาสตร์การพัฒนาที่จะยกระดับศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนของหมู่บ้านนาบัวให้ได้รับมาตรฐานและจัดเป็นบริการสาธารณะที่จะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพเชิงพื้นที่ได้เป็นอย่างดีเต็มที่

1.5 กรณีชุมชนท่องเที่ยวบ้านกุดเข้ตอน ตำบลกุดเชียงหมี อำเภอเลิงนกทา จังหวัด

ยโสธร

หมู่บ้านกุดเข้ตอน เป็นกลุ่มชาวผู้ไทที่อพยพมาจากเมืองเซโปนในเขตสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีลักษณะพื้นที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ลุ่มสลับดอน มีลำห้วยเซบายซึ่งเป็นลำน้ำสาขาของแม่น้ำชี ไหลผ่าน ทางทิศเหนือของหมู่บ้านสามารถมองเห็นภูหลุมขุม ภูจ้อก้อ ซึ่งเป็นแนวเขตแดนระหว่าง จังหวัดยโสธรและจังหวัดมุกดาหาร หมู่บ้านตั้งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดยโสธรไปทางทิศเหนือ ระยะทาง 80 กิโลเมตร และห่างจากตัวอำเภอเลิงนกทาไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ระยะทาง 20 กิโลเมตร

เมื่อ พ.ศ. 2523 กระทรวงมหาดไทย ได้ประกาศให้หมู่บ้านกุดเข้ตอนจัดตั้งเป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อ.พ.ป.) และต่อมาเมื่อมีจำนวนครัวเรือนมากขึ้น จนมีการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านแยกออกจากหมู่ที่ 5 มาเป็นหมู่บ้านใหม่ ซึ่งในปัจจุบันชุมชนบ้านกุดเข้ตอนได้ขยายเป็น 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านกุดเข้ตอน หมู่ที่ 5 มีหลังคาเรือน ทั้งหมด 156 หลังคาเรือน ประกอบด้วย ประชากร 537 คน จำแนกเป็นชาย 255 คน และหญิง 282 คน มีผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ชื่อ นายอาทร สุวะศรี ต่อมาบ้านกุดเข้ตอน หมู่ 9 มีหลังคาเรือน ทั้งหมด 115 หลังคาเรือน ประกอบด้วย ประชากร 430 คน จำแนกเป็นชาย 220 คน และหญิง 210 คน มีผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ชื่อ นายพลผล ศรีสุวะ ต่อมาบ้านกุดเข้ตอน หมู่ 11 มีจำนวนหลังคาเรือน ทั้งหมด 119 หลังคาเรือน ประกอบด้วยประชากร 456 คน จำแนกเป็นชาย 235 คน และหญิง 221 คน มีผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ชื่อ นายฉลาด ทองศรี และบ้านกุดเข้ตอน หมู่ 12 มีหลังคาเรือน ทั้งหมด 124 หลังคาเรือน ประกอบด้วยประชากร 526 คน จำแนกเป็นชาย 250 คน และหญิง 276 คน มีผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ชื่อ นายประยูร ไชยแสง

จุดเริ่มต้นของการเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทบ้านกุดเข้ตอนนั้น เกิดขึ้นจากวิถีวัฒนธรรมชุมชนของชาวผู้ไทบ้านกุดเข้ตอนที่สามารถอัตลักษณ์ชุมชนผู้ไทไปสู่การเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในระดับจังหวัดยโสธรมานานหลายปีโดยเฉพาะประเพณีการเลี้ยงกลองตุ้ม และการฟ้อนผู้ไทในการแห่ขบวนกลองตุ้ม จากเอกลักษณ์ชุมชนผู้ไทบ้านกุดเข้ตอนที่โดดเด่นกลายเป็นเอกลักษณ์ชาวผู้ไทในเขตจังหวัดยโสธร ทำให้หมู่บ้านกุดเข้ตอนกลายเป็นที่รู้จักของหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกนำไปสู่การวางแผนและพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในการศึกษาดูงานจากหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ ทำให้หมู่บ้านเกิดการบูรณาการองค์ความรู้ที่ได้รับจากการดูงานผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมและประเพณีภายในหมู่บ้านของตน จนสามารถก่อตั้งกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกุดเข้ตอนซึ่งพยายามชูเอกลักษณ์ที่โดดเด่นทางวัฒนธรรมผู้ไทของตนเองในการเป็นจุดขายได้ในที่สุด

ต่อมาในปี พ.ศ. 2561 กรมการพัฒนาชุมชน ได้ดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา) ในการจัดทำโครงการหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในพื้นที่ต่าง ๆ ผ่าน

บทบาทการดำเนินโครงการและบริหารโครงการโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่จังหวัดและอำเภอ ซึ่งในส่วนของอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธรนั้น ได้เลือกหมู่บ้านที่มีความพร้อมและสามารถพัฒนาตามแนวทางของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปวิถีตามนโยบายของรัฐบาลได้ หนึ่งในนั้นคือหมู่บ้านกุดแช่ด่อน ตำบลกุดเชียงหมี ซึ่งชุมชนได้มีการกำหนดคำขวัญท่องเที่ยวของชุมชนไว้ดังนี้ “ ภาษาผู้ไทล้ำค่า วัฒนธรรมแสงทองดุ่ม กลุ่มแหล่งน้ำเขบาย งามเฉิดฉายดอนปู่ตา ชนรู้ค่าความพอเพียง ”

นอกจากหมู่บ้านกุดแช่ด่อนจะเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทแล้ว ยังเป็นหมู่บ้านต้นแบบทางด้านการพัฒนาของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดยโสธร เช่น สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ เป็นต้น จึงได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่าง ๆ ตามแผนพัฒนาและแผนงบประมาณประจำปีของหน่วยงานในระดับภูมิภาค จังหวัด อำเภอ รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่เรื่อย ๆ จึงมีการวางกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการบริหารจัดการงบประมาณและทรัพยากรของหมู่บ้าน ซึ่งอาศัยประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดเวทีชาวบ้านเพื่อร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ รวมทั้งการจัดโครงสร้างและแบ่งงานกันทำของสมาชิกแต่ละฝ่าย มีคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ที่มีการจัดตั้งชัดเจนเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่และตอบโจทย์การเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ สำหรับการดำเนินกิจการชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทบ้านกุดแช่ด่อน ได้มีการแต่งตั้ง คณะกรรมการบริหารจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านกุดแช่ด่อน ขึ้นมีนาย ศรีปทุม สุวะศรี อดีตข้าราชการครูบำนาญ เป็น ประธานคณะกรรมการบริหาร และมีกรรมการอื่นรวม 15 คน

จากข้อมูลที่ได้เกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนของหมู่บ้านกุดแช่ด่อน ทำให้เห็นว่าได้แยกระบบการบริหารจัดการเกี่ยวกับการบริการการท่องเที่ยวชุมชนออกจากการบริหารจัดการปกครองหมู่บ้าน แต่การบริหารจัดการที่เกิดขึ้นตามสภาพความเป็นจริงก็อาศัยแกนนำกลุ่มเดียวกันในการขับเคลื่อนการบริหารงานหมู่บ้านและการบริการการท่องเที่ยวของชุมชนไปด้วยกัน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในส่วนต่าง ๆ เข้ามาร่วมตามความถนัดและความสนใจของแต่ละคน เช่น ฝ่ายต้อนรับ ฝ่ายการแสดง ฝ่ายครัว ฝ่ายบ้านพัก เป็นต้น ซึ่งแต่ละฝ่ายที่จัดขึ้นได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาความรู้ความสามารถในการจัดบริการจากหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง และสมาชิกแต่ละคนจะมีรหัสสำหรับการตรวจสอบการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละฝ่ายและการจัดสรรรายได้ที่เป็นค่าตอบแทนให้ในแต่ละครั้งที่จัดบริการการท่องเที่ยวตามที่เกิดขึ้น

ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านกุดแช่ด่อน อยู่ในเขตบริการของเทศบาลตำบลกุดเชียงหมี ซึ่งได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาขององค์กรไว้ว่า “ ตำบลกุดเชียงหมีน่าอยู่ เชิดชูคุณธรรม เกษตรกรรมอินทรีย์ปลอดภัย เศรษฐกิจพอเพียง ” สำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวนั้น อยู่ในยุทธศาสตร์การส่งเสริมสนับสนุนการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น การกีฬา การท่องเที่ยว ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการจัดงบประมาณสนับสนุนโครงการตามแผนพัฒนา

เทศบาล 5 ปี (พ.ศ. 2561 – 2565) ให้ดำเนินโครงการจัดงานประเพณีเส็งกลองตุ้ม (รวมเห้าเผ่าผู้ไท) ของชาวบ้านกุดเข้ตอน จำนวน 150,000 บาท เป็นประจำทุกปี แต่อย่างไรก็ตาม หากจะกล่าวถึงบทบาทของเทศบาลตำบลกุดเชียงหมี ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านกุดเข้ตอน แล้วจะเห็นได้ว่ามีกระบวนการบริหารจัดการคล้ายกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วไป เพราะแม้จะมีเป้าหมายหรือแผนพัฒนาเฉพาะสำหรับการส่งเสริมหรือพัฒนาการบริการการท่องเที่ยวชุมชน ผู้ไทซึ่งอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่สามารถนำไปสู่การส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนผู้ไทในพื้นที่ได้เท่าที่ควร

2. ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการบริหารจัดการขององค์กรชุมชนที่จัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการบริหารจัดการขององค์กรชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากการวิเคราะห์แบบรวมผลการศึกษาจากแต่ละกรณีศึกษา โดยผลการศึกษาพบว่า

2.1 จุดแข็ง (Strength)

1. บริบทของสภาพพื้นที่ชุมชนเอื้อต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น กรณีของบ้านโคกโก่ง และบ้านภู ตั้งอยู่ใกล้ภูเข มีทรัพยากรป่าไม้ที่ยังความอุดมสมบูรณ์ หรือกรณีของบ้านโนนหอม บ้านนาบัว และบ้านกุดเข้ตอน ตั้งอยู่ใกล้แม่น้ำ/ลำห้วยสำคัญ ทำให้มีการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสร้างเรื่องราวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนตนเองด้วย

2. ลักษณะพื้นฐานนิสัยใจคอของชาวผู้ไทในแต่ละกรณีศึกษาต่างมีความรักและความผูกพันกันในความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันค่อนข้างมาก มีภาษา การแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมชุมชน ตลอดจนรูปแบบความเชื่อของกลุ่มที่รวมกันในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งทำให้กลายมาเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมผู้ไทในวิถีชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

3. การนำวัฒนธรรมชุมชนมาเป็นจุดขายในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น บ้านโคกโก่ง มีการนำพิธีเหยา ซึ่งเป็นรูปแบบความเชื่อในการรักษาผู้ป่วยของกลุ่มชาวผู้ไทและมีลักษณะการแสดงฟ้อนรำประกอบดนตรีพื้นเมืองเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนด้วย ส่วนบ้านภู บ้านกุดเข้ตอน บ้านโนนหอม มีการนำขบวนแห่กลองตุ้ม ซึ่งเป็นลักษณะการแสดงฟ้อนรำประกอบดนตรีพื้นเมืองเพื่อประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนเพื่อทำให้เกิดความสนุกสนานและสร้างบรรยากาศที่ผูกมิตรด้วย และบ้านนาบัว มีการนำการแสดงฟ้อนผู้ไทในแบบฉบับของชาวผู้ไทเรณูนคร มาประกอบกิจกรรมการต้อนรับนักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความสนุกสนานด้วย

4. การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาอาชีพเสริมให้แก่ประชาชนในแต่ละกรณีศึกษาเพื่อยกระดับเศรษฐกิจของชุมชน ได้แก่ การจักสาน การทอผ้าพื้นเมือง การแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร หรือจากป่าใกล้ชุมชน เป็นต้น ซึ่งมีเอกลักษณ์ประจำถิ่นในแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน

5. การจัดจุดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการ บางแห่งทำในรูปร้านค้าของกลุ่มที่ตั้งขึ้นภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เช่น บ้านภูและบ้านโคกโก่ง ซึ่งมีการให้เชาชุดผู้ไทเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ใส่ชุดพื้นบ้านร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน และบางแห่งทำโดยภาคเอกชนที่ดำเนินการ เช่น บ้านนาบัว บ้านโนนหอม และบ้านกุดแซ่ด่อน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกรมการพัฒนาชุมชนด้วย

6. การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละหมู่บ้านผ่านกิจกรรมการประกวดหมู่บ้านผลงานต่างๆ ของหมู่บ้านเป็นประจำ รวมถึงการจัดกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น การประชุมชมหมู่บ้าน การต้อนรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น ทำให้ชาวบ้านรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมช่วยเหลือในกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้าน

7. การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ภายในชุมชนซึ่งต่างมีผลงานการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ ในแต่ละกรณีศึกษา ร่วมกับหน่วยงานราชการหลายหน่วยงาน รวมทั้งภาคเอกชน เช่น กรมพัฒนาชุมชน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ธกส. เป็นต้น

8. ภายในชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มชาวบ้านที่รวมตัวกันในรูปแบบต่างๆ ตามความสนใจหรือได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ มีการวางระบบสมาชิก ระบบกองทุนและสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือดูแลกันภายในชุมชน

9. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของแต่ละกรณีศึกษาใช้ระบบคณะกรรมการดำเนินการแยกเป็นฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นกลไกการบริหารและวางโครงสร้างหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม

10. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวใช้วิธีการจัดสรรเงินรายได้จากการจัดกิจกรรมการให้บริการการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อแบ่งสรรเป็นค่าตอบแทนสมาชิกกลุ่มที่มาปฏิบัติงานแบบหารตามส่วนแบ่งที่แต่ละคนจะพึงได้รับในแต่ละครั้งๆ ไป

11. แกนนำกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในแต่ละกรณีศึกษามีประสบการณ์จากการเป็นข้าราชการครูทำให้ได้รับความไว้วางใจและความน่าเชื่อถือของสมาชิกในชุมชนในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชน

2.2 จุดอ่อน (Weakness)

1. ปัญหาในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางธรรมชาติ รวมทั้งที่ดินสาธารณะในพื้นที่เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างชุมชนกับความไม่เข้าใจกันกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่เกิดขึ้นเป็นประจำ

2. ปัญหาความไม่ไว้วางใจกันระหว่างชาวบ้านกลุ่มต่างๆ ที่บางกลุ่มได้รับผลประโยชน์ บางกลุ่มได้รับผลกระทบจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ทำให้ส่งผลต่อวิถีชีวิตของการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในหมู่บ้าน

3. การส่งเสริมการประกอบอาชีพของชาวบ้านจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้ตอบสนองความต้องการและนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน

4. ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านหัตถกรรมของชุมชน ไม่ได้รับการถ่ายทอดไปสู่รุ่นเยาวชนในชุมชนอย่างแพร่หลาย รวมทั้งไม่ได้รับการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้ทันสมัย หรือเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้

5. การหวังค่าตอบแทนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ส่งผลต่อการสร้างความร่วมมือในการให้บริการสาธารณะด้านอื่น ๆ ของหมู่บ้านด้วย

6. การบริหารงบประมาณของส่วนราชการหรือภาคเอกชนที่เข้ามาดำเนินการผ่านศูนย์การเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ในชุมชน เป็นลักษณะเฉพาะกิจ ไม่ต่อเนื่อง ขาดการวางแผนผลกระทบในระยะยาวต่อชุมชน

7. การบริหารจัดการระบบบัญชีรายรับ-รายจ่าย ของกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในแต่ละกรณีศึกษายังใช้วิธีอาศัยความไว้วางใจกัน ไม่เป็นระบบ และจัดบันทึกแบบง่าย ๆ ซึ่งเสี่ยงต่อความผิดพลาดในการบริหารงบดุลของกลุ่มอย่างมาก

8. การผลัดเปลี่ยนทีมผู้บริหารหมู่บ้านที่มีวาระการดำรงตำแหน่งส่งผลต่อความต่อเนื่องของวิสัยทัศน์และการวางแผนการพัฒนาในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน

9. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ยังไม่มีบทบาทเด่นชัด หรือแผนการสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน

2.3 โอกาส (Opportunities)

1. แต่ละกรณีศึกษาต่างเป็นหมู่บ้านที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักในการชูเป็นอัตลักษณ์ “วัฒนธรรมผู้ไท” ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดตัวเอง และมีหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อการเข้าไปเรียนรู้และศึกษาดูงานสถานที่ วิถีชุมชนและกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนแต่ละกรณีศึกษาต่างมีประสบการณ์จากการต้อนรับนักท่องเที่ยว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่จัดมาโดยหน่วยงานราชการทำให้ได้รับโอกาสในการเสนอความต้องการและปัญหาความจำเป็นในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชนต่อหน่วยงานราชการและบุคคลภายนอกที่เข้ามารับบริการจากกลุ่ม

3. กิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไทในแต่ละพื้นที่กรณีศึกษาต่างถูกปรากฏในสื่อสารมวลชนแขนงต่าง ๆ ซึ่งสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลให้นักท่องเที่ยวภายนอกหรือผู้ที่สนใจได้ค้นหาข้อมูลได้ง่าย

4. ผลผลิตของชุมชนในแต่ละกรณีศึกษาต่างถูกเลือกให้เป็นสินค้าโอท็อปที่ได้รับ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของจังหวัด หรือของที่ระลึกประจำท้องถิ่น และมีจัดจำหน่ายภายใต้ตราสินค้าที่ ออกแบบและสนับสนุนโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการพัฒนาชุมชน

2.4 อุปสรรค (Threat)

1. การขาดความร่วมมือและไม่ทราบข้อกำหนดของชาวบ้านในการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรทางธรรมชาติ/สาธารณประโยชน์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน

2. ผู้มารับบริการการท่องเที่ยวของกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในแต่ละ กรณีศึกษามักมากับหน่วยงานราชการที่จัดกลุ่ม/คณะเข้ามา ทำให้การดำเนินการจัดการท่องเที่ยว ของชุมชนอิงกับหน่วยงานราชการเป็นหลัก ทำให้ขาดการคิดค้นรูปแบบใหม่ ๆ ในการส่งเสริม กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งรับผิดชอบดูแลพื้นที่การศึกษาเป็น อบต.ขนาดเล็ก ในรูปแบบเทศบาลตำบล/องค์การบริหารส่วนตำบลมีงบประมาณจำกัด ไม่มีผู้บริหาร หรือบุคลากรที่ เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ทำให้การประสานและเข้าไปร่วมมือกับกลุ่มส่งเสริม การท่องเที่ยวชุมชนของแต่ละกรณีศึกษาค่อยข้างห่างเหินกัน และมีประเด็นการเมืองในระดับท้องถิ่น เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

4. หน่วยงานภาครัฐ หรือภาคเอกชนที่เข้ามาให้การสนับสนุนงบประมาณ หรือ กิจกรรมเพื่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของชุมชนในแต่ละกรณีศึกษา มักใช้วิธีการแบบ Top-down ขาดการมีส่วนร่วมและวางแผนเพื่อกำหนดการเป้าหมายโครงการที่นำไปสู่การส่งเสริมและต่อ ยอดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

3. ผลการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเครือข่ายแบบร่วมมือ ระหว่างองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องในการจัดการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลออกแบบและพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของรูปแบบ การจัดการเครือข่ายแบบร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคีที่ เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการสร้างเครือข่ายนโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติ พันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้เทคนิคแบบเดลฟาย (Dei-phi) จากการใช้แบบสอบถาม เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 18 คน ทำการประเมินและให้ความเห็นในข้อคำถามต่างๆ จำนวน 3 รอบ ซึ่งได้ผลการพัฒนาเกณฑ์ตัวชี้วัดและองค์ประกอบการบริหารจัดการแบบเครือข่ายท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 4 ด้าน ซึ่งมี องค์ประกอบตัวบ่งชี้และจำนวนเกณฑ์พิจารณาตัวชี้วัดในแต่ละด้าน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 : สรุปผลการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเครือข่ายแบบร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการสร้างเครือข่ายนโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ด้านที่	องค์ประกอบของคุณลักษณะตัวบ่งชี้	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	Kendall's Value	จำนวนเกณฑ์การพิจารณา
1. การบริหารจัดการแบบเครือข่ายร่วมกันภายในชุมชนที่จัดการท่องเที่ยว	1.1 การวางแผนการพัฒนา ระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันระหว่างกลุ่มต่างๆในชุมชน	4.97	0.068	0.607	8
	1.2 การบริหารจัดการกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีธรรมาภิบาล	4.97	0.064	0.490	5
	1.3 การพัฒนาคุณภาพบริการการท่องเที่ยว รวมทั้งบริการสาธารณะอื่นที่ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพร่วมกันภายในชุมชน	4.94	0.106	0.632	8
	1.4 ภาวะผู้นำและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายในกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน	4.97	0.117	0.381	2
	1.5 การนำทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ชุมชนมาเพิ่มมูลค่าด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกัน	4.96	0.107	0.261	6
	1.6 การส่งเสริมการจัดการความรู้ ภูมิปัญญา และอัตลักษณ์ประจำท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่นให้แก่สมาชิกภายในชุมชน	4.96	0.157	0.157	3

ด้านที่	องค์ประกอบของคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	Kendall 's Value	จำนวน เกณฑ์การ พิจารณา
2. การบริหารจัดการ แบบเครือข่ายร่วมกับ ภาคธุรกิจเอกชน ภาค ประชาสังคมและ องค์กรชุมชนอื่น	1.7 การวางมาตรการของ ชุมชนเพื่อความสะดวกสบาย และป้องกันความเสี่ยงที่อาจ ขึ้นในการจัดกิจกรรมการ บริการการท่องเที่ยวของชุมชน	4.93	0.194	0.418	5
	2.1 การแสวงหาความร่วมมือ ระหว่างองค์กรชุมชนที่มี ศักยภาพในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้และพัฒนาศักยภาพการ จัดการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน	4.97	0.080	0.458	4
	2.2 การวางแผนด้านการ ประชาสัมพันธ์และส่งเสริม ตลาดท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน	4.94	0.175	0.402	3
	2.3 การพัฒนากิจกรรมการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ชุมชนร่วมกัน	4.96	0.107	0.458	3
	3.1 การสนับสนุนและร่วม วางแผนในการส่งเสริมและ พัฒนาการจัดบริการท่องเที่ยว ของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ	4.96	0.107	0.580	7
3. การบริหารจัดการ แบบเครือข่ายร่วมกับ หน่วยงานภาครัฐและ รัฐวิสาหกิจใน ส่วนกลางและภูมิภาค	3.2 การวางแผนด้านการตลาด และกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการ บริการการท่องเที่ยวในชุมชนที่ มีศักยภาพร่วมกัน	4.96	0.107	0.490	3
	4.1 การบริหารจัดการเพื่อ ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดย ชุมชนในพื้นที่บริการ ท้องถิ่น	4.96	0.076	0.455	5
4. การบริหารจัดการ เครือข่ายร่วมกับ องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น	4.2 การจัดทำแผนพัฒนาการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวของ ชุมชนในพื้นที่บริการร่วมกับ ภาคส่วนต่าง ๆ อย่างบูรณา การกัน	4.92	0.244	0.531	3

ด้านที่	องค์ประกอบของคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	Kendall 's Value	จำนวน เกณฑ์การ พิจารณา
	4.3 การส่งเสริมกิจกรรม บุคลากร และเครื่องมือในการ จัดบริการการท่องเที่ยวของ ชุมชนในพื้นที่	4.98	0.078	0.291	3
	4.4 การเป็นผู้ประสานงานการ ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของ ชุมชนในพื้นที่บริการอย่างมี ประสิทธิภาพ	5.00	0.00	1.00	2
	4.5 การประชาสัมพันธ์ และ สร้างภาพลักษณ์ให้กับแหล่ง ท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่บริการ	4.98	0.053	0.425	7
	ผลรวม	4.96	0.063		77

จากตารางที่ 1 พบว่า สรุปผลการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการ
เครือข่ายแบบร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้อง
เพื่อสนับสนุนการสร้างเครือข่ายนโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทใน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านการบริหารจัดการแบบเครือข่ายร่วมกันภายในชุมชนที่จัดการท่องเที่ยว

ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1. การวางแผนการพัฒนาระบบบริหารจัดการการ
ท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันระหว่างกลุ่มต่างๆในชุมชน โดยมีเกณฑ์พิจารณาจำนวน 8 ตัวชี้วัด 2. การ
บริหารจัดการกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีธรรมาภิบาล โดยมีเกณฑ์พิจารณาจำนวน 5
ตัวชี้วัด 3. การพัฒนาคุณภาพบริการการท่องเที่ยว รวมทั้งบริการสาธารณะอื่นที่ส่งเสริมกิจกรรมการ
ท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพร่วมกันภายในชุมชน โดยมีเกณฑ์พิจารณาจำนวน 8 ตัวชี้วัด 4. ภาวะผู้นำ
และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายในกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีเกณฑ์พิจารณา
จำนวน 2 ตัวชี้วัด 5. การนำทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ชุมชนมาเพิ่มมูลค่าด้านการ
ส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกัน โดยมีเกณฑ์พิจารณาจำนวน 6 ตัวชี้วัด 6. การส่งเสริมการ
จัดการความรู้ ภูมิปัญญา และอัตลักษณ์ประจำท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่นให้แก่สมาชิกภายในชุมชน โดยมี
เกณฑ์พิจารณาจำนวน 3 ตัวชี้วัด และ 7. การวางมาตรการของชุมชนเพื่อความสงบเรียบร้อยและ
ป้องกันความเสี่ยงที่อาจขึ้นในการจัดกิจกรรมการบริการการท่องเที่ยวของชุมชน โดยมีเกณฑ์
พิจารณาจำนวน 5 ตัวชี้วัด

3.2 การบริหารจัดการแบบเครือข่ายร่วมกับภาครัฐกิจเอกชน ภาคประชาสังคม และองค์กรชุมชนอื่น ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1. การแสวงหาความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนที่มีศักยภาพในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน โดยมีเกณฑ์พิจารณาจำนวน 4 ตัวชี้วัด 2. การวางแผนด้านการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมตลาดท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน โดยมีเกณฑ์พิจารณาจำนวน 3 ตัวชี้วัด และ 3. การพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนร่วมกัน โดยมีเกณฑ์พิจารณาจำนวน 3 ตัวชี้วัด

3.3 การบริหารจัดการแบบเครือข่ายร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจในส่วนกลางและภูมิภาค ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1. การสนับสนุนและร่วมวางแผนในการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีเกณฑ์พิจารณาจำนวน 7 ตัวชี้วัด และ 2. การวางแผนด้านการตลาดและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการบริการการท่องเที่ยวในชุมชนที่มีศักยภาพร่วมกัน โดยมีเกณฑ์พิจารณาจำนวน 3 ตัวชี้วัด

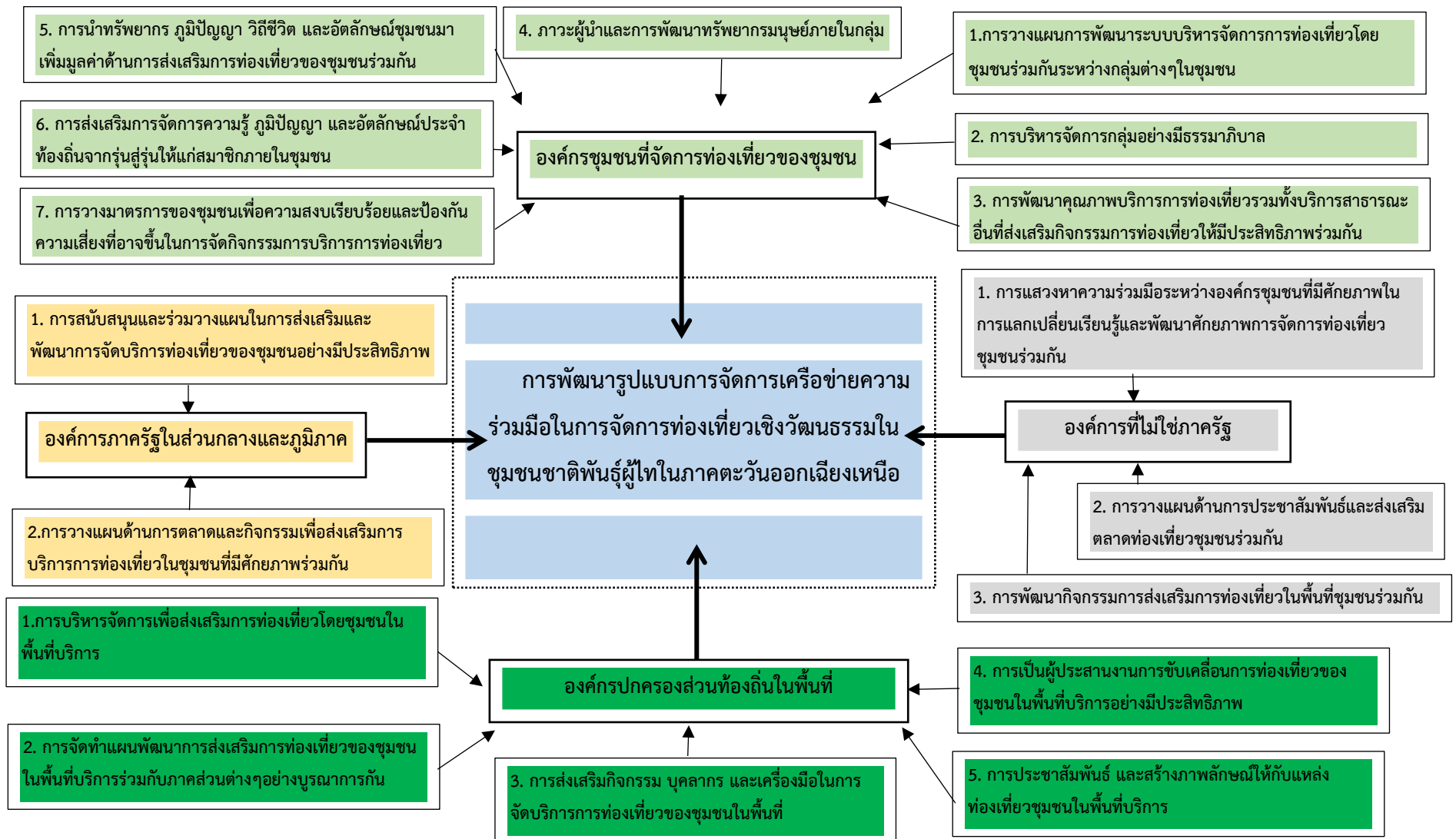
3.4 การบริหารจัดการเครือข่ายร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1. การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่บริการ โดยมีเกณฑ์พิจารณาจำนวน 5 ตัวชี้วัด 2. การจัดทำแผนพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่บริการร่วมกับภาคส่วนต่างๆอย่างบูรณาการกัน โดยมีเกณฑ์พิจารณาจำนวน 3 ตัวชี้วัด 3. การส่งเสริมกิจกรรม บุคลากร และเครื่องมือในการจัดการบริการการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่โดยมีเกณฑ์พิจารณาจำนวน 3 ตัวชี้วัด 4. การเป็นผู้ประสานงานการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่บริการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีเกณฑ์พิจารณาจำนวน 2 ตัวชี้วัด และ 5. การประชาสัมพันธ์และสร้างภาพลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่บริการ โดยมีเกณฑ์พิจารณาจำนวน 7 ตัวชี้วัด

4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลจากในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนารอบการพิจารณาแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามภาพที่ 8.1 แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิได้เข้าร่วมประชุมสัมมนาการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจัดขึ้นเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2562 ณ ศูนย์วัฒนธรรมผู้ไทสายใยชุมชน บ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งมีผู้เข้าร่วมสัมมนาจำนวน 20 คน ประกอบด้วยตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ตัวแทนหน่วยงานภาคเอกชน ตัวแทนหน่วยงานภาคประชาสังคม ตัวแทนองค์กรชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวทั้งในพื้นที่กรณีศึกษา และนอกพื้นที่กรณีศึกษา ซึ่งได้ระดมความคิดเห็นและร่วมเสนอแนะต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบาย และการปรับปรุงแผนแม่บท ระเบียบกฎหมาย และรูปแบบการดำเนินงานขององค์กรที่เกี่ยวข้องดังที่ได้ผลสรุปนำเสนอต่อไปนี้

ภาพที่ 1 : สรุปผลพิจารณาการพัฒนาแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4.1 สรุปผลการศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการจัดการแบบเครือข่าย

ความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนกับองค์กรภาคีอื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการพิจารณาและให้ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องต่อข้อเสนอเชิงนโยบายและการบริหารจัดการเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนกับองค์กรภาคีอื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากกรณีศึกษาทั้ง 5 พื้นที่ แล้วนำมาใช้ประกอบการพิจารณาและสร้างเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนกับองค์กรภาคีอื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรทางราชการสังกัดราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ได้แก่ 1) การสนับสนุนและร่วมวางแผนในการส่งเสริมและพัฒนาการจัดบริการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ และ 2) การวางแผนด้านการตลาดและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการบริการการท่องเที่ยวในชุมชนที่มีศักยภาพร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่บริการ 2) การจัดทำแผนพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่บริการร่วมกับภาคส่วนต่างๆ อย่างบูรณาการกัน 3) การส่งเสริมกิจกรรมบุคลากร และเครื่องมือในการจัดบริการการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ 4) การเป็นผู้ประสานงานการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่บริการอย่างมีประสิทธิภาพ และ 5) การประชาสัมพันธ์และสร้างภาพลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่บริการ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรอื่นที่ไม่ใช่รัฐบาล ได้แก่ 1) การแสวงหาความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนที่มีศักยภาพในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน 2) การวางแผนด้านการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมตลาดท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน และ 3) การพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนร่วมกัน

4. ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรชุมชนส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ ได้แก่ 1) การวางแผนการพัฒนากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันระหว่างกลุ่มต่างๆ ในชุมชน 2) การบริหารจัดการกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีธรรมาภิบาล 3) การพัฒนาคุณภาพบริการการท่องเที่ยว รวมทั้งบริการสาธารณะอื่นที่ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพร่วมกันภายในชุมชน 4) ภาวะผู้นำและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายในกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5) การนำทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ชุมชนมาเพิ่มมูลค่าด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกัน 6) การส่งเสริมการจัดการความรู้ ภูมิปัญญา และอัตลักษณ์ประจำท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่นให้แก่สมาชิกภายในชุมชน และ 7) การวางมาตรการของชุมชนเพื่อความสงบเรียบร้อยและป้องกันความเสี่ยงที่อาจขึ้นในการจัดกิจกรรมการบริการการท่องเที่ยวของชุมชน

4.2 สรุปข้อเสนอต่อการปรับใช้นโยบาย ระเบียบกฎหมาย และแผนแม่บทที่

เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการพัฒนาารูปแบบการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการพิจารณาและให้ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องต่อการปรับใช้นโยบาย ระเบียบกฎหมาย และแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการพัฒนาารูปแบบการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากกรณีศึกษาทั้ง 5 พื้นที่ แล้วนำมาใช้ประกอบการพิจารณากับนโยบาย ระเบียบกฎหมาย และแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาารูปแบบการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนกับองค์กรภาคีอื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ข้อเสนอดังนี้

1) การปรับใช้กับรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปกครองท้องถิ่น ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมีบัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะแก่ประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน (มาตรา 250) พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ในมาตรา 16 ประกอบกับบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (มาตรา 66, 67 และ 68) และประกอบกับบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 (มาตรา 20, 51, 53, 54 และ 56) ซึ่งจากบทบัญญัติตามกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวกับภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับพื้นที่ ได้แก่ เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถจำแนกการกำหนดประเภทบริการสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผู้ไทตามที่เกิดขึ้น ดังนี้ 1. ภารกิจในประเภทที่ 1 การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง 2. ภารกิจในประเภทที่ 6 การส่งเสริม การฝึก และประกอบอาชีพ 3. ภารกิจในประเภทที่ 7 การพาณิชย์และการส่งเสริมการลงทุน 4. ภารกิจในประเภทที่ 8 การส่งเสริมการท่องเที่ยว 5. ภารกิจในประเภทที่ 11 การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น 6. ภารกิจในประเภทที่ 13 การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ 7. ภารกิจในประเภทที่ 16 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น 8. ภารกิจในประเภทที่ 17 การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง 9. ภารกิจประเภทที่ 23 การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการอนามัย โรงมหรสพและสาธารณสถานอื่นๆ บ้านเมือง 10. ภารกิจประเภทที่ 24 การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 11. ภารกิจประเภทที่ 25 การผังเมือง

นอกจากนี้พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ในมาตรา 16 ซึ่งกำหนดประเภทบริการสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ที่มีแผนในการถ่ายโอนภารกิจจากหน่วยงานราชการส่วนกลางและส่วน

ภูมิภาคไปยังองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประกอบกับบทบัญญัติภายใต้พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 (มาตรา 45) ซึ่งกำหนดให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนได้ในฐานะหน่วยงานทางด้านนโยบายและการสนับสนุนการดำเนินการในภารกิจขององค์การบริหารส่วนจังหวัด สามารถจำแนกการกำหนดประเภทบริการสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผู้ไทตามที่เกิดขึ้น ดังนี้ 1) ภารกิจประเภทที่ 1 การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด 2) ภารกิจประเภทที่ 2 การสนับสนุนองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น และภารกิจประเภทที่ 3 การประสานงานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์ประกอบส่วนท้องถิ่นอื่น

2) การปรับใช้กับแผนแม่บทต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาจากยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2560 – 2579) ซึ่งมีกรอบแนวคิดด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันที่มุ่งเน้นการพัฒนาภาคการผลิตและบริการให้สามารถแข่งขันได้ เกิดความยั่งยืน ประชาชนมีคุณภาพชีวิต และมีรายได้ที่ดีขึ้น ทั้งนี้จากการพิจารณาและให้ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องต่อการปรับใช้แผนแม่บทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการพัฒนารูปแบบการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากกรณีศึกษาทั้ง 5 พื้นที่ในการนำมาใช้ประกอบการพิจารณากับแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนกับองค์กรภาคีอื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่ามีความสอดคล้องกับ 1. แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 – 2564) 2. แผนยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2560 – 2564 3. แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (พ.ศ. 2560 – 2564) 4. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ. 2561 – 2564 ของกรมการท่องเที่ยว 5. แผนยุทธศาสตร์องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (พ.ศ. 2560 – 2563) 6. แผนยุทธศาสตร์กระทรวงมหาดไทย (พ.ศ. 2560 – 2564) 7. แผนยุทธศาสตร์กระทรวงวัฒนธรรม ว่าด้วยทิศทางยุทธศาสตร์ด้านวัฒนธรรมระยะ 20 ปี 8. แผนยุทธศาสตร์กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พ.ศ. 2559 – 2564) และ 9. แผนยุทธศาสตร์กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (พ.ศ. 2559 – 2564)

จากการพิจารณาและให้ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องต่อการปรับใช้นโยบาย ระเบียบกฎหมาย และแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการพัฒนารูปแบบการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากกรณีศึกษา กรอบการพัฒนาแนวทางการดำเนินการที่ได้จากกระบวนการเดลฟาย และนำมาใช้ประกอบการพิจารณากับนโยบาย ระเบียบกฎหมาย และแผนแม่บทที่เกี่ยวข้อง สามารถเสนอแนวทางที่ใช้เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนารูปแบบการจัดการ

แบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนกับองค์กรภาคีอื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ดังนี้

ข้อเสนอที่ 1 การส่งเสริมและสนับสนุนการวางแผนการพัฒนาระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งข้อเสนอนี้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาและให้ความเห็นอย่างสอดคล้องกัน เพื่อเสนอแนะให้หน่วยงาน/ภาคีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สำนักงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาในพื้นที่ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ในพื้นที่ ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันดำเนินการตามข้อเสนอนี้

ข้อเสนอที่ 2 การประสานงาน และส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพบริการการจัดการท่องเที่ยว รวมทั้งบริการสาธารณะอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพร่วมกันภายในชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไท ซึ่งข้อเสนอนี้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาและให้ความเห็นอย่างสอดคล้องกัน เพื่อเสนอแนะให้หน่วยงาน/ภาคีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาในพื้นที่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ที่รับผิดชอบพื้นที่ ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันดำเนินการตามข้อเสนอนี้

ข้อเสนอที่ 3 การส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การจัดการความรู้ และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในสมาชิกชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไท ซึ่งข้อเสนอนี้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาและให้ความเห็นอย่างสอดคล้องกัน เพื่อเสนอแนะให้หน่วยงาน/ภาคีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันดำเนินการตามข้อเสนอนี้

ข้อเสนอที่ 4 การส่งเสริมการนำทรัพยากร ทูทางสังคม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทมาเพิ่มมูลค่าเพื่อส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์” ซึ่งข้อเสนอนี้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาและให้ความเห็นอย่างสอดคล้องกัน เพื่อเสนอแนะให้หน่วยงาน/ภาคีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สำนักงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ในพื้นที่ หน่วยงานที่ดูแลด้านทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ (อุทยานแห่งชาติ, ป่าไม้จังหวัด) สำนักงานสำนักงานวัฒนธรรมในพื้นที่ สภาวัฒนธรรมในพื้นที่ ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันดำเนินการตามข้อเสนอนี้

ข้อเสนอที่ 5 การส่งเสริมการวางมาตรการเพื่อป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย และลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไท ซึ่งข้อเสนอนี้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาและให้ความเห็นอย่างสอดคล้องกัน เพื่อเสนอแนะให้หน่วยงาน/ภาคีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สถานีตำรวจที่รับผิดชอบดูแล

ในพื้นที่ โรงพยาบาลที่รับผิดชอบดูแลในพื้นที่ ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันดำเนินการตามข้อเสนอนี้

ข้อเสนอที่ 6 การส่งเสริมการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กร/กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนที่มีศักยภาพในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน ซึ่งข้อเสนอนี้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาและให้ความเห็นอย่างสอดคล้องกัน เพื่อเสนอแนะให้หน่วยงาน/ภาคีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สำนักงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาในพื้นที่ สมาคมชาวผู้ไทโลกซึ่งเป็นองค์การประชาสังคมในพื้นที่ ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันดำเนินการตามข้อเสนอนี้

ข้อเสนอที่ 7 การส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์และตลาดการท่องเที่ยวของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไท ซึ่งข้อเสนอนี้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาและให้ความเห็นอย่างสอดคล้องกัน เพื่อเสนอแนะให้หน่วยงาน/ภาคีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาในพื้นที่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ที่รับผิดชอบพื้นที่ สมาคมชาวผู้ไทโลก และสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดในพื้นที่ซึ่งเป็นองค์การประชาสังคมในพื้นที่ ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวซึ่งเป็นภาคเอกชน ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันดำเนินการตามข้อเสนอนี้

ซึ่งสามารถสรุปเป็นแผนภาพแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนกับองค์กรภาคีอื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ดังต่อไปนี้

แนวทางการดำเนินงาน

- การวางแผนพัฒนาเชิงบูรณาการ
- การพัฒนาระบบการบริหารภายใน
- การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยว
- การส่งเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรม
- การแสวงหาและสร้างเครือข่าย

และสุดท้ายจากการวิจัยครั้งนี้ ได้ข้อค้นพบที่สามารถเสนอแนะที่ได้ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรพัฒนาเครือข่ายนโยบายทางด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนที่มีศักยภาพในพื้นที่ต่าง ๆ เป็นนโยบายและแนวปฏิบัติระดับชาติเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในประเทศไทยให้สามารถจัดการท่องเที่ยวและเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรมที่หลากหลายเพื่อความเข้าใจร่วมกันของคนในชาติ และผู้ที่สนใจได้อย่างเข้าใจและเรียนรู้ต่างวัฒนธรรมได้ โดยการกระตุ้นให้หน่วยงานส่วนกลางที่เกี่ยวข้องกำหนดยุทธศาสตร์และออกแบบนโยบายการพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมการบริการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ที่มีศักยภาพร่วมกัน ได้แก่ กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) กรมการพัฒนาชุมชนและกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการเกษตรและกรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักปลัดกระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม รวมทั้งกระทรวงสาธารณสุขและสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในการร่วมกระบวนการปรึกษาหารือและออกแบบนโยบายเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาเครือข่ายการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่มีอยู่ เพื่อทำให้เกิดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่มีส่วนรับผิดชอบและดูแลภารกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนได้ดังนี้

1.1 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สำนักงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาในพื้นที่ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ในพื้นที่ ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันวางแผนการพัฒนาระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพ

1.2 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาในพื้นที่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ที่รับผิดชอบพื้นที่ ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันพัฒนาคุณภาพบริการการจัดการท่องเที่ยว รวมทั้งบริการสาธารณสุขอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพร่วมกันภายในชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไท

1.3 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การจัดการความรู้ และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในสมาชิกชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไท

1.4 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สำนักงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ในพื้นที่ หน่วยงานที่ดูแลด้านทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ (อุทยานแห่งชาติ,

ป่าไม้จังหวัด) สำนักงานสำนักงานวัฒนธรรมในพื้นที่ สภาวัฒนธรรมในพื้นที่ ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไท ที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันส่งเสริมการนำทรัพยากร ทูทางสังคม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทมาเพิ่มมูลค่าเพื่อส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์

1.5 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สถานีตำรวจที่รับผิดชอบดูแลในพื้นที่ โรงพยาบาล ที่รับผิดชอบดูแลในพื้นที่ ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันส่งเสริมการวาง มาตรการเพื่อป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย และความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นในการจัดกิจกรรม การท่องเที่ยวของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไท

1.6 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สำนักงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่ สำนักงานท่องเที่ยว และกีฬาในพื้นที่ สมาคมชาวผู้ไทโลกซึ่งเป็นองค์กรประชาสังคมในพื้นที่ ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่ จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กร/กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนที่มีศักยภาพ ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพจัดการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน

1.7 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาในพื้นที่ การท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย (สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ที่รับผิดชอบพื้นที่ สมาคมชาวผู้ไทโลก และ สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดในพื้นที่ซึ่งเป็นองค์กรประชาสังคมในพื้นที่ ผู้ประกอบการ การท่องเที่ยวซึ่งเป็นภาคเอกชน ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันส่งเสริม ด้านการประชาสัมพันธ์และตลาดการท่องเที่ยวของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทให้เป็น ที่รู้จักและแพร่หลาย

2. ควรพัฒนายุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนใน ระดับภูมิภาค หรือกลุ่มจังหวัดที่มีประชากรกลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรมร่วมกัน เพื่อกระตุ้นให้ หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการส่งเสริมศักยภาพเพื่อพัฒนา เครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระดับกลุ่มจังหวัดให้มีศักยภาพร่วมกัน กระตุ้นการ ท่องเที่ยวบนฐานของวัฒนธรรมของประชาชนในแต่ละจังหวัดที่มีร่วมกันเพื่อทำให้ต้นตอทางการ อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่งเสริมศักยภาพของประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาและส่งเสริม จากหน่วยงานภาครัฐในระดับภูมิภาคมากยิ่งขึ้น

3. ควรพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์ที่กระตุ้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่มีชุมชน จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้แสดงบทบาทหลักในการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น องค์กรภาคเอกชนต่าง ๆ และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องเพื่อ วางแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนอย่างสอดคล้องกับบริบทพื้นที่และศักยภาพของท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การ พัฒนาเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่บริการอย่างมีประสิทธิภาพและประโยชน์ต่อ การพัฒนาเชิงพื้นที่ได้

ข้อเสนอแนะเชิงการนำไปใช้ประโยชน์

1. ควรส่งเสริมการนำผลการพัฒนาเกณฑ์ตัวชี้วัดและองค์ประกอบการบริหารการจัดการแบบเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานวัฒนธรรมผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนี้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบองค์การเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนที่มีศักยภาพเพื่อทำให้เกิดการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกัน
2. ควรกำหนดนโยบายการส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนให้ชัดเจน สำหรับบทบาทการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ หรือรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้อง และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสำหรับขับเคลื่อนนโยบายการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ควรกำหนดเป้าหมายการถ่ายโอนอำนาจและภารกิจการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนที่ชัดเจนไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่มีชุมชนที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวอยู่ เพื่อให้สามารถวางแผนและกำหนดนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่บริการของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ คุ่มค่า และเสริมสร้างพลังเชิงพื้นที่ในการขับเคลื่อนกิจกรรมการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปสู่ความยั่งยืนได้

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพการบริหารจัดการขององค์กรชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2. วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการบริหารจัดการขององค์กรชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3. พัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเครือข่ายแบบร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 4. เสนอแนะเชิงนโยบายต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed research methods) โดยใช้ระเบียบเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ดำเนินการวิจัยกับกรณีศึกษาองค์กรชุมชนที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานวัฒนธรรมผู้ไทใน 5 พื้นที่กรณีศึกษา ได้แก่ 1) ชุมชนบ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์, 2) ชุมชนบ้านภู ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร, 3) ชุมชนบ้านโนนหอม ตำบลโนนหอม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร, 4) ชุมชนบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม, และ 5) ชุมชนบ้านกุดแช่ด่อน ตำบลกุดเชียงหมี อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร โดยทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่มย่อย ทั้งนี้ได้เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจงในแต่ละพื้นที่กรณีศึกษาฯ ละ 17 – 20 ราย ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ตัวแทนคณะกรรมการชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวชุมชนในแต่ละกรณีศึกษา 2) ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละกรณีศึกษา 3) ตัวแทนหน่วยงาน/องค์กรภาคีอื่นที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน เช่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม เป็นต้น ในแต่ละกรณีศึกษา และ 4) ตัวแทนภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการเอกชนที่ได้รับผลกระทบจากการบริการการท่องเที่ยวในชุมชนในแต่ละกรณีศึกษา ซึ่งใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงจากบทบาทสำคัญของผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง แล้วทำการวิเคราะห์บริบท สภาพแวดล้อม และปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ (SWOT analysis) พร้อมทั้งการวิเคราะห์เนื้อหาจากการใช้เอกสารที่เกี่ยวข้อง และสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมและมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ระหว่างพื้นที่กรณีศึกษา แล้วทำการตรวจสอบผลการศึกษาด้วยวิธีการแบบสามเส้า กับแหล่งข้อมูล ผู้วิจัย ผู้ให้ข้อมูล และแนวคิดที่ใช้อย่างรอบด้าน ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิจัยแบบหาความเป็นไปได้ในอนาคตตามวิธีการแบบ Del-phi ด้วยการนำผลข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมเชิงคุณภาพ มาทำการพัฒนาเป็นเครื่องมือวิจัยเพื่อใช้เป็นแบบสอบถามสำหรับให้ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 18 รายซึ่งมาจากตัวแทนของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง ภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง

และตัวแทนองค์กรชุมชนที่ใช้เป็นกรณีศึกษาทั้ง 5 พื้นที่ ในการประเมินและให้ความเห็น/ข้อเสนอแนะต่อแบบประเมินตัวชี้วัด จำนวน 3 รอบ โดยใช้สถิติพรรณนาในการอธิบายข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติวิเคราะห์เพื่อหาความเหมาะสมของความสอดคล้องระหว่างผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนในข้อคำถามแต่ละข้อโดยใช้สถิติค่า Kendall

จากการศึกษาพบว่า 1. ผลการศึกษาศาภาพการบริหารจัดการขององค์กรชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสามารถอธิบายผ่านบริบทชุมชน สภาพการบริหารของชุมชน สภาพการบริหารของกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยว สภาพการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่กรณีศึกษาทั้ง 5 กรณีศึกษา 2. ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการบริหารจัดการขององค์กรชุมชนที่การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ทราบถึงศักยภาพ ข้อจำกัด และปัจจัยแวดล้อมต่างที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่กรณีศึกษาทั้ง 5 กรณีศึกษา 3. ผลการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเครือข่ายแบบร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1. การบริหารจัดการแบบเครือข่ายร่วมกันภายในชุมชนที่จัดการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ 37 ตัวบ่งชี้ 2. การบริหารจัดการแบบเครือข่ายร่วมกับภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคมและองค์กรชุมชนอื่น ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 10 ตัวบ่งชี้ 3. การบริหารจัดการแบบเครือข่ายร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจในส่วนกลางและภูมิภาค ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 10 ตัวบ่งชี้ และ 4. การบริหารจัดการเครือข่ายร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 20 ตัวชี้วัด และ 4. ผลการเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกี่ยวข้องกับ 1. ข้อเสนอแนะสำหรับองค์การทางราชการสังกัดราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค 2. ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ 3. ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรอื่นที่ไม่ใช่รัฐบาล และ 4 ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรชุมชนส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ รวมทั้งข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่พัฒนาขึ้นพบว่ามีความสอดคล้องกับภารกิจการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตามที่ปรากฏในระเบียบกฎหมาย แผนแม่บท และนโยบายของหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนให้เกิดการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้อย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน, การจัดการเครือข่ายความร่วมมือ, ชุมชนผู้ไท

Abstract

This research aims to pursue the following: 1) to study a community's cultural tourism management within Phu-tai ethnic communities residing in the Northeastern region; 2) to analyze strengths, weaknesses, opportunities, and threats of the community's cultural tourism management within Phu-tai ethnic communities residing in the Northeastern region; 3) to develop indicators and components of a shared-network management model among the communities, local administrative organizations and involved organizations; and 4) to suggest a policy that develops a shared-network management model in cultural tourism management within the Northeastern Phu-tai ethnic communities. The research uses a mixed research methods – qualitative and quantitative. As for qualitative method, five case studies with best Phu-tai cultural tourism managerial practices were employed. The five case studies were 1) Baan Kok kong, Kalasin, 2) Baan Phu, Mukdahan, 3) Baan Nonhom, Sakon Nakhon, 4) Baan Na Bua, Nakhon Phanom, and 5). Baan Kud khae don, Yasothon. Further, the data was collected through semi-structurate interviews, non-participatory and participatory obeservations, and group discussions. Seventeen to twenty participants were specifically selected from each case study. Within these groups, participants were divided into four groups, which are 1) tourism management committees; 2) local administrative organizations; 3) other involved organizations e.g. public organizations and civil societies; and 4) private organizations. The specific selection was taken based on important roles of each participant. Then, SWOT analysis was carried out, including content analysis of involved literature. Later on, experts' opinions were synthesized in order to suggest a policy of an appropriate development model that conforms with the empirical data among selected case studies; and finally, the finding was thoroughly contested by a trangulation of the data, acquired by the researchers, participants, and concepts drawn in this research. As for the quantitative methodological tool, a Del-phi method, a forecasting process framework based on the results in the future, was chosen. The collected qualitative data within the research were developed into a research tool – questionnaires – and thereafter sent to a panel of experts, which was consisted of eighteen persons. These eighteen experts were selected from the related public organizations, local administrative organizations, private organizations, related entrepreneurs, related civil societies, and management committees within the

selected five areas. The questionnaires were distributed to the group of the experts three rounds, and the data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, and inferential statistic (Kendall's coefficient of concordance) in finding the ordinal association between each expert and each question in the questionnaire. In a nutshell, there are four findings from the research. Firstly, the result of the study of the cultural tourism management of the Northeastern Phu-tai ethnic communities can be explained through their community's contexts, managerial conditions, administrative conditions of the local administrative organizations in the area, and factors related to the communities' tourism management in all five case studies. Secondly, the results of the analysis of strengths, weaknesses, opportunities, and threats (SWOT) of the community's cultural tourism management of Phu-tai ethnic communities in the Northeastern region revealed potentials, limitations, and related factors to the communities' tourism management in all five selected areas. Thirdly, the result of the indicators' and components' development of shared-network management model among the studied communities, local administrative organization, and involved organizations in cultural tourism management of Phu-tai ethnic communities in the Northeast were consisted of four aspects, which are: a) the shared-network tourism management among the studied communities is comprised of seven components and thirty-seven indicators; b) the shared-network tourism management with private organizations, civil societies, and other involved organizations is comprised of three components and ten indicators; c) the shared-network tourism management with central and regional public organisations and state-owned enterprises is comprised of three components and ten indicators; and d) the shared-network tourism management with local administrative organizations is comprised of five components and twenty indicators. Lastly, the result of the policy suggestion that develops the shared-network cultural tourism management within the Northeastern Phu-tai ethnic communities is involving the following: i) a suggestion for central and regional public organizations; ii) a suggestion for local administrative organizations in the areas; iii) a suggestion for non-public organizations; and iv) a suggestion for communities' organizations in promoting tourism within the areas. Additionally, it was found that the developed policy suggestion is concretely consistent with the missions of promoting cultural tourism management of the communities as

shown in the regulations, laws, master plans, and policies of relevant organizations in supporting the model development of the shared-network management of the Phu-tai ethnic communities in the Northeastern region's cultural tourism management.

Key words: model development, community tourism management, shared-network management, Phu-tai community

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	(1)
บทคัดย่อ	(31)
Abstract	(33)
สารบัญ	(36)
สารบัญตาราง	(39)
สารบัญภาพ	(41)
บทที่ 1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	5
วัตถุประสงค์การวิจัย	6
ขอบเขตการวิจัย	6
ข้อจำกัดในการวิจัย	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
คำนิยามศัพท์	9
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	11
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน	11
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารปกครองแบบร่วมมือ	18
แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนและวิเคราะห์ SWOT	24
ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไท	28
การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	32
กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	34
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	38
วิธีการวิจัย	38
วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ	40
วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ	48
การใส่ใจในจริยธรรมการวิจัย	51
บทที่ 4 ผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการขององค์กรชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว	
เชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	52
1. กรณีชุมชนท่องเที่ยวบ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์	52

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2. กรณีชุมชนท่องเที่ยวบ้านภู ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร	68
3. กรณีชุมชนท่องเที่ยวบ้านโนนหอม ตำบลโนนหอม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร	82
4. กรณีชุมชนท่องเที่ยวบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม	101
5. กรณีชุมชนท่องเที่ยวบ้านกุดแช่ด่อน ตำบลกุดเชียงหมี อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร	118
บทที่ 5 ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการบริหารจัดการของ องค์กรในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	133
บทที่ 6 ผลการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเครือข่ายแบบร่วมมือ ระหว่างองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องในการ จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	161
รอบที่ 1 : ผลการประเมินความเหมาะสมของการออกแบบและพัฒนาตัวชี้วัดต่างๆ ของ รูปแบบการจัดการเครือข่ายแบบร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการสร้างเครือข่ายนโยบายการจัดการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	162
รอบที่ 2 : ผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของการ พัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายแบบร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น และองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการสร้างเครือข่ายนโยบายการจัดการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	190
รอบที่ 3 : ผลการประเมินยืนยันความเหมาะสมของการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของ การพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายแบบร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการสร้างเครือข่ายนโยบายการจัดการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	211
บทที่ 7 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความ ร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ	232
7.1 ผลการศึกษาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือ ระหว่างองค์กรชุมชนกับองค์กรภาคีอื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชน ชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	234

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
7.2 ผลการศึกษาข้อเสนอต่อการปรับใช้นโยบาย ระเบียบกฎหมาย และแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการพัฒนารูปแบบการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	243
บทที่ 8 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	259
8.1 การสรุปผลวิจัย	259
8.2 การอภิปรายผล	282
8.3 ข้อเสนอแนะ	285
บรรณานุกรม	288
ภาคผนวก	298

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1: แสดงตารางวิธีการจับคู่แบบ SWOT matrix	27
ตารางที่ 3.1 : แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลต่าง ๆ ตามที่ศึกษา	43
ตารางที่ 3.2 : แสดงการจัดสัมภาษณ์แบบกลุ่มในแต่ละชุมชนท่องเที่ยวที่ใช้เป็นกรณีศึกษา	46
ตารางที่ 4.1 : ปฏิทินกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านโนนหอม	97
ตารางที่ 5.1 : วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการบริหารจัดการของ องค์กรชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในกรณีศึกษา	134
ตารางที่ 6.1 : แสดงค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญต่อความเหมาะสมของการพัฒนาตัวชี้วัด การจัดการเครือข่ายแบบร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน ชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	162
ตารางที่ 6.2 : แสดงผลผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบ ของการพัฒนาองค์ประกอบด้านที่ 3 การบริหารจัดการแบบเครือข่ายร่วมกับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการทำ Del-phi รอบที่ 2	190
ตารางที่ 6.3 : แสดงผลผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบ ของการพัฒนาองค์ประกอบด้านที่ 2 การบริหารจัดการแบบเครือข่ายร่วมกับ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคมและองค์กรชุมชนอื่น จากการทำ Del-phi รอบที่ 2	199
ตารางที่ 6.4 : แสดงผลผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบ ของการพัฒนาองค์ประกอบด้านที่ 3 การบริหารจัดการแบบเครือข่ายร่วมกับ หน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจในส่วนกลางและภูมิภาค จากการทำ Del-phi รอบที่ 2	202
ตารางที่ 6.5 : แสดงผลผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบ ของการพัฒนาองค์ประกอบด้านที่ 4 การบริหารจัดการแบบเครือข่ายร่วมกับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการทำ Del-phi รอบที่ 2	205
ตารางที่ 6.6 : แสดงผลผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบ ของการพัฒนาองค์ประกอบด้านที่ 1 การบริหารจัดการแบบเครือข่ายร่วมกัน ภายในชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวจากการทำ Del-phi รอบที่ 3	211

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 6.7 : แสดงผลผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของการพัฒนาองค์ประกอบด้านที่ 2 การบริหารจัดการแบบเครือข่ายร่วมกับภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคมและองค์กรชุมชนอื่น จากการทำ Del-phi รอบที่ 3	220
ตารางที่ 6.8 : แสดงผลผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของการพัฒนาองค์ประกอบด้านที่ 3 การบริหารจัดการแบบเครือข่ายร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจในส่วนกลางและภูมิภาค จากการทำ Del-phi รอบที่ 3	223
ตารางที่ 6.9 : แสดงผลผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของการพัฒนาองค์ประกอบด้านที่ 4 การบริหารจัดการแบบเครือข่ายร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการทำ Del-phi รอบที่ 3	226
ตารางที่ 8.1 : สรุปผลการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเครือข่ายแบบร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการสร้างเครือข่ายนโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	271

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 : แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	37
ภาพที่ 3.1 : แสดงกระบวนการออกแบบการวิจัยในการวิจัยครั้งนี้	39
ภาพที่ 3.2 : แสดงตำแหน่งของชุมชนท่องเที่ยวที่ใช้เป็นกรณีศึกษา	40
ภาพที่ 4.1 : แสดงจุดถ่ายรูปหมู่บ้านท่องเที่ยววัฒนธรรมผู้ไทบ้านโคกโก่ง จังหวัดกาฬสินธุ์	53
ภาพที่ 4.2 : แสดงการบายศรีสู่ขวัญต้อนรับคณะนักท่องเที่ยวของหมู่บ้านโคกโก่ง	60
ภาพที่ 4.3 : แสดงแผ่นประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านโคกโก่ง	67
ภาพที่ 4.4 : แสดงจุดถ่ายภาพสำหรับนักท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวบ้านภู	69
ภาพที่ 4.5 : แสดงสภาพภูมิประเทศของบ้านภู ตำบลบ้านเป้า อ.หนองสูง จ.มุกดาหาร	70
ภาพที่ 4.6 : แสดงศูนย์เรียนรู้โรงเรียน OTOP จังหวัดมุกดาหาร ของกรมการพัฒนาชุมชน	74
ภาพที่ 4.7 : แสดงลักษณะอาหารและการจัดสำหรับอาหารของชุมชนท่องเที่ยวบ้านภู	80
ภาพที่ 4.8 : แสดงเส้นทางหลักในการคมนาคมและป้ายแจ้งสถานที่สำคัญภายในชุมชนบ้านภู	82
ภาพที่ 4.9 : แสดงจุดถ่ายรูปบริเวณทางเข้าหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทบ้านโนนหอม	82
ภาพที่ 4.10 : แสดงการจัดกิจกรรมงานผู้ไทโลกที่บ้านโนนหอม เมื่อ 1 กันยายน 2558	89
ภาพที่ 4.11 : แสดงป้ายชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีต้นแบบระดับประเทศบ้านโนนหอม	90
ภาพที่ 4.12 : แสดงป้ายที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม	93
ภาพที่ 4.13 : แสดงแผ่นประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนผู้ไทโนนหอมโดย อบต. โนนหอม	94
ภาพที่ 4.14 : แสดงป้ายบอกทางตามเส้นทางท่องเที่ยวของหมู่บ้านโนนหอม	98
ภาพที่ 4.15 : แสดงผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านโนนหอม	99
ภาพที่ 4.16 : แสดงสื่อประชาสัมพันธ์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านโนนหอม	100
ภาพที่ 4.17 : แสดงป้ายถ่ายภาพสำหรับนักท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวบ้านนาบัว	101
ภาพที่ 4.18 : แสดงป้ายปาประวัติศาสตร์ 200 ปี และแม่น้ำบังบริเวณบ้านนาบัว	104
ภาพที่ 4.19 : แสดงบ้านโฮมสเตย์ของชุมชนท่องเที่ยวบ้านนาบัว	112
ภาพที่ 4.20 : แสดงการต้อนรับนักท่องเที่ยวและการรำผู้ไทแบบเรณูนครในการแสดงต้อนรับนักท่องเที่ยว	113
ภาพที่ 4.21 : แสดงปฏึกมหรมาณยานจานผีและหมวกดาวแดงที่ใหญ่ที่สุดในโลกที่บ้านนาบัว	114
ภาพที่ 4.22 : แสดงบ้านผู้ไทโบราณบ้านนาบัว	115

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 4.23 : แสดงอนุสรณ์สถานวันเสียงปืนแตก บ้านนาบัว	115
ภาพที่ 4.24 : แสดงกลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าบ้านนาบัว	116
ภาพที่ 4.25 : แสดงเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของบ้านนาบัว	116
ภาพที่ 4.26 : แสดงถนนเข้าสู่ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์บ้านนาบัว	117
ภาพที่ 4.27 : แสดงจุดถ่ายภาพสำหรับนักท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไท กุดแข้งดอน	119
ภาพที่ 4.28 : แสดงการจัดกิจกรรมงานเส็งกลองต๋มประจำปีของบ้านกุดแข้งดอน เมื่อ 15 เมษายน 2562	122
ภาพที่ 4.29 : แสดงลักษณะกลองต๋มของชุมชนบ้านกุดแข้งดอน	122
ภาพที่ 4.30 : แสดงข้อมูลชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านกุดแข้งดอนในสื่อออนไลน์	124
ภาพที่ 4.31 : แสดงการออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนของชาวบ้านกุดแข้งดอน	131
ภาพที่ 4.32 : แสดงแผ่นประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยวบ้านกุดแข้งดอน	131
ภาพที่ 7.1 : แสดงกรอบการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	233
ภาพที่ 7.2 : แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่าง องค์กรชุมชนกับองค์กรภาคีอื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน กลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	258
ภาพที่ 8.1 : สรุปผลพิจารณาการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการ จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	275
ภาพที่ 8.2 : สรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่าง องค์กรชุมชนกับองค์กรภาคีอื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน กลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	281

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สืบเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (2560 - 2564) ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศไทยที่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนขนานใหญ่ โดยจะต้องปฏิรูปและปรับเปลี่ยนเพื่อแก้ปัญหารากฐานสำคัญที่เป็นจุดอ่อนและข้อจำกัดของประเทศที่สั่งสมมานาน ในขณะเดียวกันก็ดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกเพื่อที่จะใช้ประโยชน์จากจุดแข็งและจุดเด่นของประเทศให้เกิดผลต่อการพัฒนาประเทศอย่างเต็มที่ ด้วยการพัฒนานวัตกรรมและการนำมาใช้เป็นปัจจัยขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติเพื่อยกระดับศักยภาพของประเทศในทุกด้าน ซึ่งต่อจากนี้ไปจะมุ่งเน้นการนำความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) และการพัฒนานวัตกรรมเพื่อนำมาทำสิ่งใหม่ให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ (Economic value-add) ทั้งในเรื่องกระบวนการผลิตและรูปแบบผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ๆ รวมทั้งการส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันชุมชนในการทำหน้าที่ทางเศรษฐกิจกระแสใหม่ โดยเฉพาะกระแสเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม (Cultural and Creative Economy Trends) พร้อมทั้งการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพให้ขยายการเติบโตทางเศรษฐกิจบนความยั่งยืนในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศและศักยภาพของพื้นที่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

ในปัจจุบันได้มีการถ่ายโอนอำนาจการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจฯ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2551 เพื่อมุ่งเน้นการกระจายอำนาจด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวสู่ชุมชนท้องถิ่น เปิดโอกาสให้องค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น โดยให้อำนาจชุมชนในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งผลักดันให้การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นมาส่งเสริมผลิตภัณฑ์ในชุมชนด้วย แต่อย่างไรก็ตามปัจจุบันแม้นโยบายภาครัฐจะให้อำนาจและบทบาทหน้าที่แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว แต่ภายใต้โครงสร้างการบริหารจัดการแบบระบบราชการที่เน้นการสั่งการนโยบายตามสายการบังคับบัญชา (Hierarchical bureaucracy) ทำให้การบริหารจัดการด้านบริการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดเสถียรภาพ และความชัดเจน ขาดหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ประสานและติดตามการบังคับใช้อำนาจในการปฏิบัติตามแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจด้านการจัดการท่องเที่ยวในระดับชาติและบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวภายในท้องถิ่นที่รับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ

รวมถึงกฎหมาย ระเบียบคำสั่งของราชการที่ไม่ทันต่อการพัฒนาในภาคบริการการท่องเที่ยวที่ต้องบูรณาการร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการกระตุ้นให้แหล่งท่องเที่ยวที่พัฒนาและบริหารจัดการได้รับความนิยม รวมทั้งการวางแผนที่ไม่นำไปสู่การปฏิบัติหรือการขาดการลงทุน ขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชนและภาคธุรกิจเอกชน ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนขาดการใส่ใจและการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน นำไปสู่การขาดการวางแผนและกำหนดทิศทางการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นไม่ได้รับการสนับสนุนและพัฒนาอย่างถูกต้องตามสภาพความเป็นจริง (องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี, 2560)

ทั้งนี้ หากพิจารณาจะพบว่านโยบายการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าว สอดรับกับพัฒนาการทางรัฐประศาสนศาสตร์ในช่วงที่ผ่านมา โดยเฉพาะในส่วนของทฤษฎีการจัดการสมัยใหม่ที่ถือว่า องค์กรแบบระบบราชการ (Bureaucracy) ที่ได้รับความนิยมอย่างมากในศตวรรษที่ 20 ที่ผ่านมา เพราะตั้งอยู่บนพื้นฐานของการให้คำมั่นสัญญาที่ศูนย์กลางอำนาจซึ่งเป็นฝ่ายควบคุมและจัดสรรผลประโยชน์ต่างๆ มอบให้แก่องค์กรชุมชนท้องถิ่น ซึ่งในการจัดการองค์กรแบบนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาเครื่องมือที่ทำให้เกิดการประสานงานทางนโยบายและกำหนดสินค้าสาธารณะโดยทั่วไปขึ้นในระบบราชการ จนกระทั่งถึงศตวรรษที่ 1980 นักทฤษฎีองค์กรและนักกำหนดนโยบายสาธารณะจำนวนมากได้หมุนกลับทางจากการใช้องค์กรตามลำดับการบังคับบัญชาแบบระบบราชการ (bureaucracy hierarchy) ไปสู่การใช้แนวคิดตลาดแห่งชัยชนะ (champion market) ที่เน้นกลไกการตลาดและการต่อรองราคากันในสินค้าและบริการสาธารณะของรัฐ และกระแสดังกล่าวพัฒนามากขึ้นจนเป็นองค์กรที่อยู่ในรูปของความสัมพันธ์แบบเครือข่าย (Network organization) ในปัจจุบัน (Bivir, 2012) ซึ่งองค์กรแบบเครือข่าย ประกอบด้วยตัวแสดงจำนวนมากซึ่งเป็นตัวแสดงมีฐานทรัพยากรสำคัญและเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวในการแลกเปลี่ยนทรัพยากร โดยองค์กรแบบเครือข่ายแตกต่างจากองค์กรตามลำดับสายการบังคับบัญชา (hierarchy) เพราะไม่ได้ใช้ความเป็นศูนย์กลางแห่งการใช้อำนาจหน้าที่โดยปกติเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในหมู่ตัวแสดงที่เข้าร่วมในส่วนต่างๆ แตกต่างจากองค์กรแบบตลาด (market) ในสิ่งที่เกี่ยวกับการเข้าร่วมของตัวแสดงในการเข้ามาแทนที่และเป็นการแลกเปลี่ยนระยะยาว (repeated & enduring exchange) ที่วางอยู่บนความเชื่อมั่นและการเจรจาตกลงกันมากกว่าการใช้ราคาและการต่อรองราคาตามกลไกตลาดถ่วงดุลกัน (bargaining) ยกตัวอย่าง ความสัมพันธ์ขององค์กรเครือข่ายที่เกิดขึ้นนั้นสามารถร่วมกันจัดตั้งระบบสหกรณ์ การร่วมกันเป็นพันธมิตร การจัดทำพันธสัญญาแห่งสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน หรือความเป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจ และร่วมกันเสี่ยงในกิจการที่ตนเองประกอบกันขึ้นโดยตกลงร่วมกัน เป็นต้น (Bivir, 2012) ดังนั้น เครือข่ายจึงเป็นแนวคิดการจัดการองค์กรสมัยใหม่ที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการศึกษาและพัฒนาการ

จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนภายใต้บริบทและอิทธิพลของการปฏิรูปภาครัฐของโลกวิชาการในปัจจุบัน

กลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไท เป็นกลุ่มชุมชนที่มีความโดดเด่นทางด้านวัฒนธรรมสำหรับใช้เป็นครื่องมือในการดำเนินชีวิตของกลุ่มตนภายในชุมชน เป็นชุมชนที่มีความเชื่อเกี่ยวกับกฎของธรรมชาติและระบบอาวุโสค่อนข้างสูง เน้นการดูแลช่วยเหลือกันภายในกลุ่มครอบครัว เครือญาติ และชุมชนผู้ไทด้วยกันสูงมาอย่างช้านาน และพยายามทำนุบำรุงรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชนของกลุ่มตนเองไว้เป็นอย่างดี เพื่อให้สามารถยืดหยุ่นและปรับเข้าสู่กระแสของสังคมสมัยใหม่ และกระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จากการสำรวจโดยสุเทพ ไชยจันทร์ (2557) นักผู้ไทศึกษายุคปัจจุบัน พบว่าปัจจุบันชุมชนชาวผู้ไทส่วนใหญ่กระจายตัวอยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดสกลนคร จังหวัดนครพนม จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดยโสธร โดยจะมีความหนาแน่นเป็นพิเศษตลอดแนวเทือกเขาภูพาน เพราะบรรพบุรุษนิยมเลือกทำเลที่ตั้งหมู่บ้านใกล้ที่ราบลุ่มใกล้ภูเขาเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตและความเชื่อบางประการของกลุ่มชน ซึ่งในปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐได้เข้ามาสนับสนุนและนำแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือเชิงนิเวศเข้ามาในชุมชนชาวผู้ไทที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาวผู้ไทขึ้น ทั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงความเป็นอยู่และวิถีชีวิต ที่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนชาวผู้ไท ซึ่งทำให้เห็นว่าชุมชนชาวผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีศักยภาพสูงในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนตามที่ปรากฏในปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตามจากการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาวผู้ไทที่เกิดขึ้น แม้ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นจะสามารถดำเนินการจัดบริการการท่องเที่ยวในชุมชนของตนต่อไปได้ด้วยอาศัยสรรพกำลังของคนและทรัพยากรที่สนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามที่ดำรงอยู่ในชุมชนของตน แต่ถ้าหากชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มวัฒนธรรมผู้ไทสามารถสร้างระบบการจัดการในลักษณะเครือข่ายความร่วมมือ และบูรณาการความร่วมมือเข้ากับแผนงานตามนโยบายหรือกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างเครือข่ายนโยบายด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนผู้ไทให้ประสบความสำเร็จทั้งทางด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน การพัฒนาเศรษฐกิจและการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น ซึ่งศักยภาพการดำเนินการดังกล่าว ถือเป็นการสนับสนุนชุมชนท้องถิ่นเพื่อต่อยอดการพัฒนาไปสู่กระบวนการจัดการตนเองโดยกลไกชุมชนในการจัดให้บริการสาธารณะแนวใหม่ และการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติที่นำไปสู่การสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองในการจัดการชุมชนตนเองตามศักยภาพที่มีเพื่อให้กิจกรรมการพัฒนาของชุมชนเกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนในการดำเนินการต่อไป

จากความสำเร็จข้างต้นจะเห็นได้ว่านโยบายด้านการกระจายอำนาจในการจัดทำบริการด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีปัญหาสำคัญคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ยังไม่มีแนวทางและรูปแบบการจัดทำบริการในเรื่องนี้ที่ชัดเจน ขาดการมีส่วนร่วมจากภาคประชาสังคมและชุมชน หรือใช้วิธีการสนับสนุนที่ไม่ก่อให้เกิดคุณค่าและตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาความยั่งยืนในการจัดบริการในเรื่องนี้ต่อชุมชนและประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งคณะผู้วิจัยเห็นว่าในภารกิจด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของท้องถิ่นนั้นไม่มีใครสามารถดำเนินการและจัดบริการได้ดีกว่าชุมชนท้องถิ่นซึ่งมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมอยู่แล้ว ทั้งนี้ ในพื้นที่จังหวัดทางภาคอีสานตามแนวเทือกเขาภูพานได้มีชุมชนท้องถิ่นที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญๆ ที่สามารถนำมาถอดประสบการณ์และพัฒนาเป็นข้อเสนอทางนโยบายและการจัดการเชิงประจักษ์ได้ดังนี้ 1. ชุมชนบ้านโคกโก่ง หมู่ที่ 5 ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นชุมชนผู้ไทในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ซึ่งได้รับคัดเลือกจากจังหวัดให้เป็นพื้นที่จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทมาตั้งแต่ พ.ศ. 2541 ได้รับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยอย่างต่อเนื่อง และชุมชนท่องเที่ยวแห่งนี้เคยได้รับรางวัลยอดเยี่ยมประเภทแหล่งท่องเที่ยวเมืองและชุมชน ในการประกวดรางวัลอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Thailand Tourism Awards 2000) ซึ่งถือเป็นรางวัลสูงสุดของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวอีกด้วย 2. ชุมชนบ้านภู หมู่ที่ 1 และ 2 ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร เป็นชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแห่งแรกของจังหวัดมุกดาหาร จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการพัฒนาชุมชนบนฐานของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกรมการพัฒนาชุมชน ตั้งแต่ พ.ศ. 2549 ได้รับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยอย่างต่อเนื่อง และได้รับรางวัลการประกวดมาตรฐานการท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมในระดับ ASEAN เมื่อปี พ.ศ. 2560 อีกด้วย 3. ชุมชนบ้านโนนหอม หมู่ที่ 2 ตำบลโนนหอม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เป็นชุมชนผู้ไทกะตากลุ่มใหญ่และมีชื่อเสียงด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มตน และกลายเป็นเอกลักษณ์ผู้ไทในพื้นที่จังหวัดสกลนครด้วย ซึ่งเมื่อ พ.ศ. 2561 กรมการพัฒนาชุมชนได้เลือกหมู่บ้านโนนหอมให้เข้าร่วมโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี และได้รับรางวัลชนะเลิศจนกลายเป็นชุมชนต้นแบบของกรมการพัฒนาชุมชนในเวลาต่อมา ปัจจุบันได้มีการพัฒนาเป็นหมู่บ้านโฮมสเตย์ไทยตามที่กรมการท่องเที่ยวได้เข้าไปพัฒนาเป็นหมู่บ้านโฮมสเตย์ด้วย 4. ชุมชนบ้านนาบัว หมู่ที่ 5, 13 และ 14 ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม เป็นชุมชนผู้ไทที่มีชื่อเสียงในฐานะแหล่งเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ช่วงการปราบปรามขบวนการพรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย ซึ่งภายในชุมชนนาบัวได้มีแหล่งข้อมูลให้ผู้สนใจได้เรียนรู้จนทำให้มีการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมผู้ไทในเวลาต่อมา ทั้งนี้เมื่อปี 2561 กรมการพัฒนาชุมชนได้เลือกชุมชนแห่งนี้ให้เข้าร่วมโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี และ ปัจจุบันได้มีการพัฒนาเป็นหมู่บ้านโฮมสเตย์ไทยตามที่กรมการท่องเที่ยวได้เข้าไปพัฒนาเป็นหมู่บ้านโฮมสเตย์ด้วย และ 5.

ชุมชนบ้านกุดแช่ดอน หมู่ที่ 5, 9, 11 และ 12 ตำบลกุดเชียงหมี อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร เป็นชุมชนผู้ไทเซโปนที่มีชื่อเสียงทางด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในพื้นที่จังหวัดยโสธร โดยเฉพาะการทอผ้าฝ้ายลายตาม่อง ซึ่งกลายเป็นลายประจำจังหวัด และประเพณีการเลี้ยงกลองตุ้ม ที่ได้รับความนิยมและสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ทั้งนี้เมื่อปี 2561 กรมการพัฒนาชุมชนได้เลือกชุมชนแห่งนี้ให้เข้าร่วมโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี และ ปัจจุบันได้มีการพัฒนาเป็นหมู่บ้านโฮมสเตย์ไทยตามที่กรมการท่องเที่ยวได้เข้าไปพัฒนาเป็นหมู่บ้านโฮมสเตย์ด้วย จากการคัดเลือกตัวแทนชุมชนผู้ไทที่มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแต่ละจังหวัดทั้ง 5 จังหวัดดังกล่าว สามารถนำไปสู่การพัฒนากระบวนการจัดการบนเครือข่ายชุมชนผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือประสานความร่วมมือระหว่างกันในฐานะเครือข่ายองค์กรชุมชนที่มีวัฒนธรรมร่วมกัน และพัฒนาความศักยภาพระหว่างองค์กรชุมชนดังกล่าวให้เกิดพลังขับเคลื่อนเครือข่ายที่มีผลประโยชน์และเป้าหมายร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การสร้างเครือข่ายนโยบายและการจัดการในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร่วมกับองค์กรภาคีอื่นๆในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาโครงสร้างเครื่องมือ และการกำหนดกลยุทธ์และคุณค่าทางการจัดการร่วมกันภายใต้แนวทางการพัฒนาเครือข่ายจัดการความร่วมมือซึ่งเป็นทิศทางและรูปแบบการจัดการภาครัฐที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาและสร้างนวัตกรรมทางการจัดการปกครองท้องถิ่นในปัจจุบัน ซึ่งจะสามารถตอบโจทย์การบริหารที่เหมาะสมและทิศทางการจัดการบริการสาธารณะในระดับท้องถิ่นที่จะเป็นการสร้างคุณค่าความเป็นพลเมืองและประชาสังคมในชุมชนให้ช่วยผลักดันและน่านโยบายสาธารณะไปปฏิบัติในชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล คุ่มค่า และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการได้อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน ผ่านการออกแบบกระบวนการวิจัยและการสังเคราะห์ผลที่ได้ในเชิงประจักษ์เพื่อพัฒนาตัวชี้วัด และข้อเสนอใหม่ที่จะนำไปสู่แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนและองค์กรภาคีต่างๆในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในผู้ไทได้ในครั้งนี้

คำถามการวิจัย

1. สภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นอย่างไร?
2. จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการบริหารจัดการขององค์กรชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในกรณีกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีลักษณะเช่นไร?
3. ตัวชี้วัดและองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเครือข่ายแบบร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนกับองค์กรภาคีเครือข่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการสร้างเครือข่ายนโยบายด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทมีอะไรบ้าง?

4. ข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานโยบายและการจัดการเพื่อนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการจัดการเครือข่ายแบบร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนกับองค์กรภาคีเครือข่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการสร้างเครือข่ายนโยบายด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทมีอะไรบ้าง?

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการขององค์กรชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการบริหารจัดการขององค์กรชุมชน ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อออกแบบและพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายแบบร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือเชิงนโยบายและการจัดการระหว่างองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคีต่างๆ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว และภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตทางด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดทฤษฎีต่างๆ ในการกำหนดขอบข่ายทางด้านเนื้อหาในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วยแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชน แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการสาธารณะแบบร่วมมือ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการวางแผนและการพัฒนากลยุทธ์องค์การ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชาติพันธุ์ผู้ไท และงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตด้านประชากร ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัยในครั้งนี้ รวม 90 คน มาจาก 1) ตัวแทนคณะกรรมการ/องค์กรชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวชุมชนในแต่ละพื้นที่กรณีศึกษา จำนวน 4 – 5 คน 2) ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ในฐานะผู้มีภารกิจและอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้อง ในแต่ละพื้นที่กรณีศึกษา จำนวน 4 – 5 คน 3) ตัวแทนหน่วยงาน/องค์กรภาคีอื่นที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน เช่น หน่วยงาน

ภาครัฐ ภาคประชาสังคม เป็นต้น ในแต่ละพื้นที่การศึกษา จำนวน 4 – 5 คน และ 4) ตัวแทนภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการเอกชนที่ได้รับผลกระทบจากการบริการการท่องเที่ยวในชุมชน เช่น นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ เป็นต้น ในแต่ละพื้นที่การศึกษา จำนวน 4 – 5 คน ซึ่งใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาเลือกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) กับการปฏิบัติงานในการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวตามที่เกิดขึ้นจริง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อแสดงความคิดเห็นและประเมินยืนยันต่อตัวชี้วัดและองค์ประกอบต่างๆ ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคีต่างๆ สำหรับนำไปสู่การพัฒนา นโยบายและการจัดการในการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 18 ราย เพื่อเข้าร่วมการประเมินแบบกระบวนการ Del-phi

ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาซึ่งใช้เป็นหน่วยวิเคราะห์ของการวิจัยครั้งนี้ องค์กรชุมชนต้นแบบที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานของวัฒนธรรมชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 5 องค์กรชุมชน ได้แก่

- 1) ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทบ้านโคกโก่ง หมู่ 5 ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
- 2) ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทบ้านภู หมู่ 1 และ 2 ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร
- 3) ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทบ้านโนนหอม หมู่ 2 ตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร
- 4) ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทบ้านกุดแฮดดอน หมู่ 5, 9, 11, และ 12 ตำบลกุดเชียงหมี อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร
- 5) ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทบ้านนาบัว หมู่ที่ 5, 13, และ 14 ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

ขอบเขตด้านเวลา

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เวลาในการวิจัยจำนวน 1 ปี 1 เดือน ระหว่างเดือนกันยายน พ.ศ. 2561 – เดือนตุลาคม พ.ศ. 2562

ข้อจำกัดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ออกแบบกระบวนการวิจัยที่ต้องการข้อมูลเชิงประจักษ์จากกรณีศึกษาที่เลือกขึ้นจากพื้นที่ที่มีความโดดเด่นของแต่ละจังหวัดที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทอาศัยอยู่ ทำให้ระดับศักยภาพของแหล่งข้อมูลในแต่ละแห่งของแต่ละจังหวัดที่ได้มีลักษณะแตกต่างกันบ้างไปตามบริบทและปัจจัยแวดล้อมต่างๆ แล้วนำข้อมูลที่ได้จากกรณีศึกษามาสังเคราะห์เป็นรูปแบบและแนวทางการพัฒนาตามกระบวนการวิจัยในภาพรวมซึ่งทำให้กระทบต่อการนำรูปแบบและข้อเสนอเชิงนโยบายและการจัดการที่ได้ไปปรับใช้ตามศักยภาพของแต่ละพื้นที่ต่าง ๆ เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ด้วยข้อจำกัดทางด้านระยะเวลา ความสะดวกในการเดินทางระหว่างแหล่งข้อมูล และข้อก้ำกัลดและความไม่เข้าใจของผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อประเด็นการวิจัยต่าง ๆ อาจมีผลต่อคำตอบของการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายและการจัดการที่ได้ตามที่ได้เสนอไปด้วย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้พยายามปกป้องจริยธรรมการวิจัยต่อประเด็นต่าง ๆ และอาศัยหลักความรับผิดชอบต่อข้อมูลและผลการวิจัยที่ได้เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการให้บริการสาธารณะซึ่งมุ่งศึกษาการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในครั้งนี้ให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงและเป็นประโยชน์ต่อสังคมและวงวิชาการมากที่สุด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยในครั้งนี้ คาดว่าจะมีประโยชน์ที่เกิดขึ้นดังต่อไปนี้

1. ได้เข้าใจถึงสภาพการบริหารจัดการขององค์กรชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างเป็นระบบและมีการแสดงข้อมูลหลักฐานอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน
2. ได้ทราบผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการบริหารจัดการขององค์กรชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้อย่างชัดเจน
4. ได้ตัวชี้วัดและองค์ประกอบที่เหมาะสมและสามารถปรับใช้ได้จริงสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายแบบร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนกับองค์กรภาคีเครือข่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท
5. ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงการจัดการภาครัฐที่เกิดจากกระบวนการวิจัยเชิงประจักษ์เพื่อปรับใช้ระเบียบกฎหมาย นโยบาย และแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

คำนิยามศัพท์

การจัดการท่องเที่ยวชุมชน หมายถึง การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวขึ้น และคนในชุมชนมีส่วนได้เสียกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนผ่านภูมินิเวศของพื้นที่ชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์ชุมชน รวมทั้งทุนทางสังคมอื่นที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อสร้างความประทับใจให้แก่บุคคลภายนอกหรือนักท่องเที่ยวที่เข้าไปท่องเที่ยวในชุมชน

การบริการสาธารณะ หมายถึง การปรับปรุงวิธีดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐที่จัดทำขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาและความต้องการของประชาชนโดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการต่าง ๆ เพื่อยกระดับศักยภาพการดำเนินงานของภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เกิดความคุ้มค่า และความยั่งยืนในการนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติและการจัดบริการสาธารณะของรัฐ ซึ่งการศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาภารกิจด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนโดยอาศัยกระบวนการนำวัฒนธรรมชุมชนและทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนนำมาหนุนเสริมการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว การบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น รวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไท หมายถึง การจัดกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยวโดยนำเอาทุนทางวัฒนธรรมซึ่งมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทที่เป็นอัตลักษณ์ของคนในชุมชน ได้แก่ ภาษาพูด การแต่งกาย การแสดงตามเชื่อของชุมชน/พิธีกรรม วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ รวมทั้งหัตถศิลป์และสัญลักษณ์ต่างๆที่สื่อถึงกลุ่มชนชาวผู้ไทเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและต่อยอดในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล หรือองค์กรบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

องค์กรชุมชน หมายถึง คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้านโฮมสเตย์ กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนหรือกลุ่มวิสาหกิจหมู่บ้านท่องเที่ยว หรือเรียกที่ชื่ออย่างอื่น ซึ่งเป็นคณะกรรมการ/กลุ่มในระดับชุมชนที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนกระบวนการบริหารจัดการต่างๆเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

ภาคีอื่นที่เกี่ยวข้อง หมายถึง หน่วยงานภาครัฐ หรือรัฐวิสาหกิจในระดับส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาคเอกชน และหน่วยงานภาคประชาสังคม รวมทั้งระดับบุคคลหรือปัจเจกบุคคลที่มีส่วนได้เสียหรือเกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการชุมชนในพื้นที่กรณีศึกษาเพื่อร่วมขับเคลื่อน

การจัดการเครือข่ายความร่วมมือ หมายถึง การวางแผนและการกำหนดกลยุทธ์ทางด้านการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนภารกิจเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว การบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงาม

ของท้องถิ่น รวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติระหว่างองค์กรชุมชนที่ดำเนินการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อแสวงหากระบวนการตัดสินใจและฉันทามติที่เห็นพ้องร่วมกันเพื่อเสนอแนะเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายและตัวแบบทางด้านการจัดการความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนต่อไป

กรณีศึกษา หมายถึง หน่วยวิเคราะห์ของการวิจัยครั้งนี้ซึ่งเป็นองค์กรชุมชนต้นแบบที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานของวัฒนธรรมชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 5 องค์กรชุมชน ได้แก่ 1) หมู่บ้านโคกโก่ง หมู่ 5 ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) หมู่บ้านภู หมู่ 1, 2 ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร 3) หมู่บ้านกุดแซ่ด่อน หมู่ 5, 9, 12, 13 ตำบลกุดเชียงหมี อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร 4) หมู่บ้านโนนหอม หมู่ 2 ตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนครและ 5) หมู่บ้านนาบัว หมู่ที่ 5, 13, 14 ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนนี้คณะผู้วิจัยจะนำเสนอแนวคิดทฤษฎีที่สำคัญและผลการศึกษาวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการวิจัยครั้งนี้พยายามวางจุดเริ่มต้นของการพัฒนาองค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์แบบล่างขึ้นบน (Bottom up) อันจะนำไปสู่การเชื่อมโยงความเข้าใจที่สอดคล้องกันในการจัดบริการสาธารณะและการนํานโยบายสาธารณะไปปฏิบัติในระดับชุมชนท้องถิ่น ดังนั้น จำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจแนวคิดทฤษฎีและการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยครั้งนี้อย่างต่อเนื่อง

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารปกครองแบบร่วมมือ
3. แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนและวิเคราะห์ SWOT
4. ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท
5. การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

สำหรับการรวบรวมแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในส่วนนี้ คณะผู้วิจัยได้ค้นคว้าและทบทวนแนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งสามารถนำเสนอออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

บุญเลิศ จิตตั้งพัฒนา (2548) ได้อธิบายคุณลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ว่ามีลักษณะดังต่อไปนี้

1. จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี โดยยึดหลักที่ว่าต้องอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้ดีที่สุดเพื่อให้สามารถสืบทอดถึงอนุชนรุ่นหลัง
2. จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการจัดการอย่างยั่งยืนทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักที่ว่าด้วยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือให้กระทบน้อยที่สุด
3. จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรม โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคม และ วัฒนธรรมที่หลากหลาย
4. จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความรู้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นโดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับ

ความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

5. จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์ โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว และได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอันเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น

6. จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการตลาดของบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ธุรกิจท่องเที่ยวเน้นในเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

7. จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจที่ได้รับการเพิ่มคุณค่าทางด้านประสบการณ์ที่ได้รับ ทำให้ต้องการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก โดยยึดหลักที่ว่าต้องมีกิจกรรมท่องเที่ยวตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

8. จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่ โดยยึดหลักที่ว่าต้องไม่เกินขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ทุกๆด้าน และต้องดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ

9. จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยยึดหลักที่ว่าต้องป้องกันรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวดเพื่อให้นักท่องเที่ยวอบอุ่นใจ

ทั้งนี้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถจำแนกออกเป็นประเภทย่อยได้ 5 ประเภท ดังนี้ (มัลลิกา นาจันทอง และคณะ, 2562)

1. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว โดยได้รับความรู้ความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบ และมีสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

2. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประเพณี หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่ชาวบ้านในท้องถิ่นจัดขึ้นเพื่อให้ได้รับความเพลิดเพลิน ตื่นตาตื่นใจในสุนทรียศิลป์ และศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพพิธีกรรม อีกทั้งได้รับความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

3. การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชนบท หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิตและผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษโดดเด่น เพื่อให้ได้รับความเพลิดเพลิน ได้ความรู้ ดูผลงานสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาพื้นฐาน อีกทั้งมีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อมโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

4. การท่องเที่ยวเชิงกีฬา หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ออกกำลังกายหรือเล่นกีฬา หรือแข่งขันกีฬา โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบของการจัดรายการกีฬาตามเส้นทางที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกีฬาได้สนุกสนานเพลิดเพลินกับการออกกำลังกาย ในขณะเดียวกันก็ได้ไป

ท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางการจัดรายการกีฬา ทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าทางสภาพแวดล้อม โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

5. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพหรือฟื้นฟูสุขภาพทางวัฒนธรรม เช่น การนวดตัว การนวดฝ่าเท้า การอบสมุนไพร การประคบสมุนไพร การฝึกกายบริหาร การฝึกสมาธิ เป็นต้น เพื่อเสริมสร้างสุขภาพและคุณภาพชีวิตของนักท่องเที่ยวบนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่ออย่างมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสิ่งแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

จากการให้ความหมายตามลักษณะต่างๆ และองค์ประกอบย่อยของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้สามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่นโดยยึดวัฒนธรรม วิถีชีวิต วัตถุสิ่งของ และปัจจัยทางสภาพแวดล้อมในพื้นที่ของชุมชนท้องถิ่นเป็นหัวใจหลักของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมให้นักท่องเที่ยว/ผู้ที่สนใจได้มีความรู้ความเข้าใจ มีส่วนร่วม ได้รับประสบการณ์ และเพิ่มพูนความรู้ใหม่ ๆ จากการท่องเที่ยวตามที่เกิดขึ้น และประโยชน์และคุณค่าของการจัดการท่องเที่ยวเกิดขึ้นกับคนในชุมชนท้องถิ่นเป็นสำคัญด้วย

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นรูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวแบบใหม่ที่น่าเอารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมาผสมผสานเข้ากับศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ของนักท่องเที่ยวและของชุมชน เป็นการปลูกจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวและชุมชนแหล่งท่องเที่ยว ให้ตระหนักถึงความสำคัญของเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของสถานที่นั้น ๆ โดยที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสและเรียนรู้ด้วย เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับความผูกพัน ของนักท่องเที่ยวกับผู้รับการท่องเที่ยว ส่งเสริมการเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างจริงจังผ่านประสบการณ์ที่มาจากการเรียนรู้ในพื้นที่ท่องเที่ยวซึ่งรูปแบบและลักษณะของการท่องเที่ยวดังกล่าวนี้ จะเปิดโอกาสให้กับนักท่องเที่ยว และเจ้าของบ้านได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพการสร้างสรรค์ของตัวไปร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความจดจำ-ประทับใจอย่างลึกซึ้งในพื้นที่การท่องเที่ยว และโดยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นี้ จะให้คำตอบใหม่ที่สอดคล้อง รสนิยมของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน ที่ไม่ต้องการเพียงแต่มองดูสิ่งชมและวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากตนแต่มีความประสงค์ที่จะ “ ลงมือทำ ” เพื่อเรียนรู้ ทำความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้ง พร้อมกันกับพัฒนาศักยภาพของตนผ่านการปฏิบัติกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยว และเพื่อที่จะได้รับแรงบันดาลใจใหม่ ๆ ภายหลังกลับไปดำเนินชีวิตปกติหลังการพักผ่อน (สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ, 2556)

สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ (2556) ได้ให้คำจำกัดความของแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (creative tourism) ว่าเป็นแนวคิดหนึ่งทางการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมการท่องเที่ยว และผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ได้แก่ การสร้างประสบการณ์ตรงหรือประสบการณ์ร่วมของนักท่องเที่ยวกับชุมชนผ่านกิจกรรมด้วยการใช้ทรัพยากรในชุมชนหรือท้องถิ่นที่มีอยู่ เพื่อนำมาสร้างคุณค่าเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวอันก่อให้เกิดรายได้และผลประโยชน์และสามารถแบ่งปันรายได้หรือผลประโยชน์เหล่านั้นสู่ผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม

รูปแบบของกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้น ได้แก่ นักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนนั้น ๆ เกิดการมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน รวมไปถึงการได้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับคนในชุมชนอันมีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม

องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (UNESCO) (อ้างถึงใน ลัตดาวรรณ ทองใบ, 2561) ได้ให้นิยามของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่มีจุดประสงค์สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาชุมชนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินชีวิตของชุมชน โดยจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างกลมกลืนและสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีต่าง ๆ ในชุมชนในเชิงของการเรียนรู้และการทดลองเพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่จริงของชุมชน นอกจากนี้ ชุมชนจะต้องสามารถจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือในการรักษาความสมดุลระหว่างการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวภายในชุมชน และชุมชนจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอันก่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาชุมชนด้วย

นาฟีกอดิถัก แสงสนิท (2556) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชนและเอกลักษณ์สถานที่ โดยนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรม และมีโอกาสได้ใช้ชีวิตร่วมกันกับเจ้าของสถานที่ และเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชนและเอกลักษณ์ของสถานที่ ด้วยการสร้างคุณค่าให้กับอัตลักษณ์นั้น ๆ แต่ไม่ใช่การผลิตความคิดสร้างสรรค์ออกมาอย่างเดียว จะต้องได้มีกระบวนการมีส่วนร่วมกับการทำกิจกรรมนั้น ๆ โดยชุมชนจะต้องมีความเห็นพ้องกับกิจกรรมท่องเที่ยว มีส่วนร่วมกับการทำกิจกรรมนั้น ๆ และได้รับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นด้วย จึงเห็นได้ว่าผู้มีส่วนได้เสียกับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยตรงคือชุมชนผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวจะต้องยอมรับรูปแบบการท่องเที่ยวใหม่นี้ ด้วยการนำตัวเองเข้าไปมีประสบการณ์จริงในแหล่งท่องเที่ยว ด้วยการลงมือทำ ปฏิบัติ และเรียนรู้ร่วมกับคนในชุมชนด้วยตนเอง

จากการให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในภาพรวม แม้จะมีจุดเน้นที่แตกต่างกันบ้างแต่ยังแสดงให้เห็นว่ามีองค์ประกอบร่วมในลักษณะเดียวกันคือ ประสบการณ์จริงและมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวที่เกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาศักยภาพและทักษะเชิงสร้างสรรค์ รวมถึงการพบปะผู้คนในชุมชนหรือสัมผัสกับวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยตรง ในขณะที่กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนนั้นจะต้องมีความกลมกลืนและสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีต่าง ๆ ในชุมชน ในเชิงของการเรียนรู้และการทดลอง เพื่อให้ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนได้รับประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นจริงในชุมชน ซึ่งอาจทำให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงมูลค่าและคุณค่านั้น ๆ จากชุมชน

ลัตดาวรรณ ทองใบ (2561) ได้ทำการจัดประเภทของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

1. ประเภทรดกทางวัฒนธรรม เป็นกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อันเกี่ยวเนื่องกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ สภาพสังคม แบ่งเป็นกลุ่มย่อยคือกลุ่มแสดงออกทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม เช่น ศิลปะงานฝีมือ เทศกาล งานประเพณีต่าง ๆ โบราณสถาน พิพิธภัณฑสถาน เป็นต้น

2. ประเภทศิลปะ เป็นกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานของศิลปวัฒนธรรม แบ่งเป็นกลุ่มย่อย คือ กลุ่มงานศิลปะ เช่น การวาดภาพ รูปปั้น และวัตถุโบราณ กลุ่มศิลปะการแสดง เช่น การแสดงดนตรีที่บ้าน การแสดงนาฏศิลป์ การแสดงละคร เป็นต้น

3. ประเภทวิถีชีวิต เป็นกลุ่มท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต การดำรงชีวิตหรือวิถีการทำมาหากินของคนในชุมชนท้องถิ่นหรือชาวพื้นเมือง แบ่งเป็นกลุ่มย่อยคือ กลุ่มวิถีชีวิตของสังคมเมือง และสังคมชนบท

4. ประเภทสื่อ เป็นกลุ่มท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารกับกลุ่มคนกลุ่มใหญ่ หรือสื่อสารกับนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย แบ่งเป็นกลุ่มย่อยคือ กลุ่มงานสื่อสิ่งพิมพ์ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คู่มือท่องเที่ยว นิตยสารการท่องเที่ยว หรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่มีส่วนสร้างความน่าสนใจเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว หรือแหล่งท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจและสามารถสื่อในสิ่งที่มีคุณค่าให้เกิดความน่าสนใจ เป็นต้น

5. ประเภทการตอบสนองความต้องการของลูกค้า เป็นกลุ่มท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการแตกต่างกัน แบ่งเป็นกลุ่มย่อย คือ การออกแบบ เช่น การออกแบบห้องพักในโรงแรม รีสอร์ท การออกแบบสินค้าของที่ระลึก ให้มีอัตลักษณ์ความเป็นท้องถิ่น หรือแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ

ดังนั้น จากความหมาย ลักษณะ และประเภทของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้น แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ชุมชนต่างมีการท่องเที่ยวหลายประเภท และต่างมีจุดเด่นในเอกลักษณ์แตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่ โดยสิ่งที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ 1) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นหน้าที่ของนักท่องเที่ยวที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมรอบตัว และใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์เพื่อให้เกิดความชำนาญได้พัฒนาขึ้นกว่าเดิม 2) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ นักท่องเที่ยวมิใช่เป็นเพียงผู้ดูหรือผู้สังเกตการณ์หรือไปปรากฏตัวในที่นั้นๆ แต่เป็นผู้มีปฏิสัมพันธ์หรือเป็นผู้มีส่วนในการดำเนินกิจกรรมร่วมกับคนในท้องถิ่น 3) เป็นการสร้างสรรค์กิจกรรมจากภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่นผสมผสานกับจินตนาการของนักท่องเที่ยวแล้วสร้างสรรค์กิจกรรมขึ้นมาใหม่ 4) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้พัฒนาใช้ความสามารถด้านแนวคิดสร้างสรรค์ของนักท่องเที่ยว เข้าไปมีส่วนร่วมเป็นประสบการณ์เรียนรู้ จึงนับว่าเป็นการปรับเปลี่ยนไปจากการท่องเที่ยวแบบเดิมด้วยลักษณะการท่องเที่ยวแบบมวลชน (mass tourism) มาสู่การท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมทั้งชุมชนและนักท่องเที่ยว ทั้งทางวัฒนธรรมหรืออัตลักษณ์ของพื้นที่นั้น ๆ

การท่องเที่ยวโดยชุมชน

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาได้มีการหนุนเสริมให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้คำว่า “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” (community-based tourism) หรือ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” (ecotourism) หรือ “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” (conservation tourism) ซึ่งถูกนำมาใช้เพื่อเป็นสื่อการโฆษณาประชาสัมพันธ์และส่งเสริมภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามท่ามกลางกระแสท้องถิ่นนิยม ที่มุ่งเน้นให้มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และให้ความสำคัญกับสิทธิชุมชนโดยมุ่งพัฒนาให้ “คนในชุมชน” เป็นหัวใจสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวและไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ได้เน้นถึงการสร้างศักยภาพของคนในท้องถิ่น โดยให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อนำไปสู่การดูแลรักษา

และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โดยให้มีความสมดุลกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมรวมทั้งการเกื้อกูลต่อเศรษฐกิจของชุมชนในอนาคต ประกอบกับรัฐบาลได้เร่งยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อหวังเป็นส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้ยั่งยืน และเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ให้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

จากการอธิบายความหมายของการท่องเที่ยวชุมชนในมุมมองต่าง ๆ สามารถเข้าใจความหมายจากผู้ให้นิยามดังต่อไปนี้

ธนาคารโลก (World Bank, 2000) ได้อธิบายว่าการท่องเที่ยวชุมชน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของชุมชน ผู้ซึ่งต้องได้รับประโยชน์และรายได้อย่างยุติธรรมจากการท่องเที่ยว จากการบริการท่องเที่ยว จากการกำจัดความยากจน และไม่ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เป็นการสร้างความภาคภูมิใจในชุมชน และเกิดการรักษาและพัฒนาสมบัติของชาติ

วีระพล ทองมา และประเจต อำนาจ (2547) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวชุมชนว่า เป็นเรื่องราวของการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่นและผู้มาเยือนในการที่จะดูแลรักษาทรัพยากรด้านต่าง ๆ ของชุมชนที่มีอยู่แล้ว ตลอดจนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนอันเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชนเพื่อประโยชน์แก่ชุมชน

Fennell (1999) นักวิชาการด้านการท่องเที่ยวของแคนาดา ได้เสนอแนวคิดการท่องเที่ยวที่หลีกเลี่ยงการทำลายการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมชุมชน หากแต่มุ่งตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นให้มากที่สุดด้วยการใช้เทคโนโลยีในชุมชนเท่าที่จำเป็น ที่สำคัญยังต้องมีการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับคนในชุมชน จากข้อเสนอนี้ถือว่าการเสนอแนะแนวทางใหม่ของการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญต่อสิทธิการจัดการชุมชน ด้วยตัวของคนในชุมชนเอง ทั้งในด้านการวางแผน การจัดการที่รวมถึงการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการท่องเที่ยว การกระจายรายได้ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว อันเป็นสิ่งสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยว อาจกล่าวได้ว่าข้อเสนอแนะดังกล่าวก็คือ การท่องเที่ยวชุมชน (community tourism) ที่มองเห็นสิ่งที่ชุมชนควรได้รับเพื่อแลกกับสิ่งที่ชุมชนจะต้องเสียไปในลักษณะของการได้กับได้ (win-win) ทั้งระหว่างนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ ภาครัฐ และคนในชุมชนนั่นเอง นอกจากนี้เขาได้เสนอคุณสมบัติที่สำคัญของการท่องเที่ยวชุมชนดังกล่าวจะต้องประกอบไปด้วย 5 ประการ ได้แก่

1) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีผลกำไรตอบแทนมายังครอบครัวของสมาชิกในชุมชนรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเปิดบ้านพักให้เป็นที่พักอาศัยของนักท่องเที่ยวในชุมชนนั้น ๆ โดยไม่ต้องผ่านนายหน้าใด ๆ อันจัดเป็นการสร้างรายได้ทางตรงแก่คนในชุมชน อย่างไรก็ตามแต่ละครอบครัวเจ้าของที่พักก็ควรได้รับการฝึกอบรม และเตรียมความพร้อมเพื่อให้พร้อมรับนักท่องเที่ยวเข้ามาพักอาศัยกับครอบครัวของตนเอง

2) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนได้รับประโยชน์โดยรวมอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสาธารณูปโภค และการยกระดับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของสมาชิกในชุมชน ไม่ใช่เพื่อนักท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว

3) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดความตึงเครียดด้านสังคมและวัฒนธรรมในชุมชน อันเนื่องมาจากความพยายามนำความทันสมัยแบบตะวันตกเข้ามาสู่ชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

พร้อมกับตั้งสำนึกร่วมของคนในชุมชนออกไปด้วยการกลืนสมาชิกในชุมชนให้อยู่กับความทันสมัยดังกล่าว อันจะนำมาซึ่งปัญหาทางสังคมและวัฒนธรรมที่จะเกิดขึ้นตามมาอีกจำนวนมาก

4) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่สร้างจิตสำนึกในการเคารพและรักษาสีงแวดล้อม สังคม ตลอดจนวัฒนธรรมในชุมชนให้เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยว ดังนั้นแม้ว่าการท่องเที่ยวที่พยายามโฆษณาว่าเป็นการท่องเที่ยวชุมชน หากแต่ไม่มีกิจกรรมในลักษณะของการสร้างจิตสำนึกดังกล่าว ก็มิอาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวนั้นเป็นการท่องเที่ยวชุมชนโดยแท้ได้

5) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มคนที่แตกต่างกันให้เข้าใจความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม โดยนัยนี้การท่องเที่ยวชุมชนต้องเป็นการท่องเที่ยวที่สอนให้นักท่องเที่ยวเคารพในความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม

นอกจากนี้ Fennell (1999) ได้จัดองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่ามีอยู่ 4 ด้าน คือ

- 1) ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม กล่าวคือ ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และมีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนรวมถึงชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น
- 2) ด้านองค์กรชุมชน กล่าวคือ ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน มีปราชญ์ หรือผู้มีความรู้ และทักษะในเรื่องต่างๆ หลากหลายและชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา
- 3) ด้านการจัดการ กล่าวคือ มีกฎ-กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว มีองค์กรหรือกลไกการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม และมีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน
- 4) ด้านการเรียนรู้ กล่าวคือลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างมีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน และสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

จากองค์ประกอบข้างต้น เห็นได้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้วยคนในชุมชน เป็นการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวให้มีความหมายมากกว่าการพักผ่อนแต่เป็นการเปิดมิติของการท่องเที่ยวเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเคารพคนในท้องถิ่น เป็นการพัฒนาคอนในชุมชนให้มีบทบาทที่สำคัญในการอนุรักษ์ความเป็นชุมชน ซึ่งเปรียบเสมือนชุมชนเป็นเหมือนบ้านของตนเองที่คอยต้อนรับแขกผู้มาเยือนด้วยความยินดี เกิดการบริหารและจัดการภายในคนในชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2554) ได้กำหนดหลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน มีหลักการดังนี้

1. ชุมชนเป็นเจ้าของ
2. ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการและตัดสินใจ
3. ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
4. ยกระดับคุณภาพชีวิต

5. มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
6. คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
7. ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
8. เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
9. เกิดผลการตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น
10. มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์

ดังนั้นโดยสรุปแล้ว การท่องเที่ยวชุมชน คือการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดกระบวนการ ทิศทาง และรูปแบบการท่องเที่ยวของตนเอง ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรท้องถิ่นนั้น ๆ และมีส่วนได้ส่วนเสียที่เกิดจากการท่องเที่ยว ซึ่งมีจุดขายที่หลากหลาย ทั้งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต การอนุรักษ์ รวมทั้งมีการพัฒนารูปแบบเพื่อสร้างความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างแท้จริง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารปกครองแบบร่วมมือ

ความร่วมมือ (Collaboration)

ความร่วมมือ ในการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับภาษาอังกฤษคือคำว่า Collaboration ซึ่งจากการทำความเข้าใจและทบทวนทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ถือเป็นวิธีการทำงานแบบใหม่ที่เน้นการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กร ซึ่งก้าวข้ามขอบเขตตัวแบบการบริหารจัดการแบบดั้งเดิมที่เน้นสายการบังคับบัญชา (Hierarchy) (Theodoulou & Roy, 2016) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีในหลากหลายสาขาวิชา ทั้งสังคมวิทยา องค์กร เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ และการจัดการ

พบสุข ชำของ (2561) อธิบายว่า แม้ว่ามีงานวิจัยและงานวิชาการจำนวนมากที่ใช้คำว่า ความร่วมมือ (Collaboration) เพื่อสะท้อนถึงความร่วมมือในการทำงานระหว่างองค์กร แต่คำว่าความร่วมมือก็มิได้รับการให้คำนิยามไว้อย่างเฉพาะเจาะจง และไม่มีฉันทามติในหมู่นักวิชาการว่าความร่วมมือนั้น หมายถึง ความร่วมมือในรูปแบบใด และมีลักษณะเฉพาะอย่างไร หรืออาจกล่าวได้ว่า ความร่วมมือ เป็นคำ (term) หรือแนวคิด (concept) ที่ไม่มีความหมายตายตัว (a contested concept) หากแต่ขึ้นอยู่กับบริบทและเป้าหมายของผู้นำไปใช้ หรือการตีความจากประสบการณ์ของผู้ใช้อย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ (William and Sullivan, 2007; Gajda, 2004; Mandell and Steelman, 2013 อ้างถึงในพบสุข ชำของ, 2561)

ในทางหนึ่ง คำว่าความร่วมมือ (Collaboration) ใช้เพื่อแสดงถึงการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรหรือระหว่างหลายตัวแสดงซึ่งอาจมีได้หลากหลายรูปแบบ ในอีกทางหนึ่ง หมายถึงว่า ความร่วมมือเอง ซึ่งก็ถูกเรียกในชื่อที่หลากหลาย หรือมีคำศัพท์จำนวนมากที่ถูกนำมาใช้เพื่อหมายถึงความร่วมมือระหว่างองค์กร โดยขึ้นอยู่กับบริบทในการนำไปใช้ของนักวิชาการแต่ละคน หรือของรัฐแต่ละแห่ง เช่น คำว่า ความเป็นหุ้นส่วน (partnership), การดำเนินการร่วมกัน (co-operation), เครือข่าย (network), การประสานงานกัน (co-ordination), ความเป็นพันธมิตร (alliance), สัมพันธมิตร (coalition), สหภาพหรือกลุ่มการรวมตัว

(federation) และ การร่วมทุน (joint venture) เป็นต้น (Mandell and Steelman, 2003; Williams and Sullivan, 2007 อ้างถึงในพบสุข ชำของ, 2561)

การให้นิยามของแนวคิดความร่วมมือ (collaboration) โดยนักวิชาการและงานชิ้นสำคัญต่างๆ รวมถึง การทำความเข้าใจคำ (terms) และแนวคิด (concepts) ต่าง ๆ ที่ถูกนำมาใช้เพื่อสะท้อนถึงความร่วมมือในหลายลักษณะนั้น อาจช่วยสร้างให้เกิดความคิดที่ชัดเจนเกี่ยวกับความร่วมมือในบริบทของการบริหารจัดการภาครัฐ ดังนี้

Challis et al. (1988: 27 อ้างถึงในพบสุข ชำของ, 2561) ได้ให้นิยาม ความร่วมมือ ว่าหมายถึง กระบวนการของการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างองค์กรหรือตัวแสดงตั้งแต่ 2 แห่งขึ้นไปในการระบุมุมมองที่มีร่วมกัน (mutual interests) แล้วจึงได้สมัครใจตกลง (freely agree) ที่จะทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่มีร่วมกัน (Common goals) นั้น นิยามดังกล่าวสอดคล้องกับงานของ Bardach (1998: 8 อ้างถึงในพบสุข ชำของ, 2561) ที่ได้กล่าวถึงความร่วมมือไว้ว่าหมายถึง กิจกรรมใด ๆ ก็ตามที่เกิดจากองค์กรตั้งแต่ 2 แห่งขึ้นไป โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างประโยชน์ต่อสาธารณะให้เพิ่มมากขึ้น (increase public values) ด้วยแนวทางของการทำงานร่วมกันแทนที่จะแยกกันต่างคนต่างทำงาน

นอกจากนี้ในผลงานที่ชื่อว่า “ Collaborative Public Management: New Strategies for Local Governments ” ของ Agranoff and McGuire (2003 : 4) นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ได้อธิบายการจัดการแบบร่วมมือกัน (Collaborative management) ไว้ว่าหมายถึง แนวคิดที่อธิบายเกี่ยวกับกระบวนการในการอำนวยความสะดวกและปฏิบัติการให้เกิดการจัดการที่เป็นความร่วมมือระหว่างหลายองค์กร (multi-organisational arrangement) เพื่อจัดการแก้ไขปัญหาที่องค์กรเดียวไม่สามารถรับมือเพียงลำพังได้

จากนิยามข้างต้น จะเห็นได้ว่า แนวคิดความร่วมมือ มีจุดเน้นสำคัญประการหนึ่ง คือ เรื่องของการมีความสนใจร่วมกัน (a shared concern) ต้องการแก้ไขปัญหาร่วมกัน (a common problem) หรือ การมีเป้าหมายที่ต้องการบรรลุร่วมกัน (a common goal) ทั้งนี้ จุดเน้นสำคัญดังกล่าวเป็นประเด็นที่นักวิชาการจำนวนมากได้กล่าวไว้ว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ส่งผลให้องค์กรต่าง ๆ ตัดสินใจเข้ามาสร้างความร่วมมือ (Williams and Sullivan, 2007)

นอกจากนั้น Lawrence et al. (1999: 481) ได้ให้นิยามถึงความร่วมมือว่าเป็นความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรในเชิงการทำงานร่วมกัน ที่มีได้ถูกควบคุมโดยขึ้นอยู่กับกลไกตลาดหรือกลไกระบบราชการ หากแต่การจัดการความสัมพันธ์นั้นขึ้นอยู่กับภาระหรือระหว่างกันในกระบวนการสื่อสารที่ดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง คำนิยามนี้ได้ชี้ถึงประเด็นสำคัญของความร่วมมือที่ว่า ความร่วมมือนั้นมิได้อยู่ภายใต้อิทธิพลของกลไกตลาดและโครงสร้างราคา นอกจากนี้ประการสำคัญคือ ในขณะที่กลไกระบบราชการนั้นเกี่ยวข้องกับการที่สมาชิกในระบบมีความยินยอมพร้อมใจที่จะดำเนินการตามแนวทางและการควบคุมตรวจสอบของผู้ที่อยู่เหนือกว่า (superiors) แต่ความร่วมมือนั้นมิได้อยู่ภายใต้กลไกราชการดังที่ว่า หากแต่ความร่วมมือนั้นเกี่ยวข้องกับการเจรจาระหว่างกันในเรื่องบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบในบริบทที่ซึ่งกล่าวได้ว่าไม่มีองค์กรที่มีอำนาจชอบธรรมใดในระบบหรือบริบทนั้นมีประสิทธิภาพเพียงพอในการจัดการกับสถานการณ์ที่กำลังเผชิญ

การบริหารปกครอง (Governance)

คำว่า การบริหารปกครอง หรือในภาษาอังกฤษใช้คำว่า “governance” มาจากคำในภาษาละตินคำว่า “gubernare” ซึ่งหมายถึงการถือหางเสือเรือ (steering a ship) ในวรรณกรรมทางรัฐประศาสนศาสตร์นั้น แนวคิดนี้ถูกใช้เพื่ออ้างอิงถึงความรู้สึกที่รับรู้กันอย่างกว้างขวางในความหมายของการทำหน้าที่ถือหางเสือ (steer) ของชุมชนท้องถิ่น ภูมิภาค รัฐ หรือรวมไปถึงองค์การโลกบาล ซึ่งเป็นผลพวงมาจากกระแสรัฐประศาสนศาสตร์หนึ่งที่เกิดขึ้นในยุคที่ใช้แนวทางการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management หรือ New PM) ในการขับเคลื่อนผ่านความคิดของการบริหารปกครองของหน่วยงานภาครัฐในฐานะผู้ที่ทำหน้าที่ในการถือหางเสือ (Steering) เพื่อมุ่งเน้นการจัดให้บริการ/การผลิตรายการที่มีลักษณะถูกแบ่งแยกไปตามรูปแบบของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำบริการสาธารณะในระดับต่าง ๆ ทั้งนี้้องค์การภาครัฐอาจจะทำหน้าที่ถือหางเสือในส่วนของการเข้าไปทำหน้าที่ในการตอบสนองต่อการจัดทำบริการและการจัดให้บริการสาธารณะตามที่เกิดขึ้น แต่ไม่ใช่ทำในลักษณะของการลงมือปฏิบัติการเอง (row) ซึ่งเป็นความรู้สึกของการเป็นผู้ผลิตและให้บริการสาธารณะแบบเดิม (Osborne and Gaebler, 1992) นอกจากนี้ในปัจจุบันมีการพูดถึงแนวคิดการบริหารปกครองที่ กว้างขวางขึ้นซึ่งมุ่งวิเคราะห์ทำความเข้าใจถึงแนวคิดพื้นฐานของการปกครอง (government) ที่ถูกทำให้เกิดการแบ่งแยกและกระจายตัวไปสู่สถาบันทางสังคมต่าง ๆ โดยเฉพาะภาคชุมชนและประชาสังคม สำหรับการเข้ามามีส่วนในการทำหน้าที่ถือหางเสือองค์การต่าง ๆ ทางสังคมแทนหน่วยงานภาครัฐที่มีอยู่เดิม (Osborne, 2010: 6-7)

ในสังคมปัจจุบัน แนวคิดการบริหารปกครอง ได้กลายมาเป็นเครื่องมือบางอย่างที่เป็นมากกว่าการถือหางเสือ (steering) ด้วยเป็นแนวคิดที่ประกอบด้วยลักษณะหลากหลายจากมุมมองต่าง ๆ ทำให้ไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะทำการนิยามความหมายของ “การบริหารปกครอง” หรือ “Governance” ว่าหมายถึงอะไรกันแน่ ในส่วนของความหมายของคำนี้ได้มีการขยายความออกไปอย่างมากและถูกค้นพบในสาขาอื่น ๆ แตกต่างกัน เช่น ในองค์การภาคเอกชนจะพบการใช้คำว่า การบริหารปกครองแบบบริษัท/ร่วมมือ (corporate governance) ในองค์การการบริการภาครัฐจะพบการใช้คำว่า การบริหารปกครองสาธารณะ (public governance) และในระดับองค์การระหว่างประเทศ จะพบคำว่า การบริหารปกครองโลกบาล (global governance) ซึ่งนอกจากนี้ในบริบทอื่น ๆ แนวคิดการบริหารปกครองถูกนำไปใช้ดำเนินการอย่างแพร่หลายในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา โดยมีการถกเถียงทางวิชาการในการกล่าวถึงทั้งในส่วนของวิชารัฐศาสตร์ (Politics) และการจัดการ (Management) ซึ่งบ่อยครั้งมักจะอยู่ในระดับของการขยายความหมายออกไปของคำว่า การปกครอง/รัฐบาล (government) หรือการกลับขึ้นมาลูกขึ้นใหม่อีกครั้งของแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : New PM) ซึ่งเป็นไปได้ยากที่จะเข้าใจถึงความหมายชัดเจนของแนวคิดนี้ ทำให้นักวิชาการและผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดนี้ที่เกิดขึ้นในองค์การภาครัฐต่างๆ ที่เรียกว่า การบริหารปกครองสาธารณะ (public governance) จึงเป็นแนวคิดที่พร่ามัวและคลุมเครือในการทำความเข้าใจตามไปด้วย

สำหรับแนวคิดการบริหารปกครองสาธารณะ (Public Governance) ตามที่ Bevir (2012) ได้รวบรวมขึ้น ได้พยายามชี้ให้เห็นว่าในสภาวะการณ์ปัจจุบันนั้น ระบบการจัดการได้มีการมุ่งเน้นไปที่ผลการปฏิบัติงาน (Performance) และกลายเป็นสิ่งที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในยุคการบริหารปกครอง (Governance) เพื่อทำให้

เกิดการคิดริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ และการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานที่สัมพันธ์กับหลักการประเมินผลการปฏิบัติงาน อันแสดงถึงบทบาทสำคัญในความสามารถของรัฐเพื่อจัดการเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระบบพันธสัญญา ซึ่งจำเป็นที่ภาครัฐในฐานะตัวการที่สามารถใช้สถานภาพที่มีอยู่เพื่อดำเนินการตามภารกิจของตนให้บรรลุเป้าหมาย มีการพัฒนาระบบการรายงานผลการดำเนินงาน มีการให้รางวัลตอบแทนเพื่อสอดคล้องติดตามและขับเคลื่อนการดำเนินงานร่วมกับภาคเอกชน ภาคประชาสังคมหรือองค์กรอาสาสมัครซึ่งได้รับมอบหมายในการให้บริการสาธารณะในฐานะตัวแทนขององค์การภาครัฐ ซึ่งระบบการจัดการแบบนี้ทำให้เกิดผู้จัดการสาธารณะ (Public manager) ที่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดซึ่งได้ตกลงกันและผู้จัดการสาธารณะ (Public manager) เองในฐานะฝ่ายที่สามซึ่งเป็นผู้ให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนแทนรัฐ ซึ่งควรที่จะรู้เป้าประสงค์ของการปฏิบัติงานที่รัฐมอบอำนาจให้เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายและเกิดประโยชน์ต่อประชาชนผู้รับบริการ ซึ่งสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงได้แก่ ราคาหรือจุดคุ้มทุนคุณภาพ และความพึงพอใจของผู้รับบริการ นอกจากนี้ระบบการจัดการที่มุ่งเน้นผลการปฏิบัติงานตามที่แนวคิดการบริหารปกครองพยายามสร้างขึ้นนี้ ต่างเป็นสิ่งสำคัญที่องค์การภาครัฐได้ดำเนินการผ่านบทบาทการปฏิบัติงานของผู้จัดการสาธารณะ (Public manager) สามารถสร้างพันธสัญญากับภาคส่วนอื่นๆ ต่อไปได้ แต่ต้องเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับความเชี่ยวชาญและความก้าวหน้า และเป้าหมายทางด้านวิชาชีพของพวกเขาที่ได้รับมอบหมายพิเศษจากรัฐในเรื่องนั้นๆ รวมทั้งการให้รางวัลตอบแทนที่พวกเขาได้รับสำหรับการปฏิบัติตามเป้าหมายของระบบการพัฒนาผลการปฏิบัติงานของภาครัฐที่เกิดขึ้นดังกล่าว ทั้งนี้ Bevir (2012) ได้อธิบายว่าในปัจจุบันได้เกิดความร่วมมือกันในการบริหารปกครองในสังคมที่แพร่หลายออกไปอย่างมาก ผู้ให้บริการหรือผู้จัดการแทนภาครัฐในการปฏิบัติภารกิจทางสังคมที่เกิดขึ้นในกระบวนการบริหารปกครองจึงต้องพึ่งพากันบนรูปแบบของการบริหารปกครองสาธารณะ (Forms of public governance) ตามที่รัฐได้พัฒนาระบบการจัดการที่มุ่งเน้นผลการปฏิบัติงานขึ้นไว้ เพื่อทำให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินการให้บริการและยึดกฎกติกาตามที่ได้มีการตกลงกัน รวมทั้งใช้กลไกทางการตลาดซึ่งมีความยืดหยุ่นในการดำเนินการ ด้วยเหตุนี้คำว่าการบริหารปกครองสาธารณะ (Public governance) ส่วนใหญ่ที่ใช้จึงมุ่งไปยังข้อถกเถียงจากการปฏิบัติที่เกิดขึ้นจริงเพื่อนำมากำหนดเป็นเกณฑ์มาตรฐานสำหรับการพัฒนาระบบการจัดการที่มุ่งเน้นผลการปฏิบัติงาน ซึ่งทำให้เกิดคำศัพท์ใหม่ๆ ในการบริหารปกครองแนวใหม่ หรือที่เรียกว่า “New Governance” ซึ่งต่างเกี่ยวข้องกับการกำหนดพันธสัญญาต่อรูปแบบการปกครองแบบเดิม (Old/Traditional Government) ซึ่งเคยถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือหลักในการบริหารกลไกภาครัฐด้วย

สำหรับ การบริหารปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance : NPG) (2010) Stephen P. Osborne นักวิชาการคนสำคัญของแนวคิดนี้ ได้เสนอว่าเป็นกระบวนการทัศน์ (Paradigm) ล่าสุดของรัฐประศาสนศาสตร์ โดย Osborne ได้เริ่มจากการจัดกลุ่มความหมายของคำว่า การบริหารปกครอง (Governance) ออกเป็น 3 สำนักคิด ได้แก่

1. การบริหารปกครองแบบบริษัท (Corporate Governance) เป็นรูปแบบการบริหารปกครองที่เน้นการบริหารจัดการระบบภายในและกระบวนการทำงานขององค์การ รวมทั้งการแสวงหาแนวทางและการตรวจสอบที่เป็นไปได้ขององค์การทางการบริหารปกครอง ซึ่งเป็นวิธีการที่ภาครัฐจะเน้นความสำคัญ

ระหว่างผู้กำหนดนโยบายและ/หรือคณะกรรมการบริหาร และผู้บริหารระดับสูงในการทำให้นโยบายเป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้น

2. การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) เป็นรูปแบบการบริหารปกครองที่เป็นปทัสถาน (normative model) ทางด้านสังคม การเมือง และการบริหารโดยการวางมาตรการการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีจากองค์การระดับโลก (Global governance organization) เช่น ธนาคารโลก (World Bank) ซึ่งให้ความสำคัญกับแนวคิดของกลไกการตลาดในการบริหารจัดการทรัพยากรสาธารณะที่เกิดขึ้นตามบริบทสังคมที่นำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไปปรับใช้กับการบริหาร

3. การบริหารปกครองสาธารณะ (Public Governance) ซึ่งเป็นตัวแบบและความหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับรัฐประศาสนศาสตร์มากที่สุด และสามารถสรุปแบ่งออกเป็น 5 ตัวแบบ ได้แก่

3.1 การบริหารปกครองเชิงสังคมการเมือง (Socio – political governance) เป็นเรื่องของความสัมพันธ์เชิงสถาบันภายในสังคมซึ่งมีความจำเป็นที่จะมองเป็นองค์รวมเพื่อที่จะเข้าใจในเรื่องของการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติ รัฐบาลไม่ได้เป็นศูนย์กลางและมีความชอบธรรมเพียงฝ่ายเดียวในการกำหนดนโยบายอีกต่อไปแต่ต้องขึ้นอยู่กับตัวแสดงทางสังคมการเมืองอื่น ๆ ด้วย

3.2 การบริหารปกครองเชิงนโยบายสาธารณะ (Public policy governance) ให้ความสำคัญกับชนชั้นนำที่มีบทบาทต่อการกำหนดนโยบายและการสร้างเครือข่ายที่มีปฏิสัมพันธ์ในการสร้างและวางกลไกการปกครองในกระบวนการนโยบายสาธารณะ กล่าวคือเป็นการกำหนดนโยบายในเชิงชุมชนและเครือข่ายนโยบาย

3.3 การบริหารปกครองเชิงการบริหาร (Administrative governance) เป็นการเน้นการใช้เครื่องมือทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาที่สลับซับซ้อนของรัฐสมัยใหม่ โดยใช้คำว่าการบริหารปกครอง (Governance) แทนการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Implementation) เพื่อทำให้เกิดคุณค่าและความยั่งยืนของเครื่องมือทางการบริหารภาครัฐ

3.4 การบริหารปกครองทางสัญญา (Contract governance) เป็นระบบการทำงานแบบการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) กล่าวคือ การบริหารปกครองในความหมายนี้เน้นความสัมพันธ์เชิงสัญญาในการจัดบริการสาธารณะโดยที่ภาครัฐมีบทบาทน้อยลง โดยที่การบริหารแบบนี้ภาครัฐต้องรับผิดชอบในการจัดบริการสาธารณะโดยสามารถควบคุมการดำเนินการได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

3.5 การบริหารปกครองแบบเครือข่าย (Network governance) ตัวแบบนี้เป็นไปตามแนวคิดเครือข่ายระหว่างองค์การที่มีความสามารถจัดการตนเองได้ (Self-organizing interorganizational networks) ซึ่งเป็นแนวคิดของ Rhodes (1997) ได้เสนอขึ้นโดยอาศัยเครือข่ายในการนำนโยบายไปปฏิบัติและการบริการสาธารณะ ซึ่งการบริหารปกครองในความหมายนี้มีความหมายที่ตรงข้ามกับการบริหารปกครองเชิงนโยบายสาธารณะ (Public policy governance) เพราะตัวแบบนี้เน้นที่เครือข่าย (Networking) ในการนำนโยบายไปปฏิบัติและจัดบริการสาธารณะ

จากบทสรุปเกี่ยวกับการบริหารปกครองสาธารณะ (Public Governance) ของ Bevir (2012) รวมทั้งการบริหารการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance) ของ Osborne (2010) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าแนวคิดนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความร่วมมือทางการจัดการแบบเครือข่ายในฐานะการจัดการภาครัฐรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นวิธีการใช้กันอย่างแพร่หลายในกระบวนการพัฒนาการจัดการภาครัฐตามแนวทางการบริหารปกครอง (Governance) ที่เกิดขึ้น โดย New Public Governance หรือ NPG ได้จัดวางตำแหน่งของกระบวนการที่ต้นตอที่เกิดขึ้นใหม่นี้ว่าเป็นการบริหารจัดการในพหุรัฐ (Plural state) ซึ่งหมายถึง รัฐต่างมีตัวแสดงที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันเป็นจำนวนมากในการนำมาซึ่งการบริการสาธารณะ และลักษณะของรัฐที่เป็นพหุนิยม (Pluralism state) ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลในการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติจากอนุส่วนต่างๆของรัฐเพื่อให้นโยบายสาธารณะของรัฐที่เกิดขึ้นสามารถใช้แก้ไขปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

การบริหารปกครองแบบร่วมมือ

การบริหารปกครองแบบร่วมมือ เกิดจากแง่มุมของแนวคิดแบบผสมผสานวิธีขององค์กรที่เป็นตัวแสดงต่างๆ ซึ่งไม่สามารถแยกจากกันอย่างเด็ดขาด ซึ่งอาศัยแนวคิดการบริหารปกครอง อันเป็นแนวคิดที่ครอบคลุมรูปแบบใหม่ของการบริการสาธารณะ ซึ่งอำนาจหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะไม่ได้จำกัดที่ภาครัฐเพียงหน่วยงานเดียว ทุกภาคส่วนสามารถเป็นผู้จัดบริการสาธารณะได้ และเรียกว่า “ผู้จัดการสาธารณะ” ซึ่งสอดคล้องกับ Emerson, Nabatch and Balogh (2011) และ Pierre and Peters (2004) ที่พบว่า การบริการปกครองเป็นแนวทางในการสร้างศักยภาพของรัฐบาลในการสร้างและดำเนินนโยบายระหว่างสถาบันในกระบวนการปกครอง ซึ่งเป็นมุมมองที่ไม่แยกภาคส่วนต่าง ๆ ในการดำเนินกิจการสาธารณะและให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลายที่ทำงานอยู่ในเครือข่ายด้วยกัน

Ansell and Gash (2008) กล่าวว่า การสร้างความร่วมมือเป็นรูปแบบใหม่ของการบริการสาธารณะที่เน้นการบริหารปกครอง (Governance) มากกว่าการปกครอง (Government) ยังครอบคลุมถึงผู้มีส่วนได้เสียทางนโยบายต่าง ๆ ในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจที่เป็นทางการอย่างเป็นทางการอย่างเป็นฉันทามติโดยมุ่งเน้นผลประโยชน์สาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับ Agrawal and Lemos (2007) ที่ได้อธิบายว่าเป็นการบริหารปกครองที่ร่วมมือกันอย่างเป็นทางการ ระหว่างรัฐบาลและองค์กรภายนอกรัฐบาล ซึ่งเรียกว่า “การจัดการหลายภาคส่วน” นั้นครอบคลุมถึง ชุมชนที่เกี่ยวข้องซึ่งมีจำนวนมากในการบริหารจัดการทรัพยากรร่วมกัน (Emerson and Murchie, 2010) โดยนำไปสู่การมีส่วนร่วมของพลเมืองในการกำกับดูแลการบริหารกิจการสาธารณะ ส่งผลถึงความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่และชุมชนของตนเองด้วย

Sang Ok Choi and Heon-Hyung Lee (2010) ได้นิยามว่า หมายถึง การปกครองโดยที่หน่วยงานภาครัฐหนึ่งหรือมากกว่าได้ร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องที่ไม่ใช่รัฐในกระบวนการตัดสินใจร่วมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ ทั้งนี้จะพบว่า ความหมายของคำว่า ความร่วมมือและการบริหารปกครองแบบร่วมมือไม่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ Ansell and Gash (2008) ยังได้อธิบายความหมายของการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันว่าเป็นการบริหารปกครองอย่างหนึ่ง ซึ่งหน่วยงานภาครัฐหนึ่งหน่วยงานหรือมากกว่าให้ผู้มีส่วนได้เสียที่ไม่ใช่รัฐ

เข้ามามีส่วนในกระบวนการตัดสินใจแบบร่วมกันอย่างเป็นทางการ มุ่งเน้นฉันทามติ และการอภิปรายร่วมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายในการกำหนดหรือการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ หรือการจัดการโครงการหรือทรัพยากรต่าง ๆ ของรัฐ

ในขณะที่ Gilbert (2006) ให้คำจำกัดความของการปฏิบัติการแบบร่วมมือ ว่าเป็นทั้ง “การรวมกันของบุคคลที่มีความแตกต่างกัน” และ “การกระทำร่วมกัน” ความอดทนของแต่ละบุคคลควรถูกนำมา รวมกันผ่านการปรึกษาพูดคุยในกลุ่มผู้เข้าร่วมเพื่อที่จะได้ประพฤติดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่มักจะมาพร้อมกับการทำงานร่วมกันมักจะเป็นในเรื่องของอัตประโยชน์ส่วนตน ปัญหาที่มาพร้อมกับการทำงานร่วมกันเหล่านี้จะต้องได้รับการเล็งเห็นและถูกกำหนดกฎกติกาสำหรับจัดการปัญหาดังกล่าว และนอกจากนี้ Rhodes (1997) ที่อธิบายลักษณะเครือข่ายการทำงานร่วมกันที่เกิดขึ้นว่าต่างเป็นอิสระต่อกันในเครือข่ายการทำงานร่วมกัน โดยมีการพึ่งพาอาศัย แลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างองค์กร แต่ขณะเดียวกันแต่ละตัวแสดงก็ล้วนแต่มีอิสระไม่ขึ้นตรงต่อกัน

จากแนวคิดที่นำเสนอมานี้พอสรุปได้ว่า การบริหารปกครองแบบร่วมมือ เกิดขึ้นในกระบวนการบริหารสาธารณะ จากการสร้างศักยภาพของรัฐในการบริการสาธารณะผ่านตัวแสดงทางนโยบายต่าง ๆ โดยให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายที่ทำงานอยู่ในเครือข่ายด้วยกันและแต่ละตัวแสดงต่างพึ่งพาอาศัยกัน และสร้างเครือข่ายการทำงานที่มีตัวแสดงทางนโยบายมีการพึ่งพาอาศัยกัน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นตัวแสดงต่างๆบนเครือข่ายยังมีความเป็นอิสระต่อกันด้วย ทั้งนี้เพื่อตัวแสดงที่เกี่ยวข้องดังกล่าวจะได้เข้ามามีส่วนในกระบวนการตัดสินใจแบบร่วมกันอย่างเป็นทางการ มุ่งเน้นฉันทามติ และการอภิปรายร่วมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายในการกำหนดหรือการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ หรือการจัดการโครงการหรือทรัพยากรต่าง ๆ ของรัฐ

แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนและการวิเคราะห์ SWOT

การวางแผน

การวางแผน (Planning) สามารถถูกทำให้มีความหมายที่แพร่หลายในฐานะความพยายามเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของการปฏิบัติงาน โดยการกำหนดสิ่งที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กรและสภาพแวดล้อม การกำหนดวัตถุประสงค์ และการพัฒนากลยุทธ์เพื่อไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร (Capon et al., 1987; Wildavsky, 1973) เพื่อกำหนดขอบเขตบางประการให้กับองค์กรทุกแห่งสามารถเดินหน้าต่อไปได้ องค์กรเหล่านั้นจึงรับแนวคิดการวางแผนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ซึ่งได้รับความสนใจอย่างมาก โดยเฉพาะการวางแผนเชิงกลยุทธ์ (strategic planning) ซึ่งเป็นการแสวงหาวิธีการที่เห็นภาพชัดเจนต่อการจัดการปัญหาในเชิงนโยบาย (Friedman, 1987; van Gunsteren, 1976) ซึ่งกลายมาเป็นกลยุทธ์ขององค์กรที่ตั้งอยู่บนฐานของกระบวนการและเทคนิคที่มีเหตุผลเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสภาพแวดล้อมที่เกิดผลกระทบต่อการดำรงอยู่ขององค์กรได้ (Mintzberg, 1994) ทั้งนี้เป็นไปตามหลักการทางทฤษฎีของการวางแผนที่ตั้งอยู่บนความเชื่อว่าคุณสมบัติสามารถนำมาควบคุมพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและความสำเร็จขององค์กรได้ และโดยปกติการวางแผนได้ถูกทำให้เป็นกรอบทางการปฏิบัติที่มีลักษณะเป็นวงจร ประกอบไปด้วยจำนวนของขั้นตอนต่าง ๆ ที่ถูกทำให้เชื่อมโยงเข้าด้วยกัน (Dror, 1973)

ซึ่งทุก ๆ ขั้นตอนอาจจะมีการแบ่งแยกผลกระทบต่อการปฏิบัติงานที่สามารถทำให้น้ำมารวมกันได้เพียงบางส่วน หรือทั้งหมดเพื่อกำหนดความสามารถในการแข่งขันและเป้าหมายความสำเร็จขององค์กร

ทั้งนี้ Boyne (2010: 61 – 62) ได้อธิบายลักษณะของการวางแผนขององค์กรที่ดีจะต้องประกอบไปด้วย

1) ความชัดเจนของเป้าหมาย (goal clarity) เพราะการวางแผนถูกเสนอขึ้นบนความเชื่อที่ว่า องค์กรมีเป้าหมายที่เป็นทางการวางไว้เป็นของตนอยู่แล้ว และเป็นสิ่งที่ใช้แสดงให้เห็นชัดเจนถึงขั้นแรกในการ ดำเนินกิจการขององค์กรว่าสามารถนำไปสู่การปฏิบัติงานที่ดีกว่า ซึ่งเป้าหมายอาจเป็นเนื้อหาเพื่อทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นในฐานะเป็นผลมาจากขั้นตอนที่เกิดจากการดำเนินการตามวงจรของการ วางแผนตามที่ได้พัฒนาขึ้น

2) การวิเคราะห์ขององค์กร (analysis of organization) หลังจากที่มีเป้าหมายที่ชัดเจนแล้ว ขั้นตอนต่อไป ได้แก่ การวิเคราะห์เกี่ยวกับองค์การทางด้านสภาพแวดล้อมเพื่อประเมินทางด้านเทคนิคและ ความเป็นไปได้ทางการเมืองของวัตถุประสงค์ซึ่งถูกกำหนดไว้

3) เป้าหมายทางผลการปฏิบัติงาน (performance targets) ต่อมาเป็นการวางแผนเป้าหมายที่ เป็นการระบุคุณสมบัติสำหรับการทำตามเป้าหมายให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งจำเป็นต้องกลับไปยังการเลือก ตัวชี้วัดทางด้านการปฏิบัติเพื่อสะท้อนต่อเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างแม่นยำและได้มาตรฐาน ในการมุ่งไปสู่ ความสำเร็จบนเงื่อนไขทางด้านระยะเวลาที่กำหนดไว้เป็นระยะสั้น ระยะปานกลาง หรือระยะยาว

4) รูปแบบที่ใช้เป็นทางการ (Formality) ในส่วนนี้ หมายถึง ขอบข่ายเนื้อหาทางด้านวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ถูกแสดงในเอกสารที่เป็นทางการซึ่งถูกบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน ซึ่งทำให้เกิด เป็นแผนที่เป็นทางการในการใช้เป็นเครื่องมือของการดำเนินการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และกิจกรรมของ องค์กรไปสู่การปฏิบัติ

ดังนั้น จากการแสดงความหมายและลักษณะของการวางแผน จากนักวิชาการต่าง ๆ ในส่วนก่อนหน้า นี้จะพบว่า การวางแผนเป็นเรื่องเกี่ยวกับการกำหนดกรอบการดำเนินการที่ชัดเจนเป็นทางการ เพื่อกำหนด ความต้องการและเป้าหมายองค์กรที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและความท้าทายในอนาคต ซึ่งสามารถทำให้ เกิดการปรับปรุงผลการปฏิบัติงานขององค์กรสำหรับถูกใช้เป็นแนวทางการวางนโยบายเพื่อรองรับการ เปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นจากสภาพการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่จะเกิดผลกระทบต่อการดำเนินงานของ องค์กรเพื่อบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์ SWOT

การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค หรือที่เรียกกันว่า SWOT เป็นกระบวนการวางแผน หรือกำหนดหรือสร้างกลยุทธ์รูปแบบหนึ่ง (นันทยา หุตานวัตร และ ณรงค์ หุตานวัตร, 2551 : 41) ซึ่งถือเป็น รูปแบบการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ที่รู้จักกันในนามของ “สำนักออกแบบ (design school)” หรือ “ตัวแบบ คลาสสิก (classical model)” ซึ่งมีการใช้ในการวิเคราะห์กลยุทธ์ทางการดำเนินธุรกิจของบริษัทเอกชนก่อน แล้วค่อยถูกนำมาใช้ในองค์กรภาครัฐ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการวิเคราะห์และวางแผนการจัดการภาครัฐอย่าง

มากมายในช่วงทศวรรษที่ 1960s – 1970s ยกตัวอย่างเช่นการศึกษาของ Long (1969) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับข้อเสนอแนะใหม่ในกระบวนการวางแผนความร่วมมือในกิจการรถไฟของสหราชอาณาจักร ซึ่งเทคนิคที่เขาใช้กลายมาเป็นที่รู้จักกันดีในเวลาต่อมาจนถึงปัจจุบันภายใต้ชื่อ SWOT analysis model ซึ่งเป็นช่วงที่มีการแสวงหาการสนับสนุนที่เหมาะสมระหว่างกลยุทธ์ขององค์กรและสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานขององค์กรต่าง ๆ ตามที่ Mapulanga (2013) ได้อธิบายว่า SWOT analysis model เป็นเทคนิคที่ใช้กันอย่างแพร่หลายมาอย่างยาวนานจนถึงปัจจุบันในการนำมาใช้ในการวิจัยและพัฒนาให้เกิดกรอบการทำงานสำหรับการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจ จากสิ่งดังกล่าวจึงเกิดเป็นเทคนิคที่ถูกทำไปเป็นหลักการประยุกต์ใช้กับ องค์กรภาครัฐในการดำเนินการสำหรับการติดตามสภาพแวดล้อมทางการเมืองและการแข่งขันทางธุรกิจของภาคเอกชนที่กำลังเผชิญกับการแพร่ระบาดอย่างเข้มข้นในช่วงเวลานั้นจนถึงปัจจุบันนี้

SWOT เป็นคำย่อมาจากคำว่า Strengths หรือ จุดแข็ง, Weaknesses หรือ จุดอ่อน, Opportunities หรือ โอกาส, Threats หรือ อุปสรรค ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีความหมายดังต่อไปนี้

Strengths คือ จุดแข็ง หมายถึง ความสามารถและสถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นบวก ซึ่งองค์กรนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ หรือช่วยส่งเสริมให้กลุ่มสามารถทำงานบรรลุเป้าหมายของกลุ่มได้ง่าย หรือเป็นการดำเนินงานภายในที่องค์กรทำได้ (สมยศ นาวิการ, 2538)

Weaknesses คือจุดอ่อน หมายถึง สถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นลบและด้อยความสามารถ ซึ่งองค์กรไม่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ หรือทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มยากหรือไม่สามารถเกิดขึ้นได้ รวมทั้งการดำเนินงานภายในที่องค์กรทำได้ไม่ดี (สมยศ นาวิการ, 2538)

Opportunities คือ โอกาส หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่เอื้ออำนวยหรือเป็นประโยชน์ซึ่งช่วยให้องค์กรสามารถทำงานบรรลุเป้าหมายของกลุ่มได้ง่าย (Hutanuwatr, 1998) และ

Threats คือ อุปสรรค หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่ขัดขวางหรือเป็นภัยคุกคาม ซึ่งจะทำให้กลุ่มทำงานบรรลุเป้าหมายของกลุ่มได้ยาก หรือไม่บรรลุเลย หรือสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นปัญหาขององค์กร (สมยศ นาวิการ, 2538)

ในการวิเคราะห์ SWOT จำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดเรื่อง หัวข้อ หรือประเด็น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการวิเคราะห์ เพราะการกำหนดประเด็นทำให้การวิเคราะห์และประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคได้ถูกต้อง โดยเฉพาะการกำหนดประเด็นหลัก (Key area) ได้ถูกต้องจะทำให้การวิเคราะห์ถูกต้องยิ่งขึ้น (Piercy and Giles, 1989) นอกจากนี้ในการวิจัยของ Chae and Hill (1996) พบว่า องค์กรมักจะไม่มีการรอบการวิเคราะห์ SWOT ที่เหมาะสม ทั้งนี้การกำหนดกรอบการวิเคราะห์ SWOT ใดๆ ขึ้นอยู่กับลักษณะทางธุรกิจและธรรมชาติขององค์กรนั้นๆ หรือเมื่อนำ SWOT ไปใช้ในกิจกรรมหรืองานใด ก็ต้องกำหนดกรอบการวิเคราะห์ตามลักษณะของกิจกรรมหรืองานนั้นๆ เช่น ต้องการทำการศึกษาร่วมกันโดยใช้วิธี SWOT ก็ต้องกำหนดกรอบตามการศึกษาร่วมกัน เป็นต้น

นอกจากนี้ กระบวนการวิเคราะห์ SWOT ที่เกิดขึ้น เป็นหนึ่งในเครื่องมือที่มีความสำคัญในการศึกษาการจัดการเชิงกลยุทธ์ ที่นักกลยุทธ์และนักวิจัยจำนวนมากได้ให้ความสำคัญไปที่การสร้างกลยุทธ์แบบจับคู่ ที่

เรียกว่า SWOT Matrix (Khalfan, 2012) ซึ่งถูกนำไปประยุกต์ใช้ในการเปรียบเทียบระหว่างจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการดำเนินการสู่เป้าหมายขององค์กร ซึ่งมีวิธีการดังนี้

- 1) คัดเฉพาะจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคที่มีคะแนนสูงสุดในแต่ละกลุ่มย่อยเพื่อเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ
- 2) เรียงลำดับจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคที่เป็นปัจจัยสำคัญนำไปสู่ความสำเร็จตามลำดับคะแนนโดยจำแนกตามการพัฒนาของกลุ่มย่อยที่กำหนดไว้
- 3) สร้างตาราง SWOT Matrix สำหรับการวิเคราะห์ โดยให้จุดแข็งและจุดอ่อนที่เรียงคะแนนไว้แล้วอยู่ในแนวนอน และโอกาสและอุปสรรคที่เรียงไว้แล้วอยู่ในแนวตั้ง ดังที่ David (2014) ได้นำเสนอไว้ดังนี้

ตารางที่ 2.1 : แสดงตารางวิธีการจับคู่แบบ SWOT matrix

SWOT matrix	จุดแข็ง (Strengths (S))	จุดอ่อน (Weaknesses (W))
โอกาส (Opportunities (O))	ใช้จุดแข็งจับกับโอกาส (S-O)	เอาชนะจุดอ่อนโดยการจับเข้ากับโอกาส (W-O)
อุปสรรค (Threats (T))	ใช้จุดแข็งหลีกเลี่ยงกับอุปสรรค (S-T)	เอาชนะจุดอ่อนด้วยการหลีกเลี่ยงจากอุปสรรค (W-T)

- 4) สร้างกลยุทธ์ย่อยในการพัฒนาองค์กรโดยใช้จุดแข็งไปช่วงชิงโอกาสที่จะเกิดขึ้น (S-T) ใช้จุดแข็งหลีกเลี่ยงอุปสรรคที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (W-O) ทำการแก้ไขจุดอ่อนหรือเอาชนะจุดอ่อนเพื่อไปช่วงชิงโอกาสที่จะเกิดขึ้น (W-O) และทำการแก้ไขจุดอ่อนหรือเอาชนะจุดอ่อนด้วยการหลีกเลี่ยงอุปสรรคที่จะเกิดขึ้น (W-T)

5) จัดกลุ่มกลยุทธ์ย่อยที่ได้และตั้งชื่อให้เป็นเรื่องเดียวกันเพื่อนำเสนอชื่อกลยุทธ์นั้น

จากกระบวนการวางแผนและการจัดทำกลยุทธ์องค์กรนั้น จะเห็นว่าในความเป็นจริง SWOT คือหนึ่งในเครื่องมือที่ช่วยให้แผนองค์กรมีการวางแผนเชิงกลยุทธ์เกิดขึ้น เป็นเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับวิเคราะห์กลยุทธ์และการทำความเข้าใจความเป็นจริงของสถานการณ์ในปัจจุบันขององค์กร (Sabbaghi and Vaidyanathan, 2004) และในความคิดเห็นของนักจัดการเชิงกลยุทธ์แล้ว การแก้ไขปัญหาก็เหมาะสมสำหรับการทำให้เกิดการเพิ่มระดับของจุดแข็งและการทำให้ลดระดับลงของจุดอ่อนขององค์กรจะทำให้เป็นประโยชน์ต่อการสร้างโอกาสและการจัดอุปสรรคขององค์กรออกไป (Pearce and Robinson, 2003) ทั้งนี้ จุดแข็งและจุดอ่อนโดยทั่วไปมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายในองค์กร ในขณะที่โอกาสและอุปสรรคเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กร ซึ่งในขณะเดียวกันอาจเป็นทั้งสิ่งที่ปรารถนาและไม่ปรารถนาที่จะเกิดขึ้นบนสถานการณ์การแข่งขันของการประกอบการผลิตและการให้บริการขององค์กรด้วย (Sabbaghi and Vaidyanathan, 2004)

ดังนั้น การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทตามที่ศึกษาจะทำให้สามารถวางแผนและพัฒนาศักยภาพขององค์กรชุมชนที่เกิดขึ้นผ่านบทบาทการปฏิบัติการกิจของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่รูปแบบและพัฒนาตัวแบบความร่วมมือที่จะได้ใช้เป็นกลยุทธ์ขององค์กรในการจัดการเครือข่ายความแบบร่วมมือในการให้บริการสาธารณะใน

ระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนให้มีประสิทธิภาพในการผลิตและคุณภาพในการจัดทำบริการสาธารณะในระดับท้องถิ่นตามการออกแบบการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไท

การศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไท คณะผู้วิจัยได้เริ่มทำความเข้าใจถึงลักษณะทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท เพื่อให้ทราบถึงฐานคิดของชุมชนในเรื่องของพัฒนาการที่หล่อหลอมความสัมพันธ์ภายในกลุ่มชนซึ่งจะนำไปสู่การสร้างฐานความรู้ด้านภูมิปัญญาของชุมชนในการอยู่ร่วมกันในชุมชนชาติพันธุ์ โดยเฉพาะด้านการสร้างและส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนให้สมาชิกในชุมชนได้เกิดการเรียนรู้และภาคภูมิใจในวิถีแห่งตนเอง

สำหรับกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทที่เลือกเป็นกรณีศึกษาครั้งนี้ คือ เป็นกลุ่มชุมชนชาวผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยเฉพาะในจังหวัดกาฬสินธุ์ มุกดาหาร สกลนคร นครพนม และยโสธร โดยมีข้อมูลที่นำเสนอที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจด้านประวัติความเป็นมา ที่สืบต่อกันผ่านเรื่องเล่าว่าถิ่นฐานเดิมอยู่ที่เมืองแกง หรือเมืองแกน หรือเมืองน่าน้อยอ้อยหนู ปัจจุบันคือบริเวณเมืองเดียนเบียนฟู จังหวัดเดียนเบียน ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ชาวผู้ไทเชื่อว่าตนเกิดจากผลน้ำเต้าปุง ตามความในพงศาวดารเมืองแกงซึ่งเป็นตำนานของพวกผู้ไทได้กล่าวถึงการกำเนิดของตนไว้ดังนี้

“มีเทพยดาพี่น้อง 5 พระองค์ เสวยทิพย์สมบัติในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์มาช้านานจนจะจุติ เทพยดาต่างปรึกษากันว่าจะลงมาจุติในโลกมนุษย์ เมื่อเห็นชอบแล้วต่างก็ปรึกษาเทพยดาทั้ง 5 องค์ อันเป็นบริวาริกาทั้งหมดก็เห็นชอบด้วยจึงได้อธิษฐานร่วมจิตเนรมิตน้ำเต้าขึ้นมา เทพทั้ง 10 ก็เข้าไปอยู่ในน้ำเต้า น้ำเต้าจึงลอยมาตกบนภูเขาทุ่งนาเตา ซึ่งอยู่ห่างจากเมืองแกงไปทางตะวันออกเป็นระยะทางเดิน 1 วัน น้ำเต้านั้นได้โดนเจาะด้วยเหล็กแหลมแทงเข้าไป ปรากฏว่าเทพยดาที่อยู่ในน้ำเต้าซึ่งต้องการมาจุติเป็นมนุษย์ได้ออกมาคนแรกเป็นมนุษย์รูปร่างดำเพราะโดนควันขี้เถ้าจากเหล็กกรนไฟที่เจาะน้ำเต้าให้ออกมาและมีหน้าตาแปลก ๆ เรียกคนพวกนี้ว่า พวกข่า ต่อมาคนที่ออกเป็นคนี่ 2 เป็นผู้ไทดำ ลาวพุงขาวออกมาเป็นพวกที่ 3 ช่อออกมาเป็นพวกที่ 4 และแกวออกมาเป็นพวกที่ 5 รวมแล้ว 10 คน ครั้นแล้วทั้งหมดก็เดินลงจากภูเขาและลงไปอาบน้ำที่ “หนองฮกหนองฮาย” ซึ่งเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ใครได้ลงอาบและดื่มกินจะมีผิวขาว และมีสติปัญญารู้คิดราชการบ้านเมืองได้ แต่พวกข่าซึ่งออกมาก่อนกลัวหนาวจึงไม่ยอมลงอาบน้ำ คนพวกนี้จึงมีรูปร่างหมองคล้ำดำมอมมาจนถึงทุกวันนี้ ฝ่ายผู้ไท ลาว ช่อ และญวนทั้ง 4 พวกได้ลงอาบน้ำชำระร่างกายผิวพรรณจึงได้ขาวผ่องใสงดงาม คนทั้ง 5 พวกได้แต่งงานสืบต่อสายสกุลกันสืบมาจนถึงปัจจุบัน” (ประชุมพงศาวดารภาคที่ 9, 2507 : 105 อ้างใน สุรัชย์ ชินบุตร, 2553 : 21 – 22)

ณ ดินแดนสิบสองจุไทนั้น เป็นดินแดนที่อยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทหลายกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มไทดำ อาศัยอยู่ทางตอนกลางและตอนใต้ของแคว้นสิบสองจุไทใกล้ชายแดนลาวที่เมืองแกง หรือปัจจุบันเรียกว่าเมืองเดียนเบียนฟู (Dien Bien Phu) เมืองหม่วย (Tuan Chau) เมืองลา (Son La) ส่วนไทขาวอาศัยอยู่ทางตอนเหนือของแคว้นสิบสองจุไทใกล้ดินแดนจีนแถบเมืองไล (Lai Chau) เมืองสอ (Phong Tho) ส่วนไทแดงอาศัยอยู่ทาง

ทิศใต้ของแคว้นสิบสองจุไทแถบเมืองแทงหัว (Thanh Hoa) และเหง่ฮาน (Nghe An) (สุมิตร ปิตีพัฒน์, 2545 : 4) สันนิษฐานว่าถิ่นเดิมของชาวผู้ไท ตั้งอยู่บริเวณตอนกลางของมณฑลยูนนาน ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ต่อมาจึงได้อพยพเข้าไปตั้งอาณาจักรที่ดินแดนสิบสองจุไท มีเมืองแฉงเป็นเมืองหลวง เมืองไล หรือ ไลเจา เป็นเมืองสำคัญรองลงมา และเมืองเล็กเมืองน้อยอีก 10 เมือง รวมเป็น 12 เมือง บริเวณแห่งนี้เป็นตะเข็บรอยต่อของอาณาจักรจีน ญวน ลาว และยังใกล้ชิดกับล้านนาและพม่าอีกด้วย บางครั้งแคว้นสิบสองจุไทยังเคยตกอยู่ในอำนาจอิทธิพลของอาณาจักรต่าง ๆ ดังกล่าวด้วย (สุเทพ ไชยขันธุ์, 2556)

แคว้นสิบสองจุไท มีอาณาจักรเขตที่กว้างขวางมาก ทิศเหนือติดกับ ฮุนหนำของจีน ทิศตะวันออกติดกับแคว้นตังเกี๋ยของญวน ทิศตะวันตกติดกับสิบสองปันนาซึ่งขึ้นกับพม่า ทิศใต้ติดต่อกับศรีสัตนาคนหุตหรือล้านช้าง จากการที่มีดินแดนติดต่อกับหลายอาณาจักร ทำให้อาณาจักรต่าง ๆ เหล่านั้นเข้ามามีอิทธิพลต่อแคว้นสิบสองจุไท แล้วแต่ว่าช่วงนั้นใครจะมีกำลังเข้มแข็งกว่ากัน บรรดาอาณาจักรดังกล่าวแล้ว ล้านช้างจะมีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ญวนและจีน แคว้นสิบสองจุไทต้องส่งเครื่องราชบรรณาการถวาย 3 ชนิดนี้ จนได้ชื่อว่า “เมืองสามฝ่ายฟ้า” หรือ “เมืองสามส่วยฟ้า” เมืองแฉง ซึ่งเป็นเมืองหลวงอยู่ใกล้ชิดกับลาว จึงถือธรรมเนียมแบบลาว เรียกตนเองว่า “ผู้ไทดำ” ส่วนเมืองไลตั้งอยู่ติดไปทางจีนก็ถือธรรมเนียมแบบจีน เรียกตนเองว่า “ผู้ไทขาว” ผู้ไทดำกับผู้ไทขาวนั้นพูดภาษาเดียวกัน แตกต่างกันตรงที่เวลาไปงานศพ ผู้ไทดำจะแต่งชุดสีดำตามธรรมเนียมลาว ส่วนผู้ไทขาวจะแต่งชุดไว้ทุกข์ด้วยสีขาว ตามธรรมเนียมของจีน (สุนทร ภูศรีฐาน, ม.ป.ป., 8)

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มคนไท กล่าวว่า ชาวผู้ไทอพยพมาจากเมืองน่านน้อยอ้อยหนูในตำนาน หรือปัจจุบันเชื่อว่าอยู่ใกล้ ๆ เมืองเดียนเบียนฟู จังหวัดเดียนเบียน ของเวียดนามแล้วเข้ามาอยู่ในดินแดนของประเทศลาว ต่อมาซึ่งขณะนั้นอิทธิพลของไทยสยามแผ่ไปถึงบ้างในบางคราวกลับไปมาตามแต่สถานการณ์ ซึ่งเหตุที่ชาวผู้ไทอพยพเข้ามายังดินแดนประเทศลาวน่าจะมีเหตุผล 2 ประการคือ (สุนทร ภูศรีฐาน, ม.ป.ป.: 8 - 11) ประการแรกเกิดความแห้งแล้งและอดขัดขาดแคลนข้าวปลาอาหารเนื่องจากฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ราษฎรชาวเมืองเกิดความเดือดร้อน ประการที่สองคือเกิดความขัดแย้งกันขึ้นระหว่างท้าวเก่าซึ่งเป็นหัวหน้าชาวผู้ไทกับเจ้าเมืองน่านน้อยอ้อยหนู ท้าวเก่าเกลี้ยกล่อมชาวผู้ไททั้งชายและหญิงได้ประมาณหมื่นคนเศษแล้วมาขอขึ้นกับเจ้าอนุรุทรราชแห่งเวียงจันทน์ เจ้าอนุรุทรราชจึงให้ไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองวัง (ปัจจุบันอยู่ในแขวงสะหวันนะเขต) แต่ปรากฏว่าภายในเมืองวังนั้นเป็นที่อยู่ของพวกข่ามาก่อน จึงเกิดความขัดแย้งและต่อสู้อย่างรุนแรง จนชาวข่าสู้ชาวผู้ไทไม่ได้จึงยอมยกเมืองวังให้ชาวผู้ไทครองและยอมสวามิภักดิ์ต่อชาวผู้ไท เจ้าอนุรุทรราชจึงตั้งให้ท้าวเก่าเป็นเจ้าเมืองวัง และทุกสิ้นปีให้ส่งส่วยมิดโต้และขวานไห้เวียงจันทน์ปีละ 500 เล่ม นอกจากนี้ยังส่งส่วยขี้ผึ้งปีละ 5 ปิก (ปิกหนึ่งหนัก 5 ชั่ง) ให้แก่เจ้าเมืองคำร้างซึ่งเป็นเมืองของชนชาติญวนเพราะกลัวพวกญวนจะมาตีเอาบ้านเมือง (สุวิทย์ ธีรศาสดาวัฒน์ และณรงค์ อุปะชญ์, 2538 : 18 - 19)

ในปี พ.ศ. 2488 ฝรั่งเศสทำสงครามกับกองกำลังเวียดมินห์ ชาวไทดำได้เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ เวียดนามทำสงครามกับฝรั่งเศส ฝรั่งเศสใช้พื้นที่ของเมืองแฉงหรือเดียนเบียนฟู เป็นที่ตั้งรับกองกำลังของเวียดมินห์เพื่อที่จะปลดแอกจากอำนาจของฝรั่งเศส ซึ่งใช้เวลาในการรบกันถึงปี พ.ศ. 2497 กองกำลังเวียดมินต์ก็ได้ชัยชนะแก่ฝรั่งเศส ในวันที่ 7 พฤษภาคม 2497 (ยุทธศักดิ์ ฮมแสนและคณะ, 2551 : 13) เมื่อเวียดนามถูกแบ่ง

ออกเป็นเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ตามแนวเส้นขนานที่ 17 เวียดนามเหนือให้อิสระแก่การปกครองแก่
แคว้นสิบสองจุไทยเพราะช่วยรบกับฝรั่งเศสมีชาวไทยบางส่วนได้อพยพหนีสงคราม เข้ามายังประเทศลาวแถบ
แขวงเชียงขวางและแขวงเวียงจันทน์ เมื่อฝรั่งเศสยึดดินแดนลาวได้สำเร็จ กลุ่มคนไทยดำและคนลาวส่วนหนึ่งหนี
เข้ามายังภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย โดยเข้ามาอยู่ที่จังหวัดสกลนคร นครพนม กลุ่มคนที่เข้ามาอยู่ที่นี้คน
ไทยเรียกกลุ่มนี้ว่า “ผู้ไท” หรือ “ภูไท” (ศิราพร ณ ถลาง, 2545 : 39)

แต่การอพยพครั้งใหญ่ที่เกิดขึ้นก่อนหน้านี้ อันมีผลทำให้มีการอพยพของชาวผู้ไทและกลุ่มชาติพันธุ์
อื่นๆบริเวณฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงเข้ามาในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีบางส่วนส่งผลมายังภาคกลาง
สาเหตุของการอพยพในครั้งนี้ เพราะสยามในสมัยรัชกาลที่ 3 ชัดแย้งอย่างรุนแรงกับญวน เพราะญวนขยาย
อำนาจเข้าไปในเขมรและลาวซึ่งเป็นเมืองประเทศราชของสยาม จึงเป็นชนวนเหตุให้เกิดสงครามระหว่างสยาม
และญวนอย่างยาวนานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2376 – พ.ศ. 2390 การรบกันครั้งนี้ สยามรบส่วนใหญ่อยู่ในประเทศเขมร
สยามได้เกณฑ์กำลังพลที่ตั้งหลักแหล่งจากดินแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือปัจจุบันเพื่อไปร่วมรบเป็นจำนวน
มาก พร้อมกับเสบียงและยุทโธปกรณ์เพื่อทำสงครามกับญวน (กุหลาบ สายประดิษฐ์, 2553 : 355 – 356) ซึ่ง
ในการรบครั้งนี้ส่งผลกระทบกับประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงเพราะทั้งสยามและญวนต่างส่งกำลัง
มากวาดต้อนประชาชนในลาวฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงไปเป็นกำลังของตน เพราะสองชาติดังกล่าวต่างช่วงชิงความ
ได้เปรียบ ฝ่ายญวนค่อนข้างจะได้เปรียบสยามเนื่องจากคนลาวเกลียดชังคนไทย เนื่องจากสยามสังหารเจ้า
อนุวงศ์อย่างโหดเหี้ยมและเผาเวียงจันทน์อย่างราบคาบ (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, 2506 : 129 – 301 อ้างใน
สุรัช ชินบุตร, 2553 : 27 – 28) วัดวาอารามถูกเผา มีเพียงบางวัดที่ไม่เสียหายมากนักเช่นวัดพระแก้วและวัด
ศรีสะเกษ ทรัพย์สินของเวียงจันทน์ถูกฝ่ายสยามที่กรุงเทพฯ กวาดไปหมด รวมทั้งราษฎรที่เวียงจันทน์ก็ถูก
กวาดต้อนมาเป็นเชลย สาเหตุที่ฝ่ายสยามต้องทำแบบนี้เพราะไม่ต้องการให้ฝ่ายเวียงจันทน์แข็งข้อกับสยามอีก
ส่วนทางด้านญวนได้เข้าช่วยเหลือเจ้าอนุวงศ์เป็นอย่างดีในตอนนั้นที่เจ้าอนุวงศ์หนีการจับกุมของสยามไปอาศัยที่
เมืองญวนในครั้งเสียเวียงจันทน์ให้แก่ฝ่ายสยามเป็นครั้งแรก ด้วยเหตุนี้ในตอนแรก ฝ่ายลาวจึงมีใจฝักใฝ่กับญวน
มีเพียงเมืองพวนเท่านั้นที่อยู่กับสยาม แต่อย่างไรก็ตามญวนก็ไม่ได้จริงใจกับลาว กลับถือโอกาสนี้บังคับให้คน
ลาวทำงานให้ตนจนคนล้มตายจำนวนมากเช่นกัน

หลังจากกบฏเจ้าอนุวงศ์ ประชาชนทางหัวเมืองฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงถูกทางการสยามกวาดต้อนและนำมา
ไว้ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้น เป็นประชากรที่อาศัยอยู่ที่เมืองมหาไชย เมืองพวน เมืองเชียงขวาง เมือง
ชุมพร เมืองพวง เมืองพะลาน เมืองเชียงคำ เมืองเชียงแมน เมืองกาย เมืองเชียงดี เมืองคำเกิด เมืองคำม่วน
เมืองพร้าว เมืองหาว และเมืองวัง รวมทั้งสิ้น 15 เมือง ประชาชนที่อาศัยอยู่ตามเมืองที่กล่าวมานี้เป็นประชาชน
กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ได้แก่ กะเลิง ญ้อ โซ่ ข่า และผู้ไท (สุวิทย์ อธิศาตวัฒน์ และ ณรงค์ อุปัญญา, 2538 : 24 –
25) ซึ่งกลุ่มชาวผู้ไทเมืองวังเป็นกลุ่มที่อพยพเข้ามามากที่สุด นอกจากนี้ยังมีชาวผู้ไทจากเมืองเซโปน เมืองกะ
ปอง และชาวผู้ไทเมืองคำม่วน ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณ
แอ่งสกลนคร โดยกระจายอยู่บริเวณรอบ ๆ เทือกเขาภูพาน ชาวผู้ไทกลุ่มต่าง ๆ ที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานใน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ กลุ่มที่อพยพมาจากเมืองวัง กลุ่มที่อพยพจากเมืองเซโปน กลุ่มที่อพยพจาก
เมืองกะปอง และกลุ่มที่ชาวผู้ไทที่อพยพมาจากแขวงคำม่วน สปป.ลาว

สำหรับงานวิจัยนี้มีข้อตกลงเบื้องต้นในการใช้คำศัพท์ “ผู้ไท” “ผู้ไทย” และ “ภูไท” ที่มักจะเป็นปัญหาในการเรียกชื่อที่แตกต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัยขอใช้คำว่า “ผู้ไท” ใช้ในงานวิจัยนี้เพียงคำเดียวเท่านั้น โดยอาศัยแนวคิดวิเคราะห์และกำหนดใช้หลักการทางวิชาการ ดังนี้

แชมเบอร์แลน (Chamberlain, 2527: 76) กล่าวว่า “ผู้ไท” เป็นคำที่มีความหมายค่อนข้างจะคลุมเครือ ถ้าแปลตามศัพท์หมายถึง “คนไท” ซึ่งมีกลุ่มคนที่พูดภาษาตระกูลไทหลายกลุ่มเรียกตนเองว่า “ผู้ไท” รวมทั้ง ไทดำ ไทขาว ไทแดง แต่ก็ยังมีกลุ่มคนที่พูดภาษาตระกูลไทกลุ่มใหญ่ที่เรียกว่า “ผู้ไท” แต่เพียงชื่อเดียวที่มีภาษาของตนที่แตกต่างออกไป ปัจจุบันพบได้ในแขวงสะหวันนะเขต และแขวงคำม่วน ในเขตประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและในจังหวัดนครพนม จังหวัดสกลนคร และจังหวัดกาฬสินธุ์

จิตร ภูมิศักดิ์ (2540: 270) กล่าวว่า “ผู้ไทย” หมายถึง คนไทยหรือไทสยามที่พูดภาษาไทย และอาศัยอยู่ในประเทศไทย ส่วน “ผู้ไท” หมายถึง คนไทที่เป็นกลุ่มคนที่พูดภาษาตระกูลไท อาศัยอยู่ทั้งในและนอกประเทศไทย “ภูไท” มีทั้งรูปและเสียงที่แตกต่าง และมีความหมายแตกต่างจากคำทั้งสองข้างต้น อีกทั้งยังไม่เห็นด้วยกับการใช้คำเรียกกลุ่มชนผู้ไทเป็น “ภูไท” ซึ่งได้เขียนไว้ว่า “ผู้” แปลว่า “คน” ทำนองเดียวกับในคำที่ชาวไทในเวียดนามเหนือ เรียกตัวเองว่า “ผู้ไท” ซึ่งแปลว่า “คนไท” เพราะคำว่า “ผู้” กับ “ภู” ออกเสียงผิดกันอย่างชัดเจนในภาษาผู้ไทและลาว ไม่ควรเอาปะปนกัน

ทรงคุณ จันทจรและปิติ แสนโคตร (2540: 4) กล่าวว่า มีคำเรียกกลุ่มชนผู้ไทที่แปลกแตกต่างกัน คือ ผู้ไท - ผู้ไทย - ภูไท ซึ่งสุลักษณ์ ศิวลักษณ์ กล่าวว่า ท่านพระยาอนุนามราชชนมีความเห็นว่า “ผู้ไท” เป็นคำที่ถูกเป็นคำดั้งเดิม เพราะหมายถึงผู้คนที่คนไทยอย่างเราสมัยนี้ และยังกล่าวอีกว่า ต้นเหตุของคำว่า “ภูไท” มาจากสมเด็จพระมหาวิรรวงศ์ (พระโพธิวงศาจารย์ (อ้วน ติสโส)) ซึ่งเป็นผู้เขียนด้วยท่านนับถือในสมเด็จพระเจ้า มากและชอบพอ กัน จึงได้ท้วงท่าน ซึ่งสมเด็จพระเจ้า ก็ตอบว่าได้ยินชาวบ้านเรียกตนเองว่า “พูไท” แปลไม่ได้ความ จึงใช้คำว่า “ภู” แปลว่าใหญ่ ท่านพระยาอนุนามราชชน จึงชี้แจงต่อสมเด็จพระเจ้า ว่าคนกรุงเทพฯ แต่ก่อนก็ออกเสียงเป็น พูชาย พูหญิง ในที่สุดสมเด็จพระเจ้า ก็ยอมรับว่าที่ใช้คำว่า “ภูไท” นั้นไม่ถูกต้อง แต่ก็มีคนลอกหนังสือโดยใช้คำว่า “ภูไท” ของเจ้าคุณสมเด็จฯ กันเรื่อยมา และเพื่อไม่ให้เกิดความสับสน จึงขอใช้คำว่า “ผู้ไท” ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับความหมายของแชมเบอร์แลน

ดังนั้น “ผู้ไท” จึงหมายถึงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทที่พูดภาษาไทย (Tai) กลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่มากในจังหวัดสกลนคร นครพนม มุกดาหาร และกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความโดดเด่นด้านสังคมและวัฒนธรรม ประเพณี ภาษา บทเพลง ความเชื่อ พิธีกรรม นิทาน ตำนาน ฯลฯ ซึ่งจากการสำรวจภาคสนามในพื้นที่ศึกษา และการค้นคว้าของสุเทพ ไชยขันธุ์ (2556) พบว่า กลุ่มผู้ไท ที่กระจายตัวในเขตเทือกเขาภูพาน ได้แก่ จังหวัดสกลนคร จังหวัดนครพนม จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดมุกดาหาร รวมทั้งในเขตจังหวัดร้อยเอ็ดและยโสธรบางส่วน ต่างเป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในการนับถือบรรพบุรุษ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่กลุ่มชนชาวผู้ไทให้ความเคารพนับถือร่วมกัน ได้แก่ ผีแถน ผีไท้ ผีเสื้อเมือง ผีทรงเมือง ซึ่งจะมีการเซ่นไหว้และแสดงความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ร่วมกัน ด้วยเหตุนี้การสร้างเครือข่ายชุมชนบนฐานของรากวัฒนธรรมผู้ไทเดียวกันระหว่างหมู่บ้านต่าง ๆ ซึ่งทำให้น่าสนใจในการศึกษาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในครั้งนี้

การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Boyne (2003) ได้ทำการวิจัยคุณลักษณะต่าง ๆ ของการปฏิบัติภารกิจในการให้บริการสาธารณะของผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐว่า สามารถวัดผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นได้จากผลลัพธ์การทำงานที่เกิดขึ้นทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความรับผิดชอบ ความเสมอภาค การมีความสามารถที่จะทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติต่อส่วนรวมและการเสริมสร้างคุณค่าของประชาธิปไตย ซึ่งคุณลักษณะด้านต่าง ๆ นี้ต่างเป็นวิธีการที่ใช้วัดผลการปฏิบัติภารกิจของการทำงานภาครัฐในกระบวนการทัศน์การบริหารปกครอง (Governance) ซึ่งสมาคมรัฐศาสตร์แห่งสหรัฐอเมริกา (APSA, 2004) ได้สังเคราะห์ผลจากการนำเสนอรายงานการเกี่ยวกับจุดยืนของคณะกรรมการบริหารสมาคมฯ ว่าด้วยการมีส่วนร่วมและการศึกษาความเป็นพลเมือง สรุปว่า มีความจำเป็นที่นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับพลเมืองเพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในสิ่งที่จะมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตและสิ่งที่จะทำให้เกิดความเป็นสถาบันทางการบริหารปกครองแบบใหม่ (new governance institution) โดยเฉพาะในการปกครองท้องถิ่นอันเป็นฐานรากของการสร้างสังคมประชาธิปไตยที่มีคุณภาพได้เช่นเดียวกับ Frederickson (1999) ที่ได้ทำการวิจัยเชิงสังเคราะห์จากผลงานทางรัฐประศาสนศาสตร์และตั้งข้อสังเกตขึ้นว่าในศตวรรษที่ 21 วงวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์คือการขับเคลื่อนตัวเองไปสู่ทฤษฎีของการประสานความร่วมมือ การสร้างเครือข่าย การบริหารปกครอง และตอบสนองต่อความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงลงระหว่างกระบวนการบังคับใช้กฎหมายและการจัดการภาครัฐที่เกิดขึ้นบนเส้นทางของการแบ่งแยกและเชื่อมต่อของรัฐในปัจจุบัน ซึ่งนำไปสู่การรวมกันเป็นแนวคิดทางด้านการสร้างสถาบันนิยมใหม่ ทฤษฎีเครือข่ายภาครัฐและทฤษฎีการบริหารปกครองในฐานะแทนที่สามารถเชื่อมต่อไปสู่การวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ในอนาคตได้ ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงตั้งอยู่บนฐานของแนวคิดการบริหารปกครองทางเครือข่าย (network governance) ซึ่ง Bevir (2010) ได้สรุปว่า เป็นแนวทางการบริหารองค์การภาครัฐที่สำคัญ ซึ่งตั้งอยู่บนความไว้วางใจกันและการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างกันบนเครือข่ายที่มีตัวแสดงที่เข้าร่วมโดยยึดโยงผลประโยชน์และความสามารถในการเข้าถึงและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน อันจะทำให้ภารกิจของรัฐที่ได้ขับเคลื่อนผ่านการแสดงบทบาทของเครือข่ายที่ร่วมมือกันเกิดผลสัมฤทธิ์ในการแก้ไขปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนที่นับวันจะยิ่งหลากหลายและมีความท้าทายใหม่ ๆ ขึ้นเรื่อย ๆ และการจัดการปกครองแบบเครือข่ายนี้จะนำไปสู่การพัฒนาและกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ขององค์การทางการบริหารปกครองรูปแบบใหม่ขึ้นซึ่งจะเกิดจากการพัฒนาและออกแบบบนความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงของเครือข่าย อาจจะมีการนำเครื่องมือทางด้านสายการบังคับบัญชาหรือการวางกฎกติกาที่ตกลงกัน แบบองค์การที่ใช้รูปแบบ Hierarchy ใช้กัน หรือมีข้อตกลงทางด้านการแข่งขันและการแสวงหาจุดสมดุลเพื่อการแข่งขันในตลาดผู้บริโภคร่วมกัน แบบองค์การที่ใช้รูปแบบ Market ใช้กันอยู่ก็ได้ ทั้งนี้โครงสร้างและความสัมพันธ์ภายในและภายนอกขององค์การแบบเครือข่ายจึงไม่แน่นอน แต่หากสร้างได้จะนำไปสู่สิ่งที่เรียกว่า การจัดการปกครองตนเอง (Self-Governing Management) ได้ แต่หากจะทำให้เครือข่ายที่พัฒนาขึ้นมีความยั่งยืนเชิงการจัดการนั้น Hill and Lynn (2005) ได้ทำการวิจัยเพื่อวิเคราะห์รูปแบบการสร้างภารกิจในการจัดการภาครัฐที่เกิดขึ้นในกรณีศึกษาต่าง ๆ กว่า 200 ผลงานแล้ว

สังเคราะห์ปัจจัยที่ใช้ในการวิเคราะห์ถึงสมรรถนะและการปฏิบัติการกิจขององค์การในการจัดทำบริการสาธารณะออกเป็น 3 ปัจจัย ได้แก่

1) โครงสร้างการบริหาร หมายถึง การทำการวิเคราะห์โดยจำแนกปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างองค์การทั้งภายในและภายนอก และอำนาจทางารและไม่ทางารที่เกิดขึ้นภายในและภายองค์การ และอำนาจทางารและไม่ทางารที่เกิดขึ้นภายในองค์การและมีผลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจในการแสดงออกของตัวแสดงภายในองค์การ

2) เครื่องมือทางารบริหาร ภายใต้โครงสร้างการบริหารที่เกิดขึ้นตามผู้ที่ทำหน้าที่จัดการการกิจขององค์การอาจใช้จำนวนเครื่องมือหรืออุปกรณ์ทางารจัดการที่แตกต่างกันเพื่อทำการออกแบบ ดำเนินการ และประเมินนโยบายหรือโครงการที่รับผิดชอบให้บรรลุผล ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ส่วนมาก ได้แก่ ความใส่ใจในการปฏิบัติงาน การประสานงาน การสร้างเครือข่าย และการจัดทำสัญญา

3) การกำหนดยุทธศาสตร์และคุณค่าของการจัดการ ซึ่ง 2 สิ่งนี้มีผลต่อตัวเลือกทางารจัดการกับการยอมรับต่อเป้าหมาย พันธกิจ การจัดลำดับความสำคัญและการปรับใช้ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมขององค์การภาวะผู้นำ การมอบอำนาจให้กับระดับผู้ปฏิบัติงาน การประสานงานระหว่างองค์การและการบูรณาการทางารบริหาร และการรวบรวมทรัพยากรในการจัดการโครงการและกิจกรรมที่รับผิดชอบ

สำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนซึ่งเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 (มาตรา 16) ที่กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต. ซึ่งในพื้นที่กรณีศึกษาอยู่ใน อบต.ชนิดนี้ 3 แห่ง) และเทศบาลตำบล (ซึ่งในพื้นที่กรณีศึกษาอยู่ในเขต อบต.ชนิดนี้ 2 แห่ง) มีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และมีหน้าที่การส่งเสริมการท่องเที่ยว และให้อำนาจแก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) รวบรวมและจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชิงบูรณาการ แต่อย่างไรก็ตามงานศึกษาเชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้นในการศึกษาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมในกรณีศึกษาต่าง ๆ และ การสร้างเครือข่ายในเชิงการท่องเที่ยวชุมชน นั้นยังคงไม่เห็นแนวทางและรูปแบบการจัดการความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ชัดเจนได้ ได้แก่ สุระชัย บุญเจริญ (2547) ได้ศึกษาการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนบน พบว่า เครือข่ายการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นสามารถที่จะพึ่งตัวเองได้ แต่ยังคงขาดรูปแบบการจัดการชุมชนที่พึ่งตนเองได้ และขาดแผนการทำงานบนความร่วมมือกันบนเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง และยืดหยุ่นหลากหลาย หรือในผลงานของอำพล บุญพานิช (2560) ที่ได้ศึกษาปัจจัยจากทุนทางสังคมที่ทำให้ชุมชนโคกโก่งจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ก็พบว่า ปัจจัยจากบุคคลผู้นำและแกนนำที่มีคุณภาพของหมู่บ้านได้ดึงศักยภาพของทุนทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนขึ้นมาเป็นจุดเด่นและพัฒนาสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และทำให้คนในชุมชนมีรายได้ มีกิจกรรมที่สัมพันธ์กัน เกิดเป็นพลังในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนที่ทำให้พึ่งตนเองได้ ซึ่งผลงานชิ้นนี้จะทำให้เห็นว่าทุนทางสังคม และแกนนำชาวบ้านในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ แต่ไม่สามารถพึ่งพาระหว่างกันเองซึ่งถือเป็นข้ออ่อนของชุมชนจัดการท่องเที่ยวเชิงเครือข่ายที่ไม่สามารถสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนด้วยกันได้ รวมทั้งผลงานของ ศิริ นาคะศิริ (2556) ได้ศึกษาแนวคิด

การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกับตลาดสามชุก : ความสำเร็จและปัญหา พบว่า แผนพัฒนาของตลาดสามชุกมีความสอดคล้องกับแนวคิดในการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หนึ่งในปัจจัยที่สำเร็จคือ ด้านการมีส่วนร่วมหรือร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และได้นำไปสู่ให้มีแผนฟื้นฟูและสร้างความเข้าใจระหว่างชุมชนกับภาครัฐ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การจัดเวทีสร้างความเข้าใจระหว่างชุมชนกับภาครัฐ การจัดนิทรรศการผลการดำเนินงานระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือการสรุปบทเรียนเผยแพร่ผลงานต่อสาธารณะ และจัดโครงการวิจัยและพัฒนาระหว่างชุมชนกับเครือข่าย ซึ่งจะทำให้เห็นความสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เป็นปัจจัยเสริมที่สำคัญของการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมให้สามารถขับเคลื่อนไปสู่ความยั่งยืนได้ และอีกอย่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรชุมชนในพื้นที่จริงก็เปรียบเสมือนเนื้อเดียวกันตามที่ ปิยะพงษ์ บุชบงก์ และคณะ (2560) ได้ทำการศึกษาไว้ในผลการศึกษาเรื่องการสร้างความร่วมมือในการบริหารจัดการท้องถิ่น : สสำรวจแนวปฏิบัติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการสร้างความร่วมมือกันเองน้อยกว่าการสร้างความร่วมมือกับองค์กรชุมชน/กลุ่มชาวบ้าน โดยเฉพาะในระดับองค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่ใกล้ชิดชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด ได้มีการสร้างความร่วมมือกับองค์กรชุมชน/กลุ่มชาวบ้านมากกว่า 1 องค์กร ทั้งนี้การสร้างความร่วมมือในการบริหารจัดการท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานต่าง ๆ ยังพบว่า มีมิติของวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งวัฒนธรรมความร่วมมือในบริบทภาคอีสานนั้นถือว่าเป็นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นในภูมิภาคนี้ที่สามารถยกระดับไปสู่การสร้างความร่วมมือระหว่างกันขึ้นได้ จะเห็นได้ว่า การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ภาคอีสานไม่ใช่เรื่องยาก เพราะความร่วมมือขององค์กรทั้งสองต่างแนบชิดกันบนฐานของทุนทางสังคมที่เติบโตภายใต้การทำงานในบริบทเดียวกัน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษารุ่นนี้ในการนำทุนทางสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันมาสร้างความร่วมมือกันเพื่อไปสู่การบริหารจัดการภารกิจร่วมกัน ทั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ นพพล อัครชาติ (2560) ในเรื่องวิถีประชาธิปไตยแบบชุมชนอีสาน ซึ่งพบว่าทุนวัฒนธรรมที่สำคัญคือการปรึกษาหารือของชาวบ้านจะทำให้การตัดสินใจในประเด็นสาธารณะของผู้นำเกิดความผิดพลาดและความขัดแย้งได้น้อย และหากชุมชนใดสามารถนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างเกาะป้องกันตนเองจากนโยบายภายนอกที่มักมากับการสั่งการและควบคุมแบบบนลงล่างได้ จะทำให้ชุมชนนั้นมีความเข้มแข็งทั้งการบริหารงานภายในชุมชนและการสร้างพลังความสามัคคีของคนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของชุมชนได้ ซึ่งจะเป็นผลทำให้เกิดพลังพลเมือง ความรับผิดชอบ และประชาสังคม ในกลไกการจัดการภายในชุมชนหมู่บ้านขึ้นได้

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

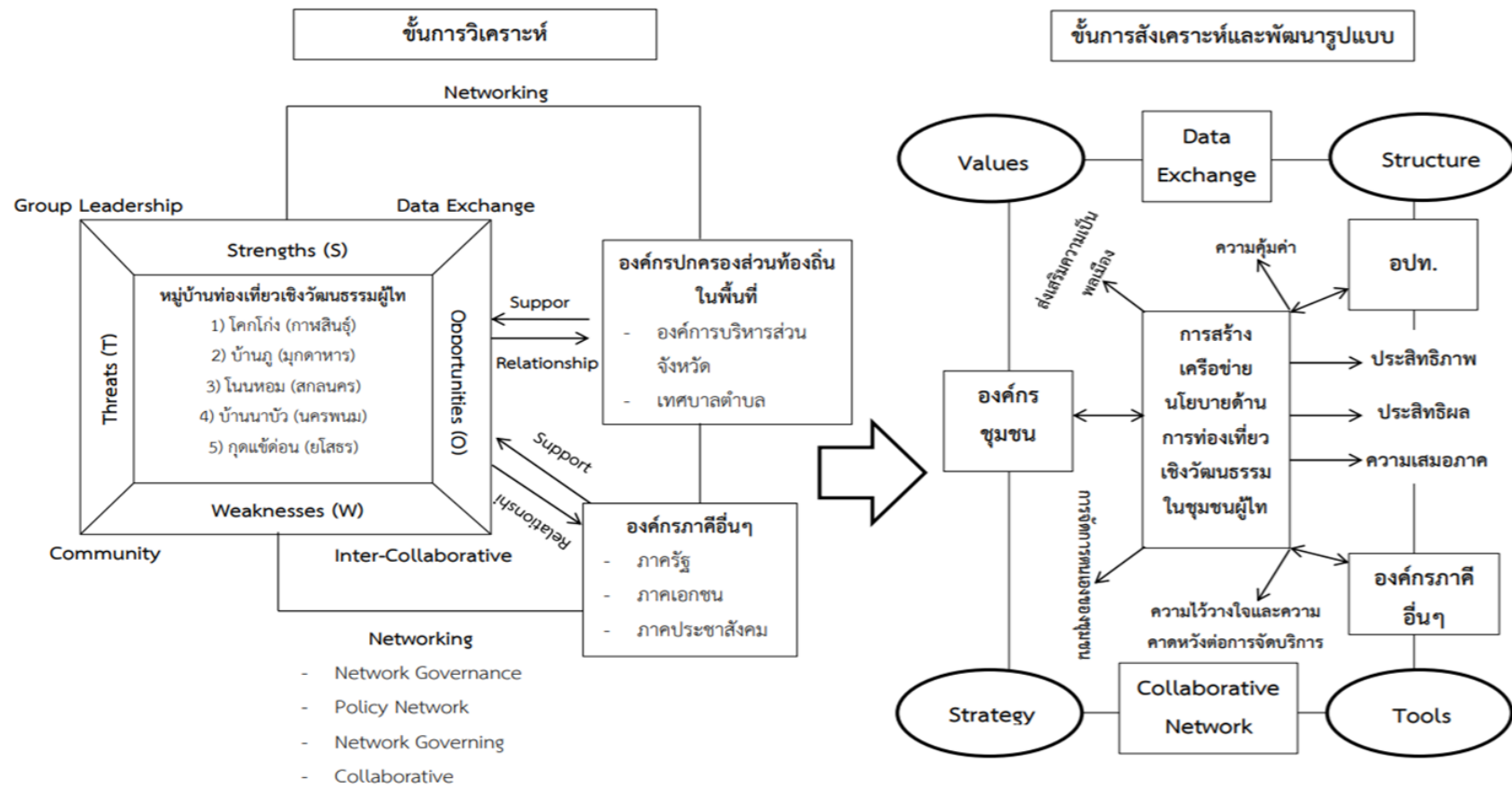
จากการค้นคว้าทางด้านแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากสำนักคิดและกรณีศึกษาต่าง ๆ คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการพัฒนารอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ขึ้นโดยแบ่งตามขั้นตอนของกระบวนการวิจัยและพัฒนาเป็น 2 ขั้นตอน/กรอบที่มีความสัมพันธ์กันแบบเส้นตรง ได้แก่ 1.ขั้นการวิเคราะห์ และ 2.ขั้นการสังเคราะห์และพัฒนาารูปแบบ ดังนี้

1. ขั้นการวิเคราะห์ คณะผู้วิจัย พบว่า ในการศึกษางานเกี่ยวกับหมู่บ้านจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผู้ไท และวัฒนธรรมอื่น ๆ ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ชุมชนท้องถิ่นมีอยู่ภายในบริบทของตนเอง และจัดการกันขึ้นภายใต้ภาวะผู้นำของแกนนำชุมชนทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการโดยอาศัยการผนึกกำลังของชุมชนขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่งานการศึกษาต่างเสนอแนะให้องค์กรภายนอกที่มีอำนาจหน้าที่เข้ามาสนับสนุนบทบาทของชุมชนที่ดำเนินการอยู่ผ่านแผนพัฒนาท้องถิ่นซึ่งยังขาดความชัดเจนและข้อเสนอเชิงประจักษ์ถึงความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างองค์กรชุมชนกับองค์กรภาคีอื่น ๆ ในระดับท้องถิ่น ที่จะสร้างความสัมพันธ์ผ่านการส่งเสริมภารกิจการจัดการท่องเที่ยวและการบำรุงรักษาศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นร่วมกันขึ้น ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้นำผลงานวิจัยและเอกสารต่าง ๆ เหล่านั้นมาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์หาปัจจัยทางด้านศักยภาพและข้อบกพร่องในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยองค์กรชุมชนแต่ละแห่ง และในชุมชนหมู่บ้านที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้จำนวน 5 พื้นที่ ได้แก่ 1) หมู่บ้านโคกโก่ง ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาไคร้ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) หมู่บ้านภู ในเขตเทศบาลตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร 3) หมู่บ้านกุดเข้ตอน ในเขตเทศบาลตำบลกุดเชียงหมี อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร 4) หมู่บ้านนาบัว ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโนนหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม และ 5) หมู่บ้านโนนหอม ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของคณะผู้วิจัยและการศึกษาของสุเทพ ไซขันธุ์ (2556) พบว่าแต่ละหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กันในเชิงวัฒนธรรมและสายสัมพันธ์ที่สามารถสืบตระกูลของบรรพบุรุษที่มีเชื้อสายเดียวกัน นับถือความเชื่อและศรัทธาสืบต่อกันมาของชุมชนบางอย่างร่วมกัน ซึ่งจะทำให้ง่ายแก่การพัฒนาความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนแต่ละแห่งผ่านวิถีวัฒนธรรมชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทที่ทุกหมู่บ้านต้องการยกระดับและพัฒนาสู่การท่องเที่ยวและการบริการเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนเหมือน ๆ กัน ด้วยเหตุนี้ตัวแปรสำคัญที่จะทำให้สามารถทราบถึงลักษณะความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างกัน ได้แก่ 1) ปัจจัยทางด้านภาวะผู้นำกลุ่มของแต่ละชุมชน 2) ระดับของการแลกเปลี่ยนข้อมูลและทรัพยากรระหว่างกัน 3) ลักษณะการสร้างเครือข่ายที่เกิดขึ้นระหว่างคนในชุมชนหรือชุมชนท้องถิ่นใกล้เคียงกัน และ 4) ลักษณะความร่วมมือภายในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทด้วยกันตามที่เกิดขึ้น ซึ่งจะทำให้การวิเคราะห์ปัจจัยดังกล่าวจากการพิจารณาข้อมูลต่าง ๆ ของการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแต่ละองค์กรชุมชนผ่านมุมมองที่เป็นจุดแข็ง(Strengths:S) จุดอ่อน(Weaknesses:W) โอกาส(Opportunities: O) และความท้าทายหรืออุปสรรค(Threats : T) เพื่อจะทำให้เห็นสภาพการดำเนินการและการบริหารจัดการของแต่ละแห่งที่เกี่ยวข้องกับทั้งปัจจัยภายใน และปัจจัยจากภายนอก โดยเฉพาะตัวแสดงที่สำคัญคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ต่อภารกิจด้านนี้โดยตรง รวมทั้งภาคีเครือข่ายอื่น ๆ จากหน่วยงานราชการ เอกชน และประชาสังคม ที่เข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์และการสนับสนุนการดำเนินการในลักษณะต่าง ๆ โดยความสัมพันธ์และความร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ ระหว่างองค์กรชุมชนด้วยกัน และระหว่างองค์กรชุมชนและองค์กรภาคีเครือข่ายอื่น ๆ ในระดับท้องถิ่นนั้นต่างอยู่ภายใต้กรอบการวิเคราะห์เชิงการสร้างเครือข่าย ได้แก่ Network Organizational Governance (Bevir, 2012; Osborne, 2010), Policy Network (Rhodes, 2006), Network Governing (Goldsmith and Eggers (2004) และ Collaborative Governance (Ansell and Gash, 2008) ตามบริบท

ของกรณีศึกษาในครั้งนี้ เพราะนำข้อมูลที่ได้ไปทำการพัฒนาและสร้างรูปแบบการจัดการในขั้นที่ 2 ต่อไป ขั้นที่ 2 ขั้นการสังเคราะห์การพัฒนารูปแบบการจัดการ ในขั้นนี้คณะผู้วิจัยได้ออกแบบกรอบแนวคิดเบื้องต้น (Conceptual working) ที่อาศัยพื้นฐานผลการวิเคราะห์ได้จากข้อมูลในขั้นที่ 1 เพื่อสังเคราะห์และพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนกับองค์กรภาคีอื่น ๆ ในท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายนโยบายและการจัดการด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว และการบำรุงศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น ซึ่งเป็นภารกิจบริการสาธารณะรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับหลายองค์กรในพื้นที่ เพื่อให้เป็นแกนหลักในการวิเคราะห์การปฏิบัติการระหว่างองค์กรเครือข่ายที่ต้องการพัฒนาความร่วมมือระหว่างกันขึ้น เพื่อออกแบบระบบการจัดการและการบริหารที่สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเครือข่ายความร่วมมือ (Collaborative Network Governance) โดยได้ออกแบบความสัมพันธ์เชิงองค์กรระหว่างกันขึ้น ประกอบด้วยปัจจัยการวิเคราะห์ 4 องค์ประกอบได้แก่ 1) โครงสร้างการบริหาร 2) เครื่องมือการจัดการ 3) กลยุทธ์การบริหาร และ 4) คุณค่าการบริหาร ซึ่งเป็นแนวทางการวิเคราะห์การปฏิบัติการในการให้บริการขององค์กรแบบเครือข่ายซึ่งจะทำให้เกิดความชัดเจนและยั่งยืนในการวางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงต่าง ๆ บนเครือข่ายความร่วมมือที่เกิดขึ้น เพื่อให้การปฏิบัติการกิจของแต่ละองค์กรที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่ยั่งยืน (Collaborative Governance) และการแลกเปลี่ยนข้อมูล (Data Exchanges) ระหว่างกันเพื่อให้การปฏิบัติการกิจด้านการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยว และการบำรุงศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นนำไปสู่ระบบการจัดการที่ทำให้เกิดปัจจัยที่เป็นผลลัพธ์จากการออกแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือผ่านการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนที่สำคัญ ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพ(Efficiency) 2) ประสิทธิภาพ(Effectiveness) 3) ความคุ้มค่า(Economical) 4) ความเสมอภาค(Equity) 5) ความเป็นพลเมือง(Citizenship) 6) ความไว้วางใจและความคาดหวังในการให้บริการ(Trust and Expectation) และ 7) ความสามารถในการจัดการปกครองตนเองของชุมชนเครือข่าย (Self-Governing of Network Communities)

ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการให้บริการสาธารณะ ในการวิจัยครั้งนี้ จึงหมายถึง 2 ลักษณะ ตามกระบวนการวิเคราะห์ที่ได้ออกแบบในการวิจัย ได้แก่ กระบวนการที่ 1 การวิเคราะห์สภาพองค์กรชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทที่มีปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมคล้ายคลึงกันเพื่อแสวงหาจุดร่วมกันของการพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายภายใต้ภารกิจจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนผู้ไทซึ่งแต่ละแห่งมีฐานทรัพยากร และเป้าหมายการพัฒนาเหมือนกันอยู่แล้ว ให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อนำไปสู่กระบวนการที่ 2 ได้แก่ การต่อรอง/การเจรจาเพื่อสร้างเครือข่ายเชิงนโยบาย (Policy network) ระหว่างเครือข่ายขององค์กรชุมชนชาวผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งภาคีอื่นที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่ประเด็นการกำหนด/ออกแบบ ข้อเสนอเชิงนโยบายและการบริหารจัดการในลักษณะของการสร้างเครือข่ายด้านการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยว และการบำรุงศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงามร่วมกัน อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมและการสร้างความยั่งยืนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนผู้ไทสืบไป ซึ่งสามารถประมวลสรุปได้ดังแผนภาพที่ 2.1 ดังนี้

ภาพที่ 2.1: แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการให้บริการสาธารณะในระดับท้องถิ่น : กรณีศึกษาการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” คณะผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research Methods) ระหว่างระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อออกแบบกระบวนการพัฒนาเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และแสดงผลที่สร้างความกระจ่างแก่การตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัยที่กำหนดไว้ โดยมีรายละเอียดในส่วนของการวิจัย ดังนี้

วิธีการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ออกแบบวิธีการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย มีดังนี้

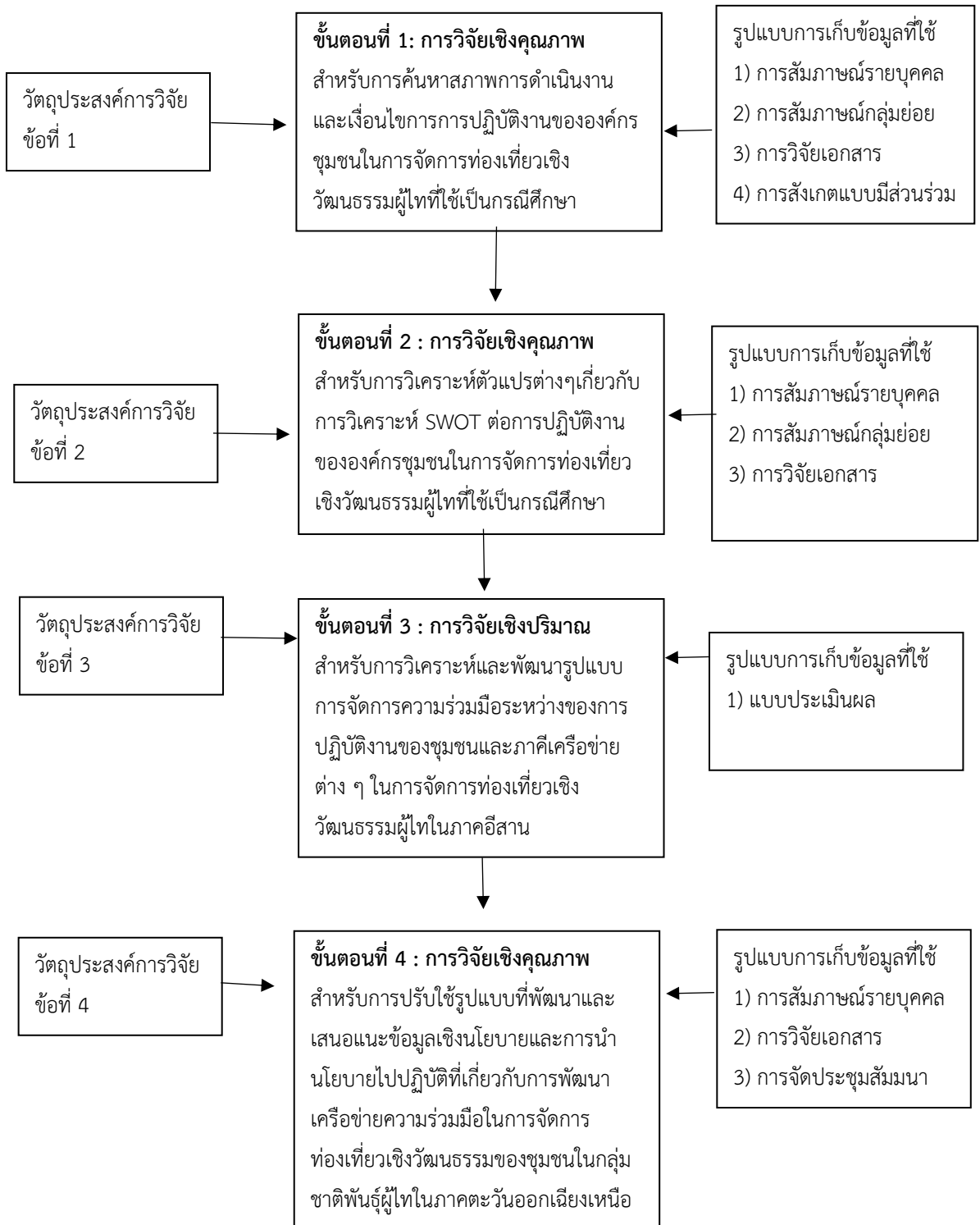
1. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) เป็นวิธีการวิจัยหลักที่ผู้วิจัยใช้ดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ โดยการเลือกกรณีศึกษา (Case study) เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องการผ่านการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์กลุ่มย่อยในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อกำหนดลักษณะผลการปฏิบัติของแต่ละกรณีศึกษาในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งจะใช้เป็นพื้นฐานในการนำไปสู่การวิเคราะห์การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และการพัฒนารูปแบบเชิงประจักษ์เพื่อปรับปรุงนโยบายภาครัฐที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ ซึ่งจะได้มีการสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้อง และนำแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่ก้าวหน้าสำหรับการสร้างข้อเสนอเชิงการปฏิรูปการบริการสาธารณะจากการวิจัยในครั้งนี้อีกด้วย

ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้ รูปแบบการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ยังเป็นการวิจัยที่สำคัญสำหรับใช้ศึกษาข้อมูลเชิงการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติซึ่งเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการและระบบการบริหารของคณะกรรมการที่ดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชน ผ่านระเบียบกฎหมาย ประกาศคำสั่ง ตำรา เอกสารประชุมสัมมนา และรายงานการศึกษาต่างๆ เพื่อรวบรวมประเด็นที่เกิดขึ้น และทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อตีความประเด็นที่ได้ให้อยู่ในรูปของชุดคำอธิบายภายใต้กรอบ/ชุดเดียวกันในการแสดงผลการศึกษาในส่วนต่าง ๆ

2. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) ใช้ในการประเมินระดับความเป็นไปได้ต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคีต่างๆ สำหรับนำไปสู่การพัฒนาเครือข่ายทางนโยบายด้านการจัดการท่องเที่ยวและการบำรุงศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผู้ไท โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 18 รายเพื่อเข้าร่วมการประเมินแบบกระบวนการ Del-phi และนำมาวิเคราะห์ผลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

จากวิธีการวิจัยที่นำเสนอมาในส่วนนี้ สามารถสรุปกระบวนการวิจัยตามขั้นตอนในการแสวงหาคำตอบสำหรับวัตถุประสงค์การวิจัยต่าง ๆ ได้ดังนี้

ภาพที่ 3.1: แสดงกระบวนการออกแบบการวิจัยในการวิจัยครั้งนี้

วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

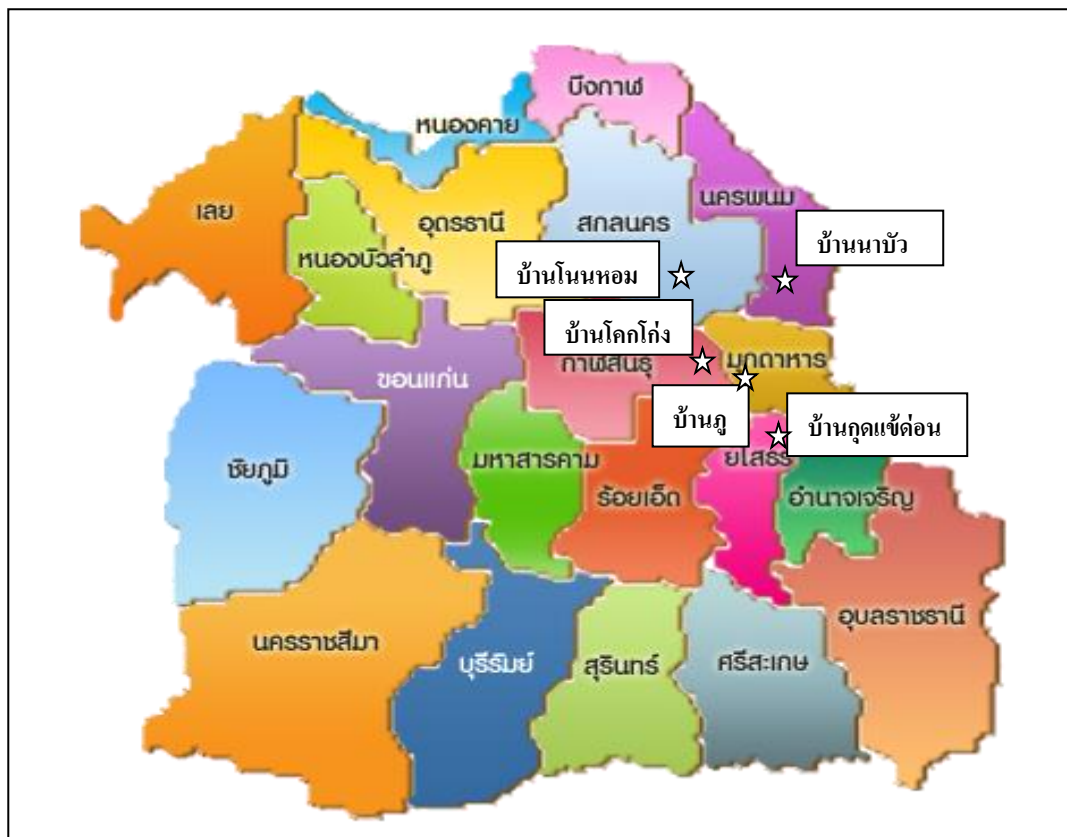
1) กรณีศึกษา

กรณีศึกษาซึ่งใช้เป็นหน่วยวิเคราะห์ของการวิจัยครั้งนี้ องค์กรชุมชนต้นแบบที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานของวัฒนธรรมชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 5 องค์กรชุมชน ได้แก่

- 1) หมู่บ้านโคกโก่ง หมู่ 5 ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
- 2) หมู่บ้านภู หมู่ 1 และ 2 ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร
- 3) หมู่บ้านกุดเข้ด่อน หมู่ 5, 9, 11, และ 12 ตำบลกุดเชียงหมี อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร
- 4) หมู่บ้านโนนหอม หมู่ 2 ตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร
- 5) หมู่บ้านนาบัว หมู่ที่ 5, 13, และ 14 ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

ทั้งนี้ ตำแหน่งของหมู่บ้านที่ใช้เป็นกรณีศึกษาแต่ละแห่ง สามารถแสดงตำแหน่งที่ปรากฏบนแผนที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ตามแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 3.2: แสดงตำแหน่งของชุมชนท่องเที่ยวที่ใช้เป็นกรณีศึกษา

ทั้ง 5 ชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวถือเป็นตัวแทนชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทที่มีการตั้งถิ่นฐานกระจายในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ด้วย และต่างเป็นชุมชนท้องถิ่นที่มีรากฐาน

วัฒนธรรมบนฐานของชาติพันธุ์ผู้ไทที่มีศักยภาพสูงในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชน และต่างเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป

เนื่องจากลักษณะพื้นที่กรณีศึกษามีบริบทแตกต่างกัน การออกแบบการวิจัย (Research Design) สำหรับการศึกษาครั้งนี้ จึงใช้วิธีการ Most Similar Systems Design (MSSD) ซึ่งเป็นการออกแบบการวิจัยที่เน้นการวิเคราะห์เปรียบเทียบหลายกรณีศึกษา (Multiple Case Studies Comparison) ที่มีลักษณะหน่วยพื้นฐานใกล้เคียงคลึงกัน แต่มีความแตกต่างกันในด้านผลลัพธ์ (Outcomes) ที่ต้องการศึกษา สำหรับการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกกรณีศึกษาที่ถือเป็นต้นแบบการปฏิบัติที่ดี (Good Practice Case) ของแต่ละจังหวัดที่มีชุมชนจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไท มาทำการอธิบายในแต่ละกรณีศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ได้ระหว่างกันในการกิจและการปฏิบัติงานขององค์กรชุมชนและภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อให้เห็นสภาพการดำเนินงานและเงื่อนไขความสำเร็จเชิงรูปธรรมและมีคำอธิบายจากข้อมูลเชิงประจักษ์สนับสนุนชัดเจนยิ่งขึ้น

2) แหล่งข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้ประโยชน์จากแหล่งข้อมูลในการวิจัยจำนวน 4 แหล่ง ได้แก่

1) การศึกษาเอกสารต่าง ๆ โดยทำการศึกษาจากเอกสาร ตำรา รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ต่างๆ เพื่อทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎี และงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาสร้างกรอบมโนทัศน์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือขั้นต้นในการวิจัย นอกจากนี้ยังทำให้คณะผู้วิจัยค้นหาข้อมูลทุติยภูมิต่างๆ ที่ใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการตีความผลการศึกษา เช่น พระราชบัญญัติ ระเบียบ กฎ คำสั่ง ประกาศกระทรวง รายงานการประชุม รายงานผลการดำเนินงานประจำปี รายงานการสรุปผลโครงการของหน่วยงานต่าง ๆ และเอกสารที่ผู้อื่นได้ทำไว้แล้วในแหล่งต่าง ๆ เช่น ประวัติชุมชน ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ประชากร วัฒนธรรมเศรษฐกิจและระบบโครงสร้างชุมชนต่าง ๆ ที่เป็นกรณีศึกษา เป็นต้น เพราะข้อมูลหลักฐานบันทึกดังกล่าวผู้วิจัยจะทำการรวบรวมและตีความหลักฐานเพื่อนำมาพรรณนาประกอบผลการศึกษาที่เกิดขึ้นในครั้งนี้

2) การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะใช้วิธีสัมภาษณ์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์และรายละเอียดการสัมภาษณ์ตามแนวทางการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – Structure Interview Guide) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 90 คน มาจาก 1) ตัวแทนคณะกรรมการ/กลุ่มชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวในฐานะผู้ให้บริการ 2) ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ในฐานะผู้มีภารกิจและอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้อง 3) ตัวแทนหน่วยงาน/องค์กรภาคีอื่นที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม เป็นต้น และ 4) ตัวแทนประชาชน/เอกชนที่ได้รับผลกระทบจากการบริการการท่องเที่ยวในชุมชน เช่น นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ เป็นต้น โดยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาเลือกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) กับ การปฏิบัติงานในการจัดบริการการท่องเที่ยวชุมชนตามที่เกิดขึ้น ซึ่งคณะผู้วิจัยพยายามสร้างข้อคำถามจากข้อสมมติเบื้องต้น (Hypothesis Working) ที่มีความสนใจพื้นฐานที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในการแสวงหาคำตอบด้วยการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากกลุ่มต่าง ๆ ด้วยการใช้เทปอัดบันทึกเสียง และจดบันทึกข้อความที่เป็นข้อมูลสำคัญไว้ในแบบ

สัมภาษณ์ และดำเนินการสัมภาษณ์ไปจนผู้วิจัยจะมีความมั่นใจว่าคำตอบที่ได้รับมีความอิ่มตัวและเชื่อถือได้แล้ว (Saturation)

3) การจัดสัมภาษณ์แบบกลุ่มย่อย เหตุที่ผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่หมู่บ้านที่ใช้เป็นกรณีศึกษาครั้งนี้จำแนกเป็น 4 กลุ่มที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งออกเป็น ได้แก่ 1) ตัวแทนคณะกรรมการ/กลุ่มชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวในฐานะผู้ให้บริการ 2) ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ 3) ตัวแทนจากหน่วยงาน/องค์กรภาคีอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม เป็นต้น และ 4) ตัวแทนจากประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการบริการการท่องเที่ยวในชุมชน เช่น นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ เป็นต้น ดังนั้นเมื่อผู้วิจัยสร้างข้อสรุปเชิงนิทัศน์ จากการสังเคราะห์วรรณกรรมและผลข้อมูลบางส่วนตามวิธีการต่างๆ ครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย ในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งจะใช้วิธีการเปิดประเด็นโดยผู้วิจัยและให้ผู้ให้ข้อมูลที่ร่วมวงสัมภาษณ์ในลักษณะของการถามและตอบในเชิงการให้ความเห็นและใช้วิธีต่อยอดคำตอบบนแนวการวางคำถามแบบกึ่งโครงสร้างที่อาศัยกรอบทางทฤษฎีเบื้องต้นที่เป็นข้อสรุปของผู้วิจัย (Conceptual Working) มาเป็นแนวทางในการจัดสัมภาษณ์กลุ่มจนสามารถมั่นใจว่าข้อมูลที่ได้ในแต่ละเวทีมีความอิ่มตัวและเชื่อถือได้ (Saturation) จึงจะนำมาสรุปผลในภาพรวมอีกครั้งระหว่างข้อสรุปเชิงทฤษฎีและข้อเท็จจริงเชิงพื้นที่เพื่อนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ต่อไป

4) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยเข้าร่วมเป็นผู้สังเกตการณ์อย่างใกล้ชิดในช่วงเวลาที่กลุ่ม/คณะกรรมการที่จัดการท่องเที่ยวชุมชนได้จัดกิจกรรมการให้บริการการท่องเที่ยวของชุมชน การประกอบกิจกรรมสาธารณะต่าง ๆ ของหมู่บ้าน เช่น งานบุญประเพณีต่าง ๆ หรือเข้าร่วมการจัดสัมมนา/อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชนโดยหน่วยงานต่าง ๆ ที่สนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนที่เป็นกรณีศึกษาได้จัดขึ้น รวมทั้งการเข้าร่วมการประชุมประชาคมหมู่บ้านหรือเวทีการปรึกษาหารือของชุมชนในวาระต่าง ๆ เพื่อจะได้สังเกตเกี่ยวกับลักษณะและประเด็นต่าง ๆ ที่น่าจะส่งผลต่อภาพรวมของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

5) การจัดประชุมสัมมนาเพื่อระดมความคิดเห็น โดยผู้วิจัยได้พัฒนารอบการพิจารณารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือขึ้นหลังจากได้ทราบผลข้อมูลการประเมิน Del-phi แล้ว และเชิญผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิได้เข้าร่วมประชุมสัมมนาการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจัดขึ้นเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2562 ณ ศูนย์วัฒนธรรมผู้ไทสายใยชุมชน บ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีผู้เข้าร่วมสัมมนา 20 คน ประกอบด้วยตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ตัวแทนหน่วยงานภาคเอกชน ตัวแทนหน่วยงานภาคประชาสังคม ตัวแทนองค์กรชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวทั้งในพื้นที่กรณีศึกษา และนอกพื้นที่กรณีศึกษา ซึ่งได้ระดมความคิดเห็นและร่วมเสนอแนะต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบาย และการปรับปรุงแผนแม่บท ระเบียบกฎหมาย และรูปแบบการดำเนินงานขององค์กรที่เกี่ยวข้อง

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือมีส่วนร่วมในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

- 1) ตัวแทนคณะกรรมการ/กลุ่มชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวชุมชนในแต่ละพื้นที่การศึกษา จำนวน 3 – 5 คน
 - 2) ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ในฐานะผู้มีภารกิจและอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้อง ในแต่ละพื้นที่การศึกษา จำนวน 3 – 5 คน
 - 3) ตัวแทนหน่วยงาน/องค์กรภาคีอื่นที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน เช่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม เป็นต้น ในแต่ละพื้นที่การศึกษา จำนวน 3 – 5 คน
 - 4) ตัวแทนภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการเอกชนที่ได้รับผลกระทบจากการบริการการท่องเที่ยวในชุมชน เช่น นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ เป็นต้น ในแต่ละพื้นที่การศึกษา จำนวน 3 – 5 คน
- โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาความเหมาะสมข้อมูลที่ต้องการรับและความพร้อมในการให้ข้อมูลของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย

เครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi – Structure Interview Guide) ซึ่งใช้ในการสัมภาษณ์เดี่ยวและการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ดังการแสดงรายละเอียดดังต่อไปนี้

แบบการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ที่ใช้ในการเป็นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ได้จัดทำขึ้นเพื่อหาคำถามที่เป็นเหตุและผลสำหรับการให้ข้อมูลของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับผู้ที่เกี่ยวข้องกับผลการปฏิบัติงานของการจัดการท่องเที่ยวชุมชนในแต่ละพื้นที่การศึกษา ซึ่งแนวคำถามที่ใช้ของแต่ละกลุ่มที่มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับการให้ข้อมูลดังนี้

ตารางที่ 3.1: แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลต่างๆ ตามที่ศึกษา

กลุ่มผู้มีส่วนในการให้ข้อมูล	แนวคำถามที่ใช้
1. ตัวแทนคณะกรรมการ/กลุ่มชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวชุมชนในแต่ละพื้นที่การศึกษา	- ก่อนที่จะดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน สภาพชุมชนเป็นอย่างไร - การจัดการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเป็นความคิดของใคร มีใครเกี่ยวข้องบ้างอย่างไร - บทบาทการทำงานของคณะกรรมการกลุ่มที่จัดการท่องเที่ยวชุมชนตามที่เกิดขึ้น - หน่วยงานใดบ้าง ที่ได้เข้ามาพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนของท่าน เข้ามาลักษณะใด และเกิดผลอย่างไร - สิ่งที่เป็นความภาคภูมิใจในการปฏิบัติงานในฐานะของกรรมการกลุ่มที่จัดการท่องเที่ยวชุมชน

กลุ่มผู้มีส่วนในการให้ข้อมูล	แนวคำถามที่ใช้
	- จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนของท่านมีอะไรบ้าง - ความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่เกิดขึ้น - ข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนมีอะไรบ้าง
2. ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ในฐานะผู้มีภารกิจและอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้อง	- บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนที่ผ่านมามีอะไรบ้าง ดำเนินการอย่างไร - บทบาทต่าง ๆ จากการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมภารกิจด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน การบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นตามที่เกิดขึ้นในชุมชนมีอะไรบ้าง และมีลักษณะอย่างไร - การจัดทำแผนพัฒนาและการจัดสรรงบประมาณในภารกิจด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน การบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นตามที่เกิดขึ้นในชุมชนมีอะไรบ้าง และมีลักษณะอย่างไร - จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน การบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นตามที่เกิดขึ้นในชุมชนมีอะไรบ้าง และมีลักษณะอย่างไร - การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ/ภาคส่วนอื่นในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน การบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นตามที่เกิดขึ้นมีลักษณะอย่างไรบ้าง - ความคาดหวังต่อการปฏิบัติภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน การบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นตามที่เกิดขึ้นในชุมชนที่เกิดขึ้น - ข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ/ภาคส่วนอื่นในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน การบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นตามที่เกิดขึ้นมีอะไรบ้าง
3. ตัวแทนหน่วยงาน/องค์กรภาคีอื่นที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน	- แนวคิดต่อมีส่วนร่วมหรือเข้าไปการสร้างความร่วมมือต่าง ๆ ในการทำงานร่วมกับคณะกรรมการชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว - บทบาทต่างๆ จากการทำงานของตนตามที่เกิดขึ้นในการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน

กลุ่มผู้มีส่วนในการให้ข้อมูล	แนวคำถามที่ใช้
	- สิ่งที่น่าประทับใจจากการทำหน้าที่ของตนต่อการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน - จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน - ความคาดหวังต่อการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่เกิดขึ้น - ข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนมีอะไรบ้าง
4. ตัวแทนภาคธุรกิจ / ภาคเอกชนที่ได้รับผลกระทบจากการบริการการท่องเที่ยวในชุมชน	- ท่านมีความรู้สึกต่อการจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่เกิดขึ้นอย่างไร - การให้บริการ/จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นอย่างไร - อาหารและที่พักโฮมสเตย์ในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเป็นอย่างไร - การบริการด้านการขนส่ง การเดินทาง หรือการนำเที่ยวเข้ามาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเป็นอย่างไร - การบริการอื่น ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนมีอะไรบ้าง - หากจะวางแผนด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวควรทำอย่างไรได้บ้าง - จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่ท่านพบมีอะไรบ้าง - ความคาดหวังต่อการจัดบริการการท่องเที่ยวชุมชนมีอะไรบ้าง - ข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนมีอะไรบ้าง

นอกจากนี้ในส่วนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่กรณีศึกษาทั้ง 5 แห่ง ผู้วิจัยได้ใช้แนวคำถามในลักษณะเช่นเดียวกับที่ใช้ถามรายบุคคลเพื่อใช้ทำการสัมภาษณ์แบบกลุ่มย่อยในพื้นที่กรณีศึกษาทั้ง 5 แห่ง ซึ่งในแต่ละแห่งมีผู้เข้าร่วมในการสัมภาษณ์แบบกลุ่มคราวละ 5 – 7 คน โดยเลือกจากผู้ที่มีความเหมาะสมในด้านข้อมูลที่ต้องการได้รับและความพร้อมในการให้ข้อมูลในรูปแบบของการเผชิญหน้าแบบกลุ่มของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย ดังนี้

ตารางที่ 3.2 : แสดงการจัดสัมภาษณ์แบบกลุ่มในแต่ละชุมชนท่องเที่ยวที่ใช้เป็นกรณีศึกษา

ครั้งที่ / วัน และ เวลา	พื้นที่จัดเวที	ผู้ที่เข้าร่วม
ครั้งที่ 1 15 ธันวาคม 2561 เวลา 9.00 – 12.00 น.	ศาลาการเปรียญวัดโคกโก่ง บ้านโคกโก่ง หมู่ที่ 5 ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์	- รองนายก อบต. 1 คน - ผอ.กองการศึกษาของ อบต. 1 คน - ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน - ประธานกลุ่มโฮมสเตย์ 1 คน - นักท่องเที่ยวที่เคยใช้บริการ 1 คน
ครั้งที่ 2 28 มกราคม 2562 เวลา 9.00 – 12.00 น.	ศาลาการเปรียญวัดบัวขาว บ้านนาบัว หมู่ที่ 5 ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม	- นายก อบต. 1 คน - ผอ.กองการศึกษาของ อบต. 1 คน - ผู้ใหญ่บ้าน 2 คน - ประธานกลุ่มโฮมสเตย์ 1 คน - นักท่องเที่ยวที่เคยใช้บริการ 1 คน
ครั้งที่ 3 6 กุมภาพันธ์ 2562 เวลา 9.00 – 12.00 น.	ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม ตำบลโนนหอม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร	- เจ้าหน้าที่พัฒนาการอำเภอ 1 คน - ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน - ประธานสภาวัฒนธรรมตำบล 1 คน - ผอ.กองการศึกษาของ อบต. 1 คน - ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน 1 คน - ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว 1 คน
ครั้งที่ 4 17 กุมภาพันธ์ 2562 เวลา 9.00 – 12.00 น.	ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านภู หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร	- รองนายก อบต. 1 คน - ผอ.กองการศึกษาของ อบต. 1 คน - ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน - ประธานกลุ่มโฮมสเตย์ 1 คน - นักท่องเที่ยวที่เคยใช้บริการ 1 คน
ครั้งที่ 5 25 กุมภาพันธ์ 2562 เวลา 09.00 – 12.00 น.	ศาลาเอนกประสงค์หมู่บ้านกุดแช่ด่อน หมู่ที่ 5 ตำบลกุดเชียงหมี อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร	- เจ้าหน้าที่พัฒนาการอำเภอ 1 คน - ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน - ประธานกลุ่มท่องเที่ยว 1 คน - สมาชิก อบต. 1 คน - ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน 1 คน - ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว 1 คน

นอกจากนี้ยังใช้การศึกษาเอกสารต่าง ๆ เพื่อให้ผู้วิจัยค้นหาข้อมูลทุติยภูมิต่างๆที่ใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการตีความผลการศึกษา เช่น พระราชบัญญัติ ระเบียบ กฎ คำสั่ง ประกาศกระทรวง รายงานการประชุม รายงานผลการดำเนินงานประจำปี รายงานการสรุปผลโครงการของหน่วยงานต่างๆ และเอกสารที่ผู้อื่นได้ทำไว้

แล้วในแหล่งต่าง ๆ เช่น ประวัติชุมชน ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ประชากร วัฒนธรรมเศรษฐกิจ และระบบโครงสร้างชุมชนต่าง ๆ ที่เป็นกรณีศึกษา เป็นต้น เพราะข้อมูลหลักฐานบันทึกดังกล่าวผู้วิจัยจะทำการรวบรวมและตีความหลักฐานเพื่อนำมาพรรณนาประกอบผลการศึกษาที่เกิดขึ้นในครั้งนี้

การตรวจสอบผลความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การทำงานวิจัยครั้งนี้ได้มีการตรวจสอบผลความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลตลอดทั้งผลการวิจัยที่ได้รับการยอมรับและน่าเชื่อถือ ดังนี้

1) การใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้ด้วยการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เพื่อตรวจสอบข้อมูลว่า ข้อมูลที่ได้มามีความเพียงพอต่อการวิจัยหรือไม่ โดยพิจารณาจากการอ้อมตัวของข้อมูล (Saturation) และข้อมูลที่ได้มานั้นสามารถตอบคำถามในการวิจัยได้หรือไม่ โดยในกรณีที่ข้อมูลที่ได้มาไม่ตรงกัน ต้องดำเนินการตรวจสอบดูว่า ข้อมูลที่แท้จริงเป็นอย่างไร โดยการใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การพิสูจน์ความถูกต้องของข้อมูล โดยเป็นการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลในการพิจารณา ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล เพื่อตรวจสอบว่า ถ้าต่างเวลา สถานที่และบุคคลที่ให้ข้อมูล ข้อมูลที่ได้นั้นจะมีความแตกต่างกันหรือไม่ ใช้การตรวจสอบข้อมูลจากระเบียบวิจัยที่ต่างกัน โดยสังเกตพฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูลขณะทำการสัมภาษณ์ ดูจากสีหน้า ท่าทาง ในขณะที่ให้ข้อมูล รวมถึงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างและบรรยากาศโดยรอบของผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้เข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้ให้ข้อมูลมากยิ่งขึ้น ซึ่งการติดตามและเก็บรายละเอียดของสภาพแวดล้อมของผู้ให้ข้อมูลดังกล่าว ทำให้ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่แม่นยำและสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้มามากยิ่งขึ้น

2) การตรวจสอบในระหว่างการเก็บข้อมูลภาคสนามในที่นี้ ได้แก่ การสัมภาษณ์และการสัมภาษณ์กลุ่มแต่ละครั้ง ผู้วิจัยจะได้ทำการอัดเสียงและบันทึกสนาม (Field note) ทุกครั้ง หลังการสัมภาษณ์และเข้าร่วมสนทนากลุ่ม จะการบันทึกสรุปส่วนตัวในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ที่ได้จากการเก็บข้อมูลคร่าว ๆ (Memo) เพื่อเป็นการรับรู้ความคิดเห็นต่าง ๆ ของผู้วิจัยเองที่มีต่อการเก็บข้อมูลนั้น ๆ และในการสรุปข้อมูลภาพรวมจะนำบันทึกสนามเหล่านั้นมาวิเคราะห์ ร่วมกับบทสัมภาษณ์และสนทนาที่ได้ในแต่ละกลุ่ม เพื่อตรวจสอบความตรงกันของคำตอบที่ได้มานั้นมีความถูกต้องตรงกันกับข้อมูลสรุปที่ได้จากการศึกษา (Assumption)

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมในการวิจัยครั้งนี้ ในส่วนของข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคต่าง ๆ เพื่อพรรณนาผลการศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) การจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology and Taxonomy) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกเป็นระบบเพื่อให้เห็นภาพรวมทั้งหมดก่อนเพื่อสามารถอธิบายภาพรวมของข้อมูลที่ได้จะนำเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้ได้

(2) การวิเคราะห์ข้อสรุปเชิงอุปมัย (Analytic Induction) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์ เพื่อหาบทสรุปร่วมกันของเรื่องนั้น

(3) การเปรียบเทียบเหตุการณ์ (Constant Comparison) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบกับเหตุการณ์อื่น ๆ เพื่อหาความเหมือนและความแตกต่างกันที่เกิดขึ้น

(4) การวิเคราะห์ส่วนประกอบ (Componential Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ออกให้เป็นส่วน ๆ เพื่อให้เห็นองค์ประกอบของชุดคำอธิบายปรากฏการณ์แต่ละอย่างที่มีความละเอียดเพิ่มมากขึ้น

(5) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นการนำเอกสารหรือหลักฐานต่าง ๆ มาวิเคราะห์โดยมุ่งพรรณนาและอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นโดยใช้วิธีการสังเคราะห์เนื้อหาที่มีความสอดคล้องกันเพื่อสร้างชุดคำอธิบายในเรื่องเดียวกันได้

(6) การวิเคราะห์เหตุและผล (Cause and Effect Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ให้เห็นว่า ผลมาจากเหตุ คือวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้น ย้อนกลับไปให้เห็นว่า เกิดมาจากเหตุปัจจัยใด หรือวิเคราะห์เหตุไปหาผล คือวิเคราะห์ให้เห็นว่า เมื่อเหตุนี้เกิดขึ้นแล้วได้นำไปสู่ผลที่เกิดขึ้นได้อย่างไร

วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ

ในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) สำหรับการออกแบบและพัฒนาเครื่องมือในกระบวนการพัฒนารูปแบบการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการจัดการแบบเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานวัฒนธรรมผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยเทคนิคแบบเดลฟาย (Del-phi) ซึ่งวิธีการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การสังเคราะห์ประเด็นที่เป็นเกณฑ์ประเมินการพัฒนาตัวชี้วัดการบริหารการจัดการแบบเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานวัฒนธรรมผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยกับกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานวัฒนธรรมผู้ไท 5 พื้นที่กรณีศึกษา ได้แก่ 1) บ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) บ้านภู ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร 3) บ้านกุดเข้ด่อน ตำบลกุดเชียงหมี อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร 4) บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม และ 5) บ้านโนนหอม ตำบลโนนหอม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร แล้วทำการวิเคราะห์เนื้อหาเบื้องต้นสรุปเป็นเอกสารประกอบการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญในการประเมินผลการพัฒนารูปแบบการบริหารการจัดการแบบเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานวัฒนธรรมผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ระยะที่ 2 การสอบถามผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาฉันทมติ (Consensus) เกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวชี้วัดแต่ละองค์ประกอบด้วยเทคนิคแบบเดลฟาย (Delphi) จำนวน 3 รอบในช่วงระหว่างวันที่ 1 พฤษภาคม – 15 กรกฎาคม 2562 ดังนี้

1) กำหนดผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และความสนใจในประเด็นที่กำลังทำการวิจัย โดยแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 18 ราย (Macmillan, 1971) ทั้งผู้บริหารหน่วยงาน ผู้

ปฏิบัติการในชุมชน ผู้เชี่ยวชาญสายวิชาการและสายงานการปฏิบัติการในองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไท

2) การเคลฟาย รอบที่ 1 สร้างแนวคำถามแบบแบบผสมทั้งปลายปิดและปลายเปิดในแต่ละข้อคำถาม พร้อมกับเอกสารประกอบการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญในการประเมินผลการพัฒนารูปแบบ การบริหารจัดการแบบเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานวัฒนธรรมผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีประเด็นที่สังเคราะห์ได้ทั้งหมด 77 ประเด็นให้ผู้เชี่ยวชาญตอบแบบสอบถามและข้อคิดเห็นอิสระในแต่ละประเด็นตัวชี้วัดต่าง โดยชุดแบบสอบถามประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ความเหมาะสมของเกณฑ์ตัวชี้วัดแต่ละประเด็นและข้อเสนอแนะเพื่อความเหมาะสมในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแบบเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานวัฒนธรรมผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบ 77 ตัวชี้วัด ในช่วงระหว่างวันที่ 1 – 15 พฤษภาคม 2562 แล้วนำผลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญในประเด็นต่าง ๆ มาวิเคราะห์ค่าทางสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วรายงานผลให้ผู้เชี่ยวชาญทราบผลในการดำเนินการเคลฟายรอบที่ 2 ต่อไป

3) การเคลฟาย รอบที่ 2 สร้างแบบสอบถามรอบที่ 2 เป็นแบบสอบถามปลายปิดแบบมาตรวัด 5 ระดับ ให้ผู้เชี่ยวชาญตอบแบบสอบถามและส่งกลับทางไปรษณีย์ในช่วงวันที่ 31 พฤษภาคม – 14 มิถุนายน 2562 แสดงเป็นรายองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเหมาะสมของเกณฑ์ตัวชี้วัดแต่ละองค์ประกอบในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแบบเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานวัฒนธรรมผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4 องค์ประกอบ 77 ตัวชี้วัด แล้วนำข้อมูลที่ได้จากรอบที่ 2 วิเคราะห์หาฉันทามติระหว่างกลุ่มผู้เชี่ยวชาญโดยใช้วิเคราะห์ค่าทางสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติ Kendall 's Value หาความสอดคล้องระหว่างความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและนำมาปรับปรุงประเด็นในแต่ละองค์ประกอบตัวชี้วัดและรายงานผลให้ผู้เชี่ยวชาญยืนยันคำตอบในรอบที่ 3

4) การเคลฟาย รอบที่ 3 สร้างแบบสอบถามปลายปิดแบบมาตรวัด 5 ระดับที่ได้จากการปรับปรุงประเด็นในแต่ละองค์ประกอบตัวชี้วัดของผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญรอบที่ 2 โดยใส่ผลย้อนกลับ (Feedback) ซึ่งแสดงผลการวัดฉันทามติเป็นสถิติของกลุ่มและคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน ให้ผู้เชี่ยวชาญยืนยันคำตอบใหม่ในองค์ประกอบ 4 ด้าน 77 ตัวชี้วัด โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตอบแบบสอบถามผ่านทางไปรษณีย์ในช่วงวันที่ 1 กรกฎาคม – 15 กรกฎาคม 2562 นำข้อมูลที่ได้จากรอบที่ 3 มาวิเคราะห์ฉันทามติของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญโดยใช้ทฤษฎีของรฟเซต และใช้วิเคราะห์ค่าทางสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติ Kendall 's Value หาความสอดคล้องระหว่างความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญร่วมกัน โดยพิจารณาค่าที่ได้ระหว่าง 0 – 1 โดย ถ้าค่าที่ได้มากกว่า 0.7 แสดงว่ามีความเห็นสอดคล้องกันสูง ค่าที่ได้อยู่ระหว่าง 0.3 – 0.7 แสดงว่ามีค่าความเห็นสอดคล้องกันปานกลาง และค่าที่ได้ต่ำกว่า 0.3 แสดงว่าค่าความเห็นสอดคล้องกันต่ำ (Gracht, 2012)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แบบประเมินสำหรับใช้ในการประเมินระดับความเป็นไปได้ของ “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการให้บริการสาธารณะในระดับท้องถิ่น :

กรณีศึกษาการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”

ในแบบประเมินจะมีการกำหนดการให้คะแนนและการแปลความหมายของค่าคะแนนที่ได้ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 อยู่ในระดับต่ำที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 อยู่ในระดับต่ำ

ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 อยู่ในระดับสูง

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 อยู่ในระดับสูงมาก

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ปฏิบัติเพื่อให้เกิดความแม่นยำ (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

1) การหาความแม่นยำเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อให้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทุกข้อครอบคลุมข้อมูลที่ต้องการตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ จึงได้นำเครื่องมือการวิจัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญช่วยพิจารณาทำการตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา (content validity) ของคำถามแต่ละข้อว่าตรงตามจุดมุ่งหมายและสอดคล้องกับการวิจัยหรือไม่ และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นเพื่อดำเนินการต่อไป

2) การหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างไม่มีรายชื่อปรากฏเป็นกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายของการวิจัย ก่อนทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง จำนวน 30 ชุด ในพื้นที่กรณีศึกษา หลังจากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นเป็นรายข้อและรายด้าน (Item Analysis) ด้วยวิธีการหาค่าความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Method) ซึ่งใช้สูตรของ Pearson's Product Moment Correlation Coefficient และหาความเชื่อมั่นรวมโดยใช้วิธีการของวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งทุกข้อคำถามมีค่ามากกว่า 0.7 ซึ่งจะใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกิดขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1) การนำหนังสือขอเก็บข้อมูลอย่างเป็นทางการ จากคณะผู้วิจัยแสดงต่อไปผู้เชี่ยวชาญที่ใช้เป็นกลุ่มเป้าหมายในการให้ข้อมูล

2) คณะผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บด้วยตนเองตามสัดส่วนในแต่ละกลุ่มที่รับผิดชอบ

3) ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามในแต่ละชุด เพื่อทำมาลงรหัสและประมวลผลในโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมในการวิจัยครั้งนี้ ได้นำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ในการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อบรรยายลักษณะข้อมูลส่วน

บุคคลของกลุ่มตัวอย่างโดยการแจกแจงความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าสถิติ Kendall 's Value เพื่อแสดงการกระจายของข้อมูลต่าง ๆ และความสอดคล้องระหว่างความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ทำการศึกษาในการประเมินระดับความเป็นไปได้ของ “การพัฒนาแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการให้บริการสาธารณะในระดับท้องถิ่น : กรณีศึกษาการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษาในครั้งนี้

การใส่ใจในจริยธรรมการวิจัย

กระบวนการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ใส่ใจในการปกป้องและรักษาสิทธิของผู้ให้ข้อมูลและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการที่จะได้รับผลกระทบจากการให้ข้อมูลในส่วนต่าง ๆ ในการดำเนินการวิจัยอย่างถี่ถ้วน มีการแจ้งความจำนงค์ของผู้วิจัยในการขอเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลหรือกลุ่มตัวอย่างได้ทราบ และให้ผู้ให้ข้อมูลและกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องตกลงรับ/ไม่รับเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อปกป้องและรักษาสิทธิของการให้ข้อมูลและการใช้ประโยชน์ของข้อมูลในการค้นคว้าวิจัยในครั้งนี้ รวมทั้งการแจ้งขออนุญาตทำการบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ การจดรายละเอียดต่างๆ การขอข้อมูลเพิ่มเติมนอกจากตามที่ปรากฏในเครื่องมือที่ใช้ประกอบการสัมภาษณ์ หรือแบบสอบถาม การให้หรือไม่ให้คำตอบแทนหรือสิ่งของในลักษณะของการเชื่อเชิญในการให้ข้อมูล เป็นต้น ซึ่งผลของการแสดงข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้พยายามสรุปในภาพรวมตามวัตถุประสงค์การวิจัย และใช้ตำแหน่งของผู้ให้ข้อมูลเป็นรหัสแทนการใช้ชื่อและนามสกุลจริง เพื่อประโยชน์ในการปกป้องสิทธิและรักษาความปลอดภัยของผู้ให้ข้อมูล

บทที่ 4

ผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการขององค์กรชุมชนในการจัดการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไท ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในส่วนนี้ คณะผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรชุมชนในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งได้ทำการนำเสนอโดยแยกเป็นรายการการศึกษาทั้ง 5 พื้นที่การศึกษา ดังนี้

1. กรณีชุมชนท่องเที่ยวบ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
2. กรณีชุมชนท่องเที่ยวบ้านภู ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร
3. กรณีชุมชนท่องเที่ยวบ้านโนนหอม ตำบลโนนหอม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
4. กรณีชุมชนท่องเที่ยวบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม
5. กรณีชุมชนท่องเที่ยวบ้านกุดแช่ด่อน ตำบลกุดเชียงหมี อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

1. กรณีชุมชนท่องเที่ยวบ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

สำหรับสภาพการบริหารจัดการขององค์กรชุมชนบ้านโคกโก่งในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทที่เกิดขึ้นนั้น คณะผู้วิจัยจะได้นำเสนอในแต่ละประเด็นเพื่อให้เข้าใจสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในการศึกษาแห่งนี้ดังนี้

1.1 สภาพทั่วไปของชุมชน

หมู่บ้านโคกโก่ง หมู่ที่ 5 ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีที่ตั้งอยู่เชิงเทือกเขาภูพานที่ทอดยาวกั้นเขตแดนระหว่างจังหวัดกาฬสินธุ์และมุกดาหาร เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ อยู่ใกล้ภูเขานี้ เนื่องจากเดิมบรรพบุรุษของชาวผู้ไทโคกโก่งจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติในการทำมาหากิน เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ เพราะชาวธรรมชาตินี้เป็นแหล่งอาหารและเป็นแหล่งรวบรวมสมุนไพรรักษาโรคอีกด้วย ทั้งนี้พื้นที่หมู่บ้านโคกโก่งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดกาฬสินธุ์ไปทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ประมาณ 90 กิโลเมตร โดยใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 (แม่สอ – มุกดาหาร) ถึงบริเวณแยกบ้านนาไคร้ เลี้ยวไปทางทิศเหนือตามถนนลาดยางเข้าหมู่บ้านโคกโก่ง ระยะทางอีก 3 กิโลเมตร ก็จะถึงชุมชนท่องเที่ยววัฒนธรรมผู้ไทบ้านโคกโก่งแห่งนี้

ชุมชนท่องเที่ยววัฒนธรรมผู้ไทบ้านโคกโก่ง มีอาณาเขตติดต่อกับที่อื่น ๆ ดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับบ้านห้วยแดง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ทิศใต้ ติดต่อกับบ้านนาไคร้ ตำบลกุดหว้า และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 ซึ่งจะมีการตัดถนนลาดยางจากปากทางบ้านนาไคร้ เข้าไปยังหมู่บ้านโคกโก่งเป็นระยะทางกว่า 3 กิโลเมตร ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ภูถ้ำเม่น วนอุทยานแห่งชาติน้ำตกตาดสูง และทิศตะวันตก ติดต่อกับภูมะตูม วนอุทยานแห่งชาติน้ำตกตาดสูง

ภาพที่ 4.1 แสดงจุดถ่ายรูปหมู่บ้านท่องเที่ยววัฒนธรรมผู้ไทบ้านโคกโก่ง จังหวัดกาฬสินธุ์

สำหรับประวัติความเป็นมาของบ้านโคกโก่ง มีการสืบสาวประวัติความเป็นมาโดยผู้อาวุโสในชุมชนทำให้ทราบว่า เมื่อราวปี พ.ศ. 2432 ชาวนาผู้ไทบ้านคำแฮ (โนนน้ำคำ) ตำบลหนองสูง ขึ้นกับเมืองมุกดาหาร (ในสมัยนั้น) ได้อพยพมา 2 ครอบครัวใหญ่ จำนวน 19 คน นำโดยนายอุปชัย โดยมาตั้งหมู่บ้านอยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านโคกโก่งในปัจจุบัน แต่เดิมมีชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านทุ่งบกเฒ่า” ต่อมาได้มีชาวเผ่ากุลา (เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง) ประมาณ 10 คน มาขออาศัยอยู่ด้วย พวกกุลามีนิสัยอันธพาล และสร้างความเดือดร้อนให้แก่ชาวบ้านเป็นอันมากจึงพากันกลับไปอยู่ที่บ้านคำแฮเช่นเดิม จนถึงปี พ.ศ. 2449 ชาวบ้านที่เคยอาศัยที่บ้านทุ่งบกเฒ่า ได้รวบรวมพรรคพวกและเรียไรเงินคนละ 1 บาท เพื่อเป็นค่าเดินทางไปตั้งหมู่บ้านใหม่ขึ้นกับพระยาชัยสุนทร มณฑลอุดร ซึ่งทางการให้ชื่อหมู่บ้านใหม่ว่า “บ้านโคกโก่ง” โดยมีเจ้าชิน เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก ซึ่งเป็นได้เพียง 2 ปี ก็ถูกคนร้ายฆ่าตาย ต่อมานายกินรี ได้เป็นผู้ใหญ่บ้านคนต่อมาซึ่งก็เป็นได้เพียง 2 ปี ปรากฏว่ามีชาวบ้านได้ล้มป่วยตายจำนวนหลายคน แบบไม่ทราบสาเหตุ ชาวบ้านที่เหลืออยู่จึงตกลงกันและอพยพย้ายบ้านเรือนขึ้นมาอยู่ทางทิศเหนือ ซึ่งเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านโคกโก่งในปัจจุบัน ซึ่งในปี พ.ศ. 2475 ได้มีชาวบ้านจาก 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านโคกโก่ง บ้านห้วยแดง และบ้านชุมช้าง ได้รับความเดือดร้อนในการติดต่อกับทางราชการ เนื่องจากมีระยะทางที่ไกลจากหน่วยงานราชการ จึงได้ตกลงกันขออนุมัติแยกพื้นที่ 3 หมู่บ้านจากเขตการปกครองของตำบลหนองสูง อำเภอมุกดาหาร จังหวัดนครพนม (ในขณะนั้น) มาขึ้นกับตำบลจุมจัง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดมหาสารคาม (ในขณะนั้น) และต่อมาในปี พ.ศ. 2482 ทางราชการจึงได้อนุมัติให้ยกฐานะพื้นที่ของจังหวัดกาฬสินธุ์ แยกออกจากจังหวัดมหาสารคาม และตั้งเป็นจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งหมู่บ้านโคกโก่ง ได้อยู่ในเขตการปกครองของตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา (คณะกรรมการหมู่บ้านโคกโก่ง, 2559)

สภาพทางด้านพื้นที่ของหมู่บ้านที่เป็นภูเขาล้อมรอบเป็นรูปเกือกม้า ถือว่าเป็นทัศนียภาพที่ดึงดูดสายตานักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก พร้อมด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ มีน้ำตกใกล้ ๆ หมู่บ้าน และลักษณะพื้นฐานชาวผู้ไทบ้านโคกโก่ง เป็นกลุ่มชนชาติพันธุ์ที่มีความรักและผูกพันกันมาก อยู่อาศัย

ในลักษณะเป็นครอบครัวใหญ่และรักท้องถิ่นของตนเอง มีความซื่อสัตย์ รักสงบ มีความโอบอ้อมอารี อ่อนโยน โดยจะเห็นได้จากภาษาพูดของชาวผู้ไทของชาวโคกโก่ง ที่มีลักษณะของสำเนียงที่อ่อนหวาน ช้า ๆ เนิบ ๆ และมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายจนถึงในปัจจุบันนั่นเอง

สภาพภูมิอากาศของหมู่บ้านโคกโก่งมีลักษณะใกล้เคียงกันกับหมู่บ้านอื่น ๆ ของจังหวัดต่าง ๆ ในภาคอีสานโดยทั่วไปสามารถแบ่งได้ 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน อยู่ในช่วงปลายเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม อุณหภูมิประมาณ 25 – 40 องศาเซลเซียส อากาศร้อนถึงร้อนจัดตั้งแต่ช่วงสายจนถึงตอนกลางวัน บางครั้งทำให้เกิดฝนตกในโดยเฉพาะในฤดูร้อนในช่วงเดือนมีนาคมถึงเมษายน ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม บางปีฝนทิ้งช่วงเกิดขึ้นในปลายเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน ได้รับอิทธิพลจากพายุหมุนเขตร้อนจากพัดเข้ามาทางด้านตะวันออกเป็นประจำ และฤดูหนาว เริ่มต้นกลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ฤดูนี้จะมีความกดอากาศสูงหรือมวลอากาศเย็นจากประเทศจีนแผ่ลงมาปกคลุม ทำให้อากาศเย็นและหนาวถึงหนาวจัดในบางปี อีกทั้งบ้านโคกโก่งมีพื้นที่ใกล้กับเทือกเขาภูพานส่งผลให้มีอากาศหนาวเย็น ซึ่งบางปีมีอุณหภูมิต่ำสุดถึง 10 องศาเซลเซียส ปัจจุบันฤดูหนาวของหมู่บ้านปัจจุบันจะเหลือให้สัมผัสเพียงประมาณ 2 เดือน (ธันวาคม - มกราคม)

สภาพทางเศรษฐกิจ ชาวบ้านโคกโก่งประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อคน 61,456 บาท/ปี (ข้อมูลจปฐ. หมู่บ้านจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอภูผามาศ, 2561) ส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำนา ทำไร่ ซึ่งมีพื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้านกว่า 3,200 ไร่ แต่มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพตามการเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน นอกจากนั้นยังมีอาชีพรับราชการ ยิ่งในปัจจุบันคนในหมู่บ้านที่รับราชการกลายมาเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน นอกจากนี้ชาวบ้านเชื่อว่าอาชีพรับราชการเป็นอาชีพที่มีเกียรติและมีความสุขจึงนิยมส่งบุตรหลานเรียนในระดับที่สูงขึ้นเพื่อที่จะได้รับราชการ ส่วนอาชีพรับจ้างทั่วไป กล่าวคือเมื่อเสร็จสิ้นจากฤดูกาลทำนาแล้วชาวบ้านที่ว่างจากการทำงานจะเริ่มหางานเสริม โดยเฉพาะการไปรับจ้างทำงานในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งในและนอกใกล้บ้านและต่างจังหวัด และอาชีพอื่นๆ โดยเฉพาะผู้สูงอายุส่วนใหญ่ที่อยู่ในหมู่บ้านที่ไม่สามารถไปทำงานที่อื่นได้ก็จะนำภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอยู่ไปใช้ในการประกอบอาชีพ ได้แก่ การสานกระติบข้าวเหนียว การจักสานเครื่องใช้สอยในครัวเรือน การทอผ้าไหม การทอผ้าฝ้าย การทำเสื่อเย็บมือ และการหาของป่ามาขายเป็นรายได้เสริม เป็นต้น

1.2 การจัดการปกครองภายในหมู่บ้าน

หมู่บ้านโคกโก่ง หมู่ที่ 5 ตำบลกุดหว้า อำเภอภูผามาศ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีครัวเรือนทั้งสิ้นจำนวน 130 ครัวเรือน ประกอบด้วยประชากร 550 คน เป็นชาย 285 คน หญิง 265 คน (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอภูผามาศ, 2561) ปัจจุบันมีนางสมบัติ สมสวย เป็นผู้ใหญ่บ้าน มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 3 คน มีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) 2 คน และมีคณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายต่าง ๆ รวมทั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอื่นๆ รวมเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านโคกโก่ง 15 คน เนื่องจากหมู่บ้านโคกโก่งเป็นหมู่บ้านหนึ่งซึ่งจัดการบริหารในรูปของคณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) มาตั้งแต่ พ.ศ. 2528 ทำให้มีการใช้ระเบียบหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติการจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง

พ.ศ. 2522 ในการวางโครงสร้างตำแหน่งกรรมการบริหารหมู่บ้านในฝ่ายต่าง ๆ เช่น ฝ่ายการปกครอง ฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย ฝ่ายการคลัง ฝ่ายสาธารณสุข ฝ่ายการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นต้น รวมทั้งการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของหมู่บ้านเพื่อเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำการบริหารงานด้วย แต่ในทางการบริหารจัดการจริงๆภายในหมู่บ้านก็ใช้วิธีการทำงานตามความสามารถของแต่ละคนและความซื่อสัตย์และไว้วางใจเป็นแนวปฏิบัติกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

การบริหารงานของคณะกรรมการหมู่บ้านโคกโก่งได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน ให้ประชาชนในหมู่บ้านมีการช่วยกันส่งเสริมกิจกรรมสาธารณะในชุมชน ดังการให้สัมภาษณ์ของผู้นำหมู่บ้านต่อไปนี้

“...กิจกรรมชุมชนหรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นล้วนเกิดแก่ประชาชนและชุมชนโดยตรงตามต้องการของประชาชนในชุมชน ผู้บริหารชุมชน ผู้นำชุมชน หรือผู้มีส่วนในการผลักดันแผนการพัฒนาประชาชนในชุมชนบ้านโคกโก่งต่างให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน ผลที่เกิดขึ้นแก่ชุมชนจึงเป็นไปอย่างเหมาะสม ประชาชนในชุมชนบ้านโคกโก่ง สามารถแก้ไขปัญหาของตนเองได้ด้วยตนเองได้โดยที่ไม่รอให้หน่วยงานราชการเข้ามาช่วยเหลือเพียงอย่างเดียว” (ผู้ใหญ่บ้านโคกโก่ง, 2561: สัมภาษณ์)

จากบทให้สัมภาษณ์ข้างต้นสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ข้อมูลของผู้นำอีกรายหนึ่ง ซึ่งกล่าวว่า

“...ในหมู่บ้านโคกโก่งมีการจัดทำเวทีประชาคมเพื่อแสดงผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นและหาวิธีแนวทางการดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง มีการติดต่อสื่อสารให้ข้อมูลระหว่างกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชน เพื่อเป็นการแสดงผลงานของกลุ่มต่าง ๆ เพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้แก่ประชาชนในหมู่บ้านและประชาชนทั่วไป เป็นการเปิดโอกาสการเรียนรู้จากผลงาน ผลผลิตที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน เพื่อเป็นแบบอย่างการพัฒนาชุมชนด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง” (สมาชิกสภาท้องถิ่นรายหนึ่ง, 2561: สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการบริหารปกครองภายในหมู่บ้านโคกโก่งข้างต้นจะเห็นว่าแกนนำหมู่บ้านได้ให้ความสำคัญกับชาวบ้านผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับภายในหมู่บ้านในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้านไปด้วยกันผ่านการมีส่วนร่วมและการใช้เวทีประชาคมหมู่บ้าน ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้ได้ใช้สำหรับการบริหารจัดการกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านโคกโก่งที่ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 ด้วย ดังการให้ข้อมูลของประธานโฮมสเตย์บ้านโคกโก่งดังนี้

“...ในสมัยนั้นท่านผู้ว่าฯ (นายประสิทธิ์ พรหมวิสุทธ์) มอบหมายให้รองผู้ว่าฯ (นายชาญ เมตการุณจิตต์) มาลงพื้นที่หาหมู่บ้านผู้ไทที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวได้ ซึ่งเขาก็ไปหลายแหล่ง ไปทางอำเภอคำม่วง อำเภอลำทะเมนชัย อำเภอนาคู และอำเภอกุฉินารายณ์ ปรากฏว่าไปประชุมชาวบ้าน ไปประชุมผู้นำหมู่บ้าน ผลคือเขาไม่รับเลย ไม่มีบ้านไหนรับ ก็มาถึงโคกโก่ง ในช่วงเดือนเมษายน ปี 2541 มาที่วัด ใช้ศาลาวัดหลังเดิมประชุม มีผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน และชาวบ้านมาประชุม ปัญหา คือ ไม่มีใครมีประสบการณ์ด้านนี้เลย ที่นี้ประชุมกันครั้งแรก พี่น้องก็ไม่เอา

มารอบสอง ก็ลั้งเลใจอยู่ มาจนถึงรอบที่สาม จึงถามเรื่องที่พี่น้องวิตกกังวล โดยเฉพาะเรื่องที่เราไม่มีประสบการณ์ พอท่านรองผู้ว่าฯ เข้ามาประชุมชาวบ้านอยู่หลายรอบ รับปากว่าโคกโก่งสามารถทำหมู่บ้านท่องเที่ยวได้ ชาวบ้านก็เบาใจ แล้วก็มีการลงมติว่าจะรับหรือไม่รับ ปรากฏว่าชาวบ้านรับ จึงเกิดเป็นหมู่บ้านโคกโก่งโฮมสเตย์ขึ้น” (ประธานกลุ่มโฮมสเตย์บ้านโคกโก่ง, 2561: สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ภายในหมู่บ้าน ได้มีกลุ่มและองค์กรชุมชนที่ขับเคลื่อนการสนับสนุน ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกในการขับเคลื่อนการบริหารงานของหมู่บ้านและการดูแลช่วยเหลือประชาชนภายในหมู่บ้านในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งได้รับการจัดตั้งและสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีส่วนต่าง ๆ เพื่อให้บริการประชาชนหลายกลุ่ม/กองทุนดังต่อไปนี้ 1) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีสมาชิก 60 คน มีเงินสัจจะออมทรัพย์สะสม ประมาณ 15,000 บาท, 2) กลุ่มกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีสมาชิก 150 คน มีเงินทุนหมุนเวียนให้สมาชิกกู้ยืม ประมาณ 2,300,000 บาท 3) กองทุนแก้ไขปัญหาความยากจน (ก.ข.ค.จ.) มีสมาชิก 115 คน มีเงินทุนหมุนเวียน ประมาณ 210,000 บาท 4) กองทุนแม่ของแผ่นดิน มีสมาชิก 80 คน มีเงินทุนหมุนเวียนประมาณ 23,000 บาท 5) กองทุนหมู่บ้าน อฟป. มีสมาชิก 120 คน มีเงินทุนหมุนเวียนให้กู้ยืม ประมาณ 10,000 บาท 6) กลุ่มศูนย์สาธิตการตลาด มีสมาชิก 142 คน มีเงินทุนหมุนเวียนให้กู้ยืม ประมาณ 150,000 บาท 7) กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์หมู่บ้าน มีสมาชิก 130 คน มีเงินทุนหมุนเวียน ประมาณ 12,000 บาท และ 8) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์บ้านโคกโก่ง ซึ่งเพิ่งจดทะเบียนจัดตั้งเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2562 มีสมาชิก 78 คน มีเงินทุนหมุนเวียนประมาณ 10,000 บาท (คณะกรรมการหมู่บ้านโคกโก่ง, 2562)

จากการจัดตั้งกลุ่มและกองทุนขึ้นภายในหมู่บ้าน พร้อมกับให้แต่ละกลุ่มมีคณะกรรมการของกลุ่มต่าง ๆ ในการบริหารจัดการและขับเคลื่อนกลุ่มและกองทุนต่าง ๆ ไปด้วยความเรียบร้อย เน้นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการวางแผนและตรวจสอบการบริหารงาน ทำให้กลุ่มและกองทุนต่าง ๆ สามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนทางด้านการเงินและการประกอบอาชีพของชาวบ้านได้ในระดับหนึ่ง ดังการให้สัมภาษณ์ของผู้นำบ้านดังกล่าว

“...ผู้นำบ้านได้เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนก็เยอะพอสมควร ทุกคนในหมู่บ้านก็มีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นงานอะไรต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาหมู่บ้านพี่น้องก็ถือว่าให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในชุมชน หากมีการจัดกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านก็จะมีการจัดรายชื่อผู้เข้าร่วมทุก ๆ ครั้ง ในส่วนของภาระหนี้สินของประชาชนเมื่อรัฐบาลมีกองทุนหมู่บ้านมาให้ประชาชนกู้ ประชาชนก็กู้แล้วก็หนี้ตามปกติแต่ก็ถือว่าเป็นหนี้ที่อยู่ในระบบ ส่วนการออมเงินก็มีเหมือนกัน เช่น การออมเงินรายเดือน เป็นต้น ถ้าพูดถึงรูปแบบการปกครองหมู่บ้าน ก็จะมีเสียงส่วนมากของประชาชนในชุมชนเป็นที่ตั้งปกครองกันแบบพี่แบบน้องแบบเครือญาติ” (ผู้นำบ้านโคกโก่ง, 2561: สัมภาษณ์)

จะเห็นได้ว่า การจัดการปกครองภายในหมู่บ้านโคกโก่งในปัจจุบัน ใช้ระบบคณะกรรมการหมู่บ้าน มีผู้นำบ้านเป็นประธาน แต่ก็ไม่ได้ใช้อำนาจผูกขาดการบริหารงานหมู่บ้านไว้ที่ตัวผู้นำเพียงคนเดียว มีการวาง

โครงสร้างของกรรมการหมู่บ้านออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ ตามความถนัดและประสบการณ์ของกรรมการแต่ละคน รวมทั้งมีกลุ่มและกองทุนหมู่บ้านในชื่อต่าง ๆ ที่คอยขับเคลื่อนเป็นกลไกการบริหารงานของหมู่บ้านและการช่วยเหลือประชาชนในหมู่บ้าน ซึ่งการบริหารจัดการส่วนต่างๆภายในหมู่บ้านเน้นความสามัคคีและการมีส่วนร่วมของประชาชนภายในหมู่บ้านเพื่อรักษาความไว้วางใจและยุติธรรมในการดำเนินการบริหารจัดการซึ่งทำให้กลายเป็นดาบสองคมของการบริหารกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้านรวมทั้งกลุ่มโฮมสเตย์ของบ้านโคกโก่งด้วย ดังการให้ข้อมูลต่อไปนี้

“...โคกโก่งมีภูมิณีเวศที่ดี มีธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ มีน้ำตกใกล้หมู่บ้าน อากาศบริสุทธิ์ แดดเป็นหมู่บ้านที่มีการรักษาความเป็นผู้ไทที่นำมาใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่ปัญหาก็คือที่ระบบการบริหารจัดการ ที่มันไม่เป็นระบบ พอเปลี่ยนผู้นำหมู่บ้านก็ทำให้การวางแผนและการขับเคลื่อนสะดุดไม่ได้เดินตามแบบแผนของผู้นำหมู่บ้านคนก่อนที่ได้วางแผนไว้ ใครเป็นผู้นำก็เอาตามคนนั้น ซึ่งแม้สิ่งแวดล้อมจะเอื้ออำนวยต่อการจัดการท่องเที่ยว แต่ถ้าไม่มีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่ดี ๆ โคกโก่งก็อาจจะไปไม่รอด” (อดีตผู้ใหญ่บ้านโคกโก่ง, 2561: สัมภาษณ์)

1.3 การบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน

การบริหารจัดการสำหรับการท่องเที่ยวชุมชนผู้ไทบ้านโคกโก่งนั้น ได้มีการใช้ระบบการบริหารจัดการโดยผ่านคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์บ้านโคกโก่ง ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับการจดทะเบียนในรูปวิสาหกิจชุมชนเพื่อดำเนินการจัดกิจกรรมการให้บริการการท่องเที่ยวกับทางสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดกาฬสินธุ์ขึ้น ปัจจุบันมีนายพร อัฐนาค อดีตผู้อำนวยการโรงเรียน และแกนนำชาวบ้านคนสำคัญคนหนึ่งเป็นประธานกลุ่ม มีสมาชิก 78 คน มีทุนสะสมที่ได้จากการบำรุงของสมาชิกและผลประโยชน์ที่ได้จากส่วนกำไรการจัดบริการท่องเที่ยวชุมชนปัจจุบันมีประมาณ 10,000 บาท (ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์บ้านโคกโก่ง, 2562) ซึ่งแต่ก่อนที่จะมีการจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนของบ้านโคกโก่ง ใช้ระบบคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งมีผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานและมีคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ เช่น ฝ่ายบ้านพัก ฝ่ายการต้อนรับ ฝ่ายอาหาร ฝ่ายการแสดง เป็นต้น ซึ่งจะใช้ระบบการบริหารจัดการแบบอาศัยการมีส่วนร่วมและความไว้วางใจเป็นหลักซึ่งใช้เป็นรูปแบบการวางโครงสร้างการบริหารจัดการของกลุ่มจัดการท่องเที่ยวชุมชนมาตั้งแต่ต้นดังการให้ข้อมูลต่อไปนี้

“...ตอนแรกไม่รู้งบประมาณ เพราะเป็นของจังหวัดหมด สิ่งที่เป็นรูปธรรมอันแรกที่เกิดขึ้นก็คือเรื่องของชุดการแต่งกาย ชุดผู้ไทที่จะสวมใส่เวลาที่มียกท่องเที่ยวมา หรืออะไรก็แล้วแต่ แล้วท่านรองผู้ว่าฯ มอบหมายให้ทีมงานของท่านออกแบบดีไซน์ชุดผู้ไท แต่งกายอย่างไรถึงจะดูดี ท่านก็ใช้ข้อมูลที่เรามีอยู่บ้าง แต่ว่าเอาแนวความคิดใหม่ ๆ มาผสม ออกแบบ ให้ดูดี มีชุดแต่งกายที่เป็นรูปธรรมต่อมาเป็นคำขวัญที่คิดกันขึ้นมา ต่อมาก็ชักชวนการต้อนรับ จะทำอย่างไร การนำเสนอวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เราจะนำเสนออย่างไรเพื่อสื่อความเป็นวัฒนธรรมผู้ไท ก็มีการซ้อมกัน ส่วนเรื่องการแสดงและดนตรีเราก็ได้รับการสนับสนุนจากวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ ส่งวิทยากรเข้ามาฝึกอบรมให้ ในเรื่องของดนตรีพื้นเมือง การแสดง นาฏศิลป์ทุกอย่าง ส่วนพิธีกรรมเราทำเอง จึงเป็นที่มาของการ

รวมกลุ่มกันมีกลุ่มนั้นกลุ่มนี้ที่จะร่วมดำเนินการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวบนวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ เช่น กลุ่มจักสาน กลุ่มหมอเหยา กลุ่มการแสดง ตามความถนัดและความสนใจของชาวบ้านแต่ละคนขึ้นมา” (ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์บ้านโคกโก่ง, 2561 : สัมภาษณ์)

สำหรับการบริหารจัดการในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง สมาชิกที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมการท่องเที่ยวทุกคนจะมีรหัสของตนเอง เมื่อแต่ละคนได้ทำหน้าที่หรือเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนที่เกิดขึ้นในส่วนต่าง ๆ แล้ว หลังจากนั้นรายได้จากโฮมสเตย์หักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ แล้ว จึงจะมีการนำเงินมาแบ่งปันกันเป็นคราว ๆ ไป สมมติว่ามีนักท่องเที่ยว 100 คน อัตราค่าบริการท่องเที่ยวพร้อมพักโฮมสเตย์คนละ 500 บาท รวมเป็นเงินรายได้ที่จะเข้ามาในชุมชนครั้งนี้ 50,000 บาท เมื่อหักค่าที่พักโฮมสเตย์ให้กับเจ้าของบ้านพักแต่ละหลังซึ่งคิดให้ในราคาคนละ 200 บาท/คน รวมเป็นเงินค่าบ้านพักโฮมสเตย์จำนวน 20,000 บาท ก็จะเหลือเงินที่จะต้องนำมาบริหารจัดการสำหรับค่าใช้จ่ายส่วนต่าง ๆ เช่น ค่าอาหาร ค่าเดินทาง ค่าทำกิจกรรม และอื่นๆ หลังจากหักค่าใช้จ่ายทั้งหมดแล้ว เหลือเป็นเงินสดจำนวนเท่าไรคณะกรรมการก็จะนำมาจัดแบ่งให้กับผู้ที่เข้ามาร่วมดำเนินการในส่วนต่าง ๆ ตามสัดส่วนไล่เรียงกันครบทุกคน ซึ่งได้ใช้วิธีนี้มาตั้งแต่มีการเปิดรับคณีนักท่องเที่ยวกลุ่มแรกเมื่อปี พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา ซึ่งปัจจุบันนี้ก็ยังคงใช้วิธีการนี้อยู่แต่มีการจัดสรรเพื่อเป็นค่าดำเนินการส่วนกลางของการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและการระดมทุนจากสมาชิกเพื่อให้ได้รับสิทธิประโยชน์และสวัสดิการ รวมทั้งเงินปันผลรายปีจากการประกอบการในส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนที่เกิดขึ้นด้วย ซึ่งผลประโยชน์ต่อสมาชิกนั้นมีระบบการกระจายรายได้บนความเป็นธรรม ดังการให้ข้อมูลดังต่อไปนี้

“...ในส่วนของการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านและกลุ่มโฮมสเตย์บ้านโคกโก่ง ประชาชนต้องเป็นสมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์และสามารถลงทุน 100 บาทต่อคนละ ๆ ไม่เกิน 5 หุ้น หลังจากหักค่าใช้จ่ายเสร็จแล้วในปลายปีจะมีการแบ่งปันผล โดยคณะกรรมการกลุ่มโฮมสเตย์เป็นผู้ดำเนินการและสามารถตรวจสอบได้หากมีข้อสงสัย” (ผู้ประกอบการโฮมสเตย์รายหนึ่ง, 2561: สัมภาษณ์)

ทั้งนี้การให้ข้อมูลดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลอีกท่านหนึ่งว่า

“...การปันผลต่าง ๆ ของหมู่บ้านถือว่ามีความยุติธรรม เพราะว่าก่อนที่จะมีการปันผลทางผู้นำชุมชน หรือผู้ใหญ่บ้านก็จะชี้แจงรายรับรายจ่ายต่าง ๆ ของกลุ่ม หลังจากนั้นก็จะหักเข้ากลุ่มส่วนหนึ่งเพื่อไว้สำหรับดำเนินการของกลุ่ม ซึ่งในชุมชนเราไม่เคยขัดแย้งกันเรื่องผลประโยชน์” (ผู้ประกอบการโฮมสเตย์รายหนึ่ง, 2561: สัมภาษณ์)

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าที่ผ่านมา การดำเนินการจัดสรรประโยชน์อย่างลงตัวและได้รับความพึงพอใจจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และช่วยในการบริหารจัดการมีความราบรื่น เพราะทั้งคณะกรรมการหมู่บ้านและกลุ่มโฮมสเตย์แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นในการบริหารจัดการแก่สมาชิก แต่อย่างไรก็ตามในเรื่องของความโปร่งใสและการ

ตรวจสอบก็ได้มีเพียงการจัดทำบัญชีด้วยวิธีการของชาวบ้านอย่างง่าย ไม่ซับซ้อน ไม่มีระบบกองทุนที่ชัดเจน แต่ก็มี การชี้แจงความเคลื่อนไหวของงบการเงินให้สมาชิกทราบอย่างสม่ำเสมอ

เนื่องจากหมู่บ้านโคกโก่งเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเป็นหมู่บ้านต้นแบบทางด้านเศรษฐกิจพอเพียงของหน่วยงานราชการ จึงได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่าง ๆ ตามแผนพัฒนาและแผนงบประมาณประจำปีของหน่วยงานในระดับภูมิภาค จังหวัด อำเภอ รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่เรื่อย ๆ จึงมีการวางกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการบริหารจัดการงบประมาณและทรัพยากรของหมู่บ้าน ซึ่งอาศัยประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดเวทีชาวบ้านเพื่อร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ รวมทั้งการจัดโครงสร้างและแบ่งงานกันทำของสมาชิกแต่ละฝ่าย มีคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ที่มีการจัดตั้งชัดเจนเพื่อทำให้เกิดความรับผิดชอบในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่และตอบโจทย์การเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ ดังการให้ข้อมูลดังต่อไปนี้

“...งบประมาณของหมู่บ้านส่วนมากจะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, จังหวัดกาฬสินธุ์, องค์กรบริหารส่วนตำบลภูพาน และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอกุฉินารายณ์ เมื่อหมู่บ้านได้รับการจัดสรรเงินเกี่ยวกับด้านใด ก็จะทำให้ผู้รับผิดชอบในด้านนั้นเป็นผู้บริหารจัดการ เช่น หมู่บ้านได้รับงบประมาณจัดสรรเกี่ยวกับหมู่บ้านโฮมสเตย์ ซึ่งปกติแล้วบ้านโคกโก่งเราก็จะมีคณะกรรมการกลุ่มโฮมสเตย์ อยู่แล้ว ก็ให้ คณะกรรมการส่วนนั้นเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารงบประมาณส่วนนั้น แต่ก็ต้องมีรายการเบิกจ่ายให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานที่จัดสรรลงมา ประชาชนสามารถตรวจสอบได้โดยมีสมุดรายรับ-รายจ่ายของคณะกรรมการกลุ่มในการบันทึกรายการต่าง ๆ ทุกครั้ง” (ผู้ใหญ่บ้านบ้านโคกโก่ง, 2561: สัมภาษณ์)

จากข้อมูลที่ได้เกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนของหมู่บ้านโคกโก่งจะทำให้เห็นว่าเดิมแม้จะเรียกชื่อคณะกรรมการกลุ่มโฮมสเตย์ เพื่อให้แยกระบบการบริหารจัดการเกี่ยวกับการบริการการท่องเที่ยวชุมชนออกจากการบริหารจัดการปกครองหมู่บ้าน แต่การบริหารจัดการที่เกิดขึ้นตามสภาพความเป็นจริงก็อาศัยแกนนำกลุ่มเดียวกันในการขับเคลื่อนการบริหารงานหมู่บ้านและการบริการการท่องเที่ยวของชุมชนไปด้วยกัน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในส่วนต่าง ๆ เข้ามาร่วมตามความถนัดและความสนใจของแต่ละคน เช่น ฝ่ายต้อนรับ ฝ่ายการแสดง ฝ่ายครัว ฝ่ายบ้านพัก เป็นต้น ซึ่งแต่ละฝ่ายที่จัดขึ้นได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาความรู้ความสามารถในการจัดบริการจากหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง และสมาชิกแต่ละคนจะมีรหัสสำหรับการตรวจสอบการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละฝ่ายและการจัดสรรรายได้ที่เป็นคำตอบแทนให้ในแต่ละครั้งที่จัดบริการการท่องเที่ยวตามที่เกิดขึ้น ซึ่งปัจจุบันได้มีความพยายามยกระดับการบริหารจัดการกลุ่มโฮมสเตย์แยกออกจากระบบการบริหารงานของหมู่บ้านในชื่อของ “กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์บ้านโคกโก่ง” ขึ้น ซึ่งทำให้เป็นความชัดเจนของลักษณะองค์กรชุมชนที่ขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนของหมู่บ้านโคกโก่งไปอีกขั้นหนึ่ง

นับตั้งแต่ชุมชนบ้านโคกโก่งได้เปิดหมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของชาวผู้ไท ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติได้ให้ความสนใจเดินทางมาเยี่ยมเยือนจำนวนกว่า 300 คนะ ซึ่งที่ผ่านมา สมาชิกของกลุ่มโฮมสเตย์และคณะกรรมการหมู่บ้าน ได้มีการจัดทำแผนชุมชนร่วมกัน มีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบ SWOT ตามที่เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอภูผามาศได้ให้คำแนะนำเพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความท้าทายของหมู่บ้านร่วมกันอย่างค่อยเป็นค่อยไป มีการประชุมปรึกษาหารือ และมีการระดมความคิดเห็นในการพัฒนาการดำเนินกิจการด้านการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกโก่ง ในรูปแบบการพัฒนาชุมชนด้วยวิถีของชุมชนเอง มีกลไกขับเคลื่อนชุมชนโดยผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นผู้นำแบบทางการและผู้นำที่ไม่ใช่ทางการ การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนจะได้รับความร่วมมือของคนในชุมชน ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนกลาง และหน่วยงานระดับท้องถิ่นได้ใน การสนับสนุนงบประมาณ สิ่งอำนวยความสะดวกและองค์ความรู้ที่เป็นวิชาการอย่างสม่ำเสมอ

กระบวนการจัดกิจกรรมชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์ จากการลงพื้นที่พบว่า เมื่อมีกลุ่มนักท่องเที่ยว ติดต่อเข้ามาขอใช้บริการบ้านโฮมสเตย์บ้านโคกโก่ง ก็จะมีประธานกลุ่มโฮมสเตย์หรือผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้รับ ติดต่อประสานงาน โดยคิดค่าใช้จ่ายคนละ 800 บาท มีกำหนด 1 วัน 1 คืน รายละเอียดการจัดกิจกรรม มีดังนี้

ภาพที่ 4.2 : แสดงการบายศรีสู่ขวัญต้อนรับคณะนักท่องเที่ยวของหมู่บ้านโคกโก่ง

เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาถึงหมู่บ้าน จะใช้จุดต้อนรับบริเวณศูนย์วัฒนธรรมผู้ไทสายใยชุมชนซึ่งอยู่บริเวณวัดโคกโก่ง จะมีคณะกรรมการและชาวบ้านที่รับผิดชอบด้านการต้อนรับจะออกมาตั้งแถวเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว หลังจากนั้น แกนนำชุมชน และผู้ใหญ่บ้านกล่าวต้อนรับ นักท่องเที่ยวพร้อมกับเล่าประวัติความเป็นมาของบ้านโคกโก่งพอสังเขปและชมการแสดงดนตรีพื้นบ้าน จากเยาวชนซึ่งเป็นนักเรียนจากโรงเรียนบ้านโคกโก่งและโรงเรียนนาไคร้ประชาสรรค์เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว

ต่อมากิจกรรมในช่วงเช้า จะมีการแบ่งกลุ่มศึกษาวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทที่โดดเด่น อาทิ การทอผ้า การทำขนมหมากเบ็ง การปักผ้าด้วยมือ และการจักสานเครื่องมือเครื่องใช้โดยวิทยากร ผู้สาธิตคือปราชญ์ชาวบ้านที่มีความชำนาญในแต่ละด้าน พอเสร็จจากกิจกรรมในช่วงเช้า คณะกรรมการจะจัดนักท่องเที่ยวเข้าพักในบ้านพัก ซึ่งบ้านพักแต่ละหลังจะได้รับการคัดเลือกและจัดเป็นบ้านพักแบบโฮมสเตย์ ที่ได้รับการรับรองจากกลุ่มโฮมสเตย์บ้านโคกโก่ง สำหรับบ้านพักโฮมสเตย์ 1 หลังจะสามารถรับ นักท่องเที่ยวได้ 3 - 4 คน ซึ่งบ้านพักจะกระจายไปทั่วหมู่บ้านโดยจะมีเจ้าบ้านเป็นผู้ดูแลนักท่องเที่ยวของตนเอง

สำหรับกิจกรรมช่วงบ่าย นักท่องเที่ยวสามารถที่จะเดินศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ หมู่บ้าน เนื่องจากด้านหลังของหมู่บ้านเป็นเขตนวนอุทยานน้ำตกตาดสูง ซึ่งมีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตลอดจนมีระบบนิเวศที่ยังคงความสมบูรณ์ เจ้าหน้าที่นวนอุทยานน้ำตกตาดสูงจะคอยให้คำแนะนำนักท่องเที่ยวในการเที่ยวชมสถานที่ด้วย

สำหรับกิจกรรมในช่วงค่ำ ชาวบ้านจะมีการจัดพิธีบายศรีสู่ขวัญแบบวัฒนธรรมผู้ไทซึ่งเป็นพิธีกรรมที่มีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเชื่อว่าเป็นกิจกรรมหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมเพิ่มพลังใจให้เข้มแข็งเมื่อมีขวัญที่มั่นคงพลังใจที่เข้มแข็งดีแล้ว ย่อมส่งผลให้เกิดการประกอบภารกิจหน้าที่นั้น ๆ บรรลุความสำเร็จตามความมุ่งหมาย เกิดความสุขสบาย เกิดสิริมงคลและสามารถอยู่ในสังคมปัจจุบันได้อย่างเป็นสุข นอกจากนี้ยังมีการนำพิธีเหยา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ใช้ในการบำบัดรักษาเจ็บป่วยของชาวบ้าน เชื่อว่าเกิดจากการละเมิดต่อผี/สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มองไม่เห็นจึงต้องมีการทำพิธีบวงสรวง กราบไหว้ บูชา โดยใช้บทกลอนและทำนองลำประกอบดนตรีพื้นเมืองคือแคนในการทำพิธีกรรม ซึ่งทำให้ในช่วงค่ำนี้ชาวบ้านที่ดำเนินการจัดกิจกรรมจะแต่งกายด้วยชุดผู้ไททั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง และกิจกรรมในช่วงเช้าของวันถัดไปนักท่องเที่ยวจะได้ตื่น เช้าๆ สัมผัสวิถีชีวิตของชาวผู้ไทและร่วมทำบุญตักบาตรตามวิถีชีวิตของชาวผู้ไท

ส่วนการพัฒนากิจกรรมการให้บริการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทของหมู่บ้านโคกโก่งนั้น ได้มีการพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง และอาศัยเครือข่ายทั้งระดับหมู่บ้าน (กลุ่ม/ชมรม วัด โรงเรียน ส่วนราชการในหมู่บ้าน) และพัฒนาขีดความสามารถของเครือข่ายระหว่างองค์กรหรือหน่วยงานภายนอก (หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) โดยเริ่มจากเครือข่ายภายในจะมีการสร้างเครือข่ายผ่านคณะกรรมการหมู่บ้านและกลุ่มโฮมสเตย์ ซึ่งมีการประสานงานและแบ่งงานกันดำเนินงานอย่างชัดเจน ซึ่งผู้ประกอบการโฮมสเตย์ในบ้านโคกโก่งได้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไว้ดังนี้

“...ในหมู่บ้านโคกโก่งจะมีการจัดตั้งเป็นกลุ่มการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ โดยมีเครือข่ายในระบบชุมชนเอง มีการแบ่งงานกันทำซึ่งมีดังนี้ คณะกรรมการฝ่ายจัดการบ้านพัก คณะกรรมการการฝ่ายพิธีการ, คณะกรรมการฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อย คณะกรรมการฝ่ายปฏิบัติ คณะกรรมการฝ่ายอาหาร คณะกรรมการฝ่ายหัตถกรรมจักสาน คณะกรรมการฝ่ายการเงิน และคณะกรรมการฝ่ายมัคคุเทศก์” (ผู้ประกอบการโฮมสเตย์รายหนึ่ง, 2561: สัมภาษณ์)

จะเห็นได้ว่ากระบวนการดำเนินกิจกรรมการให้บริการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทของหมู่บ้านโคกโก่ง ได้เน้นการให้เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะในระดับปฏิบัติการ จะสังเกตได้จากการต้อนรับนักท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะอย่างพร้อมเพรียง ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของอีกรายว่า

“...เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาถึงสมาชิกจะเดินมาต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างพร้อมเพรียง ต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่ที่รับผิดชอบงานของตน แสดงถึงความเต็มใจและกระตือรือร้นต่อการทำงานร่วมกัน” (ผู้ประกอบการโฮมสเตย์รายหนึ่ง, 2561: สัมภาษณ์)

ส่วนการมีส่วนร่วมในระดับของนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน นั้นเป็นเรื่องที่สังเกตยาก อย่างไรก็ตามจากการศึกษาระบบการดำเนินงานของหน่วยงานที่เป็นเครือข่าย เช่น หน่วยงานระดับจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและ หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ พบว่า หน่วยงานต่าง ๆ เช่น จังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จ.ขอนแก่น) ซึ่งรับผิดชอบพื้นที่ จ.กาฬสินธุ์ด้วย รวมทั้งสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอธนาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ต่างมีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือ และสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของบ้านโคกโก่งค่อนข้างดี โดยสังเกตจากการเมื่อมีการส่งกิจกรรมของหมู่บ้านโคกโก่งเข้าประกวดรางวัลของหน่วยงานต่างๆในระดับประเทศ หรือระดับภูมิภาค หน่วยงานที่อยู่เบื้องหลังของการสนับสนุนและส่งเสริมให้หมู่บ้านเข้าประกวดและประเมินรางวัล ก็คือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือ ซึ่งในปี พ.ศ. 2543 หมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทโคกโก่ง ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมประเภทแหล่งท่องเที่ยวเมืองและชุมชน ในการประกวดรางวัลอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ครั้งที่ 3 ประจำปี พ.ศ. 2543 (Thailand Tourism Awards 2000) (ได้รับโล่ห์เป็นกิริทองคำ) ได้รับรางวัลอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 ทรงเจริญพระชนมายุครบ 80 พรรษา ปี พ.ศ. 2550 และ รางวัลการประกวดอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยดีเด่น ปี พ.ศ. 2551 เป็นต้น ดังการให้ข้อมูลของประธานกลุ่มโฮมสเตย์ดังต่อไปนี้

“...บ้านโคกโก่งเป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก ในปี พ.ศ.2541 จังหวัดกาฬสินธุ์ ร่วมกับสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์ จัดตั้งวัฒนธรรมไทยสู่ภัยเศรษฐกิจ และในปีเดียวกันการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้จัดตั้งบ้านโคกโก่งเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมผู้ไท มีการนำรูปแบบโฮมสเตย์เข้าเข้ามาปรับใช้ ในชุมชน และมีการประชาสัมพันธ์ออกไปอย่างกว้างขวางทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาพักแรมเป็นจำนวนมาก” (ประธานกลุ่มโฮมสเตย์บ้านโคกโก่ง, 2561: สัมภาษณ์)

1.4 บทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่

ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านโคกโก่ง หมู่ที่ 5 ตำบลกุดหว้า อำเภอภูผามาศ จังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ในพื้นที่บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลนาไคร้ (เดิมชื่อ อบต. กุดหว้า และได้ขอเปลี่ยนแปลงชื่อจากกระทรวงมหาดไทย โดยได้รับการอนุมัติให้ใช้ชื่อนาไคร้แทนเมื่อเดือนสิงหาคม 2562) ซึ่งเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก มีพื้นที่บริการ 102 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 63,750 ไร่ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออก

ของอำเภอกุฉินารายณ์ ห่างจากที่ทำการอำเภอกุฉินารายณ์ประมาณ 10 กิโลเมตร ทิศเหนือติดต่อกับตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ทิศใต้ติดต่อกับตำบลจุมจังและตำบลเหล่าไฮงาม อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ทิศตะวันออกติดต่อกับตำบลโนนยาง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ทิศตะวันตกติดต่อกับเขตเทศบาลตำบลกุตหว้า และองค์การบริหารส่วนตำบลบัวขาว อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

องค์การบริหารส่วนตำบลนาไคร้มีวิสัยทัศน์ขององค์กรได้แก่ “พัฒนาคุณภาพชีวิตสมบูรณ์ เพิ่มพูนความรู้ เชิดชูคุณธรรม น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำชื่อเสียงสู่สากล” และได้ใช้คำขวัญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ไว้ว่า “โคกโก่งโฮมสเตย์ มนต์เสน่ห์ผู้ไท ตะเล้าน้าตระการตา ศูนย์ปัญญาพระใหญ่ ไถโนเสาร์เลื่องลือ เสื้อเย็บมือสุดสวย รวยน้ำเลื่องชีพอ่างวังมน ผู้คนอ่อนน้อมอยู่เย็น” (องค์การบริหารส่วนตำบลนาไคร้, 2562)

องค์การบริหารส่วนตำบลนาไคร้ประกอบด้วย 3 ฝ่าย ได้แก่ 1) ฝ่ายสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติและควบคุมการบริหารงานของคณะผู้บริหารท้องถิ่น ประกอบด้วยสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 26 คน มาจากตัวแทนที่ได้รับการเลือกตั้งจากหมู่บ้านในพื้นที่บริการๆ ละ 2 คน 2) ฝ่ายผู้บริหารท้องถิ่น ทำหน้าที่บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลกุตหว้าให้เป็นไปตามนโยบายตลอดจนแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน และเลขานุการนายกฯ อีก 1 คน และ 3) ฝ่ายพนักงานส่วนตำบล ทำหน้าที่เป็นฝ่ายปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน/โครงการต่างๆ ที่คณะบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลนาไคร้ กำหนดไว้ พนักงานส่วนตำบลเป็นข้าราชการประจำและพนักงานตามสัญญาจ้าง โดยมีปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของฝ่ายประจำ และแบ่งส่วนการบริหารงานออกเป็น 4 ส่วนราชการ ได้แก่ สำนักปลัด ส่วนการศึกษา ส่วนการคลัง และส่วนโยธา

สำหรับนโยบายในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้น สามารถพิจารณาได้จากการกำหนด พันธกิจ จุดมุ่งหมาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลนาไคร้ ที่กำหนดไว้ ดังนี้

พันธกิจการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลนาไคร้ ประกอบด้วย 1. พัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง เป็นสังคมแห่งคนดี สุขภาพดี รายได้ดี มุ่งสู่สังคมแห่งความสุข 2. ส่งเสริมการศึกษาให้แก่เด็ก เยาวชน ประชาชนทั่วไปทั้งในระบบและนอกระบบ 3. พัฒนาประชาชนให้มีคุณภาพ คุณธรรม มีความรอบรู้ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงไปสู่อนาคตที่ดี 4. ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เหมาะสมและยั่งยืน และ 5. ส่งเสริมผ้าเย็บมือและสินค้า OTOP การท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมประเพณีสู่เศรษฐกิจอาเซียน

ต่อมาในด้านจุดมุ่งหมาย (Goals) เพื่อการพัฒนาของ อบต.นาไคร้กำหนดไว้ดังนี้ 1. เพื่อส่งเสริมการสร้างพลังมวลชนในการป้องกันยาเสพติด หมู่บ้านทุกหมู่บ้านปลอดยาเสพติด 2. เพื่อส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย 3. เพื่อส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในท้องถิ่นให้อยู่ดีมีสุข มีสุขภาพแข็งแรง 4. เพื่อพัฒนาระบบสาธารณูปโภคระบบสาธารณูปการให้ทั่วถึง 5. เพื่อพัฒนาการศึกษาของคนในชุมชนหมู่บ้านให้มีคุณธรรมจริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริต และมีจิตสาธารณะ 6. เพื่อส่งเสริมการเกษตร การปศุสัตว์ ยึดแนวทางเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองมีอาชีพที่มั่นคง รายได้เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ การสร้างมูลค่าเพิ่ม

การผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 7. เพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ สิ่งแวดล้อมให้มีความอุดมสมบูรณ์ 8. เพื่อส่งเสริมเกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เชิงเกษตรและเชิงวัฒนธรรมเพื่อเตรียมพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน และ 9. เพื่อเสริมสร้างการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กรตามหลักธรรมาภิบาล

องค์การบริหารส่วนตำบลนาไคร้ ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านที่ 6 เกี่ยวกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไว้ดังนี้ 1. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ได้มาตรฐาน 2. แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ได้อย่างยั่งยืน 3. แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้ได้ อย่างยั่งยืน 4. แนวทางการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์ และ 5. แนวทางอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สำหรับบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่สามารถสะท้อนแนวคิดออกมาผ่านบทสัมภาษณ์ผู้บริหารท้องถิ่น ดังจะได้นำเสนอต่อไปนี้

“...ในเขตตำบลกุดหว้ามี อบต. ที่ดูแลก็คือ เทศบาลตำบลกุดหว้า และองค์การบริหารส่วนตำบล กุดหว้า (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นนาไคร้) มีพื้นที่ 4.2 ตารางกิโลเมตร ทั้งหมด 13 หมู่บ้าน โดยในเขต อบต.ของเรามีจำนวนประชากรประมาณ 4,900 คน ในเขตเทศบาลมีประชากรประมาณ 6,000 กว่าคน ส่วนความหนาแน่นจะอยู่ในเขตเทศบาล ส่วนเขต อบต.ของเราจะมีเขตพื้นที่กว้าง ระบบที่บริหารจัดการจะเป็นลักษณะพี่น้อง เทศบาลจะเป็นพี่ ส่วน อบต.จะเป็นน้อง จะเห็นว่าบริบทของเราเวลาจะมีงานบุญประเพณี อย่างกรณีบุญบั้งไฟซึ่งเป็นกิจกรรมสำคัญของชาวตำบลกุดหว้า เราจะมีเทศบาลเป็นเจ้าภาพใหญ่ ส่วนงบประมาณ เทศบาลและองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) รวมทั้งได้รับงบประมาณจากจังหวัดกาฬสินธุ์ด้วยเพื่อทำให้เกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยใช้ในภาพของตำบลโดยให้ทางเทศบาลกุดหว้าเป็นผู้บริหารงบประมาณ คือ พุงด่าย ๆ คือให้พี่เป็นคนทำ ส่วน อบต.เราก็เป็นกองหนุน ในส่วนพื้นที่การส่งเสริมการท่องเที่ยวของ อบต. เราก็คือที่บ้านโคกโก่ง หรือบ้านโคกโก่งโฮมสเตย์ คือเราจะดำเนินการของงบประมาณจากหลายหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีแนวคิดสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งส่วนหนึ่งได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และยุทธศาสตร์จังหวัดของท่านผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ ในส่วนของเราเองไม่มีงบประมาณ หรือเจ้าหน้าที่ที่ดูแลโดยตรง” (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลกุดหว้า, 2561: สัมภาษณ์)

หากจะกล่าวถึงบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลนาไคร้ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในกรณีชุมชนท่องเที่ยวบ้านโคกโก่งแล้วจะเห็นได้มีกระบวนการบริหารจัดการคล้าย ๆ กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วไป ไม่ได้มีเป้าหมายหรือแผนพัฒนาเฉพาะสำหรับการส่งเสริมหรือพัฒนาการบริการการท่องเที่ยวชุมชนของหมู่บ้านโคกโก่งซึ่งอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบอย่างเป็นระบบ

ทั้งนี้ในส่วนของการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่เกิดขึ้นจริงนั้น ในฐานะหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่นได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านโคกโก่ง ไว้ดังนี้

“...งบประมาณบางอย่างจะไม่ได้เข้ามาที่หมู่บ้านโดยตรง บางครั้งจะจัดสรรผ่านทางองค์การบริหารส่วนตำบล หลังจากนั้นทางองค์การบริหารส่วนตำบลค่อยจะจัดสรรมาให้ทางหมู่บ้าน ซึ่งงบประมาณดังกล่าวจะไม่ได้ผ่านการบริหารจัดการโดยชุมชน แต่จะถูกควบคุมและตรวจสอบ รวมทั้งวางระบบการบริหารโดย อบต. ในฐานะผู้ที่ต้องรับผิดชอบโดยตรง” (รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลรายหนึ่ง, 2561: สัมภาษณ์)

“...การจัดการท่องเที่ยวที่บ้านโคกโก่ง ตอนนี้ชุมชนเราสามารถยื่นได้ ฟังพาตัวเองเป็นหัก อบต. มีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุน โดยส่วนมากจะเป็นการประสานงาน เป็นตัวเชื่อมโครงการและงบประมาณต่าง ๆ ให้หนุนเสริมการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน มีกฎหมายรองรับคือ พรบ. สภาพตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม” (เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลรายหนึ่ง, 2561: สัมภาษณ์)

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในกรณีของหมู่บ้านโคกโก่งนั้น ยังขาดความชัดเจนในการวางแผนการพัฒนาร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรชุมชน ทำให้ขาดโอกาสการพัฒนาความร่วมมือในการบริหารจัดการพื้นที่รับผิดชอบและวางยุทธศาสตร์การพัฒนาที่จะยกระดับศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนของหมู่บ้านโคกโก่งให้ได้รับมาตรฐานและจัดเป็นบริการสาธารณะที่จะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพเชิงพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

1.5 ปัจจัยการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จากการการสัมภาษณ์และการจัดสัมมนากลุ่มในพื้นที่ชุมชนบ้านโคกโก่ง ทำให้ทราบประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในกรณีศึกษาดังนี้

1. ด้านที่พักอาศัย บ้านโคกโก่ง ตั้งอยู่ที่ราบเชิงเขา มีภูเขาโอบล้อมรอบสามด้านของหมู่บ้าน มีป่าเบญจพรรณและมีน้ำตก ที่น่าสนใจคือน้ำตกตาดสูง ซึ่งเป็นจุดดึงดูดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านแห่งนี้ สำหรับบ้านเรือนของชาวโคกโก่งนิยมสร้างเป็นหลังคาทรงสูง ใช้กระเบื้อง สังกะสี ใต้ถุนสูง เพราะใช้เป็นบริเวณประกอบอาชีพ เช่น ทอผ้า จักสาน หรือเก็บวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับการเกษตร เช่น รถไถนา จอบ คาด ไถ ส่วนภายในเรือนมีขนาด 1 หรือ 2 ห้องนอน มีช่องหน้าต่าง มีระเบียงด้านหลัง สำหรับตั้งเตาไฟเพื่อทำครั้ว บางเรือนใช้ใต้ถุนประกอบอาหารแทน

บ้านโคกโก่ง มีการคัดเลือกบ้านที่จะให้นักท่องเที่ยวเข้ามาพักโดยการคัดเลือกบ้านที่มีความพร้อมในเรื่องห้องน้ำ ห้องสุขา และสมาชิกในครอบครัวมีจำนวนน้อย ไม่มีเด็ก (ทารกแรกเกิด) หรือคนป่วยอยู่ในครอบครัว มีความปลอดภัยในเรื่องทรัพย์สิน ลักษณะของบ้านพักมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก และไม่มียุงกัดในห้องแต่ละห้องมีลมผ่านได้ทุกจุด เช่น ห้องนอน ห้องรับแขก ห้องครัว และห้องน้ำ หลังคาบ้านเป็นหลังคามุงด้วยกระเบื้อง หรือสังกะสี ซึ่งจากการคัดเลือกบ้านที่อยู่ในลักษณะดังกล่าวได้ประมาณ 50 หลัง รับนักท่องเที่ยวได้ 100 คน โดยคิดค่าบริการบ้านพักหลังละ 200 บาท/คน หนึ่งหลังสามารถรองรับนักท่องเที่ยว

ได้ 2 คน ถ้านักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นกลุ่ม เป็นคณะกรรมการโฮมสเตย์จะคิดบริการในราคาเหมาจ่ายต่อหัวโดยคิดค่าบริการอาหารเช้า - เย็น ค่าบริการการแสดงกิจกรรม การต้อนรับ และค่าที่พักในราคา 800 บาท/คน/คืน

บ้านพักโฮมสเตย์แต่ละหลังจะมีการจัดที่นอนให้นักท่องเที่ยวโดยให้นักท่องเที่ยวมีที่นอนที่สบาย เช่น มีพูก ผ้าห่ม มุ้ง เติียนนอน มีห้องอาบน้ำ และห้องสุขาที่สะอาด มีสบู่ ยาสีฟัน แปรงสีฟัน ผ้าเช็ดตัว สำรองไว้ให้นักท่องเที่ยวในกรณีที่นักท่องเที่ยวไม่ได้นำติดตัวมา มีการเปลี่ยนผ้าปูที่นอน ปลอกหมอน ผ้าห่มใหม่ทุกครั้งที่มีนักท่องเที่ยวมาพัก ในห้องน้ำมีที่แขวนผ้าและราวตากผ้า มีประตูห้องน้ำที่มีกลอนปิด - เปิดอยู่ในสภาพดี มีแสงไฟสว่างพอเพียง ผ้าหอน้ำ ห้องสุขามีความมิดชิดไม่มีรู บริเวณบ้านมีการปลูกดอกไม้ประดับ รวมทั้งกระถางปาล์ม ผักสวนครัวต่างๆไว้

2. ด้านอาหาร หมู่บ้านโคกโก่งวิถีชีวิตอยู่กับธรรมชาติหาอยู่หากินตามไร่ตามนา ตามป่า ตามภูเขา อาหารของชาวบ้านจึงเป็นอาหารที่หามาได้จากธรรมชาติ อาหารตามฤดูกาล อาหารตามท้องทุ่งนา เช่น อ่อมหอย อ่อมเขียด อ่อมปลา ปั่นเขียด ปั่นปู ปั่นปลา แกงผัก น้ำพริก แจ่วผู้ไท ผักลวก แกงหน่อไม้ แกงกะบั้ง แกงหน่ออ้อย แกงผักหวาน แกงหวาย แกงหน่อเลาะ เป็นต้น นับว่าอาหารของชาวผู้ไทจะอยู่ตามธรรมชาติและฤดูกาล ซึ่งในแต่ละวันชาวผู้ไทบ้านโคกโก่งจะนิยมไปหาอาหารบนภูเขาซึ่งอยู่ใกล้หมู่บ้านและมีความอุดมสมบูรณ์ หรือทุ่งนาเพื่อนำมาดำรงชีวิต สำหรับการปรุงอาหารของชาวบ้านที่จัดโฮมสเตย์ จะพิถีพิถันในเรื่องขั้นตอนในการปรุงอาหารต้องสะอาด และถูกหลักโภชนาการ ชนิดของอาหารจะเป็นอาหารพื้นบ้านโดยเน้นความสดสะอาดและเป็นพืชผักปลอดสารพิษ เช่น ผักนี้ ผักต้ม น้ำพริกแจ่วซอผู้ไท แกงหวายใส่ไก่ แกงผักหวาน แกงไก่ใส่ผัก แกงกะบั้ง แกงหน่ออ้อย เป็นต้น รสชาติของอาหารจะไม่จัดเกินไปพอดีกับความต้องการของผู้เข้ามาพัก หรือนักท่องเที่ยวที่เป็นต่างภูมิภาค หรือต่างประเทศ ก็จะมีการสอบถามเกี่ยวกับความต้องการของอาหารตามความเหมาะสมและรสชาติก่อนปรุงอาหารสำหรับจัดต้อนรับ ส่วนภาชนะในการปรุงอาหารทุกชนิด เช่น หม้อ จาน ชาม ถ้วย ต้องสะอาดและต้องมีช้อนกลางสำหรับตักอาหารทุกครั้ง ก่อนที่จะนำภาชนะมาใช้จะต้องล้างด้วยน้ำยาล้างจานโดยเฉพาะ ล้างด้วยน้ำสะอาดทุกครั้ง ห้ามไม่ให้ใช้ผงซักฟอกโดยเด็ดขาด หลังจากล้างแล้วก็ค้ำภาชนะไว้ให้แห้งก่อนเก็บ สำหรับแก้วนํ้าดื่มต้องใสสะอาด ไม่มีกลิ่นเหม็นคาวและแยกล้างต่างหาก

3.ด้านวัฒนธรรม หมู่บ้านโคกโก่งเป็นหมู่บ้านผู้ไทที่มีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง โดยการสืบทอดมาจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย ซึ่งปัจจุบันชาวบ้านยังคงอนุรักษ์การแต่งกายแบบชาวผู้ไทไว้อยู่ การแต่งกายด้วยชุดผู้ไทจะแต่งในโอกาสสำคัญ และเอกลักษณ์ที่เป็นภาษาพูด ได้แก่ การใช้ภาษาผู้ไท มีประเพณีของชุมชนตามฮีต 12 คอง 12 ของชาวไทอีสาน โดยเฉพาะบุญมหาชาติจะจัดอย่างยิ่งใหญ่กว่าประเพณีอื่นๆ นอกจากนี้ชาวผู้ไทบ้านโคกโก่งยังมีพิธีกรรมที่น่าสนใจ เช่น การเหยา การรำผีฟ้า การจ่ายผญา ซึ่งยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ เช่น การทอผ้าฝ้าย ผ้าไหม การสานเครื่องใช้ในครัวเรือน สิ่งประดิษฐ์ที่ได้จากธรรมชาติ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก จะมีการจัดพิธีต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยการทำพิธีบายศรีสู่ขวัญและผูกฝ้ายข้อมือเพื่อรับขวัญแก่นักท่องเที่ยว

4. ด้านแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากหมู่บ้านภูมิลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ตั้งอยู่เชิงภูเขา มีภูเขาล้อมรอบ ประกอบด้วย ภูมะตูม ภูถ้ำเม่น และภูศรีฐาน ทำให้ลักษณะทางภูมินิเวศของหมู่บ้านจึงเอื้อต่อการให้เป็นหมู่บ้านมีทัศนียภาพที่สวยงามโดยเฉพาะช่วงพระอาทิตย์ขึ้นและตกในแต่ละวัน จึงเหมาะกับการท่องเที่ยวตามธรรมชาติ เช่น การเดินป่า ชมนก ชมป่าไม้บนภูเขา ซึ่งบ้านภูเป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นโฮมสเตย์ประเภทสัมผัสวิถีชีวิตที่ได้รับมาตรฐานโฮมสเตย์ปี 2549 และปี 2553 มีกิจกรรมที่น่าสนใจ คือ การศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนชาวผู้ไท การจัดแสดงลานวัฒนธรรม และการใช้แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงเพื่อดึงดูดความสนใจ เช่น วนอุทยานแห่งชาติน้ำตกตาดสูง ซึ่งอยู่หลังวัดโคกโก่ง เป็นต้น

5. ด้านผลิตภัณฑ์ ชาวผู้ไทบ้านโคกโก่งมีการส่งสมภูมิปัญญาของชุมชนผ่านการประดิษฐ์ตกแต่งสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ขึ้น โดยที่ชุมชนได้เริ่มทำการผลิตขึ้นจากการใช้วัตถุดิบหรือวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นผลิตหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ผลิตภัณฑ์จากผ้า โดยเฉพาะผ้าฝ้าย เสื้อผ้าสำเร็จรูปในแบบชุดผู้ไท ของที่ระลึกต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งในหมู่บ้านโคกโก่งมีกลุ่มพัฒนาอาชีพด้านผลิตภัณฑ์ ซึ่งปัจจุบันมีตราสินค้าผลิตภัณฑ์ของกลุ่มตนเองในชื่อของ “ภูนก” ซึ่งมีร้านจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มภายในบริเวณวัดโคกโก่ง สถานที่ต้อนรับนักท่องเที่ยวอีกด้วย

6. การประชาสัมพันธ์ หมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์บ้านโคกโก่ง มีโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการศึกษาดูงานด้านการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ในทุกรูปแบบ เช่น ออกอากาศทางช่องโทรทัศน์ต่าง ๆ เป็นประจำ และการสมัครเข้าร่วมมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเพื่อเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของหมู่บ้าน จากนั้นได้มีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์โดยการจัดทำแผ่นพับ การพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวผ่านการส่งเข้าประกวดรางวัลต่าง ๆ ของส่วนราชการ มีการจัดทำเว็บไซต์ของหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของบ้านโคกโก่งไปอีกด้วย

ภาพที่ 4.3 : แสดงแผ่นประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านโคกโก่ง

7. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับโครงสร้างพื้นฐานของบ้านโคก โกงมีถนนลาดยางสภาพดีติดจากแยกบ้านนาไคร้เข้าไปยังหมู่บ้านโคกโกง และภายในหมู่บ้านมีถนนคอนกรีต ตามตรอก ซอก ซอยต่าง ๆ ทำให้ทัศนียภาพภายในหมู่บ้านมีความเรียบร้อย นักท่องเที่ยวสามารถปั่นจักรยาน หรือเดินทัศนศึกษาชมหมู่บ้านได้อย่างสะดวก นอกจากนี้ภายในหมู่บ้านมีระบบประปาหมู่บ้านที่มีน้ำใช้อุปโภค ตลอดทั้งปี ส่วนระบบไฟฟ้าใช้ไฟฟ้าที่ได้รับการกระจายระบบกระแสไฟจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ซึ่งไม่มี ปัญหาเรื่องไฟตก หรือไฟดับ และภายในหมู่บ้านมีการรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้านใช้ระบบคณะกรรมการ หมู่บ้านโดยมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบและสอดส่องบุคคลภายนอกที่เข้ามาในหมู่บ้านทั้งกลางวันและกลางคืน นอกจากนี้ในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาพักเป็นจำนวนมากก็จะขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่อาสาสมัครป้องกัน ภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) สำหรับดูแลความปลอดภัยตลอด 24 ชั่วโมง และหากมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ภายในชุมชนคณะกรรมการหมู่บ้านโฮมสเตย์จะมีการประสานไปยังสถานีตำรวจภูธรภูผินารายณ์ ซึ่งมีอำนาจ รับผิดชอบรักษาความสงบเรียบร้อยภายในพื้นที่ให้ช่วยเข้ามาสอดส่องดูแลและตรวจตราความเรียบร้อย

2. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านภู ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

2.1 สภาพทั่วไปของชุมชน

บ้านภู ตั้งอยู่บนเนินเขาเตี้ย ๆ รายล้อมด้วยภูเขาสูงต่าง ๆ พื้นที่ระหว่างหมู่บ้านกับภูเขาคือที่ราบลุ่ม เจริญเหมาะแก่การเพาะปลูก ทำไร่ ทำนา มีลำห้วยที่เป็นต้นน้ำเพื่อการเกษตร บ้านภูตั้งอยู่ห่างจากตัว จังหวัดมุกดาหารระยะทาง 57 กิโลเมตร ห่างจากตัวอำเภอหนองสูง 7 กิโลเมตร มีเส้นทางไปยังตัวจังหวัด มุกดาหารได้ 2 เส้นทาง คือ จากถนนหลวงแผ่นดินหมายเลข 2370 เข้าสู่ถนนหลวงแผ่นดินหมายเลข 212 (ขยางกูร) และถนนหลวงแผ่นดินหมายเลข 2370 เข้าสู่ถนนหลวงแผ่นดินหมายเลข 2042 (มุกดาหาร – ภูผินารายณ์) เป็นถนนลาดยางตลอดเส้นทาง

บ้านภู หมู่ที่ 1 และ 2 ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหารเป็นชุมชนชาวผู้ไทที่จัดเป็น หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแห่งแรกของจังหวัดมุกดาหาร มีการนำเที่ยวแบบผสมผสานกันระหว่างการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติ มีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวในหมู่บ้านและมีสินค้าพื้นเมืองจำหน่ายขึ้นชื่อ ได้แก่ ผ้าไหม ผ้าฝ้าย และเครื่องจักสานจากไม้ไผ่ เป็นต้น ซึ่งชุมชนท่องเที่ยววัฒนธรรมผู้ไทบ้านภู มีอาณาเขต ติดต่อกับที่อื่น ๆ ดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับ ภูจ้อก้อบ้านป่าเม็ก ตำบลหนองสูง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ทิศใต้ ติดต่อกับ บ้านเป้า หมู่ 3 และหมู่ 5 ตำบลหนองสูง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ทิศตะวันออก ติดต่อกับภูถ้ำเม่น ภูผาแดง บ้านนาหนองแคน ตำบลหนองสูง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร และทิศ ตะวันตก ติดต่อกับภูหินเหล็กไฟ ภูผาขาว บ้านหนองแซ่ หนองคำ ตำบลบึงงาม อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพที่ 4.4 : จุดถ่ายภาพสำหรับนักท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวบ้านภู

สำหรับประวัติความเป็นมาของชาวผู้ไทบ้านภู บรรพบุรุษได้ทำการอพยพมาจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ในแขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปัจจุบัน โดยรัชกาลที่ 3 โปรดเกล้าฯแต่งตั้งท้าวสีหนามจากเมืองคำอ้อเป็นเจ้าเมืองหนองสูงนามว่า “พระไกรสรราช” เมืองหนองสูง ครอบคลุมเขตอำเภอดงบัง อีและหนองสูง โดยเดิมขึ้นกับเมืองนครพนม เมื่อปี พ.ศ. 2387 โดยกลุ่มผู้ไทหนองสูงได้พากันเข้ามาจับจองพื้นที่ทำกินในเขตของดงบังอี่ ได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมฝั่งขวาของดงบังอี่ เรียกชื่อหมู่บ้านตอนเริ่มแรกบริเวณนั้นว่า “บ้านบังอี่” ต่อมา มีการจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นทำให้พื้นที่ทำมาหากินคับแคบ ประกอบกับที่ตั้งหมู่บ้านถูกน้ำป่าไหลหลากท่วมเป็นประจำทุกปี และหลังจากน้ำท่วมมักจะเกิดโรคระบาดตามมา เจ้าสุโสมบัตติ บรรพบุรุษแกนนำของชุมชนจึงพาพรรคพวกประมาณ 20 ครอบครัว อพยพเข้ามาทางภูจ้อก้อ และจับจองพื้นที่ทำกินในถิ่นแถบนี้ รวมทั้งพากันตั้งบ้านเรือนขึ้นอยู่ตามริมฝั่งของห้วยกระเปียน เมื่อปี พ.ศ. 2424 เรียกชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านหลุบภู” โดยได้ยกย่องให้เจ้าสุโสมบัตติ เป็นผู้นำหมู่บ้านคนแรก เนื่องจากพื้นที่ตั้งของหมู่บ้านหลุบภูเป็นที่ลุ่มตั้งบ้านเรือนอยู่ริมห้วยกระเปียนทั้งฝั่งซ้ายและขวา ทำให้ในฤดูฝนจึงมักถูกน้ำป่าไหลหลากเข้าท่วมบ่อย ๆ และมักเกิดโรคระบาดตามมาอีกเป็นระยะ ๆ ต่อมาในปี พ.ศ. 2445 จึงพากันย้ายบ้านเรือนขึ้นไปตั้งที่ภูน้อย (ซึ่งเป็นพื้นที่ตั้งของหมู่บ้านภูในปัจจุบัน) เมื่อเจ้าสุโสมบัตติ ผู้นำชุมชนถึงแก่กรรม ชาวบ้านหลุบภูได้เลือกเจ้าวรสาร (แสง) ซึ่งเป็นบุตรชายของเจ้าสุโสมบัตติ ขึ้นเป็นผู้นำชาวบ้านคนต่อมา และเมื่อทางราชการได้จัดระเบียบการปกครองประเทศขึ้น โดยมีการสำรวจพื้นที่ของหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัดต่าง ๆ เมื่อ พ.ศ. 2460 เจ้าวรสารจึงได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านคนแรกของบ้านหลุบภู ตำบลหนองสูง อำเภอมุกดาหาร จังหวัดนครพนม (สมัยนั้น) ต่อมาได้มีการตัดคำว่าหลุบออก เรียกชื่อหมู่บ้านว่าบ้าน “ภู” ขึ้น และเมื่อมีการแยกจังหวัดมุกดาหารออกจากจังหวัดนครพนม และต่อมาจัดตั้งอำเภอหนองสูงแยกออกจากอำเภอคำชะอีขึ้น หมู่บ้านภู จึงถูกจัดตั้งเป็นหมู่ที่ 1 และ 2 ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหารจนถึงปัจจุบัน (คณะกรรมการหมู่บ้านภู, 2562)

เนื่องจากที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่ที่ราบระหว่างภูเขา ประกอบด้วยทิวเขาล้อมรอบทั้ง 4 ด้าน ทำให้มีสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่สวยงาม มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งบรรพบุรุษของชาวบ้านภูได้สร้างบ้านแปงเมือง ทำการพัฒนาหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง มีการจัดทำวางผังหมู่บ้านอย่างดีเป็นตารางหมากรุกฮ็อตที่คมนาคมค่อนข้างสะดวกภายในหมู่บ้าน นับเป็นวิสัยทัศน์ที่มองการณ์ไกลของบรรพชนชาวบ้านภู ทำให้มีการปลูกสร้างบ้านเรือนอย่างเป็นระเบียบ มีความสะอาด การใช้ชีวิตของชาวบ้านภูเป็นไปด้วยความเรียบง่าย ยึดความพอเพียงในการดำเนินวิถีชีวิต คงความเป็นผู้ไทที่อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองซึ่งถือเป็นจุดเด่นของชาวบ้านภูที่นำไปสู่การสร้างศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบันขึ้น

สภาพภูมิอากาศของบ้านภูมีลักษณะสอดคล้องกันกับหมู่บ้านอื่น ๆ ในพื้นที่ภาคอีสาน ทั้งนี้สามารถแบ่งได้ 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน อยู่ในช่วงปลายเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม อุณหภูมิประมาณ 25 -40 องศาเซลเซียส ซึ่งอากาศจะร้อนถึงร้อนจัดตั้งแต่ช่วงสายจนถึงตอนกลางวัน ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนกลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม และฤดูหนาว เริ่มต้นกลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์

ภาพที่ 4.5 : แสดงสภาพภูมิประเทศของบ้านภู ตำบลบ้านเป้า อ.หนองสูง จ.มุกดาหาร

สภาพทางเศรษฐกิจ จากการรวบรวมสถิติตัวเลขทางเศรษฐกิจ พบว่า บ้านภูมีรายได้มวลรวมประมาณ 32,000,000 บาทต่อปี ประชากรส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำนา สาเหตุที่เป็นเช่นนี้สืบเนื่องจากการยึดถือหลักคำสอนของคนโบราณที่ว่า “ด้ายเข้าเต็มเล้านั่งเว้ากะคือ” จึงทำให้ชาวบ้านภูแม้ว่าจะมีอาชีพที่มีรายได้ประจำโดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับราชการก็ยังคงทำเกษตรกรรมควบคู่มาเสมอ ซึ่งจากพื้นที่ทั้งหมด 10,630 ไร่ เป็นพื้นที่เกษตรกรรมมากถึง 6,779 ไร่ ผลผลิตที่สำคัญของบ้านภู ได้แก่ ผลผลิตทางการเกษตร เช่น ข้าว ยางพารา ผลผลิตจากผ้าทอมือ เช่น ผ้าไหม เสื้อผ้าสำเร็จรูป ของที่ระลึกพื้นบ้าน ชุดผู้ไท เป็นต้น (ฝ่ายพัฒนาลูกค้าและชนบท ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.), 2560: 4)

2.2 การจัดการปกครองภายในหมู่บ้าน

บ้านภู ประกอบไปด้วย 2 หมู่ โดยหมู่ที่ 1 มีครัวเรือนทั้งสิ้น 188 หลังคาเรือน ประกอบไปด้วย ประชากร 550 คน เป็นชาย 275 คน หญิง 265 คน มีนายเผด็จศักดิ์ แสนโคตร เป็นกำนันดูแลพื้นที่ ในขณะที่ หมู่ที่ 2 มีครัวเรือนทั้งสิ้น 214 หลังคาเรือน ประกอบไปด้วยประชากร 557 คน เป็นชาย 266 คน หญิง 279 คน มีนายพัฒนา นามเหลาเป็นผู้ใหญ่บ้านดูแลพื้นที่ในหมู่ที่ 2 (เทศบาลตำบลบ้านเป้า, 2562) ซึ่งได้รับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมดังนี้

“บ้านภูเป็นหมู่บ้าน อพป. แล้วก็มีคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ เช่น ฝ่ายพัฒนา ฝ่ายสวัสดิการ ขึ้นในหมู่บ้าน อพป. แล้วก็มี ความเกี่ยวข้องกับการบริหารงานหมู่บ้านท่องเที่ยว เพราะปัจจุบัน บุคลากรที่ทำงานอยู่ก็จะเป็นชุดเก่า สวมหมวกหลายใบ สำหรับกำนันซึ่งเป็นผู้ทางการเมืองของหมู่บ้านก็ เป็นประธานกลุ่ม ประธานศูนย์เรียนรู้บ้านภู ประธานกลุ่มโอท็อปวิถีชีวิต ผมว่าการทำงานจริง ๆ ผู้นำ จะเป็นหลัก ถ้าผู้นำไม่ไป ชาวบ้านมันก็ไม่ไป เราทำหลายฝ่ายด้วย การทำงานจริง ๆ ฝ่ายนี้ก็มีอยู่ เขา ก็ต้องอิงผู้นำ เหมือนเราจะเป็นหัวให้ทุกคนอยู่แล้ว อย่างฝ่ายศาสนพิธีเขาก็มีของเขาอยู่ แต่เราก็ไป เสริมในจุดนั้น” (ผู้ใหญ่บ้านบ้านภู, 2562: สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ภายในหมู่บ้าน ได้มีกลุ่มและองค์กรชุมชนที่ขับเคลื่อนการสนับสนุน ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกในการขับเคลื่อนการบริหารงานของหมู่บ้านและการดูแลช่วยเหลือประชาชนภายในหมู่บ้านในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐหรือหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีส่วนต่าง ๆ เพื่อให้บริการประชาชนหลายกลุ่มดังต่อไปนี้ 1) กลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าไหมบ้านภู จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2530 มีสมาชิก 35 คน มีเงินทุนหมุนเวียนในกลุ่ม 313,733 บาท รายได้ของสมาชิกเฉลี่ย 3,000 – 5,000 บาท/คน/เดือน 2) กลุ่มผ้าฝ้ายลายขิด จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2530 มีสมาชิก 20 คน มีเงินทุนหมุนเวียนในกลุ่ม 115,345 บาท รายได้ของสมาชิกเฉลี่ย 1,500 – 2,000 บาท/คน/เดือน 3) กลุ่มแปรรูปผ้าฝ้ายบ้านภู จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2541 มีสมาชิก 54 คน มีเงินทุนหมุนเวียนในกลุ่ม 77,156 บาท รายได้ของสมาชิกเฉลี่ย 2,000 – 5,000 บาท/คน/เดือน 4) กลุ่มทำขนมจีน จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2544 มีสมาชิก 32 คน มีเงินทุนหมุนเวียนในกลุ่ม 106,800 บาท รายได้ของสมาชิกเฉลี่ย 2,000 – 5,000 บาท/คน/เดือน 5) กลุ่มเลี้ยงโคขุน จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2547 มีสมาชิก 20 คน มีเงินทุนหมุนเวียนในกลุ่ม 11,500 บาท รายได้ของสมาชิกเฉลี่ย 8,000 – 10,000 บาท/คน/เดือน (คณะกรรมการหมู่บ้านภู, 2562)

ในขณะที่การดำเนินงานด้านกลุ่มออมทรัพย์ที่มีอยู่ในหมู่บ้านบ้านภู ประกอบไปด้วย 1) กลุ่มธนาคารหมู่บ้านศิรินครบ้านภู มีสมาชิก 722 คน มีเงินทุนรวม 4,611,588 บาท 2) กลุ่มกองทุนหมู่บ้านภู หมู่ที่ 1 มีสมาชิก 154 คน มีเงินทุนรวม จำนวน 1,100,000 บาท 3) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต มีสมาชิก 162 คน มีเงินทุนรวม 2,724,915 บาท 4) กลุ่มกองทุนหมู่บ้านภู หมู่ที่ 2 มีสมาชิก 150 คน มีเงินทุนรวม 1,100,000 บาท 5) กลุ่มกองทุนโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) มีสมาชิก 56 คน มีเงินทุนรวม 280,000 บาท (ฝ่ายพัฒนาลูกค้าและชนบท ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.), 2560). ซึ่งได้รับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประกอบดังนี้

“การบริหารกลุ่มในบ้านภูม้นมีหลายกลุ่ม กลุ่มผ้าไหมค่อนข้างจะเป็นโอท็อปของจังหวัดมุกดาหาร ลายนกยูงสีน้ำเงิน ลายแก้วมุกดาที่เป็นลายจังหวัดก็ออกจากกลุ่มนี้ ถือว่าแข็งแรง แต่เรื่องระบบบัญชีระบบอะไรผมก็ไม่มั่นใจอะไรเท่าไร แต่ก็อย่างที่ผมว่าแหละเน้นความซื่อสัตย์ต่อกัน ถ้าทำบัญชีกลุ่มกันก็ทำแบบผู้เฒ่าแต่ก่อน บัญชีทางมหาที่เขาเรียก คือเขียนไว้เรื่อย ๆ ต่อมามีกลุ่มขนมจีน” (แกนนำชุมชนบ้านภูรายหนึ่ง, 2562: สัมภาษณ์)

2.3 การบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน

ชุมชนท่องเที่ยวบ้านภู มีพัฒนาการมาจากการเป็นหมู่บ้านชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงระดับเขตตรวจราชการของกระทรวงมหาดไทย เมื่อปี 2549 ซึ่งกรมการพัฒนาชุมชน ได้ส่งเสริมให้หมู่บ้านชุมชนได้น้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการพัฒนาหมู่บ้าน รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับหมู่บ้านให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นด้วยตัวชี้วัดที่เรียกว่า 6X2 โดยให้อำเภอกัดเลือกหมู่บ้านที่มีความพร้อมเป็นหมู่บ้านต้นแบบของอำเภอ ที่สามารถบูรณาการงาน คน งบประมาณ จากทุกหน่วยงานเข้าไปดำเนินการในพื้นที่เพื่อทำให้เกิดศักยภาพในการพัฒนาเชิงพื้นที่ขึ้น ซึ่งอำเภอหนองสูง ได้คัดเลือกหมู่บ้านภู หมู่ที่ 1 และ 2 ตำบลบ้านเป้า ในการพัฒนาเป็นหมู่บ้านต้นแบบจนได้รับการคัดเลือกเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของจังหวัดมุกดาหารและเป็นแหล่งที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ในฐานะพื้นที่การศึกษาดูงานของหมู่บ้านอื่น ๆ ในอำเภอหนองสูง รวมทั้งอำเภอ และจังหวัดต่าง ๆ ด้วย ทั้งนี้จากหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของจังหวัดมุกดาหาร ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนที่ 3 (จังหวัดอุบลราชธานี) ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ดูแลและสนับสนุนทางด้านวิชาการพัฒนาชุมชนในพื้นที่จังหวัดมุกดาหารด้วย ได้เลือกหมู่บ้านภู เป็นพื้นที่สำหรับการศึกษาดูงานทางด้านเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านต้นแบบในระดับเขต และจัดโครงการพัฒนาศักยภาพข้าราชการกรมพัฒนาชุมชนในโครงการ “พัฒนากรมืออาชีพ” ซึ่งในการเข้ามาศึกษาดูงานของพัฒนากรในครั้งนั้น เป็นการเข้ามาพักค้างคืนในพื้นที่หมู่บ้าน ทำให้คณะกรรมการหมู่บ้านภู จำเป็นต้องศึกษาหาวิธีการและแนวทางการให้การต้อนรับคณะศึกษาดูงาน ซึ่งได้แนวทางในการต้อนรับคณะเข้ามาศึกษาดูงานโดยนำเอาวิธีการต้อนรับผ้าป่าแบบดั้งเดิมของชาวผู้ไทบ้านภูเข้ามาประยุกต์กับการต้อนรับนักท่องเที่ยว คือ การแต่งกายที่สวยงามแบบผู้ไท มีขบวนแห่กลองตุ้มต้อนรับอย่างสวยงามแสดงถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบดั้งเดิมของชาวผู้ไทบ้านภู ต่อมานายธีระพันธ์ แก่นจันทร์ ผู้อำนวยการศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 3 (จังหวัดอุบลราชธานี) ได้เล็งเห็นความพร้อมเพียง ความเป็นหนึ่งเดียว การมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีความเอื้ออารีต่อกันของชุมชน จึงได้แนะนำให้ นายมาย ไชยนิทย์ นายกเทศมนตรีตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี นำผู้นำชุมชนในพื้นที่ตำบลหนองปรือประมาณ 1,000 คน เข้ามาศึกษาดูงานซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการต้อนรับแขกที่เข้ามาพักในหมู่บ้านในลักษณะการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ขึ้นที่หมู่บ้านภูเป็นต้นมา และเนื่องจากหมู่บ้านภูได้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่สำหรับนำมาพัฒนาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน ตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ซึ่งมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย มานำเสนอต่อผู้มาดูงานในพื้นที่ ทำให้เกิดรายได้แก่คนในชุมชน ผู้นำชุมชนจึงมีแนวคิดในการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว โดยใช้วัฒนธรรมของหมู่บ้านเป็นจุดขาย และได้มีการไปศึกษาวิธีการดำเนินงานการท่องเที่ยวแบบ

โฮมสเตย์จากหมู่บ้านต่างๆในพื้นที่ โดยใช้งบประมาณของหมู่บ้านเท่าที่มีดำเนินการ ซึ่งได้มีการไปศึกษาดูงาน การจัดท่องเที่ยวของหมู่บ้านโคกโก่ง (หนึ่งในกรณีศึกษาครั้งนี้) ซึ่งมีลักษณะเป็นหมู่บ้านวิถีชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไท เช่นเดียวกัน แล้วนำมาปรับปรุง พัฒนาการต้อนรับคณะที่เข้ามาศึกษาดูงานคณะต่างๆให้ดียิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ต่อมาได้รับการรับเลือกให้เป็นพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยวของกรมการพัฒนาชุมชน ประจำปี 2552 เป็นต้นมา ดังการให้ข้อมูลเพิ่มเติมจากแกนนำชุมชนบ้านภูดังต่อไปนี้

“ปี 49 เริ่มมีการประกวดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของสมเด็จพระเทพฯ ก่อน แล้วพัฒนาชุมชนอยากจะทำให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวชุมชน นำเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนมาอบรม มาลอง พักดู โดยเขตอุบลราชธานีเอาเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนประมาณ 900 คนมาพัก เพื่อเป็นการสร้างกระแสการท่องเที่ยว โดยจะมาเป็นชุด ๆ ในสมัยนั้น ก็มาดูเกี่ยวกับหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่ชนะเลิศในปี 2549 เพราะว่ากระแสเศรษฐกิจพอเพียงในสมัยนั้นก็เริ่มที่จะดังขึ้นมา บ้านภูเราก็เอาอัตลักษณ์เด่น ๆ มาโชว์ ตอนปี 49 ผมก็เป็นชาวบ้านธรรมดา แต่ผมก็มาร่วมด้วยอยู่ ตอนแรกพัฒนาชุมชนเอา คณะกรรมการหมู่บ้านภูไปเที่ยว ไปดูงานที่บ้านธารปราสาท จังหวัดนครราชสีมา ไปวังน้ำเขียวไปดูงานเรื่องกลุ่มอาชีพ ค่อยมาตกลงกันว่าบ้านภูจะเอาอะไรออกมา ไปงวดหนึ่งน่าจะไปที่วังรีรีสอร์ท จังหวัดนครนายก ก็ไปเตรนเรื่องอาหาร เรื่องความสะอาด ก็เลยรู้เรื่องการท่องเที่ยวชุมชนและเริ่มรับนักท่องเที่ยวตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา” (ผู้ใหญ่บ้านบ้านภู, 2561: สัมภาษณ์)

รวมทั้งการให้ข้อมูลการสัมภาษณ์จากแกนนำชุมชนบ้านภูอีกรายดังนี้

“ในช่วง ปี 2548 เป็นการเตรียมตัวประกวดหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ตอนนั้นอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน แนะนำว่าในส่วนของอำเภอหนองสูงไม่ต้องคัดเลือก ส่งบ้านภูอย่างเดียว เพราะท่านรู้จักบ้านภู เราจึงไม่ต้องแข่งในระดับอำเภอ แข่งในระดับจังหวัดอย่างเดียว ซึ่งในการแข่งขันครั้งนั้นบ้านภูได้รางวัลชนะเลิศอันดับหนึ่ง หลังจากนั้นเราก็ได้รับเลือกให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบ 80 ชุมชนทั่วประเทศ แล้วเขาก็มอบหมายให้พัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานในการช่วยเหลือและขับเคลื่อนชุมชนต้นแบบของแต่ละจังหวัด แล้วเอาเรื่องของโอท็อปเข้ามา แต่ผมก็อยากต่อต้านอยู่ว่าแล้วศูนย์ศิลปาชีพไปไหน ซึ่งผมว่ามันเป็นการมองโอท็อปผิดรูปแบบไปหมด แม้แต่เรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง เพราะเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง มันต้องระเบิดจากภายใน ชาวบ้านต้องคิดจากกระบวนการภายในชุมชน ให้มันเกิดความคิดสร้างสรรค์คุณค่าต่าง ๆ ขึ้นมา คิดแล้วลงมือทำ แล้วให้ความสำคัญกับ รู้ รัก สามัคคี สองคำนี้ต้องไปคู่กัน ขาดคำใดคำหนึ่งไม่ได้ แล้วค่อยไปสู่ระดับ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข” (ประธานกลุ่มท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านภู, 2562: สัมภาษณ์)

ภาพที่ : 4.6 แสดงศูนย์เรียนรู้โรงเรียน OTOP จังหวัดมุกดาหาร ของกรมการพัฒนาชุมชน

จากจุดเริ่มต้นของการเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ผ่านการศึกษาดูงานจากพื้นที่ต่าง ๆ ทำให้หมู่บ้านเกิดการบูรณาการองค์ความรู้ที่ได้รับจากการดูงานผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมและประเพณีภายในหมู่บ้านของตน จนสามารถก่อตั้งกลุ่มโฮมสเตย์บ้านภูซึ่งมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นทางวัฒนธรรมได้ในที่สุด

ทั้งนี้กลุ่มโฮมสเตย์บ้านภูมีแนวทางในการบริหารจัดการสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับหมู่บ้านโคกโก่ง คือการเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคน โดยได้มีการกำหนดให้สมาชิกจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างน้อยที่สุด 1 กิจกรรม ในกระบวนการของการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ตั้งแต่การต้อนรับนักท่องเที่ยว อาหารการกิน และที่พักอาศัย การบริหารจัดการด้วยวิธีการเช่นนี้นอกจากจะส่งผลทางตรงซึ่งทำให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้ทุกขั้นตอนแล้ว ยังส่งผลทางอ้อมต่อกลุ่มโฮมสเตย์บ้านภูในเรื่องของการยอมรับกฎ กติกาต่าง ๆ ที่ได้ออกร่วมกัน การยอมรับดังกล่าวนี้นำมาซึ่งการพัฒนาต่อยอดกลายเป็นระเบียบข้อบังคับที่มีลักษณะเป็นลายลักษณ์อักษรในที่สุดดังการให้ข้อมูลของแกนนำชุมชนรายหนึ่งดังต่อไปนี้

“การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว มีการจัดตั้งเป็นฝ่าย ๆ แต่พอเอาเข้าจริงก็เอาแต่ละคน ๆ ไปจัดการในเรื่องนั้น ๆ เอาคนที่เคยทำ ที่มีประสบการณ์แค่นั้น อาศัยแต่ความซื่อสัตย์ต่อกัน คนบ้านเดียวกันที่ไว้น้ำใจกัน แต่ก็ยังมีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกันบ้างเป็นธรรมดา” (แกนนำชุมชนท่องเที่ยวบ้านภูรายหนึ่ง, 2562: สัมภาษณ์)

สำหรับการบริหารจัดการในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวแต่ละครั้ง แนวทางต่าง ๆ ยังคงมีพื้นฐานมาจากหมู่บ้านโคกโก่ง เนื่องจากหมู่บ้านโคกโก่งเป็นพื้นที่การศึกษาที่ทางกลุ่มโฮมสเตย์ได้ศึกษาดูงาน โดยกระบวนการต่าง ๆ มีลักษณะที่สอดคล้องกัน คือ สมาชิกที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมการท่องเที่ยวทุกคนจะมีรหัสของตนเอง เมื่อแต่ละคนได้ทำหน้าที่หรือเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนที่

เกิดขึ้นในส่วนต่าง ๆ แล้ว หลังจากนำรายได้จากโฮมสเตย์หักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ แล้ว จึงจะมีการนำเงินมาแบ่งปันกันเป็นคราว ๆ ไป สมมติว่ามีนักท่องเที่ยว 100 คน อัตราค่าบริการท่องเที่ยวพร้อมพักโฮมสเตย์คนละ 500 บาท รวมเป็นเงินรายได้ที่จะเข้ามาในชุมชนครั้งนี้ 50,000 บาท เมื่อหักค่าที่พักโฮมสเตย์ให้กับเจ้าของบ้านพักแต่ละหลังซึ่งคิดไว้ในราคาคนละ 200 บาท/คน รวมเป็นเงินค่าบ้านพักโฮมสเตย์ 20,000 บาท ก็จะเหลือเงินที่จะต้องนำมาบริหารและจัดการสำหรับค่าใช้จ่ายส่วนต่าง ๆ เช่น ค่าอาหาร ค่าเดินทาง ค่าทำกิจกรรม และอื่น ๆ หลักจากหักค่าใช้จ่ายทั้งหมดแล้ว เหลือเป็นเงินสุทธิจำนวนเท่าไรคณะกรรมการก็จะนำมาจัดแบ่งให้กับผู้ที่เข้าร่วมดำเนินการในส่วนต่าง ๆ ตามสัดส่วนได้เรียงกันครบทุกคน

สำหรับอัตราค่าบริการในการจัดบริการท่องเที่ยวชุมชนบ้านภูได้กำหนดไว้ดังนี้

1.รายละเอียดเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว

- 1) อาหารเที่ยง คณะนักท่องเที่ยว 100 บาท/คน
- 2) อาหารว่าง ขนมพื้นบ้าน + กาแฟ โอวัลติน น้ำชาวล้างงอก 25 บาท/คน
- 3) ค่าบรรยายฐานในแหล่งเรียนรู้ชุมชน ฐานละ 500 บาท/คน

2. รายละเอียดเกี่ยวกับค่าที่พักในชุมชน

- 1) มาเดี่ยวพักโฮมสเตย์ พัก 1 คืน อาหาร 3 มื้อ อาหารว่าง กาแฟ โอวัลติน ราคา 300 บาท/คน
- 2) มาพักเป็นคณะ 50 คนขึ้นไป พักโฮมสเตย์ 1 คืน กินข้าวพาล้าง ชมกิจกรรมทุกกิจกรรม 500 บาท/คน
- 3) มาพักเป็นคณะ 50 คนขึ้นไป ไม่พักโฮมสเตย์ กินข้าวพาล้าง และชมกิจกรรมเหมือนโฮมสเตย์ 400 บาท/คน
- 4) มาพักเป็นคณะ 50 คนขึ้นไป ไม่พักโฮมสเตย์ ทานข้าวเที่ยง ราคา 100 บาท/คน

สำหรับบ้านพักโฮมสเตย์ของบ้านภูมี 35 หลังคาเรือน รองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณคณะละ 80 คน โดยคิดค่าบริการบ้านพักหลังละ 100 บาท/คน หลังหนึ่งรับได้ 2 คน ราคาค่าบริการอาหาร 200 บาท/คน/วัน รวมแล้ว 300 บาท/คน ถ้านักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นกลุ่ม เป็นคณะทางโฮมสเตย์จะคิดบริการในราคาเหมาจ่ายต่อหัวตลอดทั้งทริป โดยคิดค่าบริการดังนี้ ค่าอาหารเช้า - เย็น ค่าบริการการแสดงกิจกรรม การต้อนรับ และค่าที่พักในราคา 500 บาท/คน/คืน ซึ่งได้รับข้อมูลเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนดังนี้

“เงินส่วนใหญ่ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนมาจากหน่วยงานภาครัฐ สำหรับการท่องเที่ยวแล้ว รายได้ไม่ค่อยเท่าไรนะ ถ้าสมมติเขาเข้ามาทานข้าวเที่ยง ๆ หัวละ 100 บาท สมมติมา 40 คนก็ได้ 4000 บาทก็จัดเป็นค่าอาหารสัก 2000 – 2500 บาท เหลือให้ในกลุ่มบริหารสัก 1500 บาท เมื่อจัดสรรให้ชาวบ้านแต่ละหัวที่มาต้อนรับบางที่ได้คนละ 5 บาทก็ยังมี ยิ่งวันเสาร์ อาทิตย์ เด็กนักเรียนก็มาอย่างต่อเนื่องนับเป็นหัวหมด ก็ถือว่าเป็นการช่วยการท่องเที่ยว ” (ผู้ใหญ่บ้านบ้านภู 2561: สัมภาษณ์)

จากกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแล้ว ชุมชนบ้านภูได้มีการยกระดับการพัฒนา ศักยภาพของชุมชนให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็งในการพึ่งพาตนเอง การ เรียนรู้ในการพึ่งพากันและกันและเรียนรู้ที่จะเชื่อมโยงเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อประสานพลังนับได้ว่าประสบ ความสำเร็จในระดับหนึ่ง ซึ่งยังคงมีอีกหลากหลายมิติ หลายด้านที่ต้องนำความสำเร็จที่ผ่านมาเป็นรากฐานใน การพัฒนาต่อยอดให้เกิดความยั่งยืนต่อไป นอกจากนี้จำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาการบ่มเพาะอุดมการณ์ให้คน รุ่นใหม่ร่วมสืบสานในการขับเคลื่อนไปข้างหน้า และอาศัยปัจจัยสนับสนุนต่าง ๆ ที่ จะทำให้องค์กรชุมชนที่ จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไปสู่การสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

1) มีแกนนำชุมชนที่ดี ทั้งแกนนำโดยธรรมชาติ อย่างอาจารย์ถวัลย์ ผิวขำ ประธานกลุ่มโฮมสเตย์บ้านภู และผู้นำโดยตำแหน่งทางการอย่างนายเผด็จศักดิ์ แสนโคตร กำนันตำบลบ้านเป้า ที่มีความเสียสละ มีความรู้ ความเข้าใจ ความมุ่งมั่นต่อการพัฒนา เปิดใจรับการเรียนรู้ มีความพร้อมที่จะพัฒนาชุมชนของตนเอง มี วิสัยทัศน์ คิดนอกกรอบ สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อขยายผลการพัฒนาออกไปอย่างต่อเนื่องได้

2) มีผู้สนับสนุนที่ดี เนื่องจากชาวผู้ไทบ้านภูต่างถือเป็นตัวกุญแจสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนา ศักยภาพของชุมชนที่มีอยู่ในส่วนต่าง ๆ ให้นำไปสู่การสร้างสรรคกิจกรรมการพัฒนาของชุมชนท้องถิ่นและการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านภู ซึ่งต้องอาศัยหลักการมีส่วนร่วม การยินดีร่วมไปในทิศทางเดียวกับผู้นำ ชุมชนที่เป็นแกนนำสำคัญในการวางแผนและขับเคลื่อนทิศทางการพัฒนาและยกระดับศักยภาพของการ ท่องเที่ยวชุมชนบ้านภูให้ไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งจะทำให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนเชื่อมโยงพึ่งพากันและกัน ไปสู่ความสำเร็จร่วมกันของชาวบ้านภู

3) ทุนชุมชน ได้แก่ ทุนทางภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นความรู้ที่สืบทอดกันมา และนำความรู้สมัยใหม่มา ผสมผสานต่อยอดกันไป เช่น การทอผ้าพื้นเมือง ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ บริบทพื้นที่ที่ล้อมรอบด้วยภูเขา มี ลำห้วยไหลผ่าน มีทรัพยากรป่าไม้ มีพืชพันธุ์ธรรมาชาติค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ มีการนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิด ประโยชน์ เช่น การนำสมุนไพรจากธรรมชาติมาแปรรูปหรือมาปลูกไว้ในสวนบริเวณบ้านเพื่อการเรียนรู้และใช้ ประโยชน์จริง เป็นการอนุรักษ์ฟื้นฟูไปด้วยกัน และมีการส่งเสริมและขยายผลไปสู่ชาวบ้านและชุมชนข้างเคียง ด้วย

4) เครือข่ายชุมชนเป็นเรื่องสำคัญต่อการพัฒนา นอกจากจะมีเครือข่ายภายในชุมชนที่เชื่อมโยงกลุ่ม ต่าง ๆ ให้เกิดความสัมพันธ์ภายในระหว่างกันแล้ว ยังมีเครือข่ายระหว่างชุมชนในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด กลุ่มจังหวัด และกลุ่มเครือข่ายที่มีประเด็นความสนใจร่วมกัน เช่น การพัฒนาชุมชนบนฐานของหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้เพราะ หมู่บ้านภูมีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์ (ธ.ก.ส.) ทำให้บ้านภูควรใช้ศักยภาพของตนในการเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้ เปิดให้คนเข้ามาศึกษาดู งาน สามารถนำความรู้หรือสิ่งที่พบเห็นไปพัฒนาต่อยอดกิจกรรมของชุมชนตนเองและรายได้เข้าสู่ชุมชนได้อีก ทางหนึ่ง

5) องค์กรภาครัฐและภาคอื่น บ้านภูสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองขึ้นมาได้โดยอาศัยหน่วยงาน ภาครัฐและภาคต่าง ๆ เข้ามาส่งเสริมและสนับสนุน นำความรู้ทางด้านเทคนิค วิธีการ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์

เพื่อต่อยอดพัฒนาผลิตภัณฑ์และสร้างสรรค์กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน หรือเป็นพื้นที่นำร่องในการพัฒนาและยกระดับนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้เกิดมูลค่าเพิ่มต่อการกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจเชิงวัฒนธรรม และส่งเสริมความหลากหลายเชิงภูมินิเวศของชุมชนให้นำไปสู่การต่อยอดและพัฒนาบนฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชน

6) การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ การมีแผนแม่บทชุมชน มีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการของแต่ละกลุ่ม ร่วมกันวางกฎระเบียบ แนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน การประชุมวางแผน แก้ไขปัญหา และการประเมินผลการดำเนินงานของการจัดกิจกรรมของบ้านภูที่ต่อเนื่อง

7) การมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นสิ่งที่แกนนำชุมชนทุกคนได้ยึดปฏิบัติกันอย่างเข้มแข็งเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างโปร่งใส ซื่อสัตย์ ยุติธรรม สร้างความเชื่อมั่น ศรัทธาต่อผู้ที่เกี่ยวข้องฝ่ายต่าง ๆ ในการเข้ามาร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนของหมู่บ้านภู

2.4 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่

ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทบ้านภู ตั้งอยู่ในพื้นที่บริการของเทศบาลตำบลบ้านเป้า ซึ่งสำนักงานตั้งอยู่ทางใต้ของอำเภอหนองสูง ห่างจากที่ว่าการอำเภอหนองสูงประมาณ 10 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากจังหวัดมุกดาหาร ประมาณ 56 กิโลเมตร ใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2370 (หนองสูง - นิคมคำสร้อย) เดินทางมายังสำนักงานเทศบาลตำบลบ้านเป้าได้อย่างสะดวก

เขตบริการของเทศบาลตำบลบ้านเป่ามีเนื้อที่โดยประมาณ 38 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 23,750 ไร่ มีลักษณะทางกายภาพส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงและราบเชิงเขา มีพื้นที่ป่าไม้และภูเขามากถึงร้อยละ 55.73 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยมีภูเขาล้อมรอบ เช่น ภูผาขาว ภูผาแดง ภูจ้อก้อ เป็นต้น ซึ่งลักษณะป่าเป็นป่าเบญจพรรณยังอยู่ในสภาพสมบูรณ์ และในป่าไม้ยังมีพืชสมุนไพรหลากหลายชนิด สัตว์ป่าอาศัยอยู่อย่างชุกชุม ซึ่งพื้นที่ของเขตเทศบาลตำบลบ้านเป่าติดต่อกับพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับเขตเทศบาลตำบลโนนยาง และเทศบาลตำบลหนองสูง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ทิศใต้ ติดต่อกับ เทศบาลตำบลหนองสูงได้ อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร และองค์การบริหารส่วนตำบลผาน้ำย้อย อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ทิศตะวันออก ติดต่อกับเทศบาลตำบลหนองสูงและองค์การบริหารส่วนตำบลหนองสูงได้ อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร และทิศตะวันตกติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลผาน้ำย้อย อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

เทศบาลตำบลบ้านเป้าได้กำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กรไว้ดังนี้ “เทศบาลโปร่งใส คุณธรรมนำใจ ใส่ใจสุขภาพ ส่งเสริมการศึกษา พัฒนาคุณภาพชีวิต” และเมื่อพิจารณาไปยังนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่นจะพบว่าเทศบาลได้กำหนดนโยบายเร่งด่วน ไว้ดังนี้ “ปรับปรุงและพัฒนา กำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล แก้ไขปัญหาการว่างงาน และถนนเพื่อการเกษตร” และเมื่อพิจารณาเกี่ยวกับนโยบายด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้วพบว่าไม่ได้มีการระบุไว้ชัดเจนแต่สามารถเทียบเคียงได้จากนโยบายด้านต่างๆ ดังนี้ (สำนักงานเทศบาลตำบลบ้านเป้า, 2562: ออนไลน์)

1) นโยบายด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ประกอบด้วย 1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะให้มีเป็นศูนย์เรียนรู้และแหล่งสืบค้นที่หลากหลาย 2. ส่งเสริมสนับสนุนโครงการพาลูกจุฬาลานเข้าวัด เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของเยาวชนอย่างต่อเนื่อง 3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนมีคุณธรรมตามหลักศาสนา และ 4. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนมีทักษะในการเล่นดนตรีพื้นเมือง

2) นโยบายด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 1. ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาอาชีพและการเกิดรายได้ของประชาชน 2. สนับสนุนให้มีแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพในชุมชน 3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการฝึกพัฒนาฝีมือแรงงาน และ 4. ส่งเสริมและสนับสนุนทุกกลุ่มอาชีพในตำบล

3) นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 1. ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนร่วมมือกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ชุมชนน่าอยู่ 2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างมีระบบ 3. ส่งเสริมให้มีการรักษาความสะอาดของถนน คลองและที่สาธารณะอย่างต่อเนื่อง และ 4. อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมให้ปลูกป่าชุมชน

ภายในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลบ้านเป้า ได้แบ่งบุคลากรออกเป็น 3 ฝ่าย ฝ่ายบริหาร ประกอบด้วย นายกเทศมนตรีคือ นายชูวิทย์ กุมารสิทธิ์ รองนายกเทศมนตรีอีก 2 คน เลขานุการนายกเทศมนตรี 1 คนและที่ปรึกษานายกเทศมนตรี 1 คน ฝ่ายสภาเทศบาล ประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาล 12 คน มีนายวิฑูรย์ อาจิชัย เป็นประธานสภา และฝ่ายพนักงานเทศบาล แบ่งส่วนราชการออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ สำนักปลัดเทศบาล กองคลัง และกองช่าง มีปลัดเทศบาลเป็นหัวหน้าสูงสุดฝ่ายพนักงานเทศบาล ซึ่งได้รับข้อมูลเพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่เทศบาลรายหนึ่งดังนี้

“เทศบาลไม่มีบุคลากรที่รับผิดชอบการท่องเที่ยวชุมชนโดยตรง ของเราใช้นักวิชาการเกษตรเป็นผู้ดูแลงานด้านการท่องเที่ยวชุมชน คอยประสานกับกลุ่มโฮมสเตย์เวลาพวกเขาขอความร่วมมืออะไรเข้ามา ซึ่งเรามองว่ากลุ่มโฮมสเตย์บ้านภูเขาสถาสามารถขับเคลื่อนได้ด้วยตัวเองอยู่แล้ว เราจึงเพียงทำหน้าที่สนับสนุนในสิ่งที่เขาร้องขอความช่วยเหลือเข้ามา และแจ้งผู้บริหารเวลาที่ผู้หลักผู้ใหญ่เข้ามาในร่วมกิจกรรมของชุมชนบ้านภู ทางผู้บริหารท้องถิ่นก็จะไปร่วมตลอด” (เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลบ้านเป้ารายหนึ่ง, 2562: สัมภาษณ์)

รวมทั้งจากข้อมูลของแกนนำชุมชนรายหนึ่งดังต่อไปนี้

“ในส่วนของท้องถิ่น บ้านภูก็มี มี สท (สมาชิกสภาเทศบาล) อยู่ 2 คน เทศบาลก็มีการนำงบประมาณมาเสริมการบริการท่องเที่ยวเล็ก ๆ น้อย ๆ ของชาวบ้าน ในส่วนอันนี้ขาด ก็ประสานผ่านสมาชิกสภาเทศบาลขอไปยังองค์กรปกครองท้องถิ่น อย่างล่าสุด ซึ่งสำหรับลำงานไม่มีก็ของบจากท้องถิ่น เป็นงบสำหรับการหนุนเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว” (แกนนำชุมชนท่องเที่ยวบ้านภู, 2562: สัมภาษณ์)

2.5 ปัจจัยการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จากการสัมภาษณ์และการจัดสนทนากลุ่มในพื้นที่ ทำให้ทราบประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวในกรณีศึกษาดังนี้

1. ด้านที่พักอาศัย

เนื่องจากหมู่บ้านอยู่บนเนินเขาเตี้ย ๆ ล้อมรอบด้วยภูเขาสูงต่าง ๆ ในอดีตภูเขาเหล่านี้เต็มไปด้วยป่าไม้พืชพรรณธรรมชาติและสัตว์ป่านานาชนิด แต่ในปัจจุบันได้ลดน้อยลง เนื่องจากการขยายตัวของประชากรในชุมชนทำให้ความต้องการที่ทำกินเพิ่มมากขึ้น ระหว่างหมู่บ้านกับภูเขาเป็นที่ราบลุ่มเชิงเขาเหมาะแก่การเพาะปลูก ทำไร่ ทำนา มีลำห้วยที่เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การตั้งบ้านเรือนมีลักษณะมั่นคงถาวร มีการปรับให้เหมาะสมกับสภาพอากาศ แต่บ้านยังคงเป็นหลังคาทรงสูง ใช้กระเบื้อง สังกะสี ใต้ถุนสูง เพราะใช้เป็นที่ทอดผ้า สีข้าวหรือทำงานหัตถกรรมจักสานและเก็บวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับการเกษตร เช่น รถไถนา จอบ คราด ไถ ส่วนภายในเรือนส่วนใหญ่จะมี 2 ห้องนอน มีช่องหน้าต่าง มีระเบียงด้านหลัง สำหรับตั้งเตาไฟเพื่อทำครัว บางเรือนใช้ใต้ถุนประกอบอาหารแทน

บ้านภูมิการคัดเลือกบ้านที่จะให้นักท่องเที่ยวเข้ามาพักที่มีความพร้อมในเรื่องห้องนอน ห้องน้ำ ห้องสุขา และสมาชิกในครอบครัวมีจำนวนน้อย ไม่มีเด็กเล็ก (ทารกแรกเกิด) คนป่วยอยู่ในครอบครัว มีความปลอดภัยในเรื่องทรัพย์สิน ลักษณะของบ้านมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก และไม่มียุงกัด ห้องแต่ละห้องมีลมผ่านได้ทุกจุด เช่น ห้องนอน ห้องรับแขก ห้องครัว และห้องน้ำ หลังคาเป็นหลังคามุงด้วยกระเบื้อง สังกะสี จากการคัดเลือกบ้านที่อยู่ในลักษณะดังกล่าวได้ทั้งหมด 35 หลัง รับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 80 คน

บ้านภูมิการจัดที่นอนให้นักท่องเที่ยวโดยให้นักท่องเที่ยวมีที่นอนที่สบาย เช่น มีฟูก ผ้าห่ม มุ้ง เตียนนอน มีห้องอาบน้ำ และส้วมที่สะอาด มีสบู่ ยาสิฟอน แปรงสีฟัน ผ้าเช็ดตัว สำรองไว้ให้นักท่องเที่ยวในกรณีที่นักท่องเที่ยวไม่ได้นำติดตัวมา มีการเปลี่ยนผ้าปูที่นอน ปลอกหมอน ผ้าห่มใหม่ทุกครั้งที่มีนักท่องเที่ยวมาพัก ในห้องน้ำมีที่แขวนผ้าและราวตากผ้า มีประตูห้องน้ำที่มีกลอนปิด - เปิดอยู่ในสภาพดี มีแสงไฟสว่างพอเพียง ฝาห้องน้ำ ห้องสุขามีความมิดชิดไม่มีรู บริเวณบ้านมีการปลูกดอกไม้ประดับ รวมทั้งกระถางปาล์ม ผักสวนครัวต่างๆ ไว้

2. ด้านอาหาร

ชาวบ้านมีวิถีชีวิตอยู่กับธรรมชาติหาอยู่หากินตามไร่ตามนา ตามป่าตามภูเขา อาหารของชาวบ้านจึงเป็นอาหารที่หาได้จากธรรมชาติ อาหารตามฤดูกาล อาหารตามท้องถิ่น เช่น อ่อมหอย อ่อมเห็ด อ่อมปลา ปั่นเห็ด ปั่นปู ปั่นปลา แกงผัก น้ำพริก แจ่วผู้ไท ผักลวก แกงหน่อไม้ แกงกะบั้ง แกงหน่ออ้อย แกงผักหวาน แกงหวาย แกงหน่อเลา เป็นต้น นับว่าอาหารของชาวผู้ไทบ้านภูจะขึ้นอยู่กับธรรมชาติและฤดูกาล ซึ่งในแต่ละวันชาวผู้ไทบ้านภูจะนิยมไปหาอาหารบนภูเขา หรือทุ่งนาเพื่อนำมาดำรงชีวิตในชุมชน

ภาพที่ 4.7: ลักษณะอาหารและการจัดสำหรับอาหารของชุมชนท่องเที่ยวบ้านภู

สำหรับการปรุงอาหารของชาวผู้ไทบ้านภู จะพิถีพิถันในเรื่องขั้นตอนในการปรุงอาหารต้องสะอาด และ ถูกหลักโภชนาการ ชนิดของอาหารจะเป็นอาหารพื้นบ้านโดยเน้นความสะอาดและเป็นพืชผักปลอดสารพิษ เช่น ผักนึ่ง ผักต้ม น้ำพริกแจ่วซอมน้ำพริก แกงหน่อกล้วย แกงผักหวาน แกงไก่ใส่ผัก แกงกะบั้ง แกงหน่ออ้อย เป็นต้น รสชาติของอาหารจะไม่จัดเกินไปพอดีกับความต้องการของผู้เข้ามาพัก หรือนักท่องเที่ยวที่เป็นต่าง ภูมิภาค หรือต่างประเทศ ก็จะมีการสอบถามเกี่ยวกับความต้องการของอาหารตามความเหมาะสมและรสชาติ ก่อนปรุงอาหารสำหรับจัดต้อนรับ ส่วนภาชนะในการปรุงอาหารทุกชนิด เช่น หม้อ จาน ชาม ถ้วย ต้องสะอาด และต้องมีช้อนกลางสำหรับตักอาหารทุกครั้ง ก่อนที่จะนำภาชนะมาใช้จะต้องล้างด้วยน้ำยาล้างจานโดยเฉพาะ ล้างด้วยน้ำสะอาดทุกครั้ง ห้ามไม่ให้ใช้ผงซักฟอกโดยเด็ดขาด หลังจากล้างแล้วก็คว่ำภาชนะไว้ให้แห้งก่อนเก็บ สำหรับแก้วน้ำดื่มต้องใสสะอาด ไม่มีกลิ่นเหม็นคาวและแยกล้างต่างหาก

3.ด้านวัฒนธรรม

บ้านภูเป็นหมู่บ้านผู้ไทที่มีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง โดยการสืบทอดมาจากภูมิปัญญาของ บรรพบุรุษ การแต่งกายด้วยชุดผู้ไทจะแต่งในโอกาสสำคัญ และมีเอกลักษณ์ที่เป็นภาษาพูด ได้แก่ การใช้ภาษา ผู้ไท มีประเพณีของชุมชนตามฮีต 12 คอง 12 ของชาวไทอีสาน โดยเฉพาะบุญมหาชาติจะจัดอย่างยิ่งใหญ่กว่า ประเพณีอื่น ๆ นอกจากนี้ชาวผู้ไทบ้านภูยังมีพิธีกรรมที่น่าสนใจ เช่น การเหยา การรำผีฟ้า การจ่ายผญา ซึ่ง ยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ เช่น การทอผ้าฝ้าย ผ้าไหม การ สานเครื่องใช้ในครัวเรือน สิ่งประดิษฐ์ที่ได้จากธรรมชาติ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในหมู่บ้านเป็นจำนวน มาก จะมีการจัดพิธีต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยการทำพิธีบายศรีสู่ขวัญและผูกผ้าย้อมมือเพื่อรับขวัญแก่นักท่องเที่ยว

4. ด้านแหล่งท่องเที่ยว

เนื่องจากหมู่บ้านภูมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงภูเขา มีภูเขาล้อมรอบ ประกอบด้วย ภูเขาขาว และภูเขาแดง ทำให้ลักษณะทางภูมิณีเวศของหมู่บ้านจึงเอื้อต่อการให้เป็นหมู่บ้านมีทัศนียภาพที่สวยงาม โดยเฉพาะช่วงพระอาทิตย์ขึ้นและตกในแต่ละวัน จึงเหมาะกับการท่องเที่ยวตามธรรมชาติ เช่น การเดินป่า ชม นก ชมป่าไม้บนภูเขา ซึ่งบ้านภูเป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นโฮมสเตย์ประเภทสัมผัสวิถีชีวิตที่

ได้รับมาตรฐานโฮมสเตย์ปี 2550 และปี 2552 มีกิจกรรมที่น่าสนใจ คือ การศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนชาวผู้ไท การจัดแสดงลานวัฒนธรรม และการใช้แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงเพื่อดึงดูดความสนใจ เช่น วัดบรรพตคีรี หรือภูจ้อก้อ (หลวงปู่หล้า เขมามิโร) วัดป่าวิเวกวัฒนาราม (หลวงปู่จาม มหาบุญโญ) วัดเจดีย์ชัยมงคล (หลวงปู่ศรี มหาวิโร) รวมทั้งน้ำตกตาดโตน เป็นต้น

5. ด้านผลิตภัณฑ์

ชาวผู้ไทบ้านภูมีการส่งสมภูมิปัญญาของชุมชนผ่านการประดิษฐ์ตกแต่งสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ขึ้น โดยที่ชุมชนได้ริเริ่มทำการผลิตขึ้นจากการใช้วัตถุดิบหรือวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นผลิตหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ผลผลิตทางการเกษตร เช่น ข้าวกล้อง ข้าวซ้อมมือ ผลิตภัณฑ์จากผ้า เช่น ผ้าไหม โดยเฉพาะผ้าไหมลายแก้วมุกดา ซึ่งถือเป็นลายประจำจังหวัดมุกดาหารที่ถูกพัฒนาขึ้นโดยกลุ่มสตรีชาวบ้านภู หรือผ้าฝ้าย เสื้อผ้าสำเร็จรูปในแบบชุดผู้ไท ของที่ระลึกต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งในหมู่บ้านภูมีกลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าไหมบ้านภู กลุ่มทอผ้าฝ้ายลายซิด กลุ่มข้าวกล้อง กลุ่มชมมอญศรีนคร กลุ่มผู้เลี้ยงโคแม่พันธุ์ กลุ่มกองทุนเงินล้านบ้านภู กลุ่มออมทรัพย์เพื่อคุณภาพชีวิต ธนาคารหมู่บ้านศรีนคร กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ และกลุ่มแม่บ้านสายใยรักแห่งครอบครัว ซึ่งกลุ่มเหล่านี้ได้สร้างรายได้และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวบ้านภูให้เกิดขึ้น

6. การประชาสัมพันธ์

หมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์บ้านภู มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ มีศูนย์เรียนรู้ทางวัฒนธรรม และตั้งอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงซึ่งอยู่ใกล้เคียง ซึ่งกลุ่มโฮมสเตย์บ้านภูมีโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการศึกษาดูงานด้านการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ในทุกรูปแบบ เช่น ออกอากาศทางช่องโทรทัศน์ในรายงานทุ่งแสงตะวัน ทางช่อง 3 รายการรอยยิ้มของแผ่นดิน ทางช่อง NBT และการสมัครเข้าร่วมมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา 35 ครั้งเรือน การพัฒนาแหล่งประวัติศาสตร์ถ้ำวัวตกเพื่อเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของหมู่บ้าน จากนั้นได้มีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์โดยการจัดทำแผ่นพับ การพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวผ่านการส่งเข้าประกวดรางวัลต่าง ๆ ของส่วนราชการ มีการจัดทำเว็บไซต์ของหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของบ้านภูด้วย

7. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก

สำหรับโครงสร้างพื้นฐานของบ้านภู ที่ตั้งหมู่บ้านอยู่ริมถนนทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 2370 (หนองสูง - นิคมคำสร้อย) และภายในหมู่บ้านภูมีถนนลาดยาง และถนนคอนกรีตตามตรอก ซอก ซอยต่าง ๆ ทำให้ทัศนียภาพภายในหมู่บ้านภูมีความเรียบร้อย นักท่องเที่ยวสามารถปั่นจักรยานหรือเดินทัศนศึกษาชมหมู่บ้านได้อย่างสะดวก นอกจากนี้ภายในบ้านภูมีระบบประปาหมู่บ้านที่มีน้ำใช้อุปโภคตลอดทั้งปี ส่วนระบบไฟฟ้าใช้ไฟฟ้าที่ได้รับการกระจายระบบกระแสไฟจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ซึ่งไม่มีปัญหาเรื่องไฟตก หรือไฟดับ และภายในหมู่บ้านมีการรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้านภูใช้ระบบคณะกรรมการหมู่บ้านโดยมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบและสอดส่องบุคคลภายนอกที่เข้ามาในหมู่บ้านทั้งกลางวันและกลางคืน นอกจากนี้ในช่วงที่นักท่องเที่ยวเข้ามาพักเป็นจำนวนมากก็จะขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ผ่านนายกเทศมนตรีเข้ามาดูแลความปลอดภัยตลอด 24 ชั่วโมง และหากมีการจัดกิจกรรมการ

ท่องเที่ยวภายในชุมชนคณะกรรมการหมู่บ้านโฮมสเตย์จะมีการประสานไปยังสถานีตำรวจภูธรหนองสูงได้ ซึ่งมีอำนาจรับผิดชอบรักษาความสงบเรียบร้อยภายในพื้นที่ให้ช่วยเข้ามาสอดส่องดูแลและตรวจตราความเรียบร้อย

ภาพที่ 4.8 : แสดงเส้นทางหลักในการคมนาคมและป้ายแจ้งสถานที่สำคัญภายในชุมชนบ้านภู

3. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านโนนหอม ตำบลโนนหอม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

สำหรับสภาพการบริหารจัดการขององค์กรชุมชนบ้านโนนหอมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชนชาติพันธุ์ผู้ไทที่เกิดขึ้นนั้น คณะผู้วิจัยจะได้นำเสนอในแต่ละประเด็นเพื่อให้เข้าใจสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในกรณีศึกษาแห่งนี้นี้

ภาพที่ : 4.9 แสดงจุดถ่ายรูปบริเวณทางเข้าหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทบ้านโนนหอม

3.1 สภาพทั่วไปของชุมชน

ชุมชนบ้านโนนหอม เรียกตัวเองว่าเป็นชุมชนเผ่าผู้ไทกะตาก หรือ กะตะ ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 2 ตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ขนาดหมู่บ้านมีเนื้อที่ทั้งหมด 4,784 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ทำการเกษตร (ทำนา ทำไร่ และทำสวน) 2,840 ไร่ และเป็นพื้นที่ป่าและพื้นที่อื่น ๆ 1,944 ไร่ สภาพโดยทั่วไปของหมู่บ้านโนนหอมเป็นที่ราบสลับกับเนินดินเล็กน้อย บริเวณรอบ ๆ หมู่บ้านเป็นพื้นที่เนินลูกคลื่นสลับกับที่ราบเหมาะสมแก่การเพาะปลูก รอบ ๆ หมู่บ้านเป็นป่าและหนองน้ำ โดยเฉพาะทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้มีหนองน้ำใหญ่คือ หนองฮาก ทำให้พื้นที่ของหมู่บ้านลาดชันลงไปหาหนองฮาก เมื่อเวลาฝนตกหนักทำให้หนองฮากกลายเป็นพื้นที่รองรับน้ำทั้งหมดแล้วระบายลงสู่ลำน้ำพุง

บ้านโนนหอมห่างจากตัวเมืองสกลนครประมาณ 16 กิโลเมตร เมื่อเดินทางจากเมืองสกลนครจะใช้เส้นทางหมายเลข 223 (สกลนคร – นาแก) แล้วเลี้ยวขวาที่ทางหลวงชนบทหมายเลข 2358 เข้ามาในหมู่บ้านโนนหอมประมาณ 2 กิโลเมตร ซึ่งบ้านโนนหอมมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับบ้านไผ่ล้อมและบ้านโนนยางคำ ทิศใต้ ติดต่อกับบ้านห้วยแคน และบ้านท่าเยี่ยม ทิศตะวันออก ติดต่อกับบ้านทามไฮ และบ้านตองโขบ และทิศตะวันตก ติดต่อกับบ้านห้วยปลาไย และบ้านโนนนาคไก่อ

นายวันชัย ผึ้งซ้าย ซึ่งเป็นผู้ที่ค้นคว้าด้านวัฒนธรรมของชาวผู้ไทบ้านโนนหอม ได้เล่าว่า ประวัติศาสตร์ของชาวบ้านโนนหอม ได้ถูกบันทึกไว้ด้วยมุขปาฐะและเล่าสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน แต่ทุกวันนี้ก็เริ่มจะเลือนหายไปจากความทรงจำของคน โดยเฉพาะเด็ก ๆ รุ่นหลังจึงอยู่ที่เด็ก ๆ ยังคงใช้ภาษาผู้ไทในการสื่อสารกับคนในครอบครัว แต่ประวัติศาสตร์ที่ไม่ได้มีการเล่าขานหรือสืบสานไปสู่คนรุ่นหลังอาจจะหายไปได้ในอนาคต สำหรับประวัติของผู้ไทโนนหอมที่ได้ยินมาจากคนรุ่นก่อน ๆ สอดคล้องกับข้อมูลของนางพิม เปลี่ยนเอก ชาวบ้านโนนหอมอาวุโส ที่กล่าวถึงว่าชาวผู้ไทบ้านโนนหอม อพยพมาจากฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง มาจากบ้านกะตาก เมืองภูวานากะแดง คำว่า “กะตาก” นี้มาจากลักษณะของการพูดคุยของชาวผู้ไทกลุ่มนี้ที่จะใช้เสียงดังเวลาพูดคุยกัน เสมือนหนึ่งโกะตากเสียง ซึ่งทำให้คนอื่นที่ไม่เข้าใจลักษณะปกตินี้ว่าชาวผู้ไทบ้านโนนหอมชอบทะเลาะกันเสียงดัง หากแต่พูดเสียงดังเป็นเอกลักษณ์ของชาวผู้ไทโนนหอมและชาวผู้ไทกะตากอีกหลายแห่ง ก่อนที่จะมาตั้งรกรากอยู่บริเวณบ้านโนนหอมปัจจุบันนี้มีบ้านที่เป็นครัวเรือนต่าง ๆ อยู่ใกล้ ๆ กับบ้านโนนหอมอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งบริเวณต่าง ๆ ที่ชาวบ้านผู้ไทเหล่านั้นอาศัยอยู่มี 5 จุดด้วยกัน ได้แก่ บ้านทุ่งนาพ้อชม บ้านทุ่งนาโพธิ์ บ้านวังจันทบ บ้านนาตาหลุบ บ้านฮ่องซี้ควาย บ้านที่กล่าวถึงนี้ได้นับเอาจำนวนครัวเรือนเมื่อแรกตั้งและคงมีผู้นำแต่ละคนเป็นหัวหน้า และในระยะแรกของการอพยพนั้นก็คงจะขยับขยายหรือเคลื่อนย้ายหาพื้นที่ทำกิน โดยเฉพาะการทำนา ปลูกพืชไร่ต่าง ๆ เพื่อให้มองเห็นพัฒนาการก่อนที่จะรวมเป็นหมู่บ้านโนนหอมจึงกล่าวถึงรายละเอียดของสถานที่แต่ละแห่งดังนี้ (อ้างถึงในปกกสิน ชาทิพฮอด และคณะ, 2560)

1) บ้านทุ่งนาพ้อชม มีครัวเรือนประมาณ 7 – 8 หลังคาเรือน มีท้าวหอมเป็นผู้นำของกลุ่มนี้ และมีท้าวเซียงเป็นผู้ช่วย บ้านทุ่งนาพ้อชมเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์เนื่องจากใกล้แหล่งน้ำขนาดใหญ่คือ หนองฮาก (ซึ่งหนองน้ำแห่งนี้มีประวัติความเป็นมาเชื่อมโยงกับหนองหารที่เป็นทะเลสาบน้ำจืดที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัดสกลนครและมีประวัติเกี่ยวข้องกับตำนานเมืองลุ่ม) อีกทั้งเป็นพื้นที่ที่เป็นป่าสลับกับทุ่งสามารถหักล้างางพงเพื่อทำมาหากินได้ บริเวณนี้สังเกตได้ว่ามีต้นตาลหลายต้น นอกจากนี้ยังมีต้นมะม่วง ต้นมะขามขนาดใหญ่ แล้ว

ก็ยังเชื่อว่าท้าวหอมกับญาติพี่น้องได้พากันปลูกเอาไว้ พุงนาพ่อชมห่างจากบ้านโนนหอมปัจจุบันไปทางทิศใต้ประมาณ 1 กิโลเมตร

2) บ้านทุ่งนาโพธิ์ มีครัวเรือนอยู่ 9 หลัง มีท้าวเชียงพิลาหรือชื่อที่คนรู้จักกันโดยทั่วไปคือ “พ่อเฒ่าขี่ไม้” ที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่ห่างจากลำน้ำพุง 500 เมตร จุดที่ตั้งครัวเรือนเป็นเนินเล็ก ๆ บริเวณรอบ ๆ เป็นทุ่งนาสลับกับป่า เหมาะสำหรับการปลูกข้าว ทำนา ทำไร่ เหตุที่ได้ชื่อว่าบ้านทุ่งนาโพธิ์ เนื่องจากบริเวณดังกล่าวมีต้นโพธิ์ขึ้นอยู่ทั่วไป ปัจจุบันทุ่งนาโพธิ์ห่างจากบ้านโนนหอมทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ 1.5 กิโลเมตร

3) บ้านวังจันทบ มีจำนวนครัวเรือนตั้งอยู่ประมาณ 6 หลังคาเรือน มีท้าวแวงและท้าวหมู่เป็นผู้นำอยู่ติดกับลำน้ำพุง จึงมีอาชีพทั้งทำนาและจับสัตว์น้ำ ด้วยเป็นบ้านที่อยู่ห่างไกลจึงมักมีโจรเข้ามาปล้นอยู่บ่อยครั้ง จึงต้องย้ายไปอยู่กับกลุ่มอื่น ๆ ปัจจุบันบ้านวังจันทบห่างจากบ้านโนนหอมไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ 1.5 กิโลเมตร

4) บ้านนาตาหลุบ มีครัวเรือนเดิม 3 หลังคาเรือน อยู่ติดกับน้ำพุงเช่นเดียวกับบ้านนาจันทบ พื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ อยู่ห่างจากบ้านโนนหอมไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 2 กิโลเมตร

5) บ้านฮ่องชีควาย มี 5 หลังคาเรือน มีท้าวบุเป็นผู้นำ บ้านเรือนตั้งอยู่ในพื้นที่ทามสลับกับป่าติดลำห้วยเล็ก ๆ ชาวบ้านใช้คันดินที่กันห้วยทั้งสองฝั่งเป็นที่ปลูกบ้าน ปัจจุบันบ้านฮ่องชีควายอยู่ห่างจากบ้านโนนหอมไปทางทิศเหนือประมาณ 2 กิโลเมตร

การรวมกลุ่มบ้านทั้ง 5 แห่งนี้เกิดขึ้นภายหลังจากที่เจ้าเมืองสกลนครได้ออกตรวจตราแหล่งที่อยู่ของชาวผู้ไท ช่วงประมาณปี พ.ศ. 2418 พระยาประจันตประเทศธานี (คำ) เป็นเจ้าเมืองสกลนคร ได้ออกตรวจตราไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ ว่ากลุ่มคนที่อพยพมาจากฝั่งซ้ายมีมากน้อยเพียงใด อยู่ที่ใดกันบ้าง สภาพตั้งถิ่นฐานเป็นอย่างไร ที่ผ่านมาในช่วง พ.ศ. 2411 – 2418 กลุ่มชนเผ่าต่าง ๆ ในแถบกลุ่มหนองหารได้รวบรวมผู้คนเพื่อจัดตั้งเป็นบ้านเป็นเมืองขึ้นมากมาย เมื่อเจ้าเมืองสกลนครออกตรวจตรามาพบกลุ่มชนผู้ไท (รวมถึงชาวผู้ไทโนนหอม) ก็ได้แนะนำให้ท้าวหอมในฐานะที่เป็นผู้นำที่อยู่บริเวณทุ่งนาพ่อชม พากันรวมกลุ่มคนที่กระเจายกันอยู่ ทั้งนี้เพื่อช่วยต่อการปกครอง ประกอบกับในขณะนั้นโจรผู้ร้ายก็มีชุกชุม ปัญหาการลักขโมยมีอยู่ทั่วไป สัตว์ร้ายนานาชนิดล้วนเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตและทรัพย์สิน การตั้งบ้านเรือนอยู่ในระยะห่างไกลกันเช่นนี้ ก็ยังทำให้มีอันตรายมากขึ้น นายหอมจึงได้เลือกทำเลที่ตั้งใหม่ซึ่งมีความเห็นว่าบริเวณที่เป็นเนินกว้างไม่ห่าง จากหนองน้ำใหญ่เท่าใดนักมีความเหมาะสมต่อการปลูกสร้างบ้านเรือนเพราะเป็นโนนสูง ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของโนนแห่งนี้จะเป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ สัตว์น้ำ กุ้ง หอย ปู ปลา เหมาะสมควรต่อการตั้งหลักแหล่งทำมาหากิน ประการสำคัญจะไม่มีปัญหาเรื่องน้ำท่วม เพราะหากฝนตกน้ำก็จะไหลลงที่หนองน้ำใหญ่ ท้าวหอมจึงได้พาพรรคพวกหักล้างทางพงบริเวณที่เป็นเนินหรือโนนแล้วอพยพผู้คนที่อยู่กระจัดกระจายตามหมู่บ้านจุดต่าง ๆ มารวมกันแล้วเกิดบ้านใหม่บริเวณบ้านโนนหอมในปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. 2420 เมื่อท้าวหอมได้พาผู้คนมาจากแหล่งต่าง ๆ มารวมอยู่ในจุดเดียวกันได้ตั้งชื่อบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านขึ้นใหม่นี้ว่า “โนนขี้กิ้ง” เหตุที่ได้ชื่อว่า “โนนขี้กิ้ง” มีการสันนิษฐานว่ามาจาก 2 ปัจจัย ประการแรก เนื่องจากบริเวณจุดศูนย์กลางของโนนหอมเป็นพื้นที่สูงและลาดชันลงไป เมื่อเวลาถ่ายอุจจาระก็มักจะไหลกลิ้งลงไปสู่ที่ต่ำ จึงได้ชื่อว่า “โนนขี้กิ้ง” ส่วนประการที่สอง เป็นพื้นที่ที่อุดมไปด้วยแมลงปีกแข็งชนิดหนึ่งชื่อว่า

แมงกิ้งขี้ หรือแมงขี้กิ้ง ที่อยู่ในกลุ่มของด้วงมูลสัตว์ ซึ่งชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าวคงจะเห็นพฤติกรรมของด้วงมูลสัตว์ประเภทแมงกิ้งขี้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่โนน จึงได้ใช้ชื่อของแมลงชนิดนี้มาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านแห่งใหม่ว่า “โนนขี้กิ้ง” และเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2525 ได้มีกลุ่มผู้ไทจากที่อื่น ๆ เช่น หมู่บ้านใกล้เคียงที่ตั้งหมู่บ้านก่อนบ้านโนนขี้กิ้ง ได้ย้ายเข้ามาอยู่ที่โนนขี้กิ้งอีกหลายครอบครัว เช่น จากบ้านฮ่องหนองปิง ซึ่งปัจจุบันเป็นบ้านร้างอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของบ้านห้วยแคน ติดกับลำน้ำพุง นำโดยท้าววัน ท้าวหนู นางพรม ท้าวเชียงคะ นอกจากนี้ยังย้ายมาจากบ้านห้วยปลาไหล บ้านโพพนาไก่อีกหลายครอบครัวในระยะนี้ทำให้บ้านโนนขี้กิ้งเป็นหมู่บ้านที่มีขนาดใหญ่ขึ้น มีประชากรที่เป็นชาวผู้ไทกะตากมารวมกันมากขึ้น ต่อมาเจ้าเมืองสกลนคร พระยาประจันตประเทศธานี (ปิด) ได้ออกมาตรวจเยี่ยมหมู่บ้านโนนขี้กิ้งเป็นประจำ บางครั้ง 7 หรือ 14 วันจะออกมาที่หมู่บ้านครั้งหนึ่ง พร้อมด้วยเหล่าบริวารเป็นขบวนเพื่อตรวจเยี่ยมชาวผู้ไทที่มาจากฝั่งซ้ายด้วยกัน ถึงแม้ว่ากลุ่มผู้ไทโนนขี้กิ้งจะไม่ได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มใหญ่จนได้ จัดตั้งเป็นเมืองเหมือนอย่างอื่นก็ตาม เจ้าเมืองสกลนครจึงได้แนะนำชาวบ้านโนนขี้กิ้งในการจัดสร้างที่อยู่อาศัย แหล่งทำมาหากิน รวมทั้งให้ข่าวสารและข่าวสารการเมืองต่าง ๆ โดยผ่านท้าวหอมผู้นำหมู่บ้าน อีกทั้งมีหลวงวิเศษที่ถือว่าเป็นเชื้อสายของเจ้าใหญ่ญาติจากเมืองสกลนครมาตั้งอยู่ที่โนนขี้กิ้งแห่งนี้ด้วย เจ้าเมืองสกลนครเห็นว่าชื่อหมู่บ้านโนนขี้กิ้งไม่เหมาะสมกับชื่อหมู่บ้านเท่าใดนักและไม่เป็นมงคลจึงได้เปลี่ยนชื่อใหม่ว่า “โนนหอม” โดยตั้งตามภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านที่เป็นพื้นที่เนินสูง คนที่ก่อตั้งหมู่บ้านคนแรก คือ “นายหอมหรือท้าวหอม” อีกทั้งเพื่อเป็นเกียรติแก่ท้าวหอมผู้นำชาวผู้ไทกะตากกลุ่มนี้เข้ามาหักร้างถางพงและอพยพอยู่ในพื้นที่บ้านนี้เป็นคนแรก นับแต่นั้นมาจึงได้เรียกชื่อหมู่บ้านใหม่จากโนนขี้กิ้งว่า “บ้านโนนหอม” นับแต่นั้น (อ้างถึงในปกกสิน ชาติพอด และคณะ, 2560)

สำหรับทรัพยากรทางธรรมชาติของชุมชนบ้านโนนหอม ประกอบด้วยแหล่งน้ำ ป่าบุงป่าทามที่อยู่รายรอบหนองฮาก และป่าละเมาะเล็ก ๆ โดยเฉพาะหนองฮากเป็นแหล่งทรัพยากรอาหารที่อุดมสมบูรณ์ ในฤดูฝนพื้นที่บริเวณนี้จะมีน้ำท่วมขังเล็กน้อย และมีอาหารป่าบุงป่าทามให้ชาวบ้านได้เข้าไปหาอาหารมาบริโภค ด้วยระบบนิเวศที่หลากหลายนี้มีผลต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชนบ้านโนนหอม เมื่อฤดูฝนน้ำหลาก ชาวบ้านก็จะเตรียมเครื่องมือจับปลาชนิดต่าง ๆ ลงไปดักจับสัตว์น้ำในหนองฮากและลำน้ำพุง ได้แก่ การเอาลอบไปดักปลา การใส่เบ็ด ไล่มอม การหว่านแห การหาหน่อไม้ไผ่ป่า เก็บผักที่อยู่ริมน้ำมารับประทาน เมื่อฤดูน้ำลดก็ใช้พื้นที่ป่าบุงป่าทามเป็นที่เลี้ยงสัตว์ ซึ่งหากจะกล่าวโดยรวมแล้ว พบว่า บ้านโนนหอมมีระบบนิเวศที่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตมากที่สุดอีกแห่งหนึ่ง เนื่องจากมีพื้นที่เหมาะสมสำหรับการเพาะปลูก อีกทั้งแหล่งน้ำต่าง ๆ อุดมสมบูรณ์ นอกจากจะใช้เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรแล้ว ยังเป็นที่ขยายพันธุ์สัตว์น้ำจืดทั้งปู ปลา กุ้ง หอย รวมทั้งนกน้ำนานาชนิด รวมทั้งนกน้ำนานาชนิด และมีพืชน้ำหลากชนิด อาทิ จอก แหน ต้นสังวาลย์ ต้นกก บัว และพื้นที่นอกสุดของหนองฮากยังเป็นที่ราบลุ่มที่ชาวบ้านใช้ปลูกข้าวทำนาได้อีกด้วย นอกจากหนองฮากแล้ว บริเวณใกล้เคียงในพื้นที่บ้านโนนหอมยังมีหนองฮากน้อย ลำน้ำพุง หนองขมอม หนองตาชีเฮ หนองอ้น หนองปลาตำ หนองบักย่น หนองกกเผิง หนองแวง หนองบัวน้อย หนองบัวใหญ่ หนองตอ หนองตาเฮอ หนองน้ำเหล่านี้ต่างเป็นแหล่งอาหารสำคัญของชาวบ้านโนนหอมและหมู่บ้านใกล้เคียง

สภาพภูมิอากาศของบ้านโนนหอมมีลักษณะใกล้เคียงกันกับหมู่บ้านอื่น ๆ ของจังหวัดสกลนคร โดยทั่วไปสามารถแบ่งได้ 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อนอยู่ในช่วงปลายเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม อุณหภูมิ

ประมาณ 25 – 40 องศาเซลเซียส ซึ่งอากาศจะร้อนถึงร้อนจัดตั้งแต่ช่วงสายจนถึงตอนกลางวัน บางครั้งทำให้เกิดฤดูร้อนในช่วงเดือนมีนาคมถึงเมษายน ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม บางปีฝนทิ้งช่วงเกิดขึ้นในปลายเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน ได้รับอิทธิพลจากพายุหมุนเขตร้อน รวมถึงพื้นที่บ้านโนนหอมอยู่ด้านหน้าเทือกเขาภูพานจึงได้รับอิทธิพลของลมมรสุมและการนำพาความความชื้นจากแรงปะทะของลม ทำให้เกิดฝนตกชุกในช่วงนี้ แต่ก็ไม่มีปัญหาเรื่องน้ำท่วมเนื่องจากมีแหล่งรองรับหลายแห่งที่อยู่รอบ ๆ หมู่บ้าน และฤดูหนาว เริ่มต้นกลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ฤดูนี้จะมีอากาศหนาวหรือมีลมหนาวเย็นจากประเทศจีนแผ่ลงมาปกคลุม ทำให้อากาศเย็นและหนาวถึงหนาวจัดในบางปี อีกทั้งบ้านโนนหอมมีพื้นที่ใกล้กับหนองน้ำและเลือกเขาภูพานส่งผลให้มีอากาศหนาวเย็น ซึ่งบางปีมีอุณหภูมิต่ำสุดถึง 10 องศาเซลเซียส ซึ่งปัจจุบันฤดูหนาวของหมู่บ้านปัจจุบันจะเหลือให้สัมผัสเพียงประมาณ 2 เดือน (ธันวาคม - มกราคม)

สภาพทางเศรษฐกิจของหมู่บ้านโนนหอม ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อคนจำนวน 68,792 บาท/ปี (ข้อมูล จปฐ. หมู่บ้านจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองสกลนคร, 2561) ส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำนา ทำไร่ ซึ่งมีพื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้านกว่า 4,100 ไร่ แต่มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพตามการเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีอาชีพรับราชการ พนักงานของรัฐ รับจ้างทั่วไป และประกอบธุรกิจส่วนตัว ยิ่งเมื่อเสร็จสิ้นจากฤดูกาลทำนาแล้ว ชาวบ้านที่จะปลูกพืชเศรษฐกิจสำคัญในพื้นที่คือ แตงโม แตงแคนตาลูป และมะเขือเทศ ซึ่งปลูกบนเนื้อที่จำนวนมากทั้งของตนเองและเช่าที่คนอื่น และชาวบ้านส่วนหนึ่งก็กลายเป็นลูกจ้างทำงานในไร่ของเพื่อนบ้านเป็นอาชีพเสริมรายได้ ในหมู่บ้านที่ไม่สามารถไปทำงานที่อื่นได้ ก็จะนำภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอยู่ไปใช้ในการประกอบอาชีพ ได้แก่ การสานกระติบข้าวเหนียว การจักสานเครื่องใช้สอยในครัวเรือน การทอผ้าไหม การทอผ้าฝ้าย การทำเสื่อเย็บมือ เป็นต้น

3.2 การจัดการปกครองภายในหมู่บ้าน

บ้านโนนหอม หมู่ 2 เป็นหมู่บ้านที่ประกาศจัดตั้งเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไท มีครัวเรือน 276 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด 910 คน แยกเป็นชาย จำนวน 425 คน หญิง จำนวน 485 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม, 2562)

ปัจจุบันภายในหมู่บ้านโนนหอม หมู่ที่ 2 มีผู้บริหารหมู่บ้าน ตำแหน่งสำคัญ ๆ ดังนี้ 1. นายศรชัย ชันเพียงแก้ว เป็นผู้ใหญ่บ้าน 2. นายเสน่ห์ หอมแสนศรี เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 3. นายเสกสรร รมราศรี เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 4. นายวิไล ไยสิงห์สอน เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 5. นายอุทัย อภิวาทนสิริ เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคนที่ 1 6. นายสุภาวกร จันทรเหลื่อง เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคนที่ 2 7. นางศรีแพง รมราศรี เป็นผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน (อช.) 8. นางลักคณาวรรณ ผาใต้ เป็นอาสาพัฒนาชุมชน (อช.) 9. นางราตรี ชันเพียงแก้ว เป็นหัวหน้าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และกรรมการหมู่บ้านในแต่ละฝ่ายรวม 25 คน

นอกจากนี้ ภายในชุมชนบ้านโนนหอมได้มีการแบ่งเขตการปกครองในหมู่บ้านออกเป็นคุ้มได้ 7 คุ้ม ได้แก่ คุ้มที่ 1 ชื่อคุ้มพระภูมิพิทักษ์ คุ้มที่ 2 ชื่อคุ้มคุณคุณพระรักษา ซึ่งทั้งสองคุ้มอยู่ทางทิศตะวันออกของ

หมู่บ้าน คุ่มที่ 3 ชื่อคุ่มนันทาภิรมย์ เป็นคุ่มที่มีวัดบ้านโนนหอมตั้งอยู่ คุ่มที่ 4 ชื่อคุ่มอุดมราษฎร์ คุ่มที่ 5 คุ่มปรารณาดิ ซึ่งตั้งอยู่ทางด้านทิศใต้ คุ่มที่ 6 ชื่อคุ่มสามัคคีพัฒนา อยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้าน ส่วนคุ่มที่ 7 ชื่อคุ่มประชาสันติ อยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน

สำหรับกลุ่มนั้น ภายในชุมชนบ้านโนนหอมมีการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรชุมชน ได้แก่ 1. กองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง (กทบ.) 2. กองทุนแก้ปัญหาความยากจน (กข.คจ.) 3. กลุ่มผู้สูงอายุ 4. กลุ่มทอผ้าฝ้าย (ผ้าขิด/ผ้าขาวม้า) 5. กลุ่มจักสาน 6. กลุ่มทอผ้าย้อมคราม 7. กลุ่มตุ๊กตาผ้าไหม 8. กลุ่มทอเสื่อ 9. กลุ่มเพาะเห็ด 10. กลุ่มทำพานบายศรี/ขันหมากเบง 11. กลุ่มเลี้ยงโคขุน และ 12. กลุ่มเกษตรผสมผสาน (คณะกรรมการหมู่บ้านโนนหอม หมู่ที่ 2, 2560)

นอกจากนี้ ภายในหมู่บ้านโนนหอมมีวัดอยู่ 2 แห่ง คือ วัดบ้านโนนหอม และวัดป่าโนนหอม หรือวัดพรตศุกดิ์สิทธิ์วิมลบุญพิทักษ์ แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านโนนหอมมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและใช้วัดทั้ง 2 แห่งเป็นที่ประกอบกิจการทางพระพุทธศาสนามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยวัดทั้งสองแห่งนี้มีความน่าสนใจหลายประการ เริ่มต้นจากวัดบ้านโนนหอมเป็นวัดที่ตั้งอยู่ใจกลางของหมู่บ้าน มีทางเข้าทั้งหมด 4 ทาง ภายในวัดประกอบด้วยสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ได้แก่ ศาลาการเปรียญ 2 หลัง หลังเก่าสร้างตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 แล้วสร้างหลังใหม่ขึ้นที่มีขนาดกว้างใหญ่กว่าโบสถ์อยู่ทางด้านทิศตะวันตกของวัด สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2520 สร้างแล้วเสร็จภายในระยะเวลา 5 ปี ด้วยความร่วมมือร่วมใจกันของชาวบ้านทำให้โบสถ์หลังนี้สร้างเสร็จสมบูรณ์ กุฏิโพธิ์ทองนาคเป็นกุฏิที่มีลักษณะคล้ายกับบ้านด้วย เดิมแล้วกุฏิหลังนี้เป็นบ้านของนายสมศักดิ์ โชติจรัส ต่อมาขายบ้านหลังนี้ให้กับวัดและผู้ถือค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อเป็นคนในตระกูลโพธิ์ทองนาค อาศัยอยู่ในจังหวัดนครปฐม โดยการจัดทอดกฐินและผ้าป่ามาทอดที่วัดโนนหอมจึงได้ตั้งกุฏินี้ว่า “กุฏิโพธิ์ทองนาค” และหอพระพุทธบาทจำลองตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านใช้เก็บพระพุทธบาทจำลองซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าเป็นรอยพระพุทธบาทศักดิ์สิทธิ์ ด้วยมีประวัติเล่ามาว่า เจ้าคุณจัน (โง่นคำ) ได้เป็นผู้นำชาวบ้านไปเอาหินที่แก่งตาลบปิด แก่งหินที่ขวางลำน้ำพุทางทิศใต้ของหมู่บ้าน เมื่อได้หินมาแล้วก็พาชาวบ้านสกัดเป็นรอยพระพุทธบาท 2 องค์ องค์หนึ่งนำไปเก็บรักษาไว้ที่วัดพระธาตุเชิงชุม ส่วนองค์หนึ่งเก็บไว้ที่บ้านโนนหอมถือว่าเป็นรอยพระพุทธบาทคู่บ้านโนนหอมมาแต่โบราณ นอกจากนี้บริเวณหน้าหอพระพุทธบาทจำลองยังมีเสาไม้โบราณตั้งอยู่ ซึ่งเสาไม้โบราณนี้ได้นำมาจากกลางหนองฮาก เชื่อว่าเป็นเสาบ้านของคนโบราณที่ตั้งอยู่บริเวณหนองฮาก หลังจากหนองลุ่มแล้วก็อพยพย้ายหนีจากบ้านเรือนตนเอง และกลายเป็นเสาไม้โบราณที่ปรากฏให้ชาวบ้านเห็นเมื่อฤดูแล้งเกือบทุกปี ชาวบ้านจึงพากันเชื่อว่าบริเวณหนองฮากเคยเป็นที่ตั้งของบ้านเรือนเก่าของบรรพบุรุษ

ความเชื่อและศรัทธาในพระพุทธศาสนาของผู้ไทบ้านโนนหอม ปรากฏชัดเจนเมื่อมีประเพณีและพิธีกรรมสำคัญ อาทิ บุญเข้าพรรษา บุญออกพรรษา บุญกฐิน บุญมหาชาติ และบุญผ้าป่า ชาวบ้านจะมารวมตัวกันที่วัดเพื่อประกอบกิจกรรมทางศาสนา โดยนำสิ่งของเครื่องใช้ อาหารหวานคาว และดอกไม้ มาร่วมทำบุญที่วัด พร้อมทั้งร่วมกันฟังธรรมเทศนา ทั้งตอนเช้า กลางวัน และตอนค่ำ กิจกรรมและงานบุญต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาจะได้รับความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านอย่างมาก โดยเฉพาะผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านจะมาร่วมตัวกันที่วัดเป็นจำนวนมาก อีกทั้งวัดยังเป็นที่รวมใจกันในการปฏิบัติกิจกรรมสำคัญ เช่น ในงานบุญผะเหวด ชาวบ้านก็จะใช้ลานวัดเป็นที่ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งการทำเครื่องร้อยเครื่องพันที่จะประกอบงานบุญ

ประดิษฐ์ตกแต่งช้าง ม้า และประดับรถแห่ขบวนในงานบุญประจำปีของหมู่บ้าน ล้วนสะท้อนวิถีคิดเรื่องความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชาวบ้านทั้งสิ้น ดังการให้ข้อมูลของแกนนำชุมชนดังต่อไปนี้

“วัฒนธรรมที่สำคัญของโนนหอม คือ ฮีต 12 คอง 14 ที่จะมาหนุนเสริมการท่องเที่ยวได้อย่างเมื่อเข้าที่หมู่บ้านมีบุญเดือนสาม บุญข้าวจี ที่อื่นไม่ค่อยมีแต่ที่บ้านผมยังมี ตอนเข้าตีสี่ตีห้าก็พากันจีข้าว เอาไขมาทาข้าว แล้วก็ใส่บาตรถวายพระ เขาเรียกว่าบุญข้าวจี แต่เมื่อเข้าไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามา เพราะเราไม่มีการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว เพราะมันเป็นวิถีชีวิตของชุมชน ตั้งแต่เกิดมาก็เห็นผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านเขาพากันทำมาตลอด ชาวบ้านที่นี้จะรู้กันเอง ว่าวันนี้คือบุญข้าวจีและจะมีกิจกรรมอะไร” (แกนนำชุมชนท่องเที่ยวบ้านโนนหอมรายหนึ่ง, 2562: สัมภาษณ์)

3.3 การบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน

จุดเริ่มต้นของการเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทบ้านโนนหอมนั้น เกิดขึ้นจากวิถีชุมชนของชาวบ้านโนนหอมที่สามารถชูอัตลักษณ์ชุมชนผู้ไทไปสู่การเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในระดับจังหวัดสกลนครมานานหลายปี ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากคำสัมภาษณ์ของแกนนำชุมชนรายหนึ่งดังนี้

“ผมก็บอกว่าท่องเที่ยวชุมชนก็เอาอะไรที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวบ้าน เช่น ภาษาพูด การแสดงออก อย่างเช่น การฟ้อนผู้ไทแบบดั้งเดิมของชาวโนนหอม ซึ่งรูปแบบการรำของชาวบ้านเราใช้รำหน้าพระธาตุเชิงชุมในเทศกาลประจำปีของจังหวัดมาตั้งนานแล้ว และชาวผู้ไทโนนหอมเคยไปรำหน้าพระที่นั่งภูพาน ต่อหน้าพระพักตร์สมเด็จพระราชินีนาถลลิตาธิราช ขึ้นไปรำถวายตั้งแต่ปี 2535 จนกระทั่งถึงปี 2547 ที่พระองค์ท่านไม่ได้เสด็จมาแล้ว ขึ้นไปทุกปี ไปทำพิธีหลายอย่าง เล็งกลอง กวนข้าวทิพย์ ข้างบนจะมีบ้านจำลองวิถีชีวิตของผู้ไทโนนหอมอยู่ในเขตพระราชฐาน เมื่อกลางปีที่แล้วก็ไปซ่อมแซมกันอยู่” (แกนนำชุมชนท่องเที่ยวบ้านโนนหอมรายหนึ่ง, 2562: สัมภาษณ์)

จากเอกลักษณ์ชุมชนผู้ไทโนนหอมที่โดดเด่นกลายเป็นเอกลักษณ์ชาวผู้ไทในเขตจังหวัดสกลนคร ทำให้หมู่บ้านโนนหอมกลายเป็นที่รู้จักของหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก นำไปสู่การวางแผนและพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในการศึกษาดูงานจากหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ ทำให้หมู่บ้านเกิดการบูรณาการองค์ความรู้ที่ได้รับจากการดูงานผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมและประเพณีภายในหมู่บ้านของตน จนสามารถก่อตั้งกลุ่มท่องเที่ยวบ้านโนนหอมซึ่งมีพยายามชูเอกลักษณ์ที่โดดเด่นทางวัฒนธรรมผู้ไทของตนเองในการเป็นจุดขายได้ในที่สุด

ภาพที่ 4.10 : แสดงการจัดกิจกรรมงานผู้ไทโลกที่บ้านโนนหอม เมื่อ 1 กันยายน 2558

จากภาพที่ 4.10 ถือเป็นจุดกำเนิดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโนนหอมในรูปของการนำเอกลักษณ์ของชุมชนผู้ไทไปเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวของชุมชนแห่งนี้ให้เป็นที่รับรู้ต่อสายตาบุคคลภายนอกครั้งแรก ซึ่งเรียกการจัดงานครั้งนี้ว่า “มหกรรมผู้ไทโลก” จัดขึ้นที่บริเวณบ้านเลขที่ 1 หมู่ที่ 2 บ้านโนนหอม ซึ่งสร้างเป็นบ้านผู้ไทโบราณ ในที่ดินของนางสาวน้ำฝน อภิวัตน์ศิริ ซึ่งเป็นชาวบ้านโนนหอม และยังเป็นเจ้าของผู้ประกอบการร้านฟาร์มฮัก (โคขุนคุณทอง) สกลนคร ซึ่งค่อนข้างมีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาจากจังหวัดสกลนคร รวมทั้งส่วนราชการในระดับจังหวัดเป็นอย่างดี โดยการจัดกิจกรรมครั้งนั้นได้รับความร่วมมือจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสกลนคร และองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร ในการสนับสนุนงบประมาณ และที่สำคัญได้มีการร่วมมือกับสมาคมผู้ไทโลก ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ที่จังหวัดนครพนม ให้เข้ามาร่วมในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ขึ้นในรูปแบบการเผยแพร่วิถีวัฒนธรรมผู้ไทแบบดั้งเดิม โดยใช้ผู้ดำเนินการในการจัดกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านโนนหอม ซึ่งทำให้ส่วนราชการในพื้นที่จังหวัดสกลนคร เครือข่ายชาวผู้ไทจากชุมชนต่างๆ ซึ่งมาร่วมกิจกรรมครั้งนี้ผ่านสมาคมชาวผู้ไทโลกได้เรียนรู้และทำความรู้จักกันมากขึ้น รวมทั้งชาวบ้านโนนหอมซึ่งเปรียบเสมือนเจ้าภาพการจัดงานครั้งนี้ได้รับคำชมและเป็นแรงจูงใจในการพัฒนาหมู่บ้านของตนไปยังเป้าหมายของการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทในลำดับถัดมา

ต่อมาในปี พ.ศ. 2561 กรมการพัฒนาชุมชน ได้ดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในการจัดทำโครงการหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในพื้นที่ต่าง ๆ ผ่านบทบาทการดำเนินโครงการและบริหารโครงการโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่จังหวัดและอำเภอ ซึ่งในส่วนของอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนครนั้น ได้เลือกหมู่บ้านที่มีความพร้อมและสามารถพัฒนาตามแนวทางของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีตามนโยบายของรัฐบาลได้ หนึ่งในนั้นคือหมู่บ้านโนนหอม หมู่ที่ 2 นั้นเอง ดังการให้สัมภาษณ์ข้อมูลดังต่อไปนี้

“พัฒนาชุมชนเขาก็ติดต่อมาทางผม ตอนแรกเขาก็โทรมาถามว่าสนใจที่จะเปิดหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวโอท็อปวิถีวิถีนี้ ที่นี้ความคิดผมกับชาวบ้านก็อยากจะเปิดตั้งนานแล้วล่ะ ผมก็พูดตลอด ย้ำมาตลอดกับชาวบ้านว่าเราควรจะเปิดเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว เพราะเรามีอัตลักษณ์ มีภาษา มีการแต่งกาย มีประเพณี มีวัฒนธรรม รวมทั้งเรายังมีธรรมชาติที่พอจะอวดคนอื่นได้บ้าง” (ผู้ใหญ่บ้านโนนหอม, 2562: สัมภาษณ์)

ภาพที่ 4.11 : แสดงป้ายชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรมต้นแบบระดับประเทศบ้านโนนหอม

หรือจากการให้ข้อมูลของแกนนำชาวบ้านรายหนึ่งที่ว่า

“ถามว่าโนนหอมขายอะไร ผลิตภัณฑ์ก็ไม่เห็นมีอะไรก็มีแต่ ชุดผู้ไท จักสานก็ไม่เห็นมีอะไร สวยงาม ขายได้แต่เรื่องของวัฒนธรรม ภาษาพูด การแต่งกาย การแสดง ฮีต 12 คอง 14 ที่ยังคงอนุรักษ์เอาไว้ อย่างเมื่อคืนก็มีงานบุญกองข้าว ตอนนั้นก็แตกต่างกันไปบ้าง แต่ก่อนวันโฮมข้าวชาวบ้านก็จะเป่าปี่ เป่าแคนแห่ไปตามบ้านเรือนหลังต่าง ๆ แม่เงินมีต้นดอกเงิน มีสาโทบ้าง เขาจะสนุกสนาน ผู้เฒ่าผู้แก่ หนุ่ม ๆ สาว ๆ ก็จะเตรียมชุดสวยๆใส่ เอาผ้ามาทอเป็นผ้า แล้วก็ย้อมคราม ซึ่งแต่ก่อนบ้านเราก็มีต้นคราม มีการปลูกคราม ซึ่งชาวผู้ไทจะย้อมครามหนักๆ ให้เป็นสีดำ ตอนนีที่บ้านก็มีกลุ่มย้อมครามกันอยู่ เวลาที่มีกลุ่มนักท่องเที่ยวมาเขาก็ไปเรียนรู้การทำครามกันที่บ้านครูดวน” (แกนนำชุมชนท่องเที่ยวบ้านโนนหอมรายหนึ่ง, 2562: สัมภาษณ์)

ต่อมาได้มีการจัดตั้งกลุ่มชาวบ้านภายในหมู่บ้านโนนหอมขึ้น เพื่อเป็นกลุ่มที่ขับเคลื่อนและบริหารจัดการงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลในการเข้าร่วมโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม ซึ่งมีคณะกรรมการบริหารจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม ประกอบด้วย 1. นายศรชัย ชันเพี้ยแก้ว เป็นหัวหน้าคณะทำงาน 2. นายวิไล โยสิงห์สอน รองหัวหน้าคณะทำงานรับผิดชอบด้านบริการนักท่องเที่ยว 3. น.ส.สะไบแพร หอมแสนศรี เลขานุการ รับผิดชอบด้าน คณะต้อนรับ/ปฏิคม 4. น.ส.ชนบทรณ์ สร้อยปลิว

ผู้ช่วยเลขานุการ รับผิดชอบด้าน จัดหาผลิตภัณฑ์ 5. นางศศิวิมล วงศ์ศรียา เหมัญญิก รับผิดชอบด้าน ที่พัก/โฮมสเตย์ 6. นางราตรี ชันเพี้ยแก้ว ผู้ช่วยเหมัญญิก รับผิดชอบด้านวัฒนธรรม/การแสดง 7. นางศรีแพ รมราศรี ประชาสัมพันธ์ รับผิดชอบด้านส่งเสริมอาชีพ/การตลาด 8. นายจิตธาน ชันเพี้ยแก้ว ส่งเสริมอาชีพรับผิดชอบด้าน สถานที่/บริการ 9. นายสุภาว จันทรเหลือง ส่งเสริมการตลาด รับผิดชอบด้าน สถานที่/ฐานการเรียนรู้ 10. นายเสกสรร รมราศรี ส่งเสริมความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น รับผิดชอบด้าน บริการนักท่องเที่ยว 11. นายวีระเพ็ด ไชประภาส ปฎิคม รับผิดชอบด้าน สถานที่/ฐานการเรียนรู้ และ 12. น.ส.ประภัสสร งอยภูธร ปฎิคม รับผิดชอบด้าน สถานที่/บริการ ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้ในการดำเนินการจัดบริการการท่องเที่ยวชุมชน ดังการให้สัมภาษณ์ของผู้ใหญ่บ้านดังนี้

“พัฒนาชุมชนก็มีการจัดอบรมให้ความรู้ ทั้งด้านการผลิตโอท็อป ทั้งด้านอาหาร มีวิทยากรมาเลย ทั้งการต้อนรับ ทั้งการเปิดบ้านเป็นบ้านโฮมสเตย์ อบรมให้ความรู้ในการจัดโซนที่อยู่ที่พัก ซึ่งมีบ้านเรือนที่สนใจประมาณ 30 หลัง แต่ตอนนี้ยังไม่ผ่านการประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์ มีทั้งที่อยู่ในหมู่ 2 และหมู่ 11” (ผู้ใหญ่บ้านรายหนึ่ง, 2562: สัมภาษณ์)

สำหรับการบริหารจัดการกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโนนหอมนั้น คณะกรรมการบริหารจัดการชุมชน OTOP ท่องเที่ยววิถีชีวิต หมู่บ้านโนนหอม ได้มีการกำหนดกฎระเบียบ หรือข้อตกลงของครัวเรือนที่เป็นบ้านโฮมสเตย์ ดังนี้ (กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโนนหอม, 2561)

1. บ้านที่สมัครเข้ากลุ่ม ต้องเป็นบ้านในหมู่บ้านโนนหอม
2. ต้องมีทะเบียนบ้านในหมู่บ้านโนนหอม หมู่ 2 และหมู่ 11
3. ต้องสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มและมีหุ้นในกลุ่ม
4. สมัครค่าหุ้นละ 1,000 บาท
5. ยอมรับฟังการลงมติของเสียงส่วนใหญ่
6. มีส่วนร่วมในการพัฒนากลุ่ม
7. ต้องสมัครใจกับการทำโฮมสเตย์
8. สมาชิกในครัวเรือนยอมรับการทำโฮมสเตย์
9. บ้านที่รับแขกต้องผ่านการประเมินของหน่วยงานราชการ
10. ไม่มีการลักขโมย
11. ไม่ทะเลาะกับแขก/ผู้ที่มาเข้าพัก (ถ้ามีให้ออกจากกลุ่ม)
12. ต้องร่วมประชุมทุกครั้ง
13. ต้องรับผิดชอบต่อหน้าที่ให้ดีที่สุด
14. ไม่พูดหรือทำให้กลุ่มเสียหาย
15. แต่งกายต้องสุภาพ เรียบร้อย สะอาด
16. ไม่เรียกร้องเงินเพิ่มนอกเหนือจากที่กลุ่มได้กำหนดไว้
17. ทุกคนต้องสามารถแนะนำและให้ความรู้กับลูกค้าผู้มาพักได้

18. ทุกบ้านต้องทำความสะอาด ให้พร้อมในการต้อนรับลูกค้าเสมอ
19. ทำความสะอาดบ้านพักให้สะอาดอยู่เสมอ
20. ไม่ให้มีสิ่งเสพติดในบ้านพัก
21. ไม่ให้แขกเสพหรือจำหน่ายสิ่งเสพติดในบ้านพัก
22. ไม่ส่งเสียงดังรบกวนเพื่อนบ้านและคนในชุมชน
23. เคารพกฎระเบียบกติกาของหมู่บ้าน

สำหรับการบริหารจัดการในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวแต่ละครั้ง สมาชิกที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมการท่องเที่ยวทุกคนจะมีรหัสของตนเอง เมื่อแต่ละคนได้ทำหน้าที่หรือเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนที่เกิดขึ้นในส่วนต่าง ๆ แล้ว หลังจากนั้นนำรายได้จากโฮมสเตย์หักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ แล้ว จึงจะมีการนำเงินมาแบ่งปันกันเป็นคราว ๆ ไป ซึ่งได้มีการกำหนดอัตราค่าบริการดังนี้ (กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโนนหอม, 2561)

- รายละเอียดเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว
 1. อาหารเที่ยง คณะนักท่องเที่ยว 50 บาท/คน
 2. อาหารว่าง ขนมพื้นบ้าน + กาแฟ โอวัลติน น้ำชาวล้างงอก 25 บาท/คน
 3. ค่าบรรยายฐานในแหล่งเรียนรู้ชุมชน ฐานละ 500 บาท/ครั้ง
- ที่พักในชุมชนและราคา
 1. มาเดี่ยวพักโฮมสเตย์ พัก 1 คืน อาหาร 1 มื้อ อาหารว่าง กาแฟ โอวัลติน ราคา 150 บาท/คน
 2. มาพักเป็นคณะ 50 คนขึ้นไป พักโฮมสเตย์ 1 คืน กินข้าวพาล้าง ชุมกิจกรรมทุกกิจกรรม 500 บาท/คน
 3. มาพักเป็นคณะ 50 คนขึ้นไป ไม่พักโฮมสเตย์ กินข้าวพาล้าง และชมกิจกรรมเหมือนโฮมสเตย์ 400 บาท/คน
 4. มาพักเป็นคณะ 50 คนขึ้นไป ไม่พักโฮมสเตย์ ทานข้าวเที่ยง ราคา 50 บาท/คน

ซึ่งสอดคล้องกับการให้ข้อมูลของประธานส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโนนหอมดังนี้

“ระบบการเงินของกองทุนก็ไม่ได้ใช้ตามระเบียบของหมู่บ้านท่องเที่ยวชุมชนโอท็อปวิถีทุกอย่าง เขาแบ่งเป็นค่าตอบแทน ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ทั้งหมด ทีมงานที่เข้ามาช่วยทุกฝ่าย คนไหนทำมากทำน้อย อย่างเช่น บางคนทำงานทั้งวัน บางคนมาเย็นเช้าแถวต้อนรับเฉย ๆ ก็จะได้รับค่าตอบแทนต่างกัน โฮมสเตย์ถ้านอนอย่างเดียว คิดหัวละ 100 บาท ต่อคืน ถ้ามีอาหารด้วยก็คิดราคา 150 บาท ซึ่งถือเป็นราคาค่าบริการที่คณะกรรมการหมู่บ้านท่องเที่ยวชุมชนโอท็อปวิถีได้กำหนดทำขึ้นเอง ซึ่งพัฒนาชุมชนเขาก็เพียงแค่แนะนำว่า ราคาที่เราอยู่ได้คือเท่าไร ถ้าเรียกมากเขาก็บอกว่ามันจะไม่มีคนพัก” (ประธานกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโนนหอม, 2562: สัมภาษณ์)

นอกจากนี้จากการเข้าร่วมเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ทำให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนบ้านโนนหอม ดังต่อไปนี้

1. คนในชุมชนได้ทำหน้าที่เป็นเจ้าบ้านที่ดี มีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนท่องเที่ยว มีโอกาสในการสร้างรายได้จากการขายสินค้า ของฝาก ของที่ระลึก และให้บริการนักท่องเที่ยวภายใต้การจัดการที่เป็นระบบ ในการให้บริการการท่องเที่ยวของชุมชน เช่น นักเล่าเรื่อง โฮมสเตย์ ฐานเรียนรู้ ผลิตภัณฑ์ OTOP อาหาร ฯลฯ
2. มีการจัดทำข้อมูลของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ให้มีชัดเจนและครอบคลุม เช่น ข้อมูลทั่วไปของชุมชน ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ข้อมูลด้านภูมิปัญญา วิถีชีวิตวัฒนธรรม ประเพณีพื้นบ้าน และสินค้าชุมชน โดยนำข้อมูลใช้ประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ทางสื่อโซเชียลต่าง ๆ เช่น ยูทูบ เฟสบุ๊ก ไลน์ ฯลฯ
3. มีการนำทุนชุมชนและทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยบ้านโนนหอมเป็นคนเฝ้าผู้ไท มีวัฒนธรรมที่เป็นเสน่ห์ ทางด้านการแต่งกาย ภาษาพูด ประเพณี ความเชื่อเรื่องการครองเรือน และศิลปะพื้นเมืองโดยมีการรำผู้ไท รำมวยไทโบราณ เป็นต้น

3.4 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่

ชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี บ้านโนนหอม ตั้งอยู่ในเขตบริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร โดยห่างจากอำเภอเมืองสกลนครไปทางตะวันออกเฉียงใต้ ประมาณ 16 กิโลเมตร มีพื้นที่บริการทั้งหมด 42 ตารางเมตร หรือประมาณ 26,250 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่อื่นดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลจี่วดอน ตำบลดงชน ตำบลเหล่าปอแดง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ทิศใต้ติดต่อกับตำบลตองโขบ อำเภอโคกศรีสุพรรณ และตำบลเต่างอย อำเภอเต่างอย จังหวัดสกลนคร ทิศตะวันออกติดต่อกับตำบลตองโขบ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร และทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลทวาย อำเภอเต่างอย จังหวัดสกลนคร

ภาพที่ 4.12 : แสดงป้ายที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม

องค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาพื้นที่ไว้ว่า “ตำบลโนนหอม บ้านเมืองน่าอยู่ เชิดชูคุณธรรม งามล้ำวัฒนธรรมถิ่นภูไท สะอาดสดใสสิ่งแวดล้อม ก้าวพร้อมเศรษฐกิจพอเพียง หลีกเลี้ยงสิ่งเสพติด คุณภาพชีวิตที่ดีงามของประชาชน” และกำหนดคำขวัญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในตำบลไว้ว่า “หนองฮากู่บ้าน ร่วมสืบสานประเพณี บุญข้าวจีเดือนสาม สวยล้ำวัฒนธรรมพ้องภูไท งามยิ่งใหญ่ บุญพระเวส เกษตรกรรมก้าวหน้า กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง ชื่อลือเลื่องเนื้อโคขุน งานสมดุเลาะแก่งหินน้ำพุ่ง” (องค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม, 2562) ซึ่งจากคำขวัญดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญกับเรื่องของการส่งเสริมวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ตำบลโนนหอมพอสมควร

ภาพที่ 4.13 : แสดงแผ่นประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนผู้ไทโนนหอมโดย อบต. โนนหอม

ภายในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม มีบุคลากรผู้ปฏิบัติงานจำแนกเป็น 3 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายคณะผู้บริหาร มีนายกองค์การบริหารส่วนตำบล คือ นายบุญเถิง เกาโพธิ์ มีรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน และเลขานุการองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน ฝ่ายสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยสมาชิก 22 คน มาจากตัวแทนหมู่บ้านละ 2 คนจากทั้ง 11 หมู่บ้านในเขตตำบลโนนหอม และฝ่ายพนักงานส่วนตำบล ซึ่งเป็นข้าราชการประจำส่วนท้องถิ่นและพนักงานส่วนท้องถิ่น ซึ่งแบ่งส่วนงานภายในองค์การบริหารส่วนตำบลออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ สำนักปลัด กองคลัง กองช่าง กองการศึกษา และกองสวัสดิการสังคม ซึ่งมีปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหัวหน้าพนักงานส่วนตำบลทั้งหมด

สำหรับนโยบายการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม สามารถพิจารณาได้จากยุทธศาสตร์การพัฒนาของ อบต. ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีคุณภาพมาตรฐาน และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทเป็นที่รู้จักแพร่หลาย ต่อมายุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนา

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายในการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ตามแผนพัฒนาสี่ปี (พ.ศ. 2561 – 2564) สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม ได้มีการจัดสรรงบประมาณในโครงการมัคคุเทศน์น้อย สำหรับโรงเรียนในเขตพื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว จำนวนงบประมาณปีละ 20,000 บาท โครงการยกระดับโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว (หมู่ที่ 1 – 11) เพื่อให้ระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวมีมาตรฐาน จำนวนงบประมาณปีละ 500,000 บาท โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมผู้ไทเชิงอนุรักษ์เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของชาวตำบลโนนหอม จำนวนงบประมาณปีละ 20,000 บาท โครงการจัดงานประเพณีลอยกระทงเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของชาวตำบลโนนหอม จำนวนงบประมาณปีละ 20,000 บาท โครงการปรับปรุง/ซ่อมแซมตลาดกลางตำบลโนนหอมเพื่อให้มีสถานที่เหมาะสมถูกสุขลักษณะสะดวกแก่การซื้อขายสินค้า จำนวนงบประมาณปีละ 100,000 บาท โครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อให้ประชาชนในเขต อบต.โนนหอมมีอาชีพและมีรายได้พอเพียง จำนวนงบประมาณปีละ 50,000 บาท (องค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม, 2562) จากโครงการที่ปรากฏตามแผนพัฒนาท้องถิ่นจะเห็นได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอมได้ให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวซึ่งโยงถึงยุทธศาสตร์ในระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัดได้ด้วย แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก ทำให้การดำเนินการยังติดขัดในเรื่องงบประมาณ ซึ่งสามารถพิจารณาเพิ่มเติมจากการให้สัมภาษณ์ข้อมูลประกอบดังนี้

“อย่างเช่น อบต. เราเคยเสนอในแผนพัฒนาเวลามาประชาคม ว่าโนนหอมเราอยากได้พิพิธภัณฑ์ชุมชนผู้ไท อยู่ในแผนที่มาประชาคมในหมู่บ้าน เขาก็บอกว่าไม่มีงบ แล้วเขาก็บอกว่าถ้าสามารถติดต่อหน่วยงานที่อยู่เหนือขึ้นไปได้ก็จะได้ บางทีก็ไม่มีงบคาดหวัง ส่วนใหญ่เขาจึงสนับสนุนทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน มันก็ไปหนุนเสริมการทำถนน ให้เกิดความปลอดภัยในการสัญจรในเส้นทางการเรียนรู้” (ประธานกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านโนนหอม, 2562: สัมภาษณ์)

“วางแผนไว้ก็อยากได้ เราอยากได้พิพิธภัณฑ์ผู้ไท เคยทำกันแล้วที่ อบต. หลังเก่า แต่เขาให้คืนงบกลับไป เพราะมันทำไม่ทัน บริหารจัดการไม่ทัน เขาไม่ได้ให้ชาวบ้านเป็นคนทำ หน่วยงานเขาเป็นคนจัดการร่วมกับ อบต.ในพื้นที่ แล้วมันก็ทำไม่ทันจนต้องส่งคืนงบประมาณกลับไป ชาวบ้านก็ได้แต่บอกว่าเสียดาย ถ้าได้ตรงนั้นมาเราก็จะได้สถานที่รับแขก การแสดงวิถีชีวิตของเรา” (แกนนำชุมชนท่องเที่ยวบ้านโนนหอมรายหนึ่ง, 2562: สัมภาษณ์)

แต่หากจะกล่าวถึงบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านโนนหอม แล้วจะเห็นได้มีกระบวนการบริหารจัดการคล้าย ๆ กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่ว ๆ ไป เพราะแม้จะมีเป้าหมายหรือแผนพัฒนาเฉพาะสำหรับการส่งเสริมหรือพัฒนาการบริการการท่องเที่ยวชุมชนผู้ไทซึ่งอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่สามารถนำไปสู่การส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนผู้ไทในพื้นที่ตำบลโนนหอมขึ้นได้

3.5 ปัจจัยการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จากการสัมภาษณ์และการจัดสนทนากลุ่มในพื้นที่ ทำให้ทราบประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวในกรณีศึกษาดังนี้

1. ด้านที่พักอาศัย

บ้านเรือนโดยทั่วไปภายในชุมชนบ้านโนนหอมจะเป็นบ้านไม้หลังคาทรงสูง มุงด้วยกระเบื้อง หรือสังกะสี มีใต้ถุนสูง เพราะใช้ประกอบกิจกรรมครอบครัว เช่น จักสานและเก็บวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับการเกษตร เช่น รถไถนา จอบ คราด ไถ ส่วนภายในเรือนมี 1 หรือ 2 ห้องนอน มีช่องหน้าต่าง มีระเบียงด้านหลัง สำหรับตั้งเตาไฟเพื่อทำครัว บางเรือนใช้ใต้ถุนประกอบอาหารแทน ซึ่งภายในหมู่บ้านโนนหอม มีการคัดเลือกบ้านพักโฮมสเตย์ที่มีความเหมาะสมในการให้บริการประเมินมาตรฐานบ้านพักโฮมสเตย์ของกรมการท่องเที่ยวได้แต่ใช้รองรับนักท่องเที่ยวที่มาพักประมาณ 30 หลัง ซึ่งได้นำไปสู่การปรับปรุงมาตรฐาน เพื่อรองรับการท่องเที่ยวของชุมชน และกระตุ้นให้ชาวบ้านได้ทำการปรับปรุงสภาพบ้านให้มันดีด้วย ภายในบ้านจะจัดให้มีที่นอนที่สบาย เช่น มีฟูก ผ้าห่ม มุ้ง เตียงนอน มีห้องอาบน้ำ และส้วมที่สะอาด มีสบู่ ยาสีฟัน แปรงสีฟัน ผ้าเช็ดตัว สำรองไว้ให้นักท่องเที่ยวในกรณีที่นักท่องเที่ยวไม่ได้นำติดตัวมา มีการเปลี่ยนผ้าปูที่นอน ปลอกหมอน ผ้าห่มใหม่ทุกครั้งที่มีนักท่องเที่ยวมาพัก ในห้องน้ำมีที่แขวนผ้าและราวตากผ้า มีประตูห้องน้ำที่มีกลอนปิด - เปิดอยู่ในสภาพดี มีแสงไฟสว่างพอเพียง ฝาห้องน้ำ ห้องส้วมมีความมิดชิดไม่มีรู บริเวณบ้านมีการปลูกดอกไม้ประดับ รวมทั้ง ผักสวนครัวต่างๆไว้ด้วย

2. ด้านอาหาร

สำหรับชุมชนท่องเที่ยวบ้านโนนหอมมีเมนูอาหารท้องถิ่น ที่ใช้บริการนักท่องเที่ยว ได้แก่ เนื้อขุนโพนย่างคำย่าง แกงหอย ต้มไก่บ้าน ลาบปลา และแกงบัวตองฟักทอง เป็นเมนูอาหารพื้นบ้าน/ท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับวิถีชุมชน มีคุณภาพ สด สะอาด ปลอดภัย และถูกสุขลักษณะ มีบริการจำหน่ายทุกวัน/ในวันเปิดให้บริการ/หรือสั่งได้ (Order) ทั้งนี้ลักษณะของอาหารชาวผู้ไทโนนหอมถือเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงสถานภาพทางสังคมของผู้บริโภคและเจ้าภาพผู้ทำให้เกิดการบริโภคอาหารในโอกาสพิเศษ อาหารพื้นบ้านชาวบ้านมีคุณค่าด้านสมุนไพรและจะพิถีพิถันในเรื่องขั้นตอนในการปรุงอาหารต้องสะอาด และถูกหลักโภชนาการ ชนิดของอาหารจะเป็นอาหารพื้นบ้านโดยเน้นความสดสะอาดและเป็นพืชผักปลอดสารพิษ เช่น ผักนึ่ง ผักต้ม น้ำพริก แกงหอย แกงผักหวาน แกงหน่อไม้ เป็นต้น รสชาติของอาหารจะไม่จัดเกินไปพอดีกับความต้องการของผู้เข้ามาพัก หรือนักท่องเที่ยวที่เป็นต่างภูมิภาค หรือต่างประเทศ ก็จะมีการสอบถามเกี่ยวกับความต้องการของอาหารตามความเหมาะสมและรสชาติก่อนปรุงอาหารสำหรับจัดต้อนรับ ส่วนภาชนะในการปรุงอาหารทุกชนิด เช่น หม้อ จาน ชาม ถ้วย ต้องสะอาดและต้องมีช้อนกลางสำหรับตักอาหารทุกครั้ง ก่อนที่จะนำภาชนะมาใช้จะต้องล้างด้วยน้ำยาล้างจานโดยเฉพาะ ล้างด้วยน้ำสะอาดทุกครั้ง ห้ามไม่ให้ใช้ผงซักฟอกโดยเด็ดขาด หลังจากล้างแล้วก็ค้ำภาชนะไว้ให้แห้งก่อนเก็บ สำหรับแก้วนํ้าดื่มต้องใสสะอาด ไม่มีกลิ่นเหม็นคาวและแยกต่างหาก

3.ด้านวัฒนธรรม

ชาวบ้านโนนหอมมีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง โดยการสืบทอดมาจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย ซึ่งปัจจุบันชาวบ้านทั่วไปยังคงอนุรักษ์การแต่งกายแบบชาวผู้ไทไว้ และจะมีการแต่งกายด้วยชุดผู้ไทอย่างเป็นพิเศษในโอกาสสำคัญ และเอกลักษณ์ที่เป็นภาษาพูด ได้แก่ การใช้ภาษาผู้ไท มีประเพณีของชุมชนตามฮีต 12 คอง 12 ของชาวไทอีสานกำหนดปฏิทินกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านโนนหอมดังนี้ (กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโนนหอม, 2562)

ตารางที่ 4.1 : ปฏิทินกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านโนนหอม

เดือน	วิถีชีวิต	อาหารตามฤดูกาล	ผัก/ผลไม้
มกราคม	บุญขึ้นบ้านใหม่	ปูนา, หนูนานา, แม่งเกล็ดเต่า เหนี้ยว (แมลง)	ผักหนาม, ผักกูด แตงกวา, ฟักทอง ข้าวโพด, ถั่ว
กุมภาพันธ์	บุญคูณลาน	แม่งแดง กะปอม (กิ้งก่า)	ผักกาด ผักชีเหล็ก ผักชะเม็ก (ผักพื้นบ้าน)
มีนาคม	บุญวันมาฆบูชา บุญกองข้าว บุญข้าวจี เลี้ยงปู่ตา	ปลาหัวแข็ง จักจั่น ไข่มดแดง	ผักหวาน ผักตั่ว (ผักพื้นบ้าน)
เมษายน	บุญพระเวสสันดร เทศน์มหาชาติ สงกรานต์ (รดน้ำดำหัว)	ปลาหัวแข็ง จักจั่น ไข่มดแดง	ผักหวาน แคนตาลูป แตงโม
พฤษภาคม	เลี้ยงปู่ตา	ปลาหัวแข็ง จักจั่น	ผักหวาน แคนตาลูป แตงโม
มิถุนายน	บุญวันวิสาขบูชา	เห็ดขอนธรรมชาติ เห็ดดินธรรมชาติ	ผักตั่ว (ผักพื้นบ้าน)
กรกฎาคม	บุญซำระบ้าน	แม่งกะซอน แม่งแดง กบ เขียด	ข้าวโพด ลำไย แก้วมังกร
สิงหาคม	บุญเข้าพรรษา ตักบาตรวันแม่	เห็ดดินธรรมชาติ จิ้งหรีด	แตงกวา หมากเม่า

เดือน	วิถีชีวิต	อาหารตามฤดูกาล	ผัก/ผลไม้
กันยายน	บุญห่อเข้าประดับดิน ฟังเทศน์กลางเข้าพรรษา	กบ, เขียด จิ้งหรีด	ผักพาย บวบ, หัวปลี
ตุลาคม	บุญห่อข้าวสาก บุญออกพรรษา	ปลาหัวแข็ง ปูนา, กบ เขียด	
พฤศจิกายน	บุญกฐิน งานวันลอยกระทง	ปลาหัวแข็ง ปูนา, แมงมัน กบ เขียด	
ธันวาคม	ปรีวากรรม ส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ สวดมนต์ข้ามปี		แคนตาลูป แตงโม

4. ด้านแหล่งท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.14 : การป้ายบอกทางตามเส้นทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านโนนหอม

เนื่องจากหมู่บ้านโนนหอม มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มเชิงภูเขา อยู่ระหว่างเส้นทางการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดสกลนคร (สกลนคร นครพนม และมุกดาหาร) เป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นโฮมสเตย์ประเภทสัมผัสวิถีชีวิตชาวผู้ไท มีกิจกรรมที่น่าสนใจ คือ การศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนชาวผู้ไท การจัดแสดงลานวัฒนธรรม และการใช้แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงเพื่อดึงดูดความสนใจ เช่น วัดถ้ำผาแต่น วัดพระธาตุเชิงชุมวรวิหาร วัดพระธาตุพนมวรวิหาร วัดดอยธรรมเจดีย์ เป็นต้น

5. ด้านผลิตภัณฑ์

ชาวผู้ไทบ้านโนนหอมมีการส่งสมภูมิปัญญาของชุมชนผ่านการประดิษฐ์ตกแต่งสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆขึ้น โดยที่ชุมชนได้เริ่มทำการผลิตขึ้นจากการผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์ทางวิถีชีวิต วัฒนธรรม โดยสะท้อนออกมาผ่านลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

5.1) มีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัว โดยนำเสนอเรื่องราวที่สร้างสรรค์และน่าสนใจ มีความเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ วิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น มีความโดดเด่นเฉพาะถิ่น มีการนำเสนอเรื่องราวผลิตภัณฑ์ได้อย่างสร้างสรรค์น่าสนใจ คือ ชุดผู้ไท พวงกุญแจตุ๊กตาผู้ไท ผ้าย้อมคราม เครื่องจักสาน ฯลฯ

5.2) มีรูปแบบผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีความหลากหลาย ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว มีข้อมูลสำคัญของสินค้า/ผลิตภัณฑ์ชุมชน ครบถ้วนและชัดเจน ผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์สามารถสร้างความพอใจให้กับลูกค้าและยอดขายตามราคาเพื่อซื้อความพอใจนั้น ผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ มีต้นทุนการดำเนินงานที่เหมาะสม ผลิตภัณฑ์สามารถเป็นของฝากหรือของที่ระลึกได้

5.3) มีความพร้อมเข้าสู่การรับรองมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ สะอาด ปลอดภัย และถูกสุขลักษณะ พร้อมเข้าสู่การรับรองมาตรฐาน หรือผ่านการรับรองมาตรฐานที่เกี่ยวข้องอย่างใดอย่างหนึ่ง ผลิตภัณฑ์สามารถผลิตซ้ำได้ในปริมาณและคุณภาพใกล้เคียงกัน มีความสามารถผลิตผลิตภัณฑ์ได้อย่างต่อเนื่อง ผลิตภัณฑ์แต่ละชิ้นมีคุณภาพเท่าเทียมหรือใกล้เคียงกัน

5.4) มีช่องทางการตลาดพร้อมข้อมูลของสินค้า/ผลิตภัณฑ์ ที่จำหน่ายในชุมชน นอกชุมชน หรือออนไลน์ ทาง www.Thaitambon.com, Facebook, Line และช่องทางการตลาดที่หลากหลาย สามารถเข้าถึงสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ได้ง่าย มีข้อมูลสินค้า/ผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อนำเสนอลูกค้า/นักท่องเที่ยว โดยมีสถานที่จำหน่ายอาหารที่ให้บริการที่เป็นกิจจะลักษณะ สะอาด จัดไว้สำหรับบริการของชุมชนหรือจุดต้อนรับ คือ ร้านฟาร์มฮัก (โคขุน คุณทอง) โดยมีประชาชนบ้านโนนหอมเป็นเจ้าของร้านด้วย

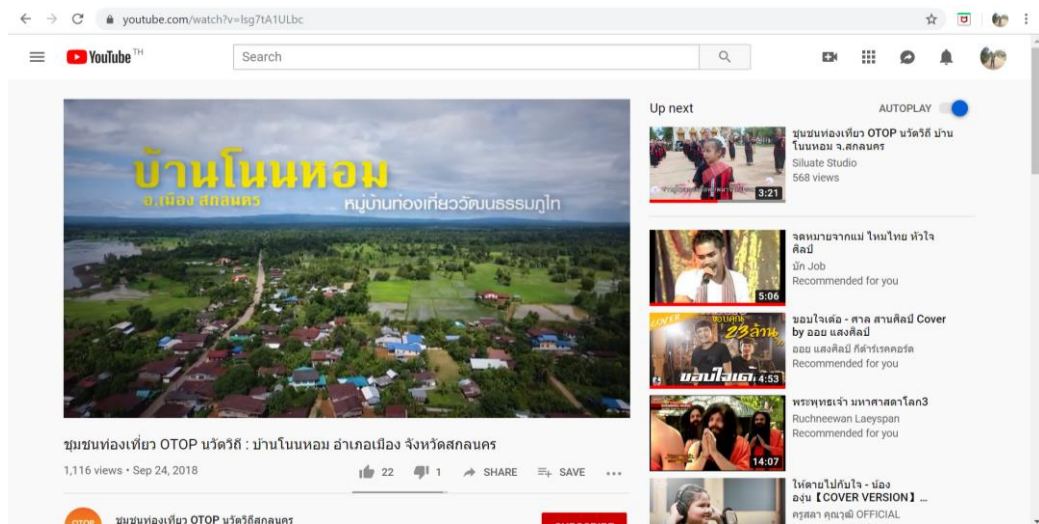
ภาพที่ 4.15 : แสดงผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านโนนหอม

6. การประชาสัมพันธ์

หมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านโนนหอม มีชื่อเสียงในฐานะต้นแบบระดับประเทศ ซึ่งมีกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวจากที่ต่าง ๆ แวะเวียนมาทำการศึกษาดูงานด้านการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ออกอากาศทางช่องโทรทัศน์ในรายการทั่วถิ่นแดนไทย ทางช่องไทยพีบีเอส การสมัครเข้าระบบมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยของสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสกลนคร 15 หลัง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ภายในชุมชนเพื่อเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของหมู่บ้าน จากนั้นได้มีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์โดยการจัดทำแผ่นพับ การพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวผ่านการส่งเข้าประกวดรางวัลต่างๆของส่วนราชการ มีการจัดทำเว็บไซต์ของหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของบ้านโนนหอมด้วยในโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดสกลนคร

ภาพที่ 4.16: สื่อประชาสัมพันธ์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านโนนหอม จังหวัดสกลนคร

สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=lsg7tA1ULbc>

7. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก

สำหรับโครงสร้างพื้นฐานของบ้านโนนหอม ที่ตั้งหมู่บ้านอยู่ริมถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 223 (สกลนคร - ธาตุพนม) และภายในหมู่บ้านมีถนนลาดยาง และถนนคอนกรีตตามตรอก ซอก ซอยต่าง ๆ ทำให้ทัศนียภาพภายในหมู่บ้านมีความเรียบร้อย นักท่องเที่ยวสามารถปั่นจักรยานหรือเดินทัศนศึกษาชมหมู่บ้านได้อย่างสะดวก นอกจากนี้ภายในบ้านโนนหอมมีระบบประปาหมู่บ้านที่มีน้ำใช้อุปโภคตลอดทั้งปี ส่วนระบบไฟฟ้าใช้ไฟฟ้าที่ได้รับการกระจายระบบกระแสไฟจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ซึ่งไม่มีปัญหาเรื่องไฟตก หรือไฟดับ และภายในหมู่บ้านมีการรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้านโดยใช้ระบบคณะกรรมการหมู่บ้าน อพป. ประสานความร่วมมือกับหน่วยรักษาความปลอดภัยในพื้นที่ ได้แก่ สถานีตำรวจภูธรเมืองสกลนคร โดยมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบและสอดส่องในหมู่บ้านทั้งกลางวันและกลางคืน นอกจากนั้นช่วงที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาพักเป็นจำนวนมากก็จะขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) โดยผ่านองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาดูแลความปลอดภัยตลอด 24 ชั่วโมง และรับผิดชอบรักษาความสงบเรียบร้อยภายในพื้นที่ให้ช่วยเข้ามาสอดส่องดูแลและตรวจตราความเรียบร้อย

4. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม

บ้านนาบัวเป็นหมู่บ้านเสียงปืนแตกนัดแรกของประเทศไทยซึ่งเกิดขึ้นจากการต่อสู้ระหว่างขบวนการพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับรัฐบาลในช่วงสงครามปราบปรามคอมมิวนิสต์ และสุดท้ายฝ่ายที่ต่อต้านรัฐบาลได้เข้ามาสู่ฐานะผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ช่วยพัฒนาชุมชนและสังคมในปัจจุบัน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาบ้านนาบัวเป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี มีการก่อสร้างอนุสรณ์สถานเสียงปืนแตก สามารถรับนักท่องเที่ยวได้ มีบ้านโฮมสเตย์ให้นักท่องเที่ยวได้นอนพักผ่อนคลายวิถีชีวิตของคนในชุมชน มีฐานเรียนรู้ต่าง ๆ มากมายที่น่าสนใจจะได้รวบรวมเพื่อทำให้ทราบสภาพการบริหารจัดการของชุมชนท่องเที่ยวแห่งนี้อย่างต่อเนื่อง

ชุมชนท่องเที่ยววัฒนธรรมผู้ไทบ้านนาบัว ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 5, 13 และ 14 ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของอำเภอรณนคร ตามเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2031 ห่างจากที่ว่าการอำเภอรณนคร ประมาณ 8 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดนครพนมไปทางทิศใต้ประมาณ 48 กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลูกคลื่นลอนตื้น มีลำห้วยบัง ซึ่งเป็นแม่น้ำสายหนึ่งในสาขาของแม่น้ำโขงที่หล่อเลี้ยงชุมชนที่นี่ ชุมชนบ้านนาบัวมีอาณาเขตติดต่อกับที่อื่น ๆ ดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อบ้านหนองกุ้ง ตำบลโคกหินแฮ่ ทิศใต้ ติดต่อลำห้วยแคนและน้ำบัง และพื้นที่บ้านดงอินน้ำ ตำบลพระซอง อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ทิศตะวันออก ติดต่อบ้านนาม่วง ตำบลโคกหินแฮ่ และทิศตะวันตก ติดต่อลำน้ำบังเป็นแนวเขตตลอดและพื้นที่บ้านบ้านนาม่วง ตำบลโคกหินแฮ่

ภาพที่ 4.17 : แสดงป้ายถ่ายภาพสำหรับนักท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวบ้านนาบัว

สำหรับประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านนาบัวตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2434 ประชากรได้อพยพมาจากบ้านโพนสาวเอ้ และมาจากบ้านโนนสังข์ โดยก่อตั้งครั้งแรกที่โนนหนองบัว ปัจจุบันอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของหมู่บ้าน (หนองแขว) โดยการนำของนายจันทร์สอน จิตมาตย์ ซึ่งมีพี่น้อง 10 คน เมื่อไม่มีที่ทำกินจึงได้พากันขี่ม้ามาหาจับจองที่ทำกินบริเวณบ้านนาบัวในปัจจุบัน ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2445 ได้ยกฐานะเป็นหมู่บ้านและได้มีการแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านขึ้นเป็นคนแรก คือ นายจิตปัญญา แสนมิตร และสร้างวัดบัวขาวขึ้นในปี พ.ศ. 2445 โดยการนำของพระเทศ นามพลแสน งานหลักในการสร้างบ้านแปลงเมืองในขณะนั้น คือ การพัฒนาที่ทำกินมากกว่าอย่างอื่น เช่น การเบิกถางที่นา ทำสวน เป็นต้น ในปี พ.ศ. 2454 ผู้ใหญ่บ้านคนแรกได้ถึงแก่กรรม จึงได้รับการแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านคนที่ 2 คือ นายวรรณทอง นามพลแสน ในขณะนั้นบ้านนาบัวมีทั้งหมด 30 ครอบครัว ต่อมาญาติพี่น้องที่อยู่บ้านโพนสาวเอ้ และบ้านโนนสังข์ก็ได้ย้ายมาอยู่เพิ่มเรื่อย ๆ ช่วงนี้ผู้ใหญ่วรรณทอง ได้เกษียณอายุราชการ จึงได้แต่งตั้งผู้ใหญ่กรม แสนมิตร ขึ้นมาแทน การสัญจรไปมากับส่วนราชการมีความยากลำบากมาก เพราะไม่มีเส้นทางคมนาคมเหมือนในปัจจุบัน ขณะนั้นบ้านนาบัวขึ้นต่อตำบลเรณู เป็นหมู่ที่ 14 พาหนะในสมัยนั้นใช้เกวียนโดยใช้โคกระบือในการลาก การเดินทางไปติดต่อกับตำบลหรืออำเภอของผู้ใหญ่บ้าน คือ การเดินเท้าในระยเวลานั้นชาวบ้านนาบัวได้ตั้งถิ่นฐานมั่นคงแล้ว นายกกรม แสนมิตร ผู้ใหญ่บ้านและผู้เฒ่าผู้แก่ คิดถึงบ้านพ่อแม่เมืองแม่ จึงได้ปรึกษาหารือกันว่าอยากทำกองกฐินไปทอดที่บ้านเดิม เมื่อเห็นพ้องต้องกันแล้วจึงตกลงสร้างถนนเพื่อเป็นทางไปทอดถวายกฐินที่บ้านโพนสาวเอ้ ในปี พ.ศ. 2473 ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2493 ผู้ใหญ่กรม แสนมิตร ได้เกษียณอายุราชการ การเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านสมัยนั้นเป็นการเลือกตั้งแบบเปิดเผยโดยการใช้วิธีการยกมือ เป็นการตัดสินแพ้ชนะ ผู้ใหญ่บ้านคนที่ 4 ของบ้านนาบัวคือ นายเกียรติ นามพลแสน ต่อมาในปี พ.ศ. 2498 นายบุญทัน จิตมาตย์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนที่ 5 และบ้านนาบัวได้แยกออกเป็นหมู่บ้านใหม่อีกแห่ง ชื่อ บ้านหนองกุง

ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2501 มีการเคลื่อนไหวทางการเมือง ผู้นำรัฐบาลในสมัยนั้น คือ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และฝ่ายที่ต่อต้านรัฐบาลนำโดยนายภูมิ ชัยบัณฑิต เป็นผู้นำการเคลื่อนไหวครั้งแรกที่บ้านหนองกุง มีการต่อสู้กันขึ้นที่เถียงนาพ่อสี ราชสินธุ์ ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2504 ได้มีการจับกุมราษฎรในหมู่บ้านนาบัวในข้อหาอันธพาล ได้นำไปขังลิ้มไว้ที่อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ที่จังหวัดอุดรธานี และย้ายนักโทษไปขังไว้ที่เรือนจำนครบาล กรุงเทพฯ ฯ ครั้งสุดท้ายได้นำนักโทษไปขังไว้ที่เรือนจำลาดบัวขาว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีราษฎรในหมู่บ้านนาบัวถูกจับไปด้วย 9 คน ในปี พ.ศ. 2507 ราษฎรที่ถูกจับในข้อหาอันธพาลก็ถูกปล่อยตัวพ้นจากการเป็นนักโทษกลับมาสู่ภูมิลำเนาของตัวเอง ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2507 ราษฎรในหมู่บ้านถูกยิงตาย 1 คน คือ นายคุณรม ไชยราช ซึ่งในระยนี้ความเคลื่อนไหวทางการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์กับรัฐบาลรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ทางรัฐบาลได้ส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหารและอาสาสมัคร มาเคลื่อนไหวปราบปรามราษฎรที่มีความคิดขัดแย้งกับรัฐบาลในเขตบ้านนาบัว และบ้านใกล้เคียง ราษฎรในพื้นที่บ้านนาบัวได้ทยอยกันเข้าป่า เพื่อรวมต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์มากขึ้น ในระยนั้นผู้ใหญ่บ้าน คือ นายอัมลา นามพลแสน (คนที่ 6) ในวันที่ 7 สิงหาคม 2508 ทางราชการได้ส่งตำรวจทหารออกปราบปรามฝ่ายคอมมิวนิสต์อย่างหนัก โดยเฉพาะพื้นที่ระหว่างบ้านนาบัว บ้านหนองฮี บ้านดงอินา ได้เกิดการปะทะขึ้นระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ปรากฏว่ามี

ผู้เสียชีวิต 5 คน เป็นชาวบ้านนาบัว 1 คน ซึ่งเรียกเหตุการณ์ในครั้งนี้ว่า “วันเสียงปืนแตก”

ต่อมาในปี พ.ศ. 2509 ทางราชการยิ่งปราบปรามมากยิ่งขึ้น ผู้ใหญ่อัมลา นามพลแสน พร้อมกับราษฎรหลายคนในหมู่บ้าน ถูกจับในข้อหากระทำการอันเป็นคอมมิวนิสต์ จึงได้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่ขึ้นมาใหม่ เป็นคนที่ 7 คือ นายบุษบา แสนมิตร ซึ่งปรากฏว่าทางการยิ่งเร่งการปราบปรามมากยิ่งขึ้น สั่งให้ราษฎรในหมู่บ้านทำรั้วรอบหมู่บ้านนาบัวอย่างแน่นหนาด้วยลวดหนาม สั่งให้ชาวบ้านไปรายงานตัวก่อนออกไปทำอะไรทำนา และช่วงกลับมาบ้านอย่างเคร่งครัด ถ้าราษฎรคนไหนฝ่าฝืนจะถูกลงโทษอย่างหนัก เช่น ตะ ตี และนำไปคุมขังที่ค่ายทหาร ส่วนเจ้าหน้าที่ที่อยู่ในหมู่บ้านที่เลื้อมต้องอยู่เวรยามภายในรั้วหนามของหมู่บ้าน เมื่อทางราชการเร่งมือในการปราบปรามราษฎร ราษฎรก็ยิ่งหลบหลีกเข้าร่วมต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์มากยิ่งขึ้น เรื่อยมาจนถึง พ.ศ. 2523 ทางกองทัพภาคที่ 2 ได้มีนโยบาย 66/23 ราษฎรที่เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์เริ่มทยอยกลับเข้ามามอบตัวกับทางการเป็นระยะ ๆ และในสมัยนี้โดยการนำของผู้ใหญ่บุษบา แสนมิตร ได้เสนอโครงการไฟฟ้าชนบทชาวบ้านได้สมทบโครงการด้วยเสาไม้ และคอนสายไฟฟ้า หรือสมทบเงินครัวเรือนละประมาณ 170 บาท หมู่บ้านนาบัวจึงมีไฟฟ้าใช้เป็นการครั้งแรกในปี 2522 และในวันที่ 7 สิงหาคม 2522 ทางราชการได้จัดงานวันเสียงปืนดับขึ้นเป็นครั้งแรก โดยมีพลโทเปรม ติณสูลานนท์ (แม่ทัพภาคที่ 2 ในสมัยนั้น) มาทำพิธีเปิดกิจกรรม ซึ่งช่วงนี้นายไสว แสนมิตร ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านคนที่ 8 ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวยังคงมีการต่อสู้กันอยู่แต่ก็ลดความรุนแรงลง จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2535 ได้แยกหมู่บ้านนาบัวเป็น 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 5 กับ หมู่ที่ 13 โดยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 ยังคงเป็นนายไสว แสนมิตร ใน ปี พ.ศ. 2537 การต่อสู้กันของพรรคคอมมิวนิสต์กับทางการเริ่มสงบลง ราษฎรที่ออกป่ากลับเข้าร่วมพัฒนาชาติไทยเกือบหมด ที่เหลือก็คงตกค้างอยู่ที่ต่างประเทศ เช่น ประเทศลาว และในปี พ.ศ. 2537 ผู้ใหญ่บ้านเกษียณอายุราชการ นายทิพจันทร์ แสนมิตร ได้รับเลือกให้เป็นผู้ใหญ่บ้านคนที่ 9 ในช่วงนี้รัฐบาลมีการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยมากขึ้น ทำให้ราษฎรมีสิทธิ์เสรีภาพมากขึ้น ต่อมาใน ปี พ.ศ. 2542 ผู้ใหญ่ทิพจันทร์ ได้เสียชีวิต นายลำสินธุ์ จิตมาตย์ ได้รับเลือกตั้งให้เป็นผู้ใหญ่คนต่อมา เป็นคนที่ 10 ต่อมาปี พ.ศ. 2547 ผู้ใหญ่ลำสินธุ์ หมดวาระลง จึงมีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านขึ้นใหม่ ผู้ได้รับเลือกคือ นายสุระศักดิ์ จิตมาตย์ ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 คนปัจจุบัน (องค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่, 2561)

สำหรับทรัพยากรทางธรรมชาติของชุมชนบ้านนาบัว ประกอบด้วยแหล่งน้ำ ป่าบุ่งป่าทามที่อยู่รายรอบแม่น้ำบัง และป่าเบญจพรรณเล็ก ๆ ที่ชาวบ้านสงวนไว้ในฐานะป่าประวัติศาสตร์ 200 ปีของชุมชน เพราะมีเรื่องราวของการต่อสู้ของขบวนการชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่รัฐที่ป่าแห่งนี้ในช่วงเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ระหว่าง 2504 - 2523 โดยเฉพาะแม่น้ำบังเป็นแหล่งทรัพยากรอาหารที่อุดมสมบูรณ์ของชาวบ้าน ในฤดูฝนพื้นที่บริเวณนี้จะมีน้ำท่วมขังเล็กน้อย และมีอาหารป่าใกล้ชุมชนให้ชาวบ้านได้เข้าไปหาอาหารมาบริโภค ด้วยระบบนิเวศที่หลากหลายนี้มีผลต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชนบ้านนาบัว เมื่อฤดูฝนน้ำหลาก ชาวบ้านก็จะเตรียมเครื่องมือจับปลาชนิดต่างๆ ลงไปดักจับสัตว์น้ำในลำน้ำบัง เมื่อฤดูน้ำลดก็ใช้พื้นที่ป่าใกล้ชุมชนเป็นที่เลี้ยงสัตว์ ซึ่งหากจะกล่าวโดยรวมแล้ว บ้านนาบัวมีระบบนิเวศที่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตได้อย่างสมดุล

ภาพที่ 4.18 : แสดงป่าประวัติศาสตร์ 200 ปี และแม่น้ำบังบริเวณบ้านนาบัว

สภาพภูมิอากาศของบ้านนาบัวมีลักษณะใกล้เคียงกันกับหมู่บ้านอื่น ๆ ของจังหวัดในภาคอีสาน โดยทั่วไปสามารถแบ่งได้ 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อนอยู่ในช่วงปลายเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม อุณหภูมิประมาณ 25 – 40 องศาเซลเซียส ซึ่งอากาศจะร้อนถึงร้อนจัดตั้งแต่ช่วงสายจนถึงตอนกลางวัน บางครั้งทำให้เกิดฝนตกในช่วงเดือนมีนาคมถึงเมษายน ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม บางปีฝนทิ้งช่วงเกิดขึ้นในปลายเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน ได้รับอิทธิพลจากพายุหมุนเขตร้อน รวมถึงพื้นที่บ้านนาบัวอยู่ด้านหน้าเทือกเขาภูพานจึงได้รับอิทธิพลของลมมรสุมและการนำพาความความชื้นจากแรงปะทะของลม ทำให้เกิดฝนตกชุกในช่วงดังกล่าว แต่ก็ไม่มีปัญหาเรื่องน้ำท่วมเนื่องจากมีแหล่งรองรับหลายแห่งที่อยู่รอบๆ หมู่บ้าน และฤดูหนาว เริ่มต้นกลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ฤดูนี้จะมีความกดอากาศสูงหรือมวลอากาศเย็นจากประเทศจีนและ สปป.ลาว แผ่ลงมาปกคลุม ทำให้อากาศเย็นและหนาวถึงหนาวจัดในบางปี อีกทั้งบ้านนาบัวมีพื้นที่ใกล้กับหนองน้ำและเทือกเขาภูพานส่งผลให้มีอากาศหนาวเย็น ซึ่งบางปีมีอุณหภูมิต่ำสุดถึง 10 องศาเซลเซียส ซึ่งปัจจุบันฤดูหนาวของหมู่บ้านปัจจุบันจะเหลือให้สัมผัสเพียงประมาณ 2 เดือน (ธันวาคม - มกราคม)

สภาพทางเศรษฐกิจ จากข้อมูลทางด้านสถิติพบว่าหมู่บ้านนาบัวมีรายได้มวลรวมประมาณ 26,000,000 บาทต่อปี (ข้อมูลสำรวจ จปฐ. บ้านนาบัว หมู่ที่ 5, 13 และ 14 ตำบลโคกหินแฮ่) ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำนา มีพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด 8,630 ไร่ ผลผลิตที่สำคัญของหมู่บ้าน ได้แก่ ข้าว รองลงมาเป็นยางพารา และมันสำปะหลัง แต่ก็มีมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพตามการเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน โดยอาชีพหลักของคนในชุมชนยังมีอาชีพรับราชการ และพนักงานของรัฐ โดยปัจจุบันคนในหมู่บ้านมีคนรับราชการอยู่จำนวนหนึ่งกลายมาเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน นอกจากนี้ชาวบ้านเชื่อว่าอาชีพรับราชการเป็นอาชีพที่มีเกียรติและมีความสบายจึงนิยมส่งบุตรหลานเรียนในระดับที่สูงขึ้นเพื่อที่จะได้รับราชการ ส่วนอาชีพรับจ้างทั่วไป กล่าวคือเมื่อเสร็จสิ้นจากฤดูกาลทำนาแล้ว ชาวบ้านที่ว่างจากการทำงานจะเริ่มหางานเสริม โดยเฉพาะการไปรับจ้างทำงานในพื้นที่ต่างๆ ทั้งในละแวกใกล้บ้านและต่างจังหวัด และอาชีพอื่นๆ โดยเฉพาะผู้สูงอายุส่วนใหญ่ที่อยู่ในหมู่บ้านที่ไม่สามารถไปทำงานที่อื่นได้ ก็จะนำภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอยู่ไปใช้ในการประกอบอาชีพ ได้แก่ การสาน

กระต๊อบข้าวเหนียว การจักสานเครื่องใช้สอยในครัวเรือน การทอผ้าไหม การทอผ้าฝ้าย การทำเสื่อเย็บมือ เสื่อผ้าสำเร็จรูป ของที่ระลึกพื้นบ้าน ชุดผู้ไท เป็นต้น

4.2 การจัดการปกครองภายในหมู่บ้าน

ชุมชนบ้านนาบัว ซึ่งพัฒนาเป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์วันเสียดังเดิม จัดเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่มีการจัดแบ่งหมู่บ้านในการปกครองออกเป็น 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 5 มีครัวเรือนทั้งหมด 113 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด 487 คน จำแนกเป็นชาย 225 คน เป็นหญิง 252 คน มีนายสุรศักดิ์ จิตมาตย์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ต่อมาคือหมู่ที่ 13 มีครัวเรือนทั้งหมด 115 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด 560 คน จำแนกเป็นชาย 268 คน เป็นหญิง 292 คน มีนายวันทวัฒน์ จิตมาตย์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน และหมู่ที่ 14 มีครัวเรือนทั้งหมด 48 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด 110 คน จำแนกเป็นชาย 56 คน เป็นหญิง 54 คน มีนายพิมพ์ศักดิ์ จิตมาตย์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน (องค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่, 2561)

ทั้งนี้ได้รับข้อมูลเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์ดังนี้

“บ้านนาบัวเป็นหมู่บ้านประวัติศาสตร์วันเสียดังเดิม ในการปกครองแบ่งเป็น 3 หมู่บ้าน แล้วก็คณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายต่าง ๆ เช่น ฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อย ฝ่ายแผนพัฒนา ฝ่าย อสม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการบริหารงานหมู่บ้านท่องเที่ยว เพราะใช้กรรมการหมู่บ้านซึ่งเป็นผู้นำชุมชนที่มีความเชี่ยวชาญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชนไปด้วย” (ผู้ใหญ่บ้านรายหนึ่ง, 2562: สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ภายในหมู่บ้าน ได้มีกลุ่มและองค์กรชุมชนที่สนับสนุน ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกในการขับเคลื่อนการบริหารงานของหมู่บ้านและการดูแลช่วยเหลือประชาชนภายในหมู่บ้านในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีส่วนต่าง ๆ เพื่อให้บริการประชาชนหลายกลุ่มดังต่อไปนี้ 1) กลุ่มทอผ้าฝ้ายพื้นเมือง 2) กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชน 3) กลุ่มจักสานไม้ไผ่ 4) กลุ่มชมรมผู้สูงอายุ 5) กลุ่มสโมสร 7 สิ่งหาเพื่อพัฒนาซึ่งส่วนใหญ่เป็นบรรดาอดีตสหชาซึ่งกลายมาเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยในหมู่บ้านนาบัว นอกจากนี้ได้มีการดำเนินงานด้านกลุ่มออมทรัพย์ที่มีอยู่ในหมู่บ้านนาบัวประกอบไปด้วย 1) กลุ่มกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 2) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต 3) กลุ่มกองทุนส่งเสริมการท่องเที่ยว OTOP ชุมชนนวัตกรรมบ้านนาบัว หมู่ที่ 5 และ 4) กลุ่มกองทุนโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.)

4.3 การบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน

ชุมชนนาบัวพยายามจัดเป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 โดยมีแนวคิดที่จะจัดการฟื้นฟูสถานที่และเรื่องราวการต่อสู้ของชาวบ้านนาบัวในช่วงสงครามปราบปรามคอมมิวนิสต์ ถือเป็นจุดเริ่มต้นให้หมู่บ้านนาบัวเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งได้รับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมดังนี้

“แรงจูงใจมาจากรัฐบาลสมัยไทยรักไทยมีนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยว การเปลี่ยนทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุนเพื่อพัฒนา ผมทำหน้าที่เป็น ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนไทย (อช.) อย่างเป็นทางการของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม ได้รับการแต่งตั้งจากทางจังหวัดให้เป็นผู้นำ อช. ในปี 2543 และมีบทบาทเป็นแกนนำของมิตรสหาย หรือที่เรียกว่า “แกนนำผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย” ของภาคอีสานที่ได้รับมอบหมายคณะกรรมการจังหวัด/ภาค โดยได้รับแนวคิดการจัดตั้งกลุ่มมาจากที่อื่นก่อน และได้นำชาวบ้านนาบัวไปร่วมงานระลึกถึงมิตรสหายที่ได้สูญเสียชีวิตไปเพื่ออิสานใต้ ที่อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ ไปพบหาสหายหลาย ๆ ท่านและได้นำเอาหลักการกลับมาคิดต่อ กลุ่มมิตรสหายทั่วประเทศ มีการปรึกษาหารือกันในกลุ่มมิตรสหายจะทำการพัฒนาหมู่บ้านนาบัวจากภาพลักษณ์หมู่บ้านคอมมิวนิสต์เดิมที่ส่งผลกระทบจิตใจ ความรู้สึกของชาวบ้านนาบัว และ พ.ร.บ. คอมมิวนิสต์ได้ยกเลิกไปแล้ว แต่ยังมีคำพูดที่กล่าวหาหมู่บ้านนาบัวอยู่ว่าเป็นคอมมิวนิสต์ จึงต้องการสร้างฐานการเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจให้คนอื่นรู้จักบ้านนาบัวมากขึ้น” (แกนนำชุมชนท่องเที่ยวบ้านนาบัวรายหนึ่ง, 2561: สัมภาษณ์)

จะเห็นว่าจุดประเด็นในการพัฒนาหมู่บ้านนาบัว เกิดขึ้นจากการปรึกษาหารือของกลุ่มสหาย หรือผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย และได้รับคำแนะนำให้มีการจัดตั้งองค์กร ต่อมาจึงได้มีการริเริ่มแนวคิดดังกล่าวกับชาวบ้านนาบัว และชาวบ้านส่วนหนึ่งที่เคยเข้าร่วมกลุ่มมิตรสหาย หรือ ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย (อดีตสหายพรรคคอมมิวนิสต์) ที่เข้าใจถึงหลักการต่อสู้เป็นอย่างดี และมีส่วนสร้างประวัติศาสตร์วันเสี่ยงปีนแตก ได้มีการติดต่อประสานงานในกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ ในเรื่องการรื้อฟื้นหมู่บ้านนาบัวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม แต่โครงการนี้ไม่อาจดำเนินการเองได้ลำพัง จำเป็นต้องจัดตั้งเป็นกลุ่ม/องค์กร และร่วมกับหน่วยงานอื่นทั้งของภาครัฐและภาคประชาสังคมต่าง ๆ ในการสนับสนุนให้เกิดเป็นรูปธรรม เพราะโดยลำพังกลุ่มชาวบ้านและกลุ่มมิตรสหายคงไม่สามารถดำเนินการสำเร็จ จึงมีการปรึกษาคู่คุยกับผู้นำหมู่บ้าน องค์กรต่าง ๆ และหน่วยงานภาครัฐ ในการพัฒนาหมู่บ้านนาบัวขึ้นด้วยการจัดตั้งองค์กรขึ้นมา เรียกว่า “สโมสร 7 สิงหาคม เพื่อการพัฒนา” ซึ่งเป็นวันที่มาของวันเสี่ยงปีนแตกที่เป็นประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านนาบัว เพราะเจ้าของประวัติศาสตร์ก็เป็นชาวบ้านนาบัวที่ทำให้เกิดเหตุการณ์วันเสี่ยงปีนแตก เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2508 ขึ้น ทำให้ชาวบ้านนาบัวส่วนใหญ่และยังมีชีวิตอยู่ ได้มีการประชุมหารือกัน จัดตั้งเป็นสโมสร 7 สิงหาคม เพื่อการพัฒนาขึ้น

การจัดตั้งสโมสร 7 สิงหาคม เพื่อพัฒนาดังกล่าวได้นำไปสู่การประสานไปยังอดีตมิตรสหายทั่วประเทศ มีการเชิญหน่วยงานราชการ ตัวแทนกองทัพที่เคยปฏิบัติงานในพื้นที่นาบัว มาร่วมในงานรำลึกถึงเหตุการณ์วันที่ 7 สิงหาคม ซึ่งจัดขึ้นครั้งแรกในปี 2545 โดยในคราวนั้นทางชาวบ้านไม่ได้เรียกว่าเป็นกิจกรรมงานรำลึกวันเสี่ยงปีนแตก เพราะต้องการทำให้เกิดกระแสการโยนก้อนหินถามทางก่อน ว่าสังคมยอมรับได้หรือไม่กับการจัดงานเชิงสัญลักษณ์ดังกล่าว ต่อมาคณะกรรมการดำเนินงานและชาวบ้านนาบัวจึงมีการเรียกชื่องานที่จัดขึ้นว่า “การรำลึกถึงนักสู้ภูพาน” ซึ่งเป็นการจัดงานเพื่อรำลึกถึงเรื่องราวในอดีตของเหตุการณ์ในเชิงพื้นที่ โดยยังไม่มีมีการพูดถึงนาบัว ปรากฏว่าสังคมได้มีการตอบรับกระแสดังกล่าวเพิ่มขึ้น หลังจากปีต่อมาจึงได้มีการกำหนดจัดในวันเสี่ยงปีนแตก ในวันที่ 7 สิงหาคม แล้วเปลี่ยนชื่อเป็น “งานบุญรำลึกวัน 7 สิงหาคม วันเสี่ยงปีน

แตกบ้านนาบัว” ถือเป็นบุญประจำปี โดยความร่วมมือจากทุกส่วนทั้งจากภายในหมู่บ้านและภายนอก โดยมีชื่อว่า “สโมสร 7 สิงหาคม เพื่อการพัฒนา”

ต่อมาผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในพื้นที่ ได้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้เหตุการณ์วันเสียงปืนแตกที่หมู่บ้านนาบัว และได้รับงบประมาณมาดำเนินการจำนวน 4 แสนบาท จึงได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านนาบัวขึ้น ต่อมายังได้มีการเสนอโครงการก่อสร้างอุทยานประวัติศาสตร์ เพื่อการศึกษาเรียนรู้และท่องเที่ยวบ้านนาบัว ในปี 2553 ซึ่งเป็นโครงการใหญ่ที่ใช้งบประมาณ 10 ล้านบาทเป็นโครงการที่ต่อเนื่องและยาวนาน และได้รับการอนุมัติงบประมาณจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ผ่านการประสานงานและดำเนินโครงการโดยองค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่ แต่โครงการดังกล่าวเกิดปัญหาระหว่างดำเนินการ ทำให้โครงการไม่สามารถแล้วเสร็จได้ และสุดท้ายต้องยุติโครงการดังกล่าวไปด้วยการให้ข้อมูลดังต่อไปนี้

“กลุ่มจังหวัดการท่องเที่ยวจะมีด้วยกัน 3 จังหวัด สกลนคร นครพนม และมุกดาหาร เรียกว่า กลุ่มสนุก ซึ่งได้ให้การสนับสนุนในด้านการท่องเที่ยว ทาง อบต. ได้จัดทำแผน หรือโครงการเสนอต่อ กลุ่มสนุก ก็ได้งบประมาณมา 40 ล้านบาท โดยจะจัดสรรให้ต่อเนื่องเป็นเวลา 4 ปี ปีงบประมาณละ 10 ล้านบาท แต่ที่นี้พอมาสร้างตามโครงการขึ้นมา ก็มาติดที่ระเบียบกฎหมายในเรื่องของการขอใช้ที่ดิน เป็นที่ดินสาธารณะ ทาง อบต. เลยได้ขอไปทางที่ดินแล้วกว่าจะทำเรื่องส่งที่ดินจังหวัดก็ต้องผ่านที่กรม กรมต้องพิจารณาจนถึงขั้นสุดท้ายถึงรัฐมนตรีเป็นผู้อนุมัติ โครงการนี้ก็เลยติดอยู่ที่ในเรื่องของการใช้ที่ดิน ที่สาธารณะ ก็เลยส่งผลให้งบประมาณจากปีละ 10 ล้านบาทไป” (ผู้บริหารท้องถิ่นรายหนึ่ง, 2562: สัมภาษณ์)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2561 กรมการพัฒนาชุมชน ได้ดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในการจัดทำโครงการหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในพื้นที่ต่าง ๆ ผ่านบทบาทการดำเนินโครงการและบริหารโครงการโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่จังหวัดและอำเภอ ซึ่งในส่วนของอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม นั้น ได้เลือกหมู่บ้านที่มีความพร้อมและสามารถพัฒนาตามแนวทางของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีตามนโยบายของรัฐบาลได้ หนึ่งในนั้นคือหมู่บ้านนาบัว หมู่ที่ 5 ในการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวด้วยการให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“พอมาถึงช่วงปี 2559 มีการประกวดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงก่อน กลุ่มแกนนำชุมชนฝ่ายต่าง ๆ ก็ได้เข้าร่วมเสริมหนุนกับผู้ใหญ่บ้าน มีผมเป็นคนนัดเรื่องศิลปวัฒนธรรมได้ส่งเสริมทางดนตรี ได้นำการฟ้อนรำ สอนให้กับชาวบ้านนาบัวให้มีความแข็งแรงทางวัฒนธรรม ช่วงผมได้เป็นประธานสภาวัฒนธรรมหมู่บ้านท่องเที่ยวชนเผ่าผู้ไทและประวัติศาสตร์เสียงปืนแตกนาบัว และได้ขับเคลื่อนทางวัฒนธรรมด้วยประวัติศาสตร์ด้วย สองอย่างนี้ที่เป็นจุดเด่นของนาบัว สืบสานให้ชาวบ้านนาบัวได้อนุรักษ์รักษาไว้ ให้ลูกหลานได้เรียนรู้สืบทอดกันมาเรื่อย ๆ เมื่อกรมพัฒนาชุมชนมีนโยบายพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี พวกเราชาวบ้านนาบัวทั้ง 3 หมู่บ้านจึงไม่พลาดโอกาสที่จะขับเคลื่อนเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว” (ประธานสภาวัฒนธรรมหมู่บ้านนาบัว, 2562: สัมภาษณ์)

หลังจากนั้นได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านท่องเที่ยวชนเผ่าผู้ไทและประวัติศาสตร์เสียงปิ่นตก บ้านนาบัวขึ้น ประกอบด้วย 1) นายศักดิ์ดา แสนมิตร ประธานกรรมการ 2) นายสุรศักดิ์ จิตมาตย์ รองประธานกรรมการคนที่หนึ่ง 3) นายนันทวัฒน์ จิตมาตย์ รองประธานกรรมการคนที่สอง 3) นายพิมศักดิ์ จิตมาตย์ รองประธานกรรมการคนที่สาม 4) นายครสวรรค์ ฤทธิกร ประธานกลุ่มชนเผ่าผู้ไท 5) นายส่งเสริม คำหู่ ประชาสัมพันธ์ 6) นายเกรียงไกร พลเยี่ยมหาญ กรรมการற்றுณิก 7) นายปิยพันธ์ แสนมิตร กรรมการற்றுณิก 8) นายมนตรี เสนารัตน์ กรรมการฝ่ายบัญชี 9) นางมลินี เพชรมี กรรมการประสานงาน 10) นางบุญยืน จิตมาตย์ ประธานกลุ่มปฏึกม 11) นางเครือวัลย์ ธงวาท ประธานกลุ่มการแสดง 12) นายโกวิท ราชสินธ์ ประธานกลุ่มดนตรีพื้นเมือง 13) นายวีรชัย จิตมาตย์ ประธานกลุ่มนาบัวโฮมสเตย์ 14) นางวิภารัตน์ จิตมาตย์ ประธานกลุ่มอาหาร 15) นายประจักษ์ จิตมาตย์ กรรมการฝ่ายการตลาด/กลุ่มผ้าทอมือ 16) นายสมสิน นามวุฒิ ประธานกลุ่มประวัติศาสตร์เสียงปิ่นตก 17) นายสาคร พรหมจันทร์ กรรมการและเลขานุการ และมีตำแหน่งที่ปรึกษาประกอบด้วย 1) นายพงษ์วิชัย เขียวมณีรัตน์ 2) นายสันติ ศรียะไชย 3) นายคริสต์มาส รุณธาตุ 4) นายทองมา จิตมาตย์ 5) นางเยาวเรศ บัวชุม 6) นายจารึก แสนมิตร 7) นายอภิสิทธิ์ อุคำ และ 8) นายจักสิน พิลารัตน์ ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้ในการดำเนินการจัดบริการการท่องเที่ยวชุมชน ดังการให้สัมภาษณ์ของผู้ใหญ่บ้านดังนี้

“ตอนประกาศเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวโอท็อปวิถี กรรมกรฝ่ายต่าง ๆ ได้รับการอบรมให้ความรู้จากเจ้าหน้าที่พัฒนาการอำเภอ แต่จริง ๆ พื้นฐานของชาวบ้านก็มีอยู่แล้วส่วนหนึ่ง มีการอบรมด้านการทอผ้า การต้อนรับ การประกอบและจัดสำหรับอาหาร มีการวางแผนการเปิดบ้านโฮมสเตย์ ซึ่งมีครอบครัวที่สนใจเข้าร่วมประมาณ 40 หลัง รองรับนักท่องเที่ยวได้ 120 คนต่อคณะ แต่ตอนนี้ยังไม่ผ่านการประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์นะ” (ผู้ใหญ่บ้านบ้านนาบัวรายหนึ่ง, 2562: สัมภาษณ์)

สำหรับการบริหารจัดการกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม หมู่บ้านประวัติศาสตร์วันเสียงปิ่นตกนั้น คณะกรรมการบริหารกลุ่มและชาวบ้านนาบัวได้มีการกำหนดกฎระเบียบ หรือข้อตกลงของครัวเรือนที่เป็นบ้านโฮมสเตย์ ดังนี้ (เอกสารประเมินมาตรฐานหมู่บ้านโฮมสเตย์ไทยบ้านนาบัว, 2562)

1. บ้านที่สมัครเข้ากลุ่ม ต้องเป็นบ้านที่มีทะเบียนบ้านในหมู่บ้านนาบัว หมู่ที่ 5, 13, และ 14
2. ต้องสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มและสมัครค่าหุ้นละ 100 บาทในกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน
3. ยอมรับฟังการลงมติของเสียงส่วนใหญ่ของกลุ่ม
4. มีส่วนร่วมในการพัฒนากลุ่มโฮมสเตย์
5. ต้องสมัครใจในการทำโฮมสเตย์และสมาชิกในครัวเรือนยอมรับการทำโฮมสเตย์ด้วย
6. บ้านที่รับแขกต้องยินดีเข้าร่วมรับการประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์
7. ห้ามลักขโมยและไม่ก่อการทะเลาะกับแขก/ผู้ที่มาเข้าพัก
8. ต้องร่วมประชุมกลุ่มทุกครั้ง และรับผิดชอบหน้าที่ในการต้อนรับแขกให้ดีที่สุด
10. แต่งกายต้องสุภาพ เรียบร้อย สะอาด

11. สามารถแนะนำและให้ความรู้กับผู้มาพักได้
12. ทุกบ้านต้องทำความสะอาด ให้พร้อมในการต้อนรับลูกค้าเสมอ
13. ไม่ให้มีสิ่งเสพติดในบ้านพัก หรือยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด

สำหรับการบริหารจัดการในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวแต่ละครั้ง สมาชิกที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมการท่องเที่ยวทุกคนจะมีรหัสของตนเอง เมื่อแต่ละคนได้ทำหน้าที่หรือเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนที่เกิดขึ้นในส่วนต่าง ๆ แล้ว หลังจากนั้นรายได้จากโฮมสเตย์หักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ แล้ว จึงจะมีการนำเงินมาแบ่งปันกันเป็นคราว ๆ ไป

สำหรับอัตราค่าบริการการท่องเที่ยวของกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี หมู่บ้านนาบัวมี ดังนี้ (เอกสารประเมินมาตรฐานหมู่บ้านโฮมสเตย์ไทยบ้านนาบัว, 2562)

- 1) กรณีเข้าพัก 1 วัน และทำกิจกรรม 1 คืน ค่าบริการ 600 บาท/คน
- 2) กรณีได้พักโฮมสเตย์ มีอาหารมื้อเที่ยง และมื้อเย็น 350/คน
- 3) ชมจุดเรียนรู้จุดละ 20 บาท 5 จุด 100 บาท
- 4) ค่ามัคคุเทศก์นำเที่ยว 20 บาท/คน
- 5) ค่าพาหนะนำเที่ยว 20 บาท/คน
- 6) ค่าบริหารจัดการกลุ่ม 90/คน ค่าบำรุงเพื่อประโยชน์สาธารณะ 20 บาท

นอกจากนี้จากการเข้าร่วมเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ทำให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนบ้านนาบัว ดังต่อไปนี้

1. ประชาชนในชุมชนทำหน้าที่เป็นเจ้าบ้านที่ดี มีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนท่องเที่ยว สมาชิกในชุมชนมีโอกาสนำรายได้จากการขายสินค้า ของฝาก ของที่ระลึก และให้บริการนักท่องเที่ยวภายใต้การจัดการที่เป็นระบบ มีการหมุนเวียนการให้บริการ เช่น นักเล่าเรื่อง โฮมสเตย์ ฐานเรียนรู้ ผลิตภัณฑ์ OTOP อาหาร ฯลฯ โดยมีรายได้ ประมาณครั้งละ 50,000 – 100,000 บาท / การต้อนรับคณะนักท่องเที่ยวแต่ละครั้ง

2. มีการจัดทำข้อมูลของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในส่วนของหมู่บ้านนาบัวให้มีความชัดเจนและครอบคลุม เช่น ข้อมูลทั่วไปของชุมชน ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ข้อมูลด้านภูมิปัญญา ข้อมูลด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีพื้นบ้าน และสินค้าชุมชน เพื่อให้มีการนำข้อมูลใช้ประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ทางสื่อโซเชียลต่าง ๆ เช่น ยูทูบ เฟสบุ๊ก เป็นต้น

3. มีการนำทุนชุมชนและทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยบ้านนาบัวเป็นคนเฝ้าผู้ไท ที่มีวัฒนธรรมที่เป็นเสน่ห์ ทางด้านการแต่งกาย ภาษาพูด ประเพณี ความเชื่อเรื่องการครองเรือน และศิลปะพื้นเมืองโดยมีการรำผู้ไท รวมทั้งประวัติศาสตร์การต่อสู้ในยุคสงครามปราบคอมมิวนิสต์มาเป็นจุดขายของหมู่บ้านได้

4.4 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่

ชุมชนท่องเที่ยวชนเผ่าผู้ไทและประวัติศาสตร์เสียงปืนแตกบ้านนาบัว อยู่ในพื้นที่บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของอำเภอรณนคร ตามเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2031 ห่างจากที่ว่าการอำเภอรณนคร ประมาณ 6 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดนครพนมไปทางทิศใต้ ประมาณ 50 กิโลเมตร มีเขตพื้นที่บริการ 44 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 27,500 ไร่ ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลูกคลื่นลอนตื้น มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่อื่นดังนี้ ทิศเหนือติดต่อกับตำบลหนองฮี อำเภอลาปลา จังหวัดนครพนม ทิศใต้ติดต่อกับตำบลท่าลาดและตำบลเรณูใต้ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลเรณู อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม และทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลพระซอง อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม

สำหรับบุคลากรผู้ปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่ แบ่งเป็น 3 ฝ่าย ได้แก่ 1) ฝ่ายบริหาร มีนายกองค์การบริหารส่วนตำบล คือ นายสันติ ศรียะไชย มีรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน และเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน 2) ฝ่ายสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 30 คน มาจากตัวแทนที่ได้รับการเลือกตั้งจากหมู่บ้านต่าง ๆ ในเขตบริการทั้ง 15 หมู่บ้าน มีนายเกรียงไกร พลเยี่ยมหาญ เป็นประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และ 3) ฝ่ายพนักงานส่วนตำบล ประกอบด้วยข้าราชการประจำส่วนท้องถิ่นและพนักงานส่วนท้องถิ่น มีการแบ่งส่วนราชการภายในองค์การบริหารส่วนตำบลออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ สำนักปลัด กองคลัง กองช่าง และกองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งมีปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหัวหน้าสูงสุดของฝ่ายพนักงานส่วนตำบล

เมื่อพิจารณาไปยังแผนการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่ ได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาท้องถิ่นไว้ดังนี้ “ ใสใจพัฒนา ชาวประชามีความรู้ มุ่งสู่ประชาคมอาเซียน ” นอกจากนี้ยังได้กำหนดพันธกิจการพัฒนาท้องถิ่นของตนไว้ ได้แก่ 1. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อความสะดวกและเป็นระเบียบเรียบร้อยของท้องถิ่น 2. การพัฒนาด้านแหล่งน้ำเพื่ออุปโภค-บริโภค และเพื่อการเกษตร 3. การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว 4. ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ และส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ 5. ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และการสาธารณสุข 6. สนับสนุนการจัดทำแผนชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น และ 7. ดำเนินนโยบายตามหลักธรรมาภิบาล โดยกำหนดจุดมุ่งหมายการพัฒนาท้องถิ่นที่สำคัญได้แก่ 1. ประชาชนมีสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสาธารณูปโภค 2. ประชาชนมีน้ำดื่ม น้ำใช้เพียงพอเพียง 3. ประชาชนมีอาชีพเสริม เพิ่มรายได้ สร้างงานสร้างโอกาส 4. ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เช่น ผ้าพื้นเมือง ฯลฯ สู่ประเทศเพื่อนบ้าน รองรับการค้าสู่ประชาคมอาเซียน 5. เพิ่มปริมาณเกษตรกรใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ลดต้นทุนการผลิตและฟื้นฟูสภาพดิน 6. ยกระดับคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่และสวัสดิภาพและทรัพยากรธรรมชาติรวมถึงการมีสุขภาพอนามัยที่ดี 7. ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ ผู้สูงอายุ ผู้ติดเชื้อเอชไอวี ได้รับการดูแลจากภาครัฐ 8. ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น ดำรงอยู่คู่ท้องถิ่น และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และ 9. บริหารจัดการท้องถิ่น โดยประชาชน (องค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่, 2561)

และเมื่อพิจารณาจากแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่ (พ.ศ. 2561 – 2565) ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว พบว่าในยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ได้วางแนวทางที่ 1 ไว้ในการส่งเสริมการสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ ต่อมาในยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการศึกษา ประเพณี วัฒนธรรม การท่องเที่ยว และนันทนาการ ได้วางแนวทางที่ 1 ในการส่งเสริมการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งประเพณีอันดีงาม สนับสนุนวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง การกีฬาและนันทนาการ ในยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ได้วางแนวทางที่ 2 ในการจัดการสภาพแวดล้อมในชุมชน ในยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสังคมและพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้วางแนวทางที่ 2 ในการส่งเสริมกระบวนการพัฒนาชุมชน สร้างความเข้มแข็งของชุมชน และในยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการเมืองและการบริหาร ได้วางแนวทางที่ 2 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น และแนวทางที่ 3 การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการและองค์กรอื่น (องค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่, 2561) ซึ่งสามารถพิจารณาจากการให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เพิ่มเติมดังนี้

“อบต. ส่งเสริมให้บ้านนาบัวเป็นหมู่บ้านทางประวัติศาสตร์อย่างยั่งยืน ทาง อบต. ได้พยายามจัดทำโครงการ ทางงบประมาณ มาเพื่อดำเนินการให้หมู่บ้านนาบัวที่เป็นหมู่บ้านเสี่ยงป็นแตก เป็นหมู่บ้านที่มีการพัฒนา มีการช่วยเหลือตนเอง มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องต่อไป เพื่อให้หมู่บ้านประวัติศาสตร์นาบัวเป็นหมู่บ้านที่ยั่งยืนตลอดไป ส่วนนี้ก็เป็นโครงการที่ทาง อบต. ให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณ หรือจะด้านโครงการต่าง ๆ ที่ได้นำเข้าไปจัดไว้ในแผนพัฒนา เพื่อจัดทางงบประมาณมารองรับ ทั้งนี้การพัฒนาบ้านนาบัวจะประสบผลสำเร็จไหมขึ้นอยู่กับความสามัคคี ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันของชาวบ้านนาบัว ณ ปัจจุบันหมู่บ้านนาบัวนั้นเป็นบ้านที่มีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วโลก เพราะว่าเป็นหมู่บ้านประวัติศาสตร์” (เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่รายหนึ่ง, 2562: สัมภาษณ์)

รวมทั้งจากการให้ข้อมูลของผู้บริหารท้องถิ่นได้ความว่า

“อบต. สนับสนุนงานบุญ ประเพณี เป็นงานที่เราต้องให้การสนับสนุนแล้วนอกจากทาง อบต. ยังได้รับการสนับสนุนจากพัฒนาชุมชน งานเฝ้าศักยภาพก็ได้ขอไปตามโครงการต่าง ๆ ตอนนี้อยู่กำลังวางแผนนำงบประมาณเข้ามาในพื้นที่นาบัวเพื่อทำให้เป็นแหล่งเรียนรู้” (ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่รายหนึ่ง, 2561: สัมภาษณ์)

ดังนั้นจึงเห็นว่าบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่ ต่อการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวขององค์กรชุมชนในกรณีของหมู่บ้านนาบัวนั้นยังขาดความชัดเจนในการวางแผนการพัฒนาร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรชุมชน ทำให้ขาดโอกาสการพัฒนาความร่วมมือในการบริหารจัดการพื้นที่รับผิดชอบและวางยุทธศาสตร์การพัฒนายกระดับศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนของหมู่บ้านนาบัวให้ได้รับมาตรฐานและจัดเป็นบริการสาธารณะที่จะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพเชิงพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

4.5 ปัจจัยการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จากการสัมภาษณ์และการจัดสัมมนาในกลุ่มในพื้นที่ ทำให้ทราบประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวในกรณีศึกษาดังนี้

1. ด้านที่พักอาศัย

หมู่บ้านนาบัวมีการคัดเลือกบ้านที่จะให้นักท่องเที่ยวเข้ามาพักที่มีความพร้อมในเรื่องห้องนอน ห้องน้ำ ห้องสุขา และสมาชิกในครอบครัวมีจำนวนน้อย ไม่มีเด็กเล็ก (ทารกแรกเกิด) คนป่วยอยู่ในครอบครัว มีความมั่นคงปลอดภัย ลักษณะของบ้านมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก และไม่มียุงกัดในห้องแต่ละห้องมีลมพัดได้ทุกจุด เช่น ห้องนอน ห้องรับแขก ห้องครัว และห้องน้ำ หลังคาเป็นหลังคามุงด้วยกระเบื้อง สังกะสี จากการคัดเลือกบ้านเรือนที่อยู่ในลักษณะดังกล่าวได้จำนวนทั้งหมด 40 หลัง รับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 120 คน โดยคิดค่าบริการบ้านพักหลังละ 350 บาท/คน หลังหนึ่งรับได้ 2 - 4 คน โดยมีการจัดที่นั่งให้นักท่องเที่ยวโดยให้นักท่องเที่ยวมีที่นั่งนอนที่สบาย เช่น มีพูก ผ้าห่ม มุ้ง เตียนนอน มีห้องอาบน้ำ และส้วมที่สะอาด มีสบู่ ยาสิฟฟัน แปรงสีฟัน ผ้าเช็ดตัว สำรองไว้ให้นักท่องเที่ยวในกรณีที่นักท่องเที่ยวไม่ได้นำติดตัวมา มีการเปลี่ยนผ้าปูที่นอน ปลอกหมอน ผ้าห่มใหม่ทุกครั้งที่มีนักท่องเที่ยวมาพัก ในห้องน้ำมีที่แขวนผ้าและราวตากผ้า มีประตูห้องน้ำที่มีกลอนปิด - เปิดอยู่ในสภาพดี มีแสงไฟสว่างพอเพียง ฝาห้องน้ำ ห้องส้วมมีความมิดชิดไม่มีรู บริเวณบ้านมีการรักษาความสะอาดเป็นอย่างดี

ภาพที่ 4.19 : แสดงบ้านโฮมสเตย์ของชุมชนท่องเที่ยวบ้านนาบัว

2. ด้านอาหาร

ชาวบ้านนาบัวมีวิถีชีวิตอยู่กับธรรมชาติหาอยู่หากินตามไร่ตามนา ตามป่าใกล้ชุมชน อาหารของชาวบ้านจึงเป็นอาหารที่หามาได้จากธรรมชาติ อาหารตามฤดูกาล อาหารตามท้องทุ่งนา เช่น อ่อมปลา ปั่นเขียด ปั่นปู ปั่นปลา แกงผัก น้ำพริกแจ่ว ผักลวก แกงหน่อไม้ แกงกะบั้ง แกงหน่ออ้อย แกงผักหวาน แกงหวาย เป็นต้น นับว่าอาหารของชาวผู้ไทบ้านนาบัวจะอยู่ตามธรรมชาติและฤดูกาล ซึ่งการปรุงอาหารของชาวผู้ไท จะพิถีพิถันในเรื่องขั้นตอนในการปรุงอาหารต้องสะอาด และถูกหลักโภชนาการ ชนิดของอาหารจะเป็นอาหาร

พื้นบ้านโดยเน้นความสะอาดและเป็นพืชผักปลอดสารพิษ เช่น ผักนึ่ง ผักต้ม น้ำพริกแจ่ว แกงหวายใส่ไก่ แกงผักหวาน แกงไก่ใส่ผัก แกงกะบั้ง แกงหน่ออ้อย เป็นต้น รสชาติของอาหารจะไม่จัดเกินไป พอดีกับความ ต้องการของผู้เข้ามาพัก หรือนักท่องเที่ยวที่เป็นต่างถิ่นซึ่งจะมีการสอบถามเกี่ยวกับความต้องการของอาหาร ตามความเหมาะสมและรสชาติก่อนปรุงอาหารสำหรับจัดต้อนรับ ส่วนภาชนะในการปรุงอาหารทุกชนิด เช่น หม้อ จาน ชาม ถ้วย ต้องสะอาดและต้องมีช้อนกลางสำหรับตักอาหารทุกครั้ง ก่อนที่จะนำภาชนะมาใช้จะต้อง ล้างด้วยน้ำยาล้างจานโดยเฉพาะ ล้างด้วยน้ำสะอาดทุกครั้ง และแก้วน้ำดื่มมีความใสสะอาด ไม่มีกลิ่นเหม็นคาว และแยกล้างต่างหาก

3.ด้านวัฒนธรรม

หมู่บ้านนาบัวเพื่อการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จัดได้ว่าเป็นหมู่บ้านผู้ไทที่มีวัฒนธรรม เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง โดยการสืบทอดมาจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย ซึ่ง ปัจจุบันชาวบ้านนาบ้วยังคงอนุรักษ์การแต่งกายแบบชาวผู้ไทไว้อยู่ การแต่งกายด้วยชุดผู้ไทจะแต่งในโอกาส สำคัญ และเอกลักษณ์ที่เป็นภาษาพูด ได้แก่ การใช้ภาษาผู้ไท มีประเพณีของชุมชนตามฮีต 12 คอง 14 ของ ชาวไทอีสาน โดยเฉพาะบุญมหาชาติจะจัดอย่างยิ่งใหญ่กว่าประเพณีอื่นๆ นอกจากนี้ชาวผู้ไทบ้านนาบ้วยังมี พิธีกรรมที่น่าสนใจ เช่น การเหยา การรำผีฟ้า การจ่ายผญา ซึ่งยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ เช่น การทอผ้าฝ้าย ผ้าไหม การสานเครื่องใช้ในครัวเรือน สิ่งประดิษฐ์ที่ได้จาก ธรรมชาติ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก จะมีการจัดพิธีต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยการ ทำพิธีบายศรีสู่ขวัญและผูกผ้าย้อมมือเพื่อรับขวัญแก่นักท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.20 : แสดงการรอต้อนรับนักท่องเที่ยวและการรำผู้ไทแบบเรณูนครในการแสดงต้อนรับนักท่องเที่ยว

4. ด้านแหล่งท่องเที่ยว

บ้านนาบัวเป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ เป็นโฮมสเตย์ประเภทสัมผัสวิถีชีวิต มีกิจกรรมที่น่าสนใจ คือ การศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนชาวผู้ไท การจัดแสดงลานวัฒนธรรม และการใช้แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เพื่อดึงดูดความสนใจ ได้แก่

4.1 ยานคนปลูกผี เป็นภูมิกรรมจำลองยานอวกาศ ในฉากหนังเรื่อง ลุงบุญมีระลึกชาติ ของคุณเจ้ย อภิชาติพงศ์ ซึ่งได้แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานนี้จากการเดินทางไปยังบ้านนาบัว แล้วได้พบกับชาวบ้านที่ผ่านช่วงเวลาที่รัฐบาลทำสงครามต่อต้านคอมมิวนิสต์ ซึ่งภาพยนตร์ถ่ายทำในระหว่างเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2552 ถึง กุมภาพันธ์ 2553 โดยใช้สถานที่ถ่ายทำที่บ้านนาบัวด้วย ซึ่งต่อมาได้ออกเป็นภาพยนตร์สั้นอีก 2 เรื่อง ได้แก่ "จดหมายถึงลุงบุญมี" และ "ผีนาบัว" โดยมีการออกฉายภาพยนตร์ออกฉายรอบปฐมทัศน์ ในฐานะภาพยนตร์เข้าประกวดในเทศกาลภาพยนตร์เมืองคานส์เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 ด้วย

ภาพที่ 4.21 : แสดงภูมิกรรมยานจานผีและหมวกดาวแดงที่ใหญ่ที่สุดในโลกที่บ้านนาบัว

4.2 บ้านผู้ไท ตัวบ้านเป็นการจำลองบ้านเรือนชาวผู้ไทบ้านนาบัวสมัยก่อน ซึ่งมีลักษณะบ้านทรงเล่าต่อชาน ยกใต้ถุนสูง ซึ่งในสมัยก่อนบ้านนาบัวจะมีลักษณะบ้านทรงคล้ายกันเกือบทุกหลัง บนบ้านจะเป็นห้องโถงเป็นที่หลับนอน ถ้าบ้านใดมีสระน้ำ มีเขย ก็จะกันเป็นห้องขึ้นมามากเป็นห้องหอ เมื่อมีความพร้อมก็จะแยกไปตั้งบ้านใหม่ ด้านข้าง มีห้องครัวต่อออกไป ห้องครัว มีอุปกรณ์ เครื่องใช้สำหรับทำครัว มีที่ก่อไฟโดยใช้ฟืน มีเคียงสำหรับวางหม้อเพื่อใช้ในการหุงต้ม ถัดมาเป็นชานสำหรับวางโถ่ง ไหน้ำ เป็นที่ล้างถ้วยชาม ใต้ถุนบ้านก็จะมีอุปกรณ์ต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่าการดำรงชีวิตในสมัยปู่ย่าตายายได้มีการดำรงชีวิตกันอย่างไร เช่น ครก ตำข้าว คราด ไถ เลื่อย ไขปลาร้า เหวียน และอุปกรณ์ทำมาหากินอื่น ๆ ที่ใช้ในการจับปลา ซึ่งผู้ที่เข้ามาในฐานะนี้จะได้เรียนรู้การพึ่งพาธรรมชาติ การใช้ชีวิตแบบพอเพียงด้วย

ภาพที่ 4.22 : แสดงบ้านผู้ไทโบราณบ้านนาบัว

4.3 อนุสรณ์สถานวันเสียงปืนแตก ซึ่งเป็นสถานที่ชมจุดกำเนิดวันเสียงปืนแตก เพื่อการเรียนรู้เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์การเกิดเหตุการณ์เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2508 ซึ่งเป็นเหตุการณ์การจับปืนขึ้นต่อสู้ของชาวบ้านนาบัวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน จนนำมาสู่เหตุการณ์ “วันเสียงปืนแตก” ขึ้นที่บ้านนาบัวแห่งนี้

ภาพที่ 4.23 : แสดงอนุสรณ์สถานวันเสียงปืนแตก บ้านนาบัว

5. ด้านผลิตภัณฑ์

ชาวผู้ไทบ้านนาบัวมีการส่งสมภูมิปัญญาของชุมชนผ่านการประดิษฐ์ตกแต่งสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ขึ้น โดยที่ชุมชนได้ริเริ่มทำการผลิตขึ้นจากการใช้วัตถุดิบหรือวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นผลิตหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ผ้าฝ้าย เสื้อผ้าสำเร็จรูปในแบบชุดผู้ไท ของที่ระลึกต่างๆ เป็นต้น ซึ่งในหมู่บ้านนาบัวมีกลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าบ้านนาบัว ซึ่งสามารถสร้างรายได้และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวบ้านนาบัวให้ดีขึ้น

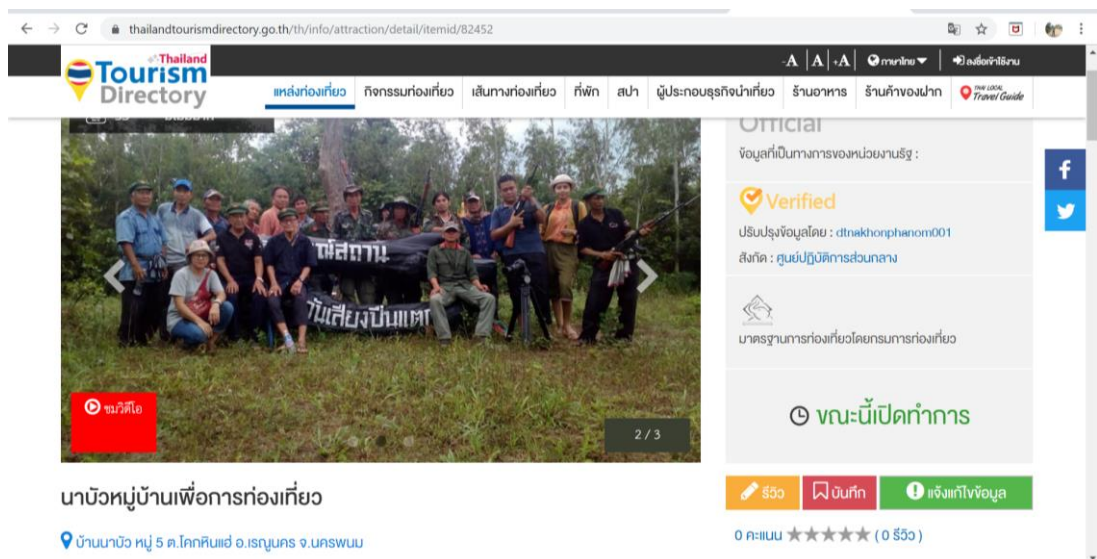
ภาพที่ 4.24 : กลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าบ้านนาบัว

6. การประชาสัมพันธ์

หมู่บ้านท่องเที่ยววัฒนธรรมและประวัติศาสตร์บ้านนาบัว มีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ มีศูนย์เรียนรู้ทางวัฒนธรรม และตั้งอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงซึ่งอยู่ใกล้เคียง เช่น พระธาตุเรณู พระธาตุพนม ทำให้มีการประชาสัมพันธ์รูปแบบต่าง ๆ เช่น ออกอากาศทางช่องโทรทัศน์ การสมัครเข้าร่วมมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยจำนวน 35 ครั้วเรือน การพัฒนาแหล่งประวัติศาสตร์อนุสรณ์สถานเสียงปืนแตกเพื่อเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของหมู่บ้าน จากนั้นได้มีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์โดยการจัดทำแผ่นพับ การพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวผ่านการส่งเข้าประกวดรางวัลต่าง ๆ ของส่วนราชการ มีการจัดทำเว็บไซต์ของหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของบ้านนาบัวด้วย

ภาพที่ 4.25: แสดงเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของบ้านนาบัว

พินิจา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2561: ออนไลน์)

7. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก

สำหรับโครงสร้างพื้นฐานของบ้านนาบัว ที่ตั้งหมู่บ้านอยู่ใกล้ถนนทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 2033 (นาแก - นครพนม) และภายในหมู่บ้านนาบัวมีถนนคอนกรีตตามตรอก ซอก ซอยต่าง ๆ ทัศนียภาพภายในหมู่บ้านมีความเรียบร้อย นักท่องเที่ยวสามารถเดินทัศนศึกษาชมฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านได้อย่างสะดวก นอกจากนี้ภายในหมู่บ้านมีระบบประปาหมู่บ้านที่มีน้ำใช้อุปโภคตลอดทั้งปี ส่วนระบบไฟฟ้าใช้ไฟฟ้าที่ได้รับการกระจายระบบกระแสไฟจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ซึ่งไม่มีปัญหาเรื่องไฟตก หรือไฟดับ และภายในหมู่บ้านมีการรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้านใช้ระบบคณะกรรมการหมู่บ้านโดยมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบและสอดส่องบุคคลภายนอกที่เข้ามาในหมู่บ้านทั้งกลางวันและกลางคืน นอกจากนี้ช่วงที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาพักเป็นจำนวนมากก็จะขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) โดยผ่านนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่เข้ามาดูแลความปลอดภัยตลอด 24 ชั่วโมง และหากมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนคณะกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน จะมีการประสานไปยังสถานีตำรวจภูธรนาโดนใหม่ซึ่งมีอำนาจรับผิดชอบรักษาความสงบเรียบร้อยภายในพื้นที่ให้ช่วยเข้ามาสอดส่องดูแลและตรวจตราความเรียบร้อย

ภาพที่ 4.26 : ถนนเข้าสู่ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์บ้านนาบัว

5. ชุมชนท่องเที่ยวบ้านกุดแช่ดอน ตำบลกุดเชียงหมี อำเภอลำเลียง จังหวัดยโสธร

สำหรับสภาพการบริหารขององค์กรชุมชนบ้านกุดแช่ดอนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชนชาติพันธุ์ผู้ไทที่เกิดขึ้นนั้น คณะผู้วิจัยจะได้นำเสนอในแต่ละประเด็นเพื่อให้เข้าใจสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในกรณีศึกษาแห่งนี้ดังนี้

ภาพที่ 4.27 : แสดงจุดถ่ายภาพสำหรับนักท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทกุดแช่ดอน

5.1 สภาพทั่วไปของชุมชน

หมู่บ้านกุดแช่ดอน มีลักษณะพื้นที่ตั้งอยู่ในพื้นที่กลุ่มสลัดดอนมีลำห้วยเซบายซึ่งเป็นลำน้ำสาขาของแม่น้ำชีไหลผ่าน ทางทิศเหนือของหมู่บ้านสามารถมองเห็นภูหลุมขุม ภูจ้อก้อ ซึ่งเป็นแนวเขตแดนระหว่างจังหวัดยโสธรและจังหวัดมุกดาหาร หมู่บ้านตั้งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดยโสธรไปทางทิศเหนือ ระยะทาง 80 กิโลเมตร และห่างจากตัวอำเภอลำเลียงไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ระยะทาง 20 กิโลเมตร ซึ่งการเดินทางไปหมู่บ้านกุดแช่ดอนสามารถเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวตามเส้นทางหมายเลข 2136 (ลำเลียง – โพนทอง) ถึงตัวเทศบาลตำบลห้องแซงเลี้ยวเข้าไปทางทิศเหนือสู่หมู่บ้านกุดแช่ดอนระยะทาง 4 กิโลเมตร

หมู่บ้านท่องเที่ยววัฒนธรรมผู้ไทบ้านกุดแช่ดอน มีอาณาเขตติดต่อกับที่อื่น ๆ ดังนี้ ทิศเหนือติดต่อกับภูหลุมขุมในพื้นที่ตำบลโชคชัย ตำบลร่มเกล้า อำเภอนิคมน้ำอภัย จังหวัดมุกดาหาร ทิศใต้ติดต่อกับพื้นที่ตำบลห้องแซง อำเภอลำเลียง จังหวัดยโสธร ทิศตะวันออกติดต่อกับบ้านหนองบัว ตำบลกุดเชียงหมี อำเภอลำเลียง จังหวัดยโสธร และทิศตะวันตกติดต่อกับพื้นที่บ้านห้องแซง ตำบลห้องแซง อำเภอลำเลียง จังหวัดยโสธร

สำหรับความเป็นมาของประวัติบ้านกุดแช่ดอนนั้น ความเดิมของผู้ไทเซโปนบ้านกุดแช่ดอน มีความเกี่ยวข้องกับการเกิดขึ้นของเมืองเสนางคนิคม ซึ่งตั้งขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 เมื่อ พ.ศ. 2387 เป็นชาวผู้ไทที่อพยพมาจากเมืองตะโปน (เซโปน) ซึ่งปัจจุบันอยู่ทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงในแขวงสะหวันนะเขต ติดชายแดนสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีจำนวนชาวผู้ไทอพยพมาครั้งนั้นประมาณ 1,000

คน โดยได้ตั้งถิ่นฐานขึ้นอยู่ที่บ้านส่องนาง และต่อมาได้รับการยกขึ้นเป็นเมืองชื่อ เสนางคนิคม ขึ้นต่อเมือง อุบลราชธานี โดยรัชกาลที่ 3 ทรงกรุณาโปรดเกล้าฯ ท้าวจันทน์จากเมืองตะโปน เป็น “พระศรีสินธุสงคราม” เจ้าเมืองคนแรก ต่อมาได้ย้ายไปตั้งเมืองที่บ้านห้วยปลาแดก และเมื่อเมืองเสนางคนิคม โดนยุบลงมีฐานะเป็น อำเภอเสนางคนิคม ได้ย้ายที่ว่าการอำเภอไปตั้งที่บ้านหนองทับม้า ซึ่งเป็นที่ตั้งตัวอำเภอเสนางคนิคม จังหวัด อำนาจเจริญ ในปัจจุบัน

สำหรับชาวผู้ไทบ้านกุดแช่ด่อน เป็นกลุ่มชาวผู้ไทที่อพยพมาจากเมืองเซโปนในเขตสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวโดยตรง และบางส่วนอพยพมาจากชาวผู้ไทที่อพยพเข้ามาก่อนที่อาศัยอยู่บริเวณ เมืองเสนางคนิคม รวมทั้งส่วนหนึ่งได้อพยพมาจากบ้านห้องแซง ตำบลห้องแซง โดยได้มาตั้งหมู่บ้านขึ้นที่ฝั่งขวา ของลำเซบาย ทางด้านทิศเหนือของหมู่บ้านห้องแซง มีนายสีดาดอกจันทร์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก ตอนนั้นยังมีการไปมาหาสู่กับพี่น้องที่เมืองเซโปนกันอยู่เนือง ๆ จึงได้ขออนุญาตพี่น้องที่อยู่ในเมืองเซโปนในเขต สปป.ลาว เข้ามาอาศัยอยู่ที่บ้านกุดแช่ด่อนเพิ่ม ต่อมาเมื่อเหตุแผ่นดินแยกตั้งแต่หัวบ้านถึงท้ายบ้าน และต่อมาไม่นานก็เกิด ไฟไหม้ใหญ่ตามมา ชาวบ้านจึงได้พากันอพยพข้ามลำห้วยเซบายมาทางทิศเหนือ ประมาณ 1 กิโลเมตร ตั้งถิ่นฐานใหม่ คือบริเวณบ้านกุดแช่ด่อนในปัจจุบัน สาเหตุที่ตั้งชื่อว่ากุดแช่ด่อน เพราะมีการพบเห็นจระเข้เผือก หรือ จระเข้สีขาว บริเวณใกล้ที่ตั้งของหมู่บ้าน (ด่อน แปลว่า ขาว) ซึ่งสอดคล้องกับการให้ข้อมูลเพิ่มเติมดังนี้

“สำหรับศักยภาพของบ้านกุดแช่ด่อน เป็นวัฒนธรรมที่ชาวบ้านสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของชนเผ่าผู้ไทบ้านกุดแช่ด่อน ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นเผ่าผู้ไทที่อพยพข้ามฝั่งมาจากเมืองเซโปน สปป.ลาว บรรพบุรุษเก่าอยู่ที่โน่น ข้ามแม่น้ำโขงมาปักหลักอยู่ที่บ้านกุดแช่ด่อนในปัจจุบัน แล้วประเพณีเก่า ๆ ของเผ่าผู้ไทชาวบ้านก็ร่วมสืบทอดต่อเนื่องมาตลอด” (ผู้ใหญ่บ้านกุดแช่ด่อนรายหนึ่ง, 2562: สัมภาษณ์)

สภาพภูมิอากาศของหมู่บ้านกุดแช่ด่อน มีลักษณะสอดคล้องกันกับหมู่บ้านอื่น ๆ ในพื้นที่ภาคอีสาน ทั้งนี้สามารถแบ่งได้ 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน อยู่ในช่วงปลายเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม อุณหภูมิประมาณ 25 -40 องศาเซลเซียส ซึ่งอากาศจะร้อนถึงร้อนจัดตั้งแต่ช่วงสายจนถึงตอนกลางวัน ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม และฤดูหนาว เริ่มต้นกลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์

ส่วนสภาพทางเศรษฐกิจของหมู่บ้านกุดแช่ด่อน ชาวบ้านกุดแช่ด่อนโดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม เช่น การทำนา ทำไร่อ้อย สวนยาง ไร่มันสำปะหลัง และบางส่วนมีอาชีพรับราชการอยู่จำนวนหนึ่ง และคนกลุ่มนี้ได้กลายมาเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านกุดแช่ด่อนด้วย นอกจากนี้ชาวบ้านยังมีช่องทางหารายได้เสริมด้วยงานหัตถกรรม เช่น งานจักสานไม้ไผ่ การทอผ้าฝ้ายย้อมครามหม้อดิน นอกจากนี้ยังมีการนำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ มาแปรรูปเป็นเสื้อผ้าและของใช้ เช่น เสื้อ ผ้าถุง ผ้าขาวม้า ยาม กระเป๋า ผ้าพันคอ เป็นต้น

5.2 การจัดการปกครองภายในหมู่บ้าน

เมื่อ พ.ศ. 2523 กระทรวงมหาดไทย ได้ประกาศให้หมู่บ้านกุดแช่ด่อนจัดตั้งเป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อ.พ.ป.) และต่อมาเมื่อมีจำนวนครัวเรือนมากขึ้น จนมีการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านแยกออกจาก

หมู่ที่ 5 มาเป็นหมู่บ้านใหม่ ซึ่งในปัจจุบันชุมชนบ้านกุดแช่ดอนได้ขยายเป็น 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านกุดแช่ดอน หมู่ที่ 5 มีจำหลังคาเรือน ทั้งหมด 156 หลังคาเรือน ประกอบด้วยประชากร 537 คน จำแนกเป็นชาย 255 คน และหญิง 282 คน มีผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ชื่อ นายอาทร สุวะศรี ต่อมาบ้านกุดแช่ดอน หมู่ 9 มีหลังคาเรือน ทั้งหมด 115 หลังคาเรือน ประกอบด้วยประชากร 430 คน จำแนกเป็นชาย 220 คน และหญิง 210 คน มีผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ชื่อนายพูลผล ศรีสุวะ ต่อมาบ้านกุดแช่ดอน หมู่ 11 มีหลังคาเรือน ทั้งหมด 119 หลังคาเรือน ประกอบด้วยประชากร 456 คน จำแนกเป็นชาย 235 คน และหญิง 221 คน มีผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ชื่อนายฉลาด ทองศรี และบ้านกุดแช่ดอน หมู่ 12 มีจำนวนหลังคาเรือน ทั้งหมด 124 หลังคาเรือน ประกอบด้วยประชากร จำนวน 526 คน จำแนกเป็นชาย จำนวน 250 คน และหญิง 276 คน มีผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ชื่อนายประยูร ไชยแสง (เอกสารประเมินมาตรฐานหมู่บ้านโฮมสเตย์บ้านกุดแช่ดอน, 2562)

ซึ่งได้มีการให้ข้อมูลเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์ดังนี้

“ชุมชนบ้านกุดแช่ดอนมี 4 หมู่ เวลาประสานงานกันก็จะใช้วิธีการประชุม มีการโทรศัพท์เรียกกันประชุมอยู่เรื่อยๆ ถ้าปล่อยให้ 4 หมู่บ้านประสานกันเอง มันจะประสานกันไม่ได้ เขาก็เลยเอามารวมกันเป็นตัวเชื่อม ผู้ใหญ่บ้านก็เลยทำหน้าที่ขับเคลื่อนช่วย ถ้าปล่อยให้เขาทำกันเองหมู่ใดหมู่หนึ่งมันก็จะพังกันเอง มันจะทะเลาะกันเอง สมาชิกมีครบทุกหมู่ เวลาที่มีกิจกรรม มีการเปิดบ้าน มีการแสดง ทุกหมู่จะมารวมกัน ก็จะมีบ้านวิถีดนตรีวัฒนธรรมของแต่ละหมู่บ้านอีก 4 หลังตามที่ท่านสังเกตเห็นอยู่ในวัด” (แกนนำชุมชนท่องเที่ยวบ้านกุดแช่ดอนรายหนึ่ง, 2562: สัมภาษณ์)

ภายในชุมชนบ้านกุดแช่ดอน มีการจัดตั้งกลุ่ม/กองทุนต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน ได้แก่ 1) กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2544 มีสมาชิก 336 คน มีเงินทุนของกลุ่มประมาณ 4,400,000 บาท 2) กลุ่มเงินแก้ไขปัญหาความยากจน (ก.ข.ค.จ.) จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2525 มีผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานกลุ่มโดยตำแหน่ง มีสมาชิก 136 คน มีเงินทุนของกลุ่ม 280,000 บาท 3) กลุ่มเย็บผ้าด้วยมือ จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2539 มีนางเกสร บุ่งเสนห์ มีสมาชิก 30 คน มีเงินของกลุ่มประมาณ 100,000 บาท 4) กลุ่มทอผ้า จัดตั้งเมื่อปี 2540 มีนางมยุรี ศรีสารคาม เป็นประธานกลุ่ม มีสมาชิก 30 คน มีเงินทุนของกลุ่มประมาณ 250,000 บาท 5) กลุ่มผู้เลี้ยงโค จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2549 มีนายไพฑูรย์ ศรีกกโพธิ์ มีสมาชิก 30 คน มีเงินทุนตามจำนวนโคที่เลี้ยง 30 ตัว และ 6) กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์บ้านกุดแช่ดอน มีสมาชิก 1,175 คน มีเงินสะสม 32,450 บาท (เทศบาลตำบลกุดเชียงหมี, 2561)

นอกจากผู้นำชุมชนที่เป็นทางการแล้ว ภายในชุมชนบ้านกุดแช่ดอนต่างมีปราชญ์ชุมชน/ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ยังคงสืบสืบทอดและรักษาภูมิปัญญาทางด้านต่าง ๆ ของชุมชนและก่อเป็นกิจกรรมในการนำมาเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนดังนี้ 1. นายคงศักดิ์ เติงศิริ มีความรู้ด้านหมอสุนทรขวัญ 2. นายคำภา ศรีสุวะ มีความรู้ด้านยาสมุนไพร 3. นายคำนึ่ง สังขสูตร มีความรู้ด้านหมอธรรม 4. นายวิสันต์ บางใบ มีความรู้ด้านหมอเป่า 5. นายแหวน รสจันทร์ มีความรู้ด้านการจักสาน 6. นายเนย จารุเนตร มีความรู้ด้านการตัดผม 7. นายไข รสจันทร์ มีความรู้ด้านหมอธรรม 8. นายเหรียญทอง สุวะเสน มีความรู้ด้านหมอลำ และ 9. นายสมชาติ สุวะศรี มีความรู้ด้านหมอแคน เป็นต้น

5.3 การบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน

จุดเริ่มต้นของการเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทบ้านกุดเซ่ด่อนนั้น เกิดขึ้นจากวิถีวัฒนธรรมชุมชนของชาวผู้ไทบ้านกุดเซ่ด่อนที่สามารถชูอัตลักษณ์ชุมชนผู้ไทไปสู่การเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในระดับจังหวัดยโสธรมานานหลายปี ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากคำสัมภาษณ์ของแกนนำชุมชนรายหนึ่งดังนี้

“กุดเซ่ด่อนเป็นตัวแทนในการนำไปโชว์วัฒนธรรมในที่ต่าง ๆ เป็นประจำ เคยได้รับรางวัลชนะเลิศการพ้อนเซิ้งบั้งไฟในระดับจังหวัดยโสธรเป็น 10 ปีต่อกัน ผมเข้าไปเป็นกรรมการสภาวัฒนธรรมจังหวัดยโสธร ผมเริ่มเอากุดเซ่ด่อนเข้าไปครั้งแรก แล้วก็ได้รับรางวัลมาเลย ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ต่อมาก็ได้มีการพัฒนารูปแบบมีโรงเรียนเลิงนกทาเข้ามาช่วย มาสนับสนุนก็ไปได้อย่างต่อเนื่องเรื่อย ๆ นักท่องเที่ยวก็จะมาตามนี้ครับ” (ประธานชุมชนท่องเที่ยวบ้านกุดเซ่ด่อน, 2562: สัมภาษณ์)

หรือจากการให้สัมภาษณ์ของผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งได้กล่าวถึงประเด็นนี้ไว้ว่า

“ทางอำเภอเอาวัฒนธรรมของบ้านกุดเซ่ด่อนเข้าไปประกวดในระดับจังหวัด เป็นตัวแทนของอำเภอเลิงนกทา ทั้งกลุ่มเยาวชนและกลุ่มแม่บ้านก็เคยไปร่วมประกวดระดับจังหวัด ค่ารถ ค่าเดินทางต่าง ๆ เป็นงบจากเทศบาลสนับสนุน เป็นคนจัดบริการให้ ส่วนอาหารการกินก็ด้วยในระดับจังหวัดยโสธร เมื่อเอ่ยถึงบ้านกุดเซ่ด่อน อำเภอเลิงนกทา คนส่วนใหญ่จะรู้จักกันเป็นอย่างดี โดยเฉพาะปลัดจังหวัดคนปัจจุบันที่เคยเป็นนายอำเภอเลิงนกทา ก็ชื่นชมการแสดงของชาวกุดเซ่ด่อน เสมอ” (ผู้บริหารท้องถิ่นรายหนึ่ง, 2562: สัมภาษณ์)

จากเอกลักษณ์ชุมชนผู้ไทบ้านกุดเซ่ด่อนที่โดดเด่นกลายเป็นเอกลักษณ์ชาวผู้ไทในเขตจังหวัดยโสธร ทำให้หมู่บ้านกุดเซ่ด่อนกลายเป็นที่รู้จักของหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก นำไปสู่การวางแผนและพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในการศึกษาดูงานจากหน่วยงาน/องค์กรต่าง ๆ ทำให้หมู่บ้านเกิดการบูรณาการองค์ความรู้ที่ได้รับจากการดูงานผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมและประเพณีภายในหมู่บ้านของตน จนสามารถก่อตั้งกลุ่มท่องเที่ยวบ้านโนนกุดเซ่ด่อน ซึ่งมีพยายามชูเอกลักษณ์ที่โดดเด่นทางวัฒนธรรมผู้ไทของตนเองในการเป็นจุดขายได้ในที่สุด

ภาพที่ 4.28 : แสดงการจัดกิจกรรมงานเสียงกลองตุ้มประจำปีของบ้านกุดแช่ตอน เมื่อ 15 เมษายน 2562

เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนผู้ไทบ้านกุดแช่ตอน ได้แก่ การเสียงกลองตุ้ม ซึ่งมีลักษณะเป็นกลองสองหน้า คล้ายกลองตะโพนแต่ต่างจากตะโพนตรงที่หน้าของกลองตุ้มทั้งสองข้างนั้นมีขนาดเท่ากัน ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 30 เซนติเมตร ยาว 40 เซนติเมตร ซึ่งด้วยหนังทั้งสองหน้า ตัวกลองทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ใช้ขึ้นหน้าด้วยเชือกหนัง กลองตุ้มเล่นกันในหมู่ชาวผู้ไทมาอย่างช้านานแล้ว ใช้ประสมวงดนตรี ประกอบหมอลำ ร่วมกับแคน พิณ ปี่ลูกแคน ในกระบวนแห่ร่วมกับกลองเสียง ผางฮาด กลองหาง ฉิ่ง แสง

ภาพที่ 4.29 : แสดงลักษณะกลองตุ้มของชุมชนบ้านกุดแช่ตอน

ในอดีตการตีกลองตุ้มนั้นปกติจะตีอยู่ที่วัด ใช้สำหรับตีเรียกประชุมเหมือนการตีขอลอ หรือบางครั้งมีการตีกลองตุ้มที่เรียกว่าตีกลองกินเหล้า หรือเรียกว่า “ผู้ชายตีกลองกินเหล้า” การตีกลองตุ้มยังใช้ตีในงานประเพณีท้องถิ่น งานบุญประจำปี หรือขบวนพ็อนในงานเทศกาลต่าง ๆ เสียงร่ำกลองตุ้มดังขึ้นเป็นสัญญาณเปิดงานบุญประเพณี หรืองานบุญประจำปีของชุมชนชาวผู้ไทด้วย ด้วยเหตุนี้เสียงกลองตุ้มจึงเปรียบเสมือนประกาศให้คนอื่นรู้ว่าที่นี่เป็นหมู่บ้านที่มีวัฒนธรรมผู้ไท กลองตุ้มจึงมีคุณค่าและมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวผู้ไทมาอย่างยาวนาน จนไม่อาจคาดเดาได้ว่า เสียงกลองตุ้มดังครั้งแรกเมื่อใด การตีกลองตุ้มของชาวผู้ไทใน

ปัจจุบัน นอกจากใช้ตีในงานประเพณีท้องถิ่น งานบุญประจำปีของหมู่บ้าน หรือการใช้ประกอบขบวนพื้ต่าง ๆ แล้ว ชาวบ้านกุดแช่ตอนยังใช้ประเพณีการเสี่ยงกลองตุ้มในการต้อนรับแขกที่มาจากบ้านนอกหมู่บ้านท่องเที่ยว เป็นการสร้างสัมพันธ์ไมตรีที่ดีต่อกัน ก่อให้เกิดความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวที่มาจากบ้านนอกอีกด้วย

จากจุดกำเนิดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านกุดแช่ตอนในรูปของการนำเอกลักษณ์ของชุมชนผู้ไทนำมาเป็น จุดขายทางด้านการท่องเที่ยวของชุมชนแห่งนี้ให้เป็นที่รับรู้ต่อสายตาศาบุคคลภายนอก ซึ่งได้มีการจัดงานครั้งนี้ว่า “มหกรรมผู้ไทโลก” จัดขึ้นที่บริเวณวัดศรีบุญเรือง หมู่ที่ 5 บ้านกุดแช่ตอน ซึ่งจัดขึ้นพร้อมกับบุญประเพณีเสี่ยง กลองตุ้มของชาวผู้ไทบ้านกุดแช่ตอน ในวันที่ 15 เมษายน 2559 โดยการจัดกิจกรรมครั้งนั้นได้รับความร่วมมือ จากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยโสธร สำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดยโสธร และเทศบาลตำบลกุดเชียงหมี ในการสนับสนุนงบประมาณ และที่สำคัญได้มีการร่วมมือกับสมาคมผู้ไทโลก ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ที่จังหวัดนครพนม ให้เข้า มาร่วมในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ขึ้นในรูปแบบการเผยแพร่วิถีวัฒนธรรมผู้ไทแบบดั้งเดิม โดยใช้ผู้ดำเนินการใน การจัดกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นคณะกรรมการหมู่บ้านกุดแช่ตอนทั้ง 4 หมู่บ้าน ซึ่งทำให้ส่วนราชการในพื้นที่ จังหวัดยโสธร เครือข่ายชาวผู้ไทจากชุมชนต่าง ๆ ซึ่งมาร่วมกิจกรรมครั้งนี้ผ่านสมาคมชาวผู้ไทโลกได้เรียนรู้และ รู้จักกันมากขึ้น รวมทั้งชาวบ้านกุดแช่ตอนซึ่งเปรียบเสมือนเจ้าภาพการจัดงานครั้งนั้นได้รับคำชมและเป็น แรงจูงใจในการพัฒนาหมู่บ้านของตนไปยังเป้าหมายของการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทใน ลำดับถัดมา ดังการให้ข้อมูลเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์ดังนี้

“โดยทางเทศบาลเขาสนับสนุนงบประมาณมา 150,000 บาท ก็จะมีการนำมาแบ่งเป็นรางวัล เทศบาลตำบลเป็นคนสนับสนุนงบประมาณมา แต่ตัวบริหารเป็นหมู่บ้านทั้ง 4 หมู่บ้าน เขาจะมาแบ่ง รางวัลกัน นอกจากรางวัลของเทศบาล ผมในฐานะประธานก็ได้ไปประสานจากหน่วยงานภายนอกมา ในปีนี้ก็ได้จากสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดยโสธร วิทยาลัยชุมชนเสนอให้มาช่วย และ อบจ. ยโสธร เป็นตัวเงินมาสนับสนุน ต่อไปผมก็จะไปที่สำนักงาน ททท. เขตอุบลราชธานีเพื่อไปนำเสนอ แผนงานของเราต่อเค้า แล้วเค้าก็จะมาร่วมงานในวันที่ 15 เมษายน แล้วเขาก็จะบรรจุแผนกิจกรรมใน แผนงบประมาณของเขา ต่อไปเราก็จะได้รับงบประมาณมาดำเนินการ เหมือนอย่างที่เทศบาลจัดสรร ให้เรา เราก็พยายามเอาความก้าวหน้าของชุมชนเดินไปสู่ภายนอก โดยให้องค์การภาครัฐเข้ามาหนุน เสริม เข้ามาเชื่อมประสานกับกิจกรรมของเรา” (ประธานกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านกุดแช่ตอน, 2562: สัมภาษณ์)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2561 กรมการพัฒนาชุมชน ได้ดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในการจัดทำโครงการหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในพื้นที่ต่าง ๆ ผ่านบทบาทการดำเนิน โครงการและบริหารโครงการโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่จังหวัดและอำเภอ ซึ่งในส่วนของอำเภอเลิงนก ทา จังหวัดยโสธรนั้น ได้เลือกหมู่บ้านที่มีความพร้อมและสามารถพัฒนาตามแนวทางของชุมชนท่องเที่ยวโอที โอปนวัตวิถีตามนโยบายของรัฐบาลได้ หนึ่งในนั้นคือหมู่บ้านกุดแช่ตอน ตำบลกุดเชียงหมี ซึ่งต่อมาได้มีการ กำหนดคำขวัญท่องเที่ยวของชุมชนไว้ดังนี้ “ภาษาผู้ไทล้ำค่า วัฒนธรรมเสี่ยงกลองตุ้ม กลุ่มแหล่งน้ำเซบาย งามเฉิด ฉายดอนปู่ตา ชนรู้ค่าความพอเพียง”

นอกจากหมู่บ้านกุดแค้นจะเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทแล้ว ยังเป็นหมู่บ้านต้นแบบทางด้านการพัฒนาของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดยโสธร เช่น สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ เป็นต้น จึงได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่าง ๆ ตามแผนพัฒนาและแผนงบประมาณประจำปีของหน่วยงานในระดับภูมิภาค จังหวัด อำเภอ รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่เรื่อย ๆ จึงมีการวางกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการบริหารจัดการงบประมาณและทรัพยากรของหมู่บ้าน ซึ่งอาศัยประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดเวทีชาวบ้านเพื่อร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ รวมทั้งการจัดโครงสร้างและแบ่งงานกันทำของสมาชิกแต่ละฝ่าย มีคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ที่มีการจัดตั้งชัดเจนเพื่อทำให้เกิดความรับผิดชอบในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่และตอบโจทย์การเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ ดังการให้ข้อมูลดังต่อไปนี้

“...งบประมาณการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านส่วนมากจะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เช่น การท่องเที่ยวจังหวัด พัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาลกุดเชียงหมี เมื่อหมู่บ้านได้รับการจัดสรรเงินคณะกรรมการจะเป็นผู้รับผิดชอบและเป็นผู้บริหารจัดการและค่อยวางแผนร่วมกับคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องฝ่ายต่าง ๆ ที่จะเป็นผู้รับผิดชอบในดำเนินการเพื่อให้เป็นไปงบประมาณส่วนนั้น โดยดำเนินการตรงตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานที่จัดสรรลงมาและเกิดประโยชน์กับชุมชนเสมอ” (ผู้ใหญ่บ้านบ้านกุดแค้นรายหนึ่ง, 2562: สัมภาษณ์)

ภาพที่ 4.30 : แสดงข้อมูลชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านกุดแค้น ในสื่อออนไลน์

ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านกุดแค้น หมู่ 5 ต.กุดเชียงหมี อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร

19 กุมภาพันธ์ 62 / 14:57 น.

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดยโสธร (2561: ออนไลน์)

สำหรับการดำเนินกิจการชุมชนด้านโฮมสเตย์หมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทบ้านกุดแค้นมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านกุดแค้น ประกอบด้วย นายศรีปทุม สุวะศรี ประธานคณะกรรมการบริหาร นายประเวช สุวะศรี รองประธานกรรมการบริหารคนที่ 1 นายประจักษ์ ช่วยวงศ์ญาติ รองประธานกรรมการบริหารคนที่ 2 นางสมเกียรติ จันทร์สุคนธ์ ประธานกรรมการด้าน

ผลิตภัณฑ์ นางเสียง รสจันทร์ เป็นรองกรรมการด้านผลิตภัณฑ์ และมีคณะกรรมการกลุ่มทอผ้าไหมที่ 5, 9, 11, และ 12 และกลุ่มแปรรูปผ้าตากะยาย เป็นกรรมการ รวม 15 คน (กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทบ้านกุดเซ่น, 2560)

จากข้อมูลที่ได้เกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนของหมู่บ้านกุดเซ่นจะทำให้เห็นว่าได้แยกระบบการบริหารจัดการเกี่ยวกับการบริการการท่องเที่ยวชุมชนออกจากการบริหารจัดการปกครองหมู่บ้าน แต่การบริหารจัดการที่เกิดขึ้นตามสภาพความเป็นจริงก็อาศัยแกนนำกลุ่มเดียวกันในการขับเคลื่อนการบริหารงานหมู่บ้านและการบริการการท่องเที่ยวของชุมชนไปด้วยกัน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในส่วนต่าง ๆ เข้ามาร่วมตามความถนัดและความสนใจของแต่ละคน เช่น ฝ่ายต้อนรับ ฝ่ายการแสดง ฝ่ายครัว ฝ่ายบ้านพัก เป็นต้น ซึ่งแต่ละฝ่ายที่จัดขึ้นได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาความรู้ความสามารถในการจัดบริการจากหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง และสมาชิกแต่ละคนจะมีรหัสสำหรับการตรวจสอบการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละฝ่ายและการจัดสรรรายได้ที่เป็นค่าตอบแทนให้ในแต่ละครั้งที่จัดบริการการท่องเที่ยวตามที่เกิดขึ้น

สำหรับกระบวนการจัดกิจกรรมการบริการการท่องเที่ยวของชุมชนหมู่บ้านกุดเซ่น จากการลงพื้นที่พบว่า เมื่อมีกลุ่มนักท่องเที่ยว ติดต่อเข้ามาขอใช้บริการผ่านประธานกลุ่มท่องเที่ยวซึ่งจะเป็นติดต่อประสานงาน โดยคิดค่าใช้จ่ายคนละ 500 บาท มีกำหนด 1 วัน 1 คืน รายละเอียดการจัดกิจกรรม มีดังนี้

เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาถึงหมู่บ้าน จะใช้จุดต้อนรับบริเวณศูนย์วัฒนธรรมผู้ไทซึ่งอยู่บริเวณวัดศรีบุญเรือง จะมีคณะกรรมการและชาวบ้านที่รับผิดชอบด้านการต้อนรับจะออกมาตั้งแถวเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว หลังจากนั้น แนะนำคณะกรรมการบริหารกลุ่มท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี และผู้นำชุมชน มีการเล่าประวัติชุมชน แนะนำฐานการเรียนรู้ การแบ่งกลุ่มสำหรับเรียนรู้ นัดหมายเวลาสำหรับกิจกรรม

ต่อมากิจกรรมตามฐานการเรียนรู้ภายในชุมชน ได้แก่ จุดเรียนรู้ที่ 1 วิถีผู้ไท ชมการสาธิตการทำกลองตุ้มแบบครบกระบวนการ จุดเรียนรู้ที่ 2 การทอผ้าพื้นเมืองลายตาม่อง ผลิตภัณฑ์ชุมชนผู้ไทสู่สากล จุดเรียนรู้ที่ 3 การย้อมผ้าพื้นเมือง โดยวิถีธรรมชาติจากต้นคราม จุดเรียนรู้ที่ 4 การแปรรูปผ้าพื้นเมืองหลากวิถี กลุ่มผลิตภัณฑ์ ตากะยาย จุดเรียนรู้ที่ 5 ชมวิถีเกษตรกรรมธรรมชาติบ้านไร่พนาวรรณ (ฟาร์มแพะ) ริมเขา จุดเรียนรู้ที่ 6 การแปรรูปข้าวเกษตรอินทรีย์ ศูนย์เรียนรู้โปงเลา และจุดเรียนรู้ที่ 7 จักสานงานฝีมือชาวผู้ไท

สำหรับกิจกรรมในช่วงค่ำ ชาวบ้านจะมีการจัดพิธีบายศรีสู่ขวัญแบบวัฒนธรรมผู้ไทซึ่งเป็นพิธีกรรมที่มีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเชื่อว่าเป็นกิจกรรมหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมเพิ่มพลังใจให้เข้มแข็งเมื่อมีขวัญที่มั่นคงพลังใจที่เข้มแข็งดีแล้ว ย่อมส่งผลให้เกิดการประกอบภารกิจหน้าที่นั้น ๆ บรรลุความสำเร็จตามความมุ่งหมาย เกิดความสุขสบาย เกิดสิริมงคลและสามารถอยู่ในสังคมปัจจุบันได้อย่างเป็นสุข นอกจากนี้ยังมีการนำพิธีเหยา ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่ใช้ในการบำบัดรักษาเจ็บป่วยของชาวบ้าน เชื่อว่าเกิดจากการละเมิดต่อผี/สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มองไม่เห็นจึงต้องมีการทำพิธีบวงสรวง กราบไหว้ บูชา โดยใช้บทกลอนและทำนองลำประกอบดนตรีพื้นเมืองคือแคนในการทำพิธีกรรม ซึ่งทำให้ในช่วงค่ำนี้ชาวบ้านที่ดำเนินการจัดกิจกรรมจะแต่งกายด้วยชุดผู้ไทกุดเซ่นทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ณ จุดรวมพลวัดศรีบุญเรือง มีการสรุปกิจกรรม ชมดนตรีพื้นเมือง วงกลองตุ้มบรรเลง รำบายศรี ผูกแขน โดยจะใช้ลานผู้ไทบริเวณลานวัดศรีบุญเรืองซึ่งเป็นลานกิจกรรมแสง สี

เสียง มีการจัดมหกรรมอาหารผู้ไท ชมวิถีชีวิตของบ้านผู้ไทจำลอง ชิมอาหารพื้นบ้านแบบตามอัธยาศัย (บุฟเฟต์) ชมการแสดงการฟ้อนกลองต๋มที่นักท่องเที่ยวสามารถร่วมได้ด้วย แล้วเข้าพักโฮมสเตย์

ส่วนในกิจกรรมช่วงเช้าของวันถัดไปนักท่องเที่ยวจะได้ตื่นเช้า ๆ สัมผัสวิถีชีวิตของชาวผู้ไทและร่วมทำบุญตักบาตรตามวิถีชีวิตของชาวผู้ไท

สำหรับการบริหารจัดการในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง สมาชิกที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมการท่องเที่ยวทุกคนจะมีรหัสของตนเอง เมื่อแต่ละคนได้ทำหน้าที่หรือเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนที่เกิดขึ้นในส่วนต่าง ๆ แล้ว หลังจากนำรายได้จากโฮมสเตย์หักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ แล้ว จึงจะมีการนำเงินมาแบ่งปันกันเป็นคราว ๆ ไปสมมติว่ามีนักท่องเที่ยว 100 คน อัตราค่าบริการท่องเที่ยวพร้อมพักโฮมสเตย์คนละ 500 บาท รวมเป็นเงินรายได้ที่จะเข้ามาในชุมชนครั้งนั้นจำนวน 50,000 บาท เมื่อหักค่าที่พักโฮมสเตย์ให้กับเจ้าของบ้านพักแต่ละหลังซึ่งคิดไว้ในราคาคืนละ 200 บาท/คน รวมเป็นเงินค่าบ้านพักโฮมสเตย์จำนวน 20,000 บาท ก็จะเหลือเงินที่จะต้องนำมาบริหารและจัดการสำหรับค่าใช้จ่ายส่วนต่าง ๆ เช่น ค่าอาหาร ค่าเดินทาง ค่าทำกิจกรรม และอื่น ๆ หลังจากหักค่าใช้จ่ายทั้งหมดแล้ว เหลือเป็นเงินสุทธิจำนวนเท่าไรคณะกรรมการก็จะนำมาจัดแบ่งให้กับผู้ที่เข้าร่วมดำเนินการในส่วนต่าง ๆ ตามสัดส่วนได้เรียงกันครบทุกคน

5.4 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่

ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านกุดเข้ด่อน อยู่ในเทศบาลตำบลกุดเชียงหมี อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีสำนักงานเทศบาลห่างจากที่ว่าการอำเภอลำดวนไปทางทิศเหนือประมาณ 12 กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดสุรินทร์ไปทางทิศเหนือประมาณ 72 กิโลเมตร มีพื้นที่บริการประมาณ 112 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 59,995 ไร่ สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม บางส่วนเป็นเนินสูงสลับกับภูเขา โดยมีพื้นที่ภูเขาด้านทิศเหนือค่อย ๆ ลาดลงทางทิศใต้จึงเป็นที่ราบใช้ทำนา มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้ ทิศเหนือติดต่อกับตำบลโชคชัย ตำบลร่มเกล้า อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร ทิศใต้ติดต่อกับตำบลสามัคคี และตำบลห้วยแซง อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลกุดแห่ อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลห้วยแซง อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ และตำบลหนองสูงได้ อำเภอนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

เทศบาลตำบลกุดเชียงหมี ได้รับการยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลกุดเชียงหมี ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2552 มีหมู่บ้านในปกครองจำนวน 12 หมู่บ้าน โดยเฉพาะบ้านกุดเข้ด่อนหมู่ที่ 5, 9, 11 และ 12 ซึ่งเป็นพื้นที่กรณีศึกษาครั้งนี้ด้วย โดยเทศบาลตำบลกุดเชียงหมี ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาขององค์กรไว้ว่า “ตำบลกุดเชียงหมีน่าอยู่ เชิดชูคุณธรรม เกษตรกรรมอินทรีย์ปลอดภัย เศรษฐกิจพอเพียง และได้มีการกำหนดคำขวัญท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลกุดเชียงหมีไว้ว่า “ทางผ่านเจ้าสมเด็จฯ แหล่งเกษตรอุดมค่า ท้าพิ้งามสนามบิน ขนถวิลไผ่ธรรมะ สระสี่แจ่งแหล่งโบราณ สามสายธารประสานใจ” (เทศบาลตำบลกุดเชียงหมี, 2562)

ทั้งนี้ เทศบาลตำบลกุดเชียงหมีได้กำหนดพันธกิจการพัฒนาพื้นที่ไว้ ดังนี้ 1) พัฒนา ก่อสร้าง ปรับปรุง ซ่อมแซมถนนและทางเท้าให้ครอบคลุมพื้นที่ 2) ก่อสร้างระบบการจำหน่ายน้ำประปาให้เพียงพอได้มาตรฐาน และทั่วถึง 3) สนับสนุนการศึกษาให้เป็นเลิศทางวิชาการ ควบคู่กับการส่งเสริมจริยธรรมและการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทางไกลยาเสพติด 4) พัฒนาคุณภาพชีวิต ให้ความรู้ด้านสุขภาพ ส่งเสริมสวัสดิการให้แก่ ประชาชน 5) มีการพัฒนาเครื่องมือเครื่องใช้ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเพื่อความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน 6) รักษาขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นให้ดำรงอยู่สืบต่อไป 7) จัด ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเทศบาลและการบริการสาธารณะ จัดการแก้ไขปัญหาของชุมชน 8) ปรับปรุงการบริหารงานเกี่ยวกับการจัดเก็บรายได้ให้มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใสและเป็นธรรม 9) จัดตั้ง ศูนย์บริการร่วมเพื่อบริการประชาชนให้สะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ 10) ส่งเสริมให้มีการบริการข้อมูล ข่าวสารด้านอินเทอร์เน็ตให้กับพนักงาน ประชาชนเพื่อทันต่อเหตุการณ์ในปัจจุบัน

สำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่นนั้น อยู่ในยุทธศาสตร์การส่งเสริมสนับสนุนการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น การกีฬา การท่องเที่ยว ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการจัดงบประมาณ สนับสนุนโครงการตามแผนพัฒนาเทศบาล 5 ปี (พ.ศ. 2561 – 2565) ได้แก่ 1) โครงการสนับสนุนการจัดงาน สืบทอดประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร จำนวน 18,000 บาท 2) โครงการจัดงานประเพณีเส็งกลองตุ้ม (รวม เหย้าเผ่าผู้ไท) จำนวน 150,000 บาท 3) โครงการจัดงานบุญคุณลานตำบลกุดเชียงหมี จำนวน 13,000 บาท 4) โครงการจัดงานประเพณีบุญข้าวเจ้าตำบลกุดเชียงหมี จำนวน 30,000 บาท 5) โครงการหล่อเทียนเข้าพรรษา จำนวน 30,000 บาท 6) โครงการจัดงานประเพณีเลี้ยงปู่ตา จำนวน 15,000 บาท 7) โครงการจัดงานประเพณี บุญบั้งไฟตำบลกุดเชียงหมี จำนวน 150,000 บาท และ 8) โครงการจัดงานวันสงกรานต์สืบสานประเพณี ท้องถิ่น จำนวน 72,000 บาท (เทศบาลตำบลกุดเชียงหมี, 2561)

ดังการให้ข้อมูลเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“สำหรับประเพณีเส็งกลองตุ้มนั้น ทางท้องถิ่นให้การสนับสนุนมาตั้งแต่เป็นสภาตำบล พอมา เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ก็ให้การสนับสนุนต่อเนื่อง จากปีละ 60,000 บาท พอยกฐานะมาเป็น เทศบาลตำบลแล้ว ได้จัดสรรงบประมาณไปสนับสนุนปีละ 150,000 บาท ซึ่งไม่ใช่ว่าหยุดยั้งอยู่แค่นี้ ก็ พยายามพิจารณาประเพณีและวัฒนธรรมตรงนี้อยู่ เพราะมีคนต่างบ้านต่างเมืองมาชมแล้วก็รู้สึกดีใน กิจกรรมนี้ การดำเนินงานในส่วนนี้อยู่ในกองการศึกษา งบตัวนี้ไม่ได้ถูกท้วงติงจาก สตง. เพราะว่า ประเพณีตรงนี้ สตง. ไม่มีสิทธิยับยั้งประเพณีเก่าแก่ของชาวบ้านเขาได้ ถึงแม้ว่าเขาจะทำเท่านี้แต่ก็ สามารถสืบต่อกันไปได้ หรือถึงแม้เทศบาลเราจะไม่ได้ให้การสนับสนุน แต่ถ้าเขาทำเอง ก็ทำได้แล้ว ทำไมเราถึงจะยื่นมือเขาไปร่วมด้วย คนที่อื่น ๆ ถึงจะมีโอกาสได้ประเพณีกลองตุ้มของบ้านกุดแข้งดอน” (ผู้บริหารท้องถิ่นรายหนึ่ง, 2562: สัมภาษณ์)

สำหรับบุคลากรผู้ปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลกุดเชียงหมี จำแนกเป็น 3 ฝ่าย ได้แก่ 1) ฝ่ายบริหาร มี นายสำราญ สุรชัย เป็นนายกเทศมนตรี มีรองนายกเทศมนตรี 2 คน ที่ปรึกษานายกเทศมนตรี 1 คน และ เลขานุการนายกเทศมนตรี 1 คน 2) ฝ่ายสภาท้องถิ่น ประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาลมาจากการเลือกตั้งของ

ประชาชนในเขตตำบลกุดเชียงหมี ซึ่งแบ่งเป็น 2 เขต ๆ ละ 6 คน รวมเป็น 12 คน มีนายอนุสรณ์ อาษาศรี เป็นประธานสภาเทศบาลตำบลกุดเชียงหมี ซึ่งได้รับข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นนี้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชนดังนี้

“สำหรับกลุ่มท่องเที่ยว หรือกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ในชุมชนบ้านกุดแฮดตอนเท่าที่มี ทางเทศบาลจะไม่ได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวมาก ปล่อยให้ชาวบ้านทำการบริหารจัดการกันเอง ในส่วน สท. บ้านกุดแฮดตอนมีอยู่ 4 คน เป็นคนคอยประสานในพื้นที่กับทางเทศบาล และในเทศบาลก็มีเจ้าหน้าที่ของเทศบาลที่มาจากบ้านกุดแฮดตอนก็มีหลายคน ซึ่งเวลามีกิจกรรม มีงานอะไรทุกฝ่ายก็จะช่วยเหลือประสานกันอย่างดี ทางเทศบาลก็ส่งบุคลากรเข้าไปช่วยเหลือเวลามีกิจกรรมของหมู่บ้านกุดแฮดตอน” (เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลกุดเชียงหมีรายหนึ่ง, 2562: สัมภาษณ์)

จากการสังเกตและได้รับข้อมูลจากเทศบาลพบว่า ปัจจุบันทางเทศบาลได้ทำหน้าที่ประสานไปทางสำนักงานโยธาธิการจังหวัดยโสธรเพื่อสร้างถนนเชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านกุดแฮดตอนไปยังจังหวัดมุกดาหารซึ่งสามารถเดินทางออกไปได้ทางด้านเหนือของหมู่บ้าน ซึ่งจุดบริเวณใกล้ ๆ บ้านกุดแฮดตอนมีวัดชัยมงคล (ผ้าน้ำย่อย) วัดภูจ้อก้อ วัดภูหลุมขุม และทุ่งกังหันลมที่อยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน ซึ่งทางเทศบาลวางแผนไว้ว่าหลังจากที่นักท่องเที่ยวไหว้พระตามวัดต่าง ๆ หรือเมื่อเข้ามาชมทุ่งกังหันลมแล้ว ก็จะสามารถเข้ามาชมการแสดงแสงสีเสียงที่หมู่บ้านท่องเที่ยวบ้านกุดแฮดตอน มาซื้อสินค้าของชาวบ้านที่ผลิตขึ้นจากกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งทางเทศบาลได้วางแผนให้เกิดภาพแบบนี้ขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของบ้านกุดแฮดตอนมากขึ้นในอนาคตด้วย

แต่อย่างไรก็ตาม หากจะกล่าวถึงบทบาทของเทศบาลตำบลกุดเชียงหมี ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านกุดแฮดตอน แล้วจะเห็นได้มีกระบวนการบริหารจัดการคล้าย ๆ กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่ว ๆ ไป เพราะแม้จะมีเป้าหมายหรือแผนพัฒนาเฉพาะสำหรับการส่งเสริมหรือพัฒนาการบริการการท่องเที่ยวชุมชนผู้ไทซึ่งอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่สามารถนำไปสู่การส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนผู้ไทในพื้นที่ได้เท่าที่ควร

5.5 ปัจจัยการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จากการสัมภาษณ์และการจัดสนทนากลุ่มในพื้นที่ ทำให้ทราบประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวในกรณีศึกษาดังนี้

1. ด้านที่พักอาศัย

หมู่บ้านกุดแฮดตอนตั้งอยู่ที่ราบลุ่มน้ำเซบาย ล้อมรอบด้วยภูเขาทางด้านทิศเหนือและตะวันออก ในอดีตภูเขาเหล่านี้เต็มไปด้วยป่าไม้พืชพรรณธรรมชาติและสัตว์ป่านานาชนิด แต่ในปัจจุบันได้ลดน้อยลง เนื่องจากการขยายตัวของประชากรในชุมชนทำให้ความต้องการที่ทำกินเพิ่มมากขึ้น รอบหมู่บ้านเป็นที่ราบลุ่มเชิงเขาเหมาะแก่การเพาะปลูก ทำไร่ ทำนา มีลำห้วยเซบายที่เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การตั้งบ้านเรือนมีความมั่นคงถาวร มีการปรับให้เหมาะสมกับสภาพอากาศ แต่บ้านยังคงเป็นหลังคาทรงสูงใช้กระเบื้องหรือสังกะสีมุง ได้ทุนสูง เพราะใช้เป็นที่พักผ้า สีข้าวหรือทำงานหัตถกรรมจักสานและเก็บวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับการเกษตร เช่น รถไถนา

จอบ คราด ไถ ส่วนภายในเรือนมี 1 หรือ 2 ห้องนอน มีช่องหน้าต่าง มีระเบียงด้านหลัง สำหรับตั้งเตาไฟเพื่อทำครัว บางเรือนใช้ได้ถนุประกอบอาหารแทน

หมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์บ้านกุดแช่ตอนมีการคัดเลือกบ้านที่จะให้นักท่องเที่ยวเข้ามาพักที่มีความพร้อมในเรื่องห้องนอน ห้องน้ำ ห้องสุขา และสมาชิกในครอบครัวมีจำนวนน้อย ไม่มีเด็กเล็ก (ทารกแรกเกิด) คนป่วยอยู่ในครอบครัว มีความปลอดภัยในเรื่องทรัพย์สิน ลักษณะของบ้านมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก และไม่มีกลิ่นอับ ห้องแต่ละห้องมีลมผ่านได้ทุกจุด เช่น ห้องนอน ห้องรับแขก ห้องครัว และห้องน้ำ หลังคาเป็นหลังคามุงด้วยกระเบื้อง สังกะสี จากการคัดเลือกบ้านที่อยู่ในลักษณะดังกล่าวได้จำนวนทั้งหมด 30 หลัง รับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 100 คน โดยคิดค่าบริการบ้านพักหลังละ 150 บาท/คน หลังหนึ่งรับได้ 2 - 4 คน ราคาค่าบริการอาหาร 100 บาท/คน/วัน รวมแล้ว 250 บาท/คน ถ้านักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นกลุ่ม เป็นคณะทางโฮมสเตย์จะคิดบริการในราคาเหมาจ่ายต่อหัวโดยคิดค่าบริการดังนี้ ค่าอาหารเช้า - เย็น ค่าบริการการแสดงกิจกรรม การต้อนรับ และค่าที่พักในราคา 500 บาท/คน/คืน

บ้านกุดแช่ตอนมีการจัดที่นอนให้นักท่องเที่ยวโดยให้นักท่องเที่ยวมีที่นอนที่สบาย เช่น มีฟูก ผ้าห่ม มุ้งเตียงนอน มีห้องอาบน้ำ และห้องสุขาที่สะอาด มีสบู ยาสีฟัน แปรงสีฟัน ผ้าเช็ดตัว สำรองไว้ให้นักท่องเที่ยวในกรณีที่นักท่องเที่ยวไม่ได้นำติดตัวมา มีการเปลี่ยนผ้าปูที่นอน ปลอกหมอน ผ้าห่มใหม่ทุกครั้งที่มีนักท่องเที่ยวมาพัก ในห้องน้ำมีที่แขวนผ้าและราวตากผ้า มีประตูห้องน้ำที่มีกลอนปิด - เปิดอยู่ในสภาพดี มีแสงไฟสว่างพอเพียง ฝาห้องน้ำ ห้องส้วมมีความมิดชิดไม่มีรู บริเวณบ้านมีการปลูกดอกไม้ประดับ รวมทั้งผักสวนครัวต่าง ๆ ไว้ด้วย

2. ด้านอาหาร

หมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์บ้านกุดแช่ตอนมีวิถีชีวิตอยู่กับธรรมชาติหาอยู่หากินตามไร่ตามนา ตามป่าตามภูเขา อาหารของชาวบ้านจึงเป็นอาหารที่หาได้จากธรรมชาติ อาหารตามฤดูกาล อาหารตามท้องทุ่งนา ซึ่งในแต่ละวันชาวผู้ไทจะนิยมไปหาอาหารบนภูเขา หรือทุ่งนาเพื่อนำมาดำรงชีวิตสำหรับเมนูอาหารท้องถิ่นที่ชาวบ้านกุดแช่ตอนบริการนักท่องเที่ยว ได้แก่ ข้าวไก่บ้าน (สูตรสมุนไพโรเลิครส) ซุปหมากเขือเพื่อสุขภาพ ข้าวปุ้นน้ำปลาแดก ตำมะตูม แกงกะโหล่ ตำขี้สับ (หมักใบผัก) ซึ่งรสชาติของอาหารจะไม่จัดเกินไปพอดีกับความต้องการของผู้เข้ามาพัก หรือนักท่องเที่ยวที่เป็นต่างถิ่นก็จะมีการสอบถามเกี่ยวกับความต้องการของอาหารตามความเหมาะสมและรสชาติก่อนปรุงอาหารสำหรับจัดต้อนรับ ส่วนภาชนะในการปรุงอาหารทุกชนิด เช่น หม้อ จาน ชาม ถ้วย ต้องสะอาดและต้องมีช้อนกลางสำหรับตักอาหารทุกครั้ง ก่อนที่จะนำภาชนะมาใช้จะต้องล้างด้วยน้ำยาล้างจานโดยเฉพาะ ล้างด้วยน้ำสะอาดทุกครั้ง คว่ำภาชนะไว้ให้แห้งก่อนเก็บส่วนแก้วน้ำดื่มต้องใสสะอาด ไม่มีกลิ่นเหม็นคาวและแยกล้างต่างหาก

3. ด้านวัฒนธรรม

หมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์บ้านกุดแช่ตอนเป็นหมู่บ้านผู้ไทที่มีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง โดยการสืบทอดมาจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย ซึ่งปัจจุบันชาวบ้านกุดแช่ตอนยังคงอนุรักษ์การแต่งกายแบบชาวผู้ไทไว้อยู่ การแต่งกายด้วยชุดผู้ไทจะแต่งในโอกาสสำคัญและเอกลักษณ์ที่เป็นภาษาพูด ได้แก่ การใช้ภาษาผู้ไท มีประเพณีของชุมชนตามฮีต 12 คอง 12 ของชาวไท

อีสาน โดยเฉพาะบุญมหาชาติจะจัดอย่างยิ่งใหญ่กว่าประเพณีอื่น ๆ นอกจากนี้ชาวผู้ไทบ้านญ้งยังมีพิธีกรรมที่น่าสนใจ เช่น การเหยา การรำผีฟ้า การจ่ายผญา ซึ่งยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ เช่น การทอผ้าฝ้าย ผ้าไหม การสานเครื่องใช้ในครัวเรือน สิ่งประดิษฐ์ที่ได้จากธรรมชาติ เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก จะมีการจัดพิธีต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยการทำพิธีบายศรีสู่ขวัญและผูกผ้าข้อมือเพื่อรับขวัญแก่นักท่องเที่ยว

4. ด้านแหล่งท่องเที่ยว

สำหรับการท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทของหมู่บ้านกุดแช่ด่อน ตำบลกุดเชียงหมี อำเภอลำดวน จังหวัดยโสธร นั้นได้มีการกำหนดคำขวัญท่องเที่ยวของชุมชนขึ้นว่า “ภาษาผู้ไทล้ำค่า วัฒนธรรมเลื่องลือลุ่ม ลุ่มแม่น้ำลำเซบาย งามเจิดฉายดอนปู่ตา ชนรู้ค่าความพอเพียง” ซึ่งจากคำขวัญของหมู่บ้านกุดแช่ด่อนดังกล่าว ได้นำไปสู่การสร้างศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่เก่าแก่และงดงามซึ่งควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมไว้อย่างยั่งยืนและอยู่ในชุมชนบ้านกุดแช่ด่อน เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อย่างดี หากแต่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องและพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่สามารถจัดสรรศักยภาพของการจัดแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนให้ได้รับการพัฒนายิ่งขึ้นไป

5. ด้านผลิตภัณฑ์

ชาวผู้ไทบ้านกุดแช่ด่อนมีการส่งสมภูมิปัญญาของชุมชนผ่านการประดิษฐ์ตกแต่งสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ขึ้น โดยที่ชุมชนได้ริเริ่มทำการผลิตขึ้นจากการใช้วัตถุดิบหรือวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นผลิตหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ผลิตภัณฑ์จากผ้า โดยเฉพาะผ้าฝ้ายลายตาม่อง ซึ่งถือเป็นลายประจำจังหวัดยโสธรด้วย ซึ่งถูกพัฒนาขึ้นโดยกลุ่มผ้าฝ้ายบ้านกุดแช่ด่อน รวมทั้งการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปในแบบชุดผู้ไท ของที่ระลึกต่างๆ เป็นต้น ดังการให้ข้อมูลเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์ดังนี้

“จุดขายของการท่องเที่ยวชุมชนนอกจากกลองตุ้มแล้ว ก็คือ ผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งเป็นเสื้อผ้าเป็นผ้าขาวม้า และเป็นเสื้อตัดเย็บสำเร็จรูป ผลิตเองในชุมชน โดยเฉพาะผ้าขาวม้าลายตาม่องที่นำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนจนมีชื่อเสียงในระดับจังหวัด ตอนนี้เขาได้ตรา ได้แบรนด์เนม กำลังขอ มอช. (มาตรฐานอุตสาหกรรมชุมชน) เป็นชาวบ้านธรรมดาทำ แล้วก็มีการแปรรูปผ้าพื้นเมือง มีสมาชิกในชุมชนเป็นคนแปรรูป โดยคนผลิตผ้าคือชาวบ้านทั่วไป พอผลิตเสร็จก็จะมาจำหน่ายให้กลุ่ม กลุ่มก็จะมาทำการแปรรูป ปัจจุบันมีตราสินค้า ชื่อ กลุ่มภูมิปัญญา ตากะยาย เขาก็ออกไปจำหน่ายและเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ชุมชนในการออกร้านต่างๆทั่วประเทศ” (แกนนำชุมชนท่องเที่ยวบ้านกุดแช่ด่อน, 2562: สัมภาษณ์)

ภาพที่ 4.31 : แสดงการออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนของชาวบ้านกุดแค้นดอน

6. การประชาสัมพันธ์

กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนและเทศบาลได้มีโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการศึกษาดูงานด้านการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ในโดยมีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์โดยการจัดทำแผ่นพับ การพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวผ่านการส่งเข้าประกวดรางวัลต่าง ๆ ของส่วนราชการ มีการจัดทำเว็บไซต์ของหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของบ้านกุดแค้นดอนด้วย

ภาพที่ 4.32 : แสดงแผ่นประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยวบ้านกุดแค้นดอน

7. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก

สำหรับโครงสร้างพื้นฐานของบ้านกุดแค้นดอน ที่ตั้งหมู่บ้านอยู่ใกล้กับถนนทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 2116 (หนองพอก - เลิงนกทา) โดยมีถนนลาดยางตัดจากเทศบาลตำบลห้วยซาง เข้าไปยังหมู่บ้านกุดแค้นดอน ระยะทาง 3 กิโลเมตร และภายในหมู่บ้านมีถนนลาดยาง และถนนคอนกรีตตามตรอก ซอก ซอยต่าง ๆ ทำให้

ทัศนียภาพภายในหมู่บ้านกุดเซ่ตอนมีความเรียบร้อย นักท่องเที่ยวสามารถปั่นจักรยานหรือเดินทัศนศึกษาชมหมู่บ้านได้อย่างสะดวก นอกจากนี้ภายในบ้านภูมิระบบประปาหมู่บ้านที่มีน้ำใช้อุปโภคตลอดทั้งปี ส่วนระบบไฟฟ้าใช้ไฟฟ้าที่ได้รับการกระจายระบบกระแสไฟจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ซึ่งไม่มีปัญหาเรื่องไฟตก หรือไฟดับ และภายในหมู่บ้านมีการรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้านใช้ระบบคณะกรรมการหมู่บ้านโดยมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบและสอดส่องบุคคลภายนอกที่เข้ามาในหมู่บ้านทั้งกลางวันและกลางคืน นอกจากนี้ช่วงที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาพักเป็นจำนวนมากก็จะขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) โดยผ่านนายกเทศมนตรีเข้ามาดูแลความปลอดภัยตลอด 24 ชั่วโมง และหากมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนคณะกรรมการหมู่บ้านโฮมสเตย์จะมีการประสานไปยังสถานีตำรวจภูธรเลิงนทาซึ่งมีอำนาจรับผิดชอบรักษาความสงบเรียบร้อยภายในพื้นที่ให้ช่วยเข้ามาสอดส่องดูแลและตรวจตราความเรียบร้อย

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการบริหารจัดการขององค์กรในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในส่วนนี้ คณะผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการบริหารจัดการขององค์กรชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยได้ทำการนำเสนอโดยแยกเป็นรายการกรณีศึกษาทั้ง 5 พื้นที่กรณีศึกษา ดังนี้

1. กรณีชุมชนท่องเที่ยวบ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
2. กรณีชุมชนท่องเที่ยวบ้านภู ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร
3. กรณีชุมชนท่องเที่ยวบ้านโนนหอม ตำบลโนนหอม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
4. กรณีชุมชนท่องเที่ยวบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม
5. กรณีชุมชนท่องเที่ยวบ้านกุดแช่ด่อน ตำบลกุดเซียงหมี่ อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

ตารางที่ 5.1 : วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการบริหารจัดการขององค์กรชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในกรณีศึกษา

กรณีศึกษา	วิเคราะห์ SWOT			
	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
1. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโคกโก่ง ต.กุดหว้า อ.ภูผารายณ์ จ.กาฬสินธุ์	✓ ลักษณะที่ตั้งของชุมชนอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ ใกล้ภูเขา มีน้ำตกที่มีชื่อเสียง และทรัพยากรป่าไม้ที่ยังความอุดมสมบูรณ์ซึ่งอยู่ในเขตวนอุทยานแห่งชาติน้ำตกตาดสูง สังกัดกรมอุทยานแห่งชาติฯ บริหารจัดการพื้นที่อยู่ ✓ ลักษณะพื้นฐานชาวผู้ไทบ้านโคกโก่งต่างมีความรักและความผูกพันกันในความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันค่อยข้างมาก มีภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมชุมชน ตลอดจนรูปแบบความเชื่อของกลุ่มที่รวมกันในการดำเนินกิจกรรมต่างๆในชุมชนที่คล้ายคลึงกัน	➢ ปัญหาในการใช้ประโยชน์จากสถานที่ทางธรรมชาติในการส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของวนอุทยานแห่งชาติน้ำตกตาดสูงเป็นประจำ ➢ ปัญหาความไม่ไว้วางใจกันระหว่างชาวบ้านกลุ่มต่าง ๆ ที่บางกลุ่มได้รับผลประโยชน์ บางกลุ่มได้รับผลกระทบจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ทำให้ส่งผลต่อวิถีชีวิตของการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในหมู่บ้าน ➢ การส่งเสริมการประกอบอาชีพของชาวบ้านจาก	❖ เป็นหมู่บ้านที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักในการชูเป็นอัตลักษณ์ “วัฒนธรรมผู้ไท” ในการส่งเสริมตามคำขวัญการท่องเที่ยวของจังหวัดกาฬสินธุ์ และหน่วยงานต่างๆ เพื่อการเข้าไปเรียนรู้และศึกษาดูงานสถานที่ วิถีชุมชนและกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนอย่างต่อเนื่อง ❖ ชุมชนโคกโก่งกำเนิดขึ้นจากยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวที่มาจากยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับชาติซึ่งรัฐบาลได้ให้ความสำคัญและส่งเสริมรวมทั้งยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดและองค์กรปกครองส่วน	❑ การขาดความร่วมมือและไม่ทราบข้อกฎหมายของชาวบ้านในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกโก่ง ❑ ผู้มารับบริการการท่องเที่ยวของกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านโคกโก่งมักมากับหน่วยงานราชการที่จัดกลุ่ม/คณะเข้ามา ทำการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนอิงกับหน่วยงานราชการเป็นหลัก ทำให้ขาดการคิดค้นรูปแบบใหม่ ๆ ใน

กรณีศึกษา	วิเคราะห์ SWOT			
	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
	✓ การประกอบอาชีพและรายได้หลักของชาวบ้านมาจากเกษตรกรรม และมีบุคคลต้นแบบด้านการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมในหมู่บ้านซึ่งทางอบต. ได้ร่วมกับ สสส. ในการดำเนินการวิจัยควบคู่กับการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านเกษตรกรรมในพื้นที่ด้วย ✓ การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาอาชีพเสริมให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านเพื่อยกระดับเศรษฐกิจของชุมชน ได้แก่ การจักสาน การทอผ้าพื้นเมือง การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากป่าไผ่ชุมชน เป็นต้น ✓ การจัดตั้งร้านค้าชุมชนเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนภายในศูนย์	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้ตอบสนองความต้องการและนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน ➤ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมไม่ได้รับการถ่ายทอดไปสู่รุ่นเยาวชนในชุมชนอย่างแพร่หลาย รวมทั้งไม่ได้รับการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้ทันสมัย หรือเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้ ➤ การหวังค่าตอบแทนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ส่งผลต่อการสร้างความร่วมมือในการให้บริการสาธารณะด้านอื่นๆ ของหมู่บ้านด้วย	ท้องถิ่นในพื้นที่ ทำให้มีโอกาสในการได้รับการสนับสนุนศักยภาพอย่างเต็มที่ ❖ กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีประสบการณ์จากการต้อนรับนักท่องเที่ยวกลุ่มต่างๆ กว่า 300 คนะ มาตั้งแต่ พ.ศ. 2541 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่จัดมาโดยหน่วยงานราชการทำให้ได้รับโอกาสในการเสนอความต้องการและปัญหาความจำเป็นในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชนต่อหน่วยงานราชการและบุคคลภายนอกที่เข้ามาใช้บริการจากกลุ่ม ❖ กิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านโคกโก่งปรากฏในสื่อสารมวลชนแขนงต่างๆ ซึ่งสามารถใช้เป็น	การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ❑ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนขาดแผนการบูรณาการและการประสานงานที่ดีกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ❑ องค์การบริหารส่วนตำบลนาไคร้ ซึ่งรับผิดชอบดูแลพื้นที่เป็น อบต.ขนาดเล็ก มีงบประมาณจำกัด ไม่มีผู้บริหาร หรือบุคลากรที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ทำให้การประสานและเข้าไปร่วมมือกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านโคก

กรณีศึกษา	วิเคราะห์ SWOT			
	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
	เรียนรู้ของชุมชนให้แก่ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการ รวมทั้งการเช่าชุดผู้ไทเพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้ใส่ชุดพื้นบ้าน ร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวของ ชุมชน ✓ การนำพิธีเหยา ซึ่งเป็นรูปแบบ ความเชื่อในการรักษาผู้ป่วย ของกลุ่มชาวผู้ไทและใช้เป็นการ แสดงต้อนรับประกอบดนตรี พื้นเมืองเพื่อใช้ในการจัด กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน ด้วย ✓ การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ของประชาชนในหมู่บ้าน ผ่านกิจกรรมต่างๆของหมู่บ้าน และการจัดการท่องเที่ยวโดย ชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น การ ประชาคมหมู่บ้าน การต้อนรับ	➤ การบริหารงบประมาณของ ส่วนราชการหรือภาคเอกชนที่ เข้ามาดำเนินการผ่านศูนย์การ เรียนรู้ด้านต่างๆในชุมชน เป็น ลักษณะเฉพาะกิจ ไม่ต่อเนื่อง ขาดการวางแผนผลกระทบใน ระยะยาวต่อชุมชน ➤ การบริหารจัดการระบบบัญชี รายรับ-รายจ่าย ของกลุ่ม ส่งเสริมการท่องเที่ยวของ ชุมชนบ้านโคกโก่งยังใช้หลัก ความไว้วางใจกัน ไม่เป็นระบบ และจดบันทึกแบบง่ายๆ ซึ่ง เสี่ยงต่อความผิดพลาดในการ บริหารงบดุลของกลุ่มอย่าง มาก ➤ การผลัดเปลี่ยนคณะผู้บริหาร หมู่บ้านที่มีวาระการดำรง	ฐานข้อมูลให้นักท่องเที่ยว ภายนอกหรือผู้ที่สนใจได้ค้นหา ข้อมูลได้ง่าย ❖ สินค้าโอท็อปของกลุ่มสตรี- แม่บ้านได้รับการพัฒนา ผลิตภัณฑ์และจัดจำหน่าย ภายใต้ตราสินค้า “ภูนก” ที่ ออกแบบและสนับสนุนโดยกรม พัฒนาชุมชน	โถงค้อยข้างห่างเหินกัน และมี ประเด็นการเมืองในระดับ ท้องถิ่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ❑ หน่วยงานภาครัฐ หรือ ภาคเอกชนที่เข้ามาให้การ สนับสนุนงบประมาณ หรือ กิจกรรมเพื่อการพัฒนาด้าน การท่องเที่ยวของชุมชนบ้าน โคกโก่ง มักใช้วิธีการแบบ Top-down ขาดการมีส่วน ร่วม และวางแผนเพื่อ กำหนดการเป้าหมายโครงการ ที่นำไปสู่การส่งเสริมและต่อ ยอดกิจกรรมการท่องเที่ยว ของชุมชนได้อย่างยั่งยืน ❑ แม้โคกโก่งจะมีชื่อเสียง แต่ใน ระดับจังหวัด หรือภูมิภาคยัง ขาดแผนการพัฒนาจุดเด่นให้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับ

กรณีศึกษา	วิเคราะห์ SWOT			
	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
	นักท่องเที่ยว เป็นต้น ทำให้ชาวบ้านรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนช่วยเหลือในกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้าน ✓ การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนภายในหมู่บ้านซึ่งมีผลงานการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ ร่วมกับหน่วยงานราชการหลายหน่วยงาน รวมทั้งภาคเอกชน เช่น กรมพัฒนาชุมชน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ธกส. บริษัทในเครือเซเนทรัลกรุ๊ป เป็นต้น ✓ ภายในชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มชาวบ้านที่รวมตัวกันในรูปแบบต่างๆ ตามความสนใจ หรือได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ มีการวางระบบสมาชิก ระบบกองทุนและ	ตำแหน่งส่งผลต่อความต่อเนื่องของวิสัยทัศน์และการวางแผนการพัฒนาในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ➤ องค์การบริหารส่วนตำบลนาไคร้ยังไม่มีบทบาทเด่นชัด หรือแผนการสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน ➤ ประชาชนขาดความสนใจในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากบางกลุ่มได้รับประโยชน์/บางกลุ่มไม่ได้ประโยชน์จากการจัดบริการการท่องเที่ยวของชุมชน		ความสนใจ และทำให้ขาดการเชื่อมโยงการพัฒนาและการกระจายผลประโยชน์จากนโยบายการท่องเที่ยวในพื้นที่ต่างๆ ไม่ทั่วถึง

กรณีศึกษา	วิเคราะห์ SWOT			
	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
	สวัสดิการ เพื่อช่วยเหลือดูแลกันภายในชุมชน ✓ กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโคกโก่ง ได้มีการจัดแจ้งการจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่อสำนักงานเกษตรจังหวัดกาฬสินธุ์เพื่อให้ได้รับการรับรองการบริหารจัดการกลุ่มอย่างเป็นทางการ และสร้างความเชื่อมั่นต่อสมาชิกในชุมชน เมื่อกลางปี 2562 ✓ กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวใช้ระบบคณะกรรมการดำเนินการแยกเป็นฝ่ายต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นกลไกการบริหารและวางโครงสร้างหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มมาตั้งแต่เปิดเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว			

กรณีศึกษา	วิเคราะห์ SWOT			
	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
	เชิงวัฒนธรรมผู้ไทตั้งแต่ ปี 2541 ✓ กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนโคกโก่งใช้วิธีการจัดสรรเงินรายได้จากการจัดกิจกรรมการให้บริการการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อแบ่งสรรเป็นค่าตอบแทนสมาชิกกลุ่มที่มาปฏิบัติงานแบบหารตามส่วนแบ่งที่แต่ละคนจะพึงได้รับในแต่ละครั้งๆ ไป ทำให้กระจายผลตอบแทนแก่ผู้มีส่วนร่วมทุกคนอย่างยุติธรรม ✓ แกนนำกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีประสบการณ์จากการเป็นหรือเคยเป็นข้าราชการ (ครู) ทำให้ได้รับความไว้วางใจและเชื่อถือของสมาชิกในชุมชนในการ			

กรณีศึกษา	วิเคราะห์ SWOT			
	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
	ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชน ✓ อบต. นาไคร้ซึ่งเป็นพื้นที่บริการได้ชูคำขวัญขององค์กรโดยขึ้นต้นว่า “โคกโก่งโฮมสเตย์” และวางยุทธศาสตร์ของ อบต. ด้านที่ 6 ให้เป็นเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมซึ่งถือเป็นการให้ความสำคัญกับกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ ✓ ผู้บริหารท้องถิ่นสนับสนุนแนวคิดและกำหนดนโยบายการพัฒนาในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่อย่างชัดเจน			

กรณีศึกษา	วิเคราะห์ SWOT			
	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
2. กลุ่มส่งเสริมการ ท่องเที่ยวโดย ชุมชนบ้านภู ต.บ้านเป้า อ.หนองสูง จ.มุกดาหาร	✓ บ้านภู ภายในหมู่บ้านมีการวาง ถนนตามซอยต่างๆให้เป็น ตารางหมากรุก มี ความ สะอาด และเป็นระเบียบ สภาพ พื้นที่ตั้งอยู่บนเนินเขาเตี้ยๆ และรายล้อมด้วยภูเขาทำให้ สามารถสัมผัสอากาศเย็นสบาย ตลอดทั้งปี รวมทั้งตั้งอยู่ริมทาง หลวงแผ่นดินหมายเลข 2370 ทำให้การคมนาคมเข้าไปยัง หมู่บ้านสะดวก ✓ ลักษณะพื้นฐานชาวผู้ไทบ้านภู ต่างมีความรักและความผูกพัน กันในความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ เดียวกันค่อนข้างมาก มีภาษา พูด ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมชุมชน ตลอดจน รูปแบบความเชื่อของกลุ่มที่	➤ ปัญหาในการใช้ประโยชน์จาก สถานที่ทางธรรมชาติในการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่าง ชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของวน อุทยานแห่งชาติผาน้ำทิพย์เป็น ประจำ ➤ เนื่องจากที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่ ติดถนนสายหลัก แต่ยังขาดการ วางแผนระบบป้องกันความ ปลอดภัยที่อาจเกิดขึ้นกับชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน หรือสุขภาพ อนามัยของประชาชน รวมทั้ง นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในหมู่บ้าน ➤ ปัญหาความไม่ไว้วางใจกัน ระหว่างชาวบ้านกลุ่มต่างๆ ที่ บางกลุ่มได้รับผลประโยชน์ บางกลุ่มได้รับผลกระทบจาก การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	❖ เป็นหมู่บ้านที่มีชื่อเสียงและเป็น ที่รู้จักในการนำอัตลักษณ์ ชุมชนวัฒนธรรมผู้ไทมาใช้ในการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวของ จังหวัดมุกดาหาร และมี หน่วยงานต่างๆ เข้าไปเรียนรู้ และศึกษาดูงานด้านการพัฒนา วิถีชุมชนและกิจกรรมการ ท่องเที่ยวชุมชนอย่างต่อเนื่อง ❖ กิจกรรมการส่งเสริมการ ท่องเที่ยวของชุมชนบ้านภู ปรากฏในสื่อสารมวลชนแขนง ต่างๆ ซึ่งสามารถใช้เป็น ฐานข้อมูลให้แก่นักท่องเที่ยว ภายนอกหรือผู้ที่สนใจได้ค้นหา ข้อมูลได้ง่าย ❖ การผลิตสินค้าชุมชนของกลุ่ม สตรีในหมู่บ้านได้รับการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ และจัดจำหน่าย	❑ การขาดความร่วมมือและไม่ ทราบข้อกำหนดของ ชาวบ้านในการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรการท่องเที่ยว ของชุมชนในการส่งเสริมการ จัดกิจกรรมท่องเที่ยวของ ชุมชนบ้านภู ❑ ผู้มารับบริการการท่องเที่ยว ของกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยว ของชุมชนบ้านภูมักมากับ หน่วยงานราชการที่จัดกลุ่ม/ คณะเข้ามา ทำการดำเนินการ จัดการท่องเที่ยวของชุมชนอิง กับหน่วยงานราชการเป็นหลัก ทำให้ขาดการคิดค้นรูปแบบ ใหม่ๆในการส่งเสริมกิจกรรม การท่องเที่ยวของชุมชน ❑ เทศบาลตำบลบ้านเป้า ซึ่ง รับผิดชอบดูแลพื้นที่เป็น

กรณีศึกษา	วิเคราะห์ SWOT			
	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
	รวมกันในการดำเนินกิจกรรมต่างๆในชุมชนที่คล้ายคลึงกัน ✓ มีการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาอาชีพเสริมให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านเพื่อยกระดับเศรษฐกิจของชุมชน ได้แก่ การจักสานเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ การทอผ้าฝ้ายพื้นเมือง การผลิตผ้าไหมลาย “แก้วมุกดา” ที่มีชื่อเสียงของจังหวัด การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผลผลิตทางการเกษตร เช่น ข้าวไรซ์เบอร์รี่ เป็นต้น ✓ การจัดตั้งร้านค้าชุมชนเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนภายในศูนย์เรียนรู้ของชุมชนให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการ รวมทั้งการเข้าสู่ชุดผู้ไทเพื่อให้	ของชุมชน ทำให้ส่งผลต่อวิถีชีวิตของการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในหมู่บ้าน ➤ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมไม่ได้รับการถ่ายทอดไปสู่รุ่นเยาวชนในชุมชนอย่างแพร่หลาย ➤ การหวังค่าตอบแทนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ส่งผลต่อการสร้างความร่วมมือในการให้บริการสาธารณะด้านอื่นๆของหมู่บ้านด้วย ➤ การบริหารงบประมาณของส่วนราชการหรือภาคเอกชนที่เข้ามาดำเนินการผ่านศูนย์การเรียนรู้ด้านต่างๆในชุมชน เป็นลักษณะเฉพาะกิจ ไม่ต่อเนื่อง	ภายใต้ศูนย์ศิลปาชีพของสมเด็จพระราชินีพันปีหลวง ที่ได้มีการส่งเสริมการออกแบบ พัฒนาผลิตภัณฑ์จนมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย ❖ บ้านภูได้รับการพิจารณาให้เป็นพื้นที่วิจัยและพัฒนาของสถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่มีภารกิจการรับผิดชอบสังคมเพื่อใช้กระบวนการวิจัยในการวางแผนการพัฒนาและยกระดับศักยภาพชุมชนหลายโครงการ ทำให้มีฐานข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในทางวิชาการได้	อปท.ขนาดเล็ก มีงบประมาณจำกัด ไม่มีผู้บริหาร หรือบุคลากรที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ทำให้การประสานและเข้าไปร่วมมือกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนของหมู่บ้านถูกต้องข้างทางเห็นกัน และมีประเด็นการเมืองในระดับท้องถิ่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ❑ หน่วยงานภาครัฐ หรือภาคเอกชนที่เข้ามาให้การสนับสนุนงบประมาณ หรือกิจกรรมเพื่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านภูมักใช้วิธีการแบบ Top-down ขาดการวางแผนร่วมกับชุมชนเพื่อกำหนดการเป้าหมาย

กรณีศึกษา	วิเคราะห์ SWOT			
	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
	นักท่องเที่ยวได้ใส่ชุดพื้นบ้านร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ✓ การนำขบวนแห่กลองตุ้มที่ชาวบ้านภูเคยใช้ต้อนรับขบวนคณะผ้าป่า ซึ่งเป็นลักษณะการแสดงฟ้อนรำประกอบดนตรีพื้นเมืองเพื่อประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนเพื่อทำให้เกิดความสนุกสนานและสร้างบรรยากาศที่ผูกมิตรด้วย ✓ การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านผ่านกิจกรรมการประกวดชุมชน/หมู่บ้านร่วมกับหน่วยงานต่างๆ เช่น การประกวดบ้านสวยเมืองสุข ของ	ขาดการวางแผนผลกระทบในระยะยาวต่อชุมชน ➤ การบริหารจัดการระบบบัญชีรายรับ-รายจ่าย ของกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านภูยังใช้หลักความไว้วางใจกัน ไม่เป็นระบบ และจัดบันทึกแบบง่ายๆ ซึ่งเสี่ยงต่อความผิดพลาดในการบริหารงบดุลของกลุ่มอย่างมาก ➤ ผู้นำสำคัญที่ขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนในปัจจุบันเป็นผู้สูงอายุที่มีทักษะและประสบการณ์ด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนสูง แต่ยังขาดการวางแผนเพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ให้แก่คนรุ่นใหม่ที่น่าสนใจและอยากเข้ามา		โครงการที่นำไปสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืนได้

กรณีศึกษา	วิเคราะห์ SWOT			
	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
	กรมการปกครอง, การประกวดหมู่บ้าน อพป.ดีเด่น เป็นต้น ทำให้ชาวบ้านมีความกระตือรือร้น และรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนช่วยเหลือในกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้าน ✓ มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนภายในหมู่บ้านซึ่งมีผลงานการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ ร่วมกับหน่วยงานราชการหลายหน่วยงาน รวมทั้งภาคเอกชน เช่น กรมพัฒนาชุมชน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ธกส. เป็นต้น ✓ ภายในชุมชนบ้านภูมีการจัดตั้งกลุ่มชาวบ้านที่รวมตัวกันในรูปแบบต่างๆ ตามความสนใจหรือได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ มีการวางระบบ	เป็นแกนนำในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวชุมชนให้สืบต่อไปได้ ➤ เทศบาลตำบลบ้านเป้าซึ่งเป็นอปท.ในพื้นที่ยังไม่มีวิสัยทัศน์หรือแผนพัฒนาที่เชื่อมโยงกับการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านภู ทำให้กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านภูไม่ได้ให้ความสำคัญหรือมองข้ามความร่วมมือหรือการสนับสนุนจากอปท.ในพื้นที่ของตน		

กรณีศึกษา	วิเคราะห์ SWOT			
	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
	สมาชิก ระบบกองทุนและสวัสดิการ เพื่อช่วยเหลือดูแลกันภายในชุมชนขึ้น ✓ กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน บ้านภูใช้ระบบคณะกรรมการดำเนินการแยกเป็นฝ่ายต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นกลไกการบริหารและวางโครงสร้างหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มมาตั้งแต่เปิดเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทตั้งแต่ ปี 2549 ✓ กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวใช้วิธีการจัดสรรเงินรายได้จากการจัดกิจกรรมการให้บริการการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อแบ่งสรรเป็นค่าตอบแทนสมาชิกกลุ่มที่มาปฏิบัติงานแบบ			

กรณีศึกษา	วิเคราะห์ SWOT			
	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
	หารตามส่วนแบ่งที่แต่ละคนจะพึงได้รับในแต่ละครั้งๆ ไป ✓ แกนนำกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีประสบการณ์จากการเคยเป็นข้าราชการ (ครู) ทำให้ได้รับความไว้วางใจและเชื่อถือของสมาชิกในชุมชน และสามารถประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ ในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชน			
3. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโนนหอม ต.โนนหอม อ.เมืองสกลนคร จ.สกลนคร	✓ บริบทพื้นที่เป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีที่ตั้งสะดวกแก่การคมนาคมเข้าถึงได้สะดวก อยู่ใกล้ตัวเมืองสกลนครเพียง 16 กิโลเมตร และอยู่ระหว่างเส้นทางการท่องเที่ยวหลักของ	➤ กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนส่วนใหญ่เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน มีประธานกลุ่มเป็นผู้ใหญ่บ้าน ทำให้การบริหารจัดการกลุ่มและหมู่บ้านกลายเป็นสิ่งเดียวกัน ซึ่งทำให้ให้ขาดความ	❖ เป็นชุมชนที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักในการนำอัตลักษณ์วัฒนธรรมผู้ไทมาใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดสกลนคร และมีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาจัดกิจกรรม หรือให้การศึกษาดู	□ การส่งเสริมการท่องเที่ยวและการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวจากหน่วยงานต่างๆในพื้นที่ชุมชนบ้านโนนหอมมีลักษณะเฉพาะกิจขาดความต่อเนื่อง ซึ่งทำให้ขาดโอกาสในการที่จะทำให้ชุมชน

กรณีศึกษา	วิเคราะห์ SWOT			
	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
	กลุ่มจังหวัดสนุก (สกลนคร นครพนม และมุกดาหาร) ✓ มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ค่อนข้างมาก ประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงโบราณวัตถุ โบราณสถาน และการท่องเที่ยวตามกระแสสังคมสมัยใหม่ ภายในชุมชนบ้านโนนหอม ✓ ลักษณะพื้นฐานชาวผู้ไทบ้านโนนหอมเป็นผู้ไทกะต๋าก ซึ่งต่างมีความรักและความผูกพันกัน ในความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันค่อนข้างมาก มีภาษาพูด ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมชุมชน ตลอดจนรูปแบบความเชื่อของกลุ่มที่	ยึดหยุ่นและการกีดกันการมีส่วนร่วมจากผู้ที่ไม่สนใจด้านการท่องเที่ยวชุมชนจริงๆ ที่ไม่ใช่กรรมการหมู่บ้านออกไป ➤ กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน OTOP นวัตกรรม บ้านโนนหอม มีระบบการทำงานโดยยึดระเบียบและเทคนิคการทำงานตามวิธีของราชการมากเกินไป ทำให้ไม่สามารถขับเคลื่อนการท่องเที่ยวชุมชนที่อาศัยอัตลักษณ์ และทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีภายในชุมชนได้เท่าที่ควร ➤ มีความขัดแย้ง /ไม่พอใจกันระหว่างสมาชิกในชุมชนบ้านโนนหอมที่ได้รับประโยชน์และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการจัด	งานด้านการพัฒนาต่างๆ ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ❖ หมู่บ้านตั้งอยู่ระหว่างเส้นทางท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดสกลนคร และนครพนม มีถนนลาดยางสายหลักผ่านหมู่บ้าน ทำให้มีโอกาสที่นักท่องเที่ยวจะแวะชม และเลือกซื้อของที่ระลึกจากชุมชน รวมทั้งพักโฮมสเตย์ได้ ❖ กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านโนนหอม รวมทั้งวัฒนธรรมชุมชนผู้ไทโนนหอม มีการเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักตามสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ อย่างแพร่หลาย ซึ่งทำให้ผู้ที่สนใจสามารถเข้าถึงข้อมูลและทำ ความรู้จักชุมชนบ้านโนนหอมผ่านสื่อดังกล่าวได้	โนนหอมเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทในระดับจังหวัดสกลนครได้อย่างเต็มศักยภาพที่ชุมชนมี □ ความไม่เข้าใจกันระหว่างหน่วยงาน/บุคคลภายนอก และกลุ่มท่องเที่ยว/ชาวบ้าน ภายในชุมชนบ้านโนนหอมในการจัดกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ทำให้รูปแบบการดำเนินงานที่ผ่านมาไม่สามารถนำไปสู่ความร่วมมือในการบริหารจัดการ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนของบ้านโนนหอมไปสู่เป้าหมายที่ควรจะเป็นได้ □ อบต.โนนหอม ซึ่งรับผิดชอบดูแลพื้นที่เป็น อบต.ขนาดเล็ก มีงบประมาณจำกัด ผู้บริหาร

กรณีศึกษา	วิเคราะห์ SWOT			
	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
	รวมกันในการดำเนินกิจกรรมต่างๆในชุมชนที่คล้ายคลึงกัน ✓ มีการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาอาชีพเสริมให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านเพื่อยกระดับเศรษฐกิจของชุมชนได้แก่ การย้อมผ้าคราม การจักสานเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ การทอผ้าฝ้ายพื้นเมือง การตัดเย็บเสื้อผ้าและของฝากจากชาวบ้านโนนหอมซึ่งมีชื่อเสียงของจังหวัดสกลนคร ✓ มีการสร้างร้านค้าแพและตลาดชุมชนในชื่อของ “ชุมเหาะเจ้าข่อย” โดยภาคเอกชน เพื่อเป็นจุดขายรูปและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนภายในหมู่บ้านโนนหอมให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาอย่าง	กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านโนนหอม ➤ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ไม่บูรณาการกันกับแผนพัฒนาท้องถิ่นของ อบต. โนนหอม ทำให้ไม่ได้รับการสนับสนุน/ขาดการเชื่อมโยงกันระหว่าง อบต. และกลุ่มท่องเที่ยวของชุมชน ➤ การบริหารงบประมาณของส่วนราชการหรือภาคเอกชนที่เข้ามาดำเนินการผ่านศูนย์การเรียนรู้ด้านต่างๆในชุมชน เป็นลักษณะเฉพาะกิจ ไม่ต่อเนื่อง ขาดการวางแผนผลกระทบในระยะยาวต่อชุมชน	❖ เจ้าของกิจการร้านฟาร์มฮัก (โคขุน คุณทอง) ซึ่งเป็นฟาร์มแกะและร้านสเต็กเนื้อขุนโพนยางคำชื่อดังของจังหวัดสกลนคร เป็นชาวบ้านโนนหอม ที่พร้อมสนับสนุนและชูอัตลักษณ์ผู้ไทโนนหอมให้เป็นที่รู้จัก และร่วมมือกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในการขับเคลื่อนการจัดการท่องเที่ยวชุมชนของบ้านโนนหอมให้พัฒนายิ่งขึ้นไป ❖ ชุมชนโนนหอมเคยถูกใช้เป็นสถานที่จัดนิทรรศการ “ผู้ไทโลก” ร่วมกับสมาคมผู้ไทโลก ซึ่งเป็นภาคประชาสังคมที่ ต้องการรวบรวมและส่งเสริมอัตลักษณ์และภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทให้เป็น	หรือบุคลากรไม่ได้สนใจ หรือมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ทำให้การประสานและเข้าไปร่วมมือกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนของหมู่บ้าน ค่อยข้างห่างเหินกัน และมีประเด็นการเมืองในระดับท้องถิ่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ❑ หน่วยงานภาครัฐ ที่เข้ามาส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านโนนหอม ด้วยการสนับสนุนงบประมาณ หรือกิจกรรมเพื่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของชุมชน มักใช้วิธีการแบบ Top-down และขาดการวางแผนร่วมกับชุมชนเพื่อกำหนดการเป้าหมายโครงการที่นำไปสู่การส่งเสริม

กรณีศึกษา	วิเคราะห์ SWOT			
	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
	อิสระในแต่ละวัน รวมทั้งการจัดตลาดชุมชนผู้ไทเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวิถีพื้นบ้านชาวผู้ไทในทุกวันเสาร์ - อาทิตย์เพื่อกระตุ้นกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนแห่งนี้ด้วย ✓ การนำการรำฟ้อนเล็บ และการรำมวยโบราณที่เป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่นของชาวบ้านโนนหอม ซึ่งเป็นลักษณะการแสดงฟ้อนรำประกอบดนตรีพื้นเมืองเพื่อประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนเพื่อทำให้เกิดความสนุกสนานและสร้างบรรยากาศที่ผูกมิตรด้วย ✓ การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน		ที่แพร่หลาย และมีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับจากภายนอกอย่างมากในการจัดงานดังกล่าว	การท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืนได้

กรณีศึกษา	วิเคราะห์ SWOT			
	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
	ผ่านกิจกรรมการประกวดชุมชน/หมู่บ้านร่วมกับหน่วยงานต่างๆ เป็นประจำ เช่น การประกวดหมู่บ้านต้นแบบท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม, การประกวดหมู่บ้านระบบสารสนเทศ เป็นต้น ทำให้ชาวบ้านมีความกระตือรือร้นและรู้สึภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนช่วยเหลือในกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้าน ✓ กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน OTOP นวัตกรรมของบ้านโนนหอม ได้รับการคัดเลือกให้เป็นต้นแบบระดับประเทศของกรมการพัฒนาชุมชน ในปี 2561 ✓ ภายในชุมชนบ้านโนนหอมมีการจัดตั้งกลุ่มชาวบ้านที่รวมตัว			

กรณีศึกษา	วิเคราะห์ SWOT			
	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
	กันในรูปแบบต่างๆ ตามความสนใจ หรือได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ มีการวางระบบสมาชิก ระบบกองทุน และสวัสดิการ เพื่อช่วยเหลือดูแลกันภายในชุมชนขึ้น ✓ กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวใช้วิธีการจัดสรรเงินรายได้จากการจัดกิจกรรมการให้บริการการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อแบ่งสรรเป็นค่าตอบแทนสมาชิกกลุ่มที่มาปฏิบัติงานแบบหารตามส่วนแบ่งที่แต่ละคนจะพึงได้รับในแต่ละครั้งๆ ไป ✓ องค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม ได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์และคำขวัญท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับประเด็นการชูเอกลักษณ์วัฒนธรรมผู้ไท			

กรณีศึกษา	วิเคราะห์ SWOT			
	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
	✓ องค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอมมีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาและแผนพัฒนาท้องถิ่นที่ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน			
4. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านนาบัว ต.โคกหินแฮ่ อ.เรณูนคร จ.นครพนม	✓ เป็นชุมชนที่มีการสร้างเอกลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทควบคู่กับการเรียนรู้เหตุการณ์ประวัติศาสตร์ช่วงสงครามการต่อสู้ระหว่างสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐบาล ซึ่งนาบัวได้ชื่อว่าหมู่บ้านประวัติศาสตร์เสียงปืนแตก ✓ แกนนำกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านนาบัวประกอบด้วยบุคคลที่	➤ กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน OTOP นวัตกรรม บ้านนาบัว มีระบบการทำงานโดยยึดระเบียบและเทคนิคการทำงานตามวิธีของราชการมากเกินไป ทำให้ไม่สามารถขับเคลื่อนการท่องเที่ยวชุมชนที่อาศัยอัตลักษณ์และทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีภายในชุมชนได้เท่าที่ควร ➤ เนื่องจากชุมชนนาบัวประกอบด้วย 3 หมู่ ซึ่งการบริหารจัดการกลุ่มท่องเที่ยว	❖ เป็นชุมชนที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักในนาม “หมู่บ้านเสียงปืนแตก” และการนำอัตลักษณ์ชุมชนทางประวัติศาสตร์มาใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและมีหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ และที่ไม่ใช่ภาครัฐ เข้ามาจัดกิจกรรม หรือให้การศึกษาดูงานด้านประวัติศาสตร์ และกระบวนการพัฒนาด้านต่างๆ ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง	❑ ความไม่เข้าใจกันระหว่างหน่วยงาน/บุคคลภายนอกและกลุ่มท่องเที่ยว/ชาวบ้านภายในชุมชนบ้านนาบัวในการจัดกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ทำให้รูปแบบการดำเนินงานที่ผ่านมาไม่สามารถนำไปสู่ความร่วมมือในการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนของบ้านนาบัวไปสู่เป้าหมายที่ควรจะเป็นได้

กรณีศึกษา	วิเคราะห์ SWOT			
	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
	หลากหลายประสบการณ์ และมีความรักและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์บ้านนาบัว และใช้วิธีการประชุมปรึกษาหารือกันในการยอมรับข้อตกลงกัน ✓ การส่งเสริมภูมิปัญญาภายในชุมชนบ้านนาบัว มีปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหลายแขนง เช่น ทอผ้า ผ้าย การย้อมคราม การฟ้อนผู้ไท การจักสาน เป็นต้น ซึ่งนำมาสู่การพัฒนาเป็นฐานการเรียนรู้ของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวได้ ✓ ภายในชุมชนบ้านนาบัวมีการจัดตั้งกลุ่มชาวบ้านที่รวมตัวกันในรูปแบบต่างๆ ตามความสนใจ หรือได้รับการสนับสนุน	OTOP นวัตกรรมขึ้นกับหมู่ที่ 5 บ้านนาบัว แต่สถานที่ดำเนินกิจกรรม ฐานการเรียนรู้ รวมทั้งสมาชิกที่เข้าร่วมในการจัดบริการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นประชาชนทั้งในหมู่ 5, 13, และ 14 ทำให้เกิดความไม่ลงรอยกันบ้างในบางกิจกรรมที่หน่วยงานภาครัฐเลือกใช้หมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่งเป็นผู้ดำเนินการและรับผิดชอบโครงการตามที่เกิดขึ้น ➤ ฐานการเรียนรู้ของชุมชนบ้านนาบัว ขาดการดูแลรักษา ใช้ประโยชน์เฉพาะช่วงเวลาจัดกิจกรรมต้อนรับนักท่องเที่ยว/ผู้สนใจเข้ามาเรียนรู้ภายในชุมชน ทำให้หากไปในช่วงที่ไม่มี การจัด กิจกรรม การ	❖ บ้านนาบัวได้รับการพิจารณาให้เป็นพื้นที่วิจัยและพัฒนาของสถาบันการศึกษาเพื่อใช้กระบวนการวิจัยในการวางแผนการพัฒนาและยกระดับศักยภาพชุมชนหลายโครงการ ทำให้มีฐานข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในทางวิชาการและการพัฒนาต่อยอดได้	❑ หน่วยงานภาครัฐ หรือภาคเอกชนที่เข้ามาให้การสนับสนุนงบประมาณ หรือกิจกรรมเพื่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านนาบัว ใช้วิธีการแบบ Top-down ขาดการวางแผนร่วมกับชุมชนเพื่อกำหนดเป้าหมายโครงการที่นำไปสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืนได้ ❑ องค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่ ซึ่งรับผิดชอบดูแลพื้นที่เป็น อปท.ขนาดเล็ก มีงบประมาณจำกัด ไม่มีผู้บริหาร หรือบุคลากรที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ทำให้การประสานและเข้าไป

กรณีศึกษา	วิเคราะห์ SWOT			
	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
	จากหน่วยงานรัฐ มีการวางระบบสมาชิก ระบบกองทุน และสวัสดิการ เพื่อช่วยเหลือดูแลกันภายในชุมชนขึ้น ✓ ลักษณะพื้นฐานชาวผู้ไทบ้านนาบัวเป็นผู้ไทเรณู ที่มีความรักและความผูกพันกันในความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันค่อนข้างมาก มีภาษาพูดขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมชุมชน ตลอดจนรูปแบบความเชื่อของกลุ่มที่รวมกันในการดำเนินกิจกรรมต่างๆในชุมชนที่คล้ายคลึงกัน ✓ กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านนาบัวมีความร่วมมือกันดีกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ในการสนับสนุนการทำงานระหว่างกันในการจัด	ท่องเที่ยว ฐานการเรียนรู้ต่างๆ จะดูทรุดโทรมและไม่สะอาดตา ➤ นาบัว ไม่ได้ตั้งอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวสำคัญ หรือมีถนนสายหลักที่นักท่องเที่ยวจะสามารถเดินทางเข้าไปอย่างสะดวก ทำให้ขาดโอกาสในการพัฒนากิจกรรมรองรับการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีหลายกลุ่มที่สนใจได้ ➤ องค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่ยังไม่มีบทบาทเด่นชัดหรือแผนการสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านนาบัวอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน		ร่วมมือกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนของบ้านนาบัว ค่อยข้างห่างเหินกัน และมีประเด็นการเมืองในระดับท้องถิ่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

กรณีศึกษา	วิเคราะห์ SWOT			
	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
	กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านนาบัว ✓ มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวค่อนข้างมาก ประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงสถานที่ทางประวัติศาสตร์ และการท่องเที่ยวตามกระแสสังคมสมัยใหม่ภายในชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีของชุมชนบ้านนาบัว ✓ แกนนำกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีประสบการณ์จากการเป็นหรือเคยเป็นข้าราชการ (ครู) ทำให้ได้รับความไว้วางใจและเชื่อถือของสมาชิกในชุมชนและสามารถประสานความร่วมมือ	➤ การบริหารงบประมาณของส่วนราชการหรือภาคเอกชนที่เข้ามาดำเนินการผ่านศูนย์การเรียนรู้ด้านต่างๆในชุมชน เป็นลักษณะเฉพาะกิจ ไม่ต่อเนื่องขาดการวางแผนผลกระทบในระยะยาวต่อชุมชน		

กรณีศึกษา	วิเคราะห์ SWOT			
	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
	กับภาคส่วนต่างๆในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชน ✓ มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านนาบัว ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์ที่แสดงเหตุการณ์และเรื่องราวเกี่ยวกับการต่อสู้กันระหว่างฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในช่วงสงครามปราบคอมมิวนิสต์ ซึ่งส่วนใหญ่ใช้เป็นสถานที่จัดแสดงนิทรรศการและทรัพย์สิน รวมทั้งบ้านที่กต่าง ๆ ที่รวบรวมได้จากอดีตสหาย ที่เป็นชาวบ้านนาบัว			
5. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านกุดแค้น	✓ คณะกรรมการกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านกุดแค้นตอนแยกการบริหารกลุ่มออกจากคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยกลุ่ม	➤ กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน OTOP นวัตกรรม บ้านกุดแค้นตอน มีระบบการทำงานโดยยึดระเบียบและเทคนิค	❖ เป็นชุมชนที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักในการนำอัตลักษณ์วัฒนธรรมผู้ไทมาใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของ	□ การส่งเสริมการท่องเที่ยวและการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวจากหน่วยงานภายนอกต่างๆ ในพื้นที่ชุมชน

กรณีศึกษา	วิเคราะห์ SWOT			
	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
ต.กุดเชียงหมี อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร	จะใช้วิธีดำเนินงานผ่านการประชุมปรึกษาหารือกันในการยอมรับข้อตกลงกันในการจัดท่องเที่ยวของชุมชนเป็นครั้ง ๆ ไป ✓ แกนนนำกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีประสบการณ์จากการเคยเป็นข้าราชการ ซึ่งมีความตั้งใจและความรักในเกียรติภูมิของชุมชน ทำให้ได้รับความไว้วางใจและเชื่อถือของสมาชิกในชุมชนในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชน ✓ แกนนนำกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีประสบการณ์จากการเป็นหรือเคยเป็นข้าราชการ (ครู) ทำให้ได้รับความไว้วางใจและเชื่อถือ	การทำงานตามวิธีของราชการมากเกินไป ทำให้ไม่สามารถขับเคลื่อนการท่องเที่ยวชุมชนที่อาศัยอัตลักษณ์ และทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีภายในชุมชนได้เท่าที่ควร ➤ เนื่องจากชุมชนนาบัวประกอบด้วย 4 หมู่ ซึ่งการบริหารจัดการกลุ่มท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีขึ้นกับหมู่ที่ 5 บ้านกุดเข้ด่อน แต่สถานที่ดำเนินกิจกรรม ฐานการเรียนรู้ รวมทั้งสมาชิกที่เข้าร่วมในการจัดบริการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นประชาชนทั้งในหมู่ 5, 9, 11, และ 12 ทำให้เกิดความไม่ลงรอยกันบ้างในบางกิจกรรมที่หน่วยงานภาครัฐเลือกใช้หมู่บ้านใด	จังหวัดยโสธร และมีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาจัดกิจกรรม หรือให้การฝึกอบรม พาไปศึกษาดูงานด้านการพัฒนาต่างๆ ให้กับกลุ่มต่างๆ ในชุมชนบ้านกุดเข้ด่อนอย่างต่อเนื่อง ❖ กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านกุดเข้ด่อน โดยเฉพาะการเลี้ยงกลองตุ้มและการฟ้อนผู้ไทในขบวนแห่กลองตุ้ม กลายเป็นวัฒนธรรมชุมชน ผู้ไทเซโปนบ้านกุดเข้ด่อน ที่ได้รับการเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักตามสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ อย่างแพร่หลาย ซึ่งทำให้ผู้ที่สนใจสามารถเข้าถึงข้อมูลและทำความรู้จักชุมชนบ้านกุดเข้ด่อนผ่านสื่อดังกล่าวได้	บ้านกุดเข้ด่อนมีลักษณะเฉพาะกิจ ขาดความต่อเนื่อง ซึ่งทำให้ขาดโอกาสในการที่จะทำให้ชุมชนกุดเข้ด่อนเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทในระดับจังหวัด ยโสธรได้อย่างเต็มศักยภาพที่ชุมชนมี ❑ กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านกุดเข้ด่อนมักมากับหน่วยงานราชการที่จัดกลุ่ม/คณะเข้ามา ทำการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนอิงกับหน่วยงานราชการเป็นหลัก ทำให้ขาดการคิดค้นรูปแบบใหม่ๆ ในการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

กรณีศึกษา	วิเคราะห์ SWOT			
	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
	ของสมาชิกในชุมชนและสามารถประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชน ✓ การส่งเสริมภูมิปัญญาภายในชุมชนบ้านกุดแช่ดอน มีปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหลายแขนง เช่น การทำกลองตุ้ม การเส้ (ตี) กลองตุ้ม การทอผ้าฝ้าย การย้อมคราม การฟ้อนผู้ไท การจักสาน เป็นต้น ซึ่งนำมาสู่การพัฒนาเป็นฐานการเรียนรู้ของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวได้ ✓ ภายในชุมชนบ้านกุดแช่ดอนมีการจัดตั้งกลุ่มชาวบ้านที่รวมตัวกันในรูปแบบต่างๆ ตามความสนใจ หรือได้รับการสนับสนุน	หมู่บ้านหนึ่งเป็นผู้ดำเนินการและรับผิดชอบโครงการตามที่เกิดขึ้น ➤ ฐานการเรียนรู้ของชุมชนบ้านกุดแช่ดอน ขาดการดูแลรักษาใช้ประโยชน์เฉพาะช่วงเวลาที่ดีกิจกรรมต้อนรับนักท่องเที่ยว/ผู้สนใจเข้ามาเรียนรู้ภายในชุมชน ทำให้หากไปในช่วงที่ไม่มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ฐานการเรียนรู้ต่างๆ จะดูทรุดโทรมและดูไม่สะอาดตา ➤ กุดแช่ดอน ไม่ได้ตั้งอยู่ใกล้ถนนสายหลักที่นักท่องเที่ยวจะสามารถเดินทางเข้าไปอย่างสะดวก ทำให้ขาดโอกาสในการพัฒนากิจกรรมรองรับการท่องเที่ยวสำหรับ	❖ ชุมชนผู้ไทกุดแช่ดอนเคยใช้เป็นสถานที่จัดนิทรรศการ “ผู้ไทโลก” ร่วมกับสมาคมผู้ไทโลก ซึ่งเป็นภาคประชาสังคมที่ส่งเสริมอัตลักษณ์และภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทให้เป็นที่แพร่หลาย และมีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับจากภายนอกอย่างมากในการจัดงานดังกล่าว ❖ บ้านกุดแช่ดอนได้รับการพิจารณาให้เป็นพื้นที่วิจัยและพัฒนาของสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่มีภารกิจมารับผิดชอบสังคมเพื่อใช้กระบวนการวิจัยในการวางแผนการพัฒนาและยกระดับศักยภาพชุมชนหลายโครงการทำให้มีฐานข้อมูลที่สามารถ	❑ เทศบาลตำบลกุดเชียงหมี ซึ่งรับผิดชอบดูแลพื้นที่เป็นอปท.ขนาดเล็ก มีงบประมาณจำกัด ไม่มีผู้บริหาร หรือบุคลากรที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ทำให้การประสานและเข้าไปร่วมมือกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนของหมู่บ้านกุดแช่ดอนค่อนข้างห่างเหินกัน และมีประเด็นการเมืองในระดับท้องถิ่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

กรณีศึกษา	วิเคราะห์ SWOT			
	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
	จากหน่วยงานรัฐ มีการวางระบบสมาชิก ระบบกองทุน และสวัสดิการ เพื่อช่วยเหลือดูแลกันภายในชุมชนขึ้น ✓ ลักษณะพื้นฐานชาวผู้ไทบ้านกุดแฮดตอนเป็นผู้ไทเซโปน ที่มีความรักและความผูกพันกันในความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ค่อยข้างมาก มีภาษาพูดขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมชุมชน ตลอดจนรูปแบบความเชื่อของกลุ่มที่รวมกันในการดำเนินกิจกรรมต่างๆในชุมชนที่คล้ายคลึงกัน ✓ กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านกุดแฮดตอนมีความร่วมมือกันดีกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ในการ	นักท่องเที่ยวที่มีหลายกลุ่มที่สนใจได้ ➤ เทศบาลตำบลกุดเชียงหมียังไม่มีการสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านกุดแฮดตอนอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน	นำไปใช้ประโยชน์ในทางวิชาการและการพัฒนาต่อยอดได้ ❖ สินค้าผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผู้ผลิตในชุมชนบ้านกุดแฮดตอน ได้รับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และจัดจำหน่ายภายใต้ตราสินค้า “ตากะยาย” ที่ออกแบบและสนับสนุนโดยกรมพัฒนาชุมชน	

กรณีศึกษา	วิเคราะห์ SWOT			
	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)	โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
	สนับสนุนการทำงานระหว่างกัน ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ของชุมชนบ้านนาบัว ✓ ชุมชนมีอัตลักษณ์ทาง วัฒนธรรมที่มีชื่อเสียงในระดับ จังหวัดทั้งประเพณีการเส็ก กลองตุ้ม ที่จัดเป็นประเพณีและ สร้างกระแสการท่องเที่ยวของ ชุมชนได้ และมีผ้าลายตาม่อง ซึ่งเป็นลายผ้าที่ได้รับความนิยม และกลายเป็นลายผ้าสัญลักษณ์ ของจังหวัดยโสธร			

บทที่ 6

ผลการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเครือข่าย แบบร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ องค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน ชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลออกแบบและพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเครือข่ายแบบร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการสร้างเครือข่ายนโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้เทคนิคแบบเดลฟาย (Dei-phi) จากการใช้แบบสอบถามเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 18 ราย ทำการประเมินและให้ความเห็นในคุณลักษณะบ่งชี้ของตัวชี้วัดในข้อคำถามต่าง ๆ จำนวน 3 รอบ ซึ่งได้ผลการวิจัยดังที่จะนำเสนอผลการศึกษาในแต่ละรอบที่เกิดขึ้นดังนี้

รอบที่ 1 : ผลการประเมินความเหมาะสมของการออกแบบและพัฒนาตัวชี้วัดต่างๆ ของรูปแบบการจัดการเครือข่ายแบบร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการสร้างเครือข่ายนโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รอบที่ 2 : ผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายแบบร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการสร้างเครือข่ายนโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รอบที่ 3 : ผลการประเมินยืนยันความเหมาะสมของการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายแบบร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการสร้างเครือข่ายนโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ซึ่งแต่ละรอบได้ผลการวิจัยที่น่าสนใจตามตารางดังต่อไปนี้

ผลการประเมินความเหมาะสมของการออกแบบและพัฒนาตัวชี้วัดต่างๆ ของรูปแบบการจัดการเครือข่ายแบบร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการสร้างเครือข่ายนโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 6.1 : แสดงค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญต่อความเหมาะสมของการพัฒนาตัวชี้วัดการจัดการเครือข่ายแบบร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการทำ Del-phi รอบที่ 1

ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น	ความถี่ (%)					$\bar{X}$	S.D.	ข้อเสนอแนะการปรับแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ
	5	4	3	2	1			
1: ชุมชนควรมีการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนขึ้นจากการประชุมชุมชน/หมู่บ้าน และแยกต่างหากจากคณะกรรมการบริหารของชุมชน/หมู่บ้าน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน	11 (61.1)	6 (33.3)	0 (0)	0 (0)	1 (5.6)	4.44	0.98	(1) เห็นด้วยอย่างยิ่งที่ควรให้แยกการบริหารจัดการออกจากกัน เพราะบางชุมชนมีหลายหมู่บ้าน และผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้านไม่ค่อยไปด้วยกัน (2) เห็นด้วย เพื่อความเชื่อมั่นยอมรับทั้งบุคคลในชุมชนและนอกชุมชน (3) จะทำให้กลุ่มที่ได้จัดตั้งขึ้นได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ อย่างเป็นระบบ
2: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนควรประกอบด้วยคณะกรรมการที่มีโครงสร้างการทำงานที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของแต่ละคน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่และรายละเอียดความรับผิดชอบของแต่ละหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน	5 (27.8)	11 (61.1)	2 (11.1)	0 (0)	0 (0)	4.16	0.61	(1) เห็นด้วยเพราะโครงสร้างคณะกรรมการต้องพิจารณาจากความเหมาะสมและมีหน้าที่ชัดเจนในแต่ละคน (2) ถ้าทุกคนเข้าใจในบทบาทหน้าที่ งานที่แต่ละคนทำ จะมีความชัดเจน

ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น	ความถี่ (%)					$\bar{X}$	S.D.	ข้อเสนอแนะการปรับแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ
	5	4	3	2	1			
3: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนควรประกอบด้วยกรรมการที่เป็นสมาชิกในชุมชนเพื่อให้การขับเคลื่อนการบริหารจัดการถูกวางแผนและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของคนในชุมชนอย่างแท้จริง	13 (72.2)	5 (27.8)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.72	0.46	(1) การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการขับเคลื่อนมาก่อนที่หน่วยงานภาครัฐจะเข้ามาหนุนเสริม ซึ่งหมายความว่า มีคณะทำงานมาก่อนหน้านั้น แต่พอถูกจัดตั้ง คณะทำงานโดยภาครัฐ ทำให้เกิดการขยายตัวที่กว้างขึ้น มีคณะทำงานมากขึ้น (2) ถ้าจำเป็นต้องใช้คนนอกชุมชนก็แต่งตั้งเป็นกรรมการที่ปรึกษา (3) เมื่อกลุ่มต่างๆเกิดจากคนในชุมชนก็จะเกิดความยั่งยืน
4: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนควรมีแผนการดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนเป็นของกลุ่มๆ โดยเฉพาะ ซึ่งประกอบด้วยวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจ และกลยุทธ์การดำเนินการต่างๆ ของกลุ่มๆ เพื่อไปสู่ความสำเร็จ โดยประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนดังกล่าวด้วย	8 (44.4)	9 (50.0)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.38	0.60	(1) เห็นด้วย แต่ความจริงในเรื่องการจัดทำแผนฯ ชุมชนยังขาดความรู้ในเรื่องการพัฒนาวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งควรมีการฝึกอบรม (2) เห็นด้วยเพื่อให้กลุ่มเดินไปในทิศทางที่ต้องการ ไม่สับสน และทุกภาคที่เกี่ยวข้องได้มองเห็นเป้าหมายร่วมกัน

ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น	ความถี่ (%)					$\bar{X}$	S.D.	ข้อเสนอแนะการปรับแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ
	5	4	3	2	1			
5: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนควรมีแผนการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวที่บูรณาการด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนเข้าด้วยกันเพื่อกำหนดถึงความสมดุลทางทรัพยากรที่มีอยู่และการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนดังกล่าว	9 (50.0)	9 (50.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.50	0.51	(1) เห็นด้วยและควรต้องมีการฝึกอบรมให้ชุมชนเข้าใจเรื่องการทำแผนที่มีลักษณะบูรณาการด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (2) เห็นด้วยเพราะการดำเนินการท่องเที่ยวของกลุ่มต่างส่งผลกระทบและก่อประโยชน์รอบด้านในชุมชน
6: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนควรมีระบบการจัดเก็บข้อมูลและรวบรวมเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชน รวมทั้งทะเบียนประวัตินักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการที่เป็นเอกเทศ และมีการวางตัวผู้รับผิดชอบดูแลเรื่องนี้โดยเฉพาะ	11 (61.1)	7 (38.9)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.61	0.50	(1) เห็นด้วย ควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเอกชนเข้ามาช่วยในการออกแบบและจัดเก็บข้อมูลร่วมกับแกนนำชุมชน (2) เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานในการส่งเสริมชุมชนได้ตรงตามเป้าหมายความต้องการ
7: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนควรมีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันในการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวเข้ากองทุนกลางเพื่อประโยชน์ของชุมชน โดยมีการนำ	12 (66.7)	6 (33.3)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.66	0.48	(1) ควรมีการกำหนดตามข้อบังคับ / ข้อตกลงของประชาคมหมู่บ้าน/ชุมชน และประกาศเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน

ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น	ความถี่ (%)					$\bar{X}$	S.D.	ข้อเสนอแนะการปรับแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ
	5	4	3	2	1			
กองทุนดังกล่าวไปใช้ในกิจกรรมอย่างเป็น รูปธรรมเพื่อให้ทุกคนในชุมชนได้รับ ประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการ จัดการท่องเที่ยวในชุมชน								(2) เห็นด้วย เพราะเมื่อคนในชุมชนเห็นประโยชน์ก็จะ เกิดความร่วมมือ (3) กรรมการบางคน อ้างว่าตัวเองเป็นกรรมการที่ได้ อบรมมา และมักก็ติดกันคนอื่นไม่ให้เข้ามาร่วมเพราะ กลัวเข้ามาแย่งผลประโยชน์
8: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนควร คำนึงถึงผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวของ ชุมชนที่จะตกกับคนทุกกลุ่มในชุมชน เช่น เด็ก สตรี คนชรา เพศชาย เพศหญิง และ คนกลุ่มน้อยต่างๆให้ได้มีส่วนร่วมและรับ ประโยชน์จากกิจกรรมการท่องเที่ยวของ ชุมชนด้วย	10 (55.6)	7 (38.9)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.50	0.61	(1) เห็นด้วย เพราะเป้าหมายของการจัดการท่องเที่ยว ในชุมชนอยากให้เกิดสร้างงานสร้างรายได้ให้คนกลุ่ม เปราะบางดังกล่าวได้ และเข้ามามีส่วนร่วมในการ ดำเนินการท่องเที่ยวทางใดทางหนึ่ง เช่น ขายของ ทำ ของที่ระลึกเล็กๆน้อยๆที่ทำได้ เป็นต้น (2) เห็นด้วยเพราะเมื่อทุกฝ่ายในชุมชนได้รับประโยชน์ จากการบริการการท่องเที่ยว จะทำให้ความเหลื่อมล้ำ ลดน้อยลง
9:กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนควรมี การกำหนดข้อตกลงร่วมกันในการจัดสรร รายได้จากการท่องเที่ยวเข้ากองทุน สวัสดิการเพื่อจัดสรรเป็นค่าตอบแทน ประโยชน์ของสมาชิกที่ได้ดำเนินการ ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการบริหารจัดการการ ท่องเที่ยวของชุมชน	11 (61.1)	7 (38.9)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.61	0.50	(1) เห็นด้วย ควรจัดทำประชาคมระดมความคิดเห็น และออกกฎระเบียบกองทุนร่วมกัน (2) กลุ่มจะต้องมีกฎกติกาในการดำเนินการและ จัดสรรผลประโยชน์

ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น	ความถี่ (%)					$\bar{X}$	S.D.	ข้อเสนอแนะการปรับแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ
	5	4	3	2	1			
10:กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนควรมีการส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนให้กับนักท่องเที่ยวโดยมีการจัดสรรพื้นที่จัดจำหน่ายให้กับคนในชุมชน	10 (55.6)	7 (38.9)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.50	0.61	(1) ควรจัดให้มีศูนย์จัดจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองของอำเภอ/จังหวัด แล้วนำผลิตภัณฑ์ของชุมชนไปจัดจำหน่ายเพื่อให้มีตัวเลือกสำหรับลูกค้าด้วย
11:กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรให้ความสำคัญกับการใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ซึ่งมีพื้นฐานจากภูมิปัญญาและทรัพยากรท้องถิ่นของชุมชน ในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อช่วยเพิ่มช่องทางการสร้างรายได้ให้กับสินค้าและผลิตภัณฑ์ต่างๆ	11 (61.1)	6 (33.3)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.55	0.61	(1) เมื่อให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมตนเอง (2) ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีเอกลักษณ์และคุณภาพจะช่วยเพิ่มมูลค่าและยอดจำหน่ายที่ทำให้เงินไหลเข้ามาในชุมชนได้ (3) ควรมีการวิจัยและพัฒนา (PAR) ในชุมชนท่องเที่ยวว่าผลิตภัณฑ์แบบใดที่เหมาะสมสำหรับเป็นเอกลักษณ์และสร้างมูลค่าด้านการท่องเที่ยวชุมชนได้
12:กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนควรมีระบบบริหารจัดการการเงิน การบัญชี โดยมีบัญชีธนาคารของกลุ่มฯ โดยเฉพาะ พร้อมทั้งบุคลากรดูแลการจัดทำบัญชีให้เป็นปัจจุบันและสามารถตรวจสอบความเคลื่อนไหวทางการเงินของกลุ่มฯได้	14 (77.8)	3 (16.7)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.72	0.57	(1) เห็นด้วยเพราะความโปร่งใส ความชัดเจนในการดำเนินการจะทำให้เกิดการยอมรับและความร่วมมือ (2) ปัจจุบันใช้ความไว้วางใจกัน แต่ถ้าทำให้เป็นระบบควรทำการจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน

ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น	ความถี่ (%)					$\bar{X}$	S.D.	ข้อเสนอแนะการปรับแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ
	5	4	3	2	1			
13:กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนควรมีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันในการใช้ทุนทางสังคม ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่นเพื่อหนุนเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนโดยคำนึงถึงการอนุรักษ์และการดูแลรักษาทรัพยากรและทุนเหล่านั้นไม่ให้ถูกทำลายหรือลดคุณค่าลงจากการใช้ประโยชน์ในกิจกรรมท่องเที่ยวต่างๆ ของชุมชนที่จัดขึ้น	11 (61.1)	6 (33.3)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.55	0.61	(1) ทุนที่สำคัญของชาวผู้ไท คือภาษาพูดที่ปู่ย่าตายายในชุมชนได้พูดคุยกันให้คงรักษาไว้ต่อไป (2) เห็นด้วย เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยวมีความยั่งยืน ไม่ก่อให้เกิดปัญหาขึ้นในชุมชน (3) ควรมีการวิจัยและพัฒนา (PAR) ในชุมชนท่องเที่ยวว่าทุนท้องถิ่นอะไรที่เหมาะสมสำหรับเป็นเอกลักษณ์และสร้างทรัพยากรการท่องเที่ยวชุมชนได้
14:กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนควรมีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อหนุนเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนโดยคำนึงถึงการอนุรักษ์และการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเหล่านั้นไม่ให้ถูกทำลาย หรือลดคุณค่าลงจากการใช้ประโยชน์ในกิจกรรมท่องเที่ยวต่างๆในชุมชนที่จัดขึ้น	13 (72.2)	4 (4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.66	0.59	(1) ควรทำประวัติของพืชสมุนไพรของชุมชน หรือต้นไม้ใหญ่ๆในท้องถิ่นให้เกิดการเรียนรู้ไปด้วย (2) เห็นควรให้มีข้อตกลงเพราะปัญหาสำคัญคือขยะและความสะอาดของพื้นที่ชุมชนที่จัดการท่องเที่ยว

ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น	ความถี่ (%)					$\bar{X}$	S.D.	ข้อเสนอแนะการปรับแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ
	5	4	3	2	1			
15: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนควรมีการกำหนดข้อควรปฏิบัติร่วมกันสำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวภายในชุมชน โดยมีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้าเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนขึ้น	11 (61.1)	6 (33.3)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.55	0.61	(1) ถ้าทำได้ก็จะดีมาก เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (2) จริงๆ ควรทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนให้เกิดการตระหนักรู้ธรรมเนียมและข้อพึงปฏิบัติในชุมชนร่วมกัน ไม่ต้องถึงขั้นแจ้งประกาศอย่างเป็นทางการ
16: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนควรมีมาตรการบังคับ/ลงโทษ หากข้อพึงปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวได้มีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้าแล้ว และมีการฝ่าฝืนข้อบังคับขึ้นที่อาจเป็นผลเสีย/ผลกระทบต่อชุมชน	6 (33.3)	8 (44.4)	3 (16.7)	0 (0)	1 (5.6)	4.00	1.02	(1) ควรเปลี่ยนจากมาตรการบังคับลงโทษ เป็นการขอความร่วมมือจากนักท่องเที่ยว (2) การอยู่ในกฎระเบียบของชุมชนถือเป็นการให้เกียรติและเกิดความสงบสุข
17: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรมีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (Carrying Capacity) เพื่อลดผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวของชุมชน	8 (44.4)	10 (55.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.44	0.51	(1) เพื่อป้องกันปัญหาและเกิดความสมดุลและความยั่งยืน ปกติชุมชนจะรับนักท่องเที่ยวได้ไม่เกิน 100 คนต่อคณะ (2) ควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอปท. ในพื้นที่

ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น	ความถี่ (%)					$\bar{X}$	S.D.	ข้อเสนอแนะการปรับแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ
	5	4	3	2	1			
18: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรมีการพัฒนาพื้นที่และปรับปรุงภูมิทัศน์ บริเวณชุมชนให้สะอาด ร่มรื่น เป็นระเบียบ และดูสวยงามตามความเหมาะสมของ บริบทพื้นที่ชุมชนอย่างต่อเนื่องและ สม่ำเสมอ	13 (72.2)	5 (27.8)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.72	0.46	(1) เพราะเป็นการแสดงควมมีวัฒนธรรมอันดีงามและ ความสามัคคีของชุมชนในการอยู่ร่วมกันในชุมชน (2) ควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะ อปท. ในพื้นที่
19: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรมีส่วนในกิจกรรมที่ช่วยยกระดับ คุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นในชุมชน เช่น การ ป้องกันยาเสพติด การส่งเสริมสุขอนามัย เพื่อให้การท่องเที่ยวของชุมชนช่วยให้ชุมชน มีความสามัคคี และสอดคล้องกับวิถีชีวิต ดั้งเดิม	10 (55.6)	8 (44.4)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.55	0.51	(1) การท่องเที่ยวไม่ควรไปสร้างปัญหาในด้านต่างๆ ไม่ ขัดแย้งกับการดำรงชีวิต (2) เห็นด้วย เพราะเมื่อเกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวใน ชุมชน ระบบบริการสาธารณะต่างๆในชุมชนจะถูกโยง กันไปในชุมชนไปด้วย
20: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรมีการพัฒนาบุคลากรผู้ดำเนินงานฝ่าย ต่างๆ ผ่านการอบรมให้ความรู้ หรืออบรม เชิงปฏิบัติการเพื่อนำความรู้และทักษะมา ช่วยจัดการท่องเที่ยวของชุมชนให้มี ประสิทธิภาพขึ้น	9 (50.0)	8 (44.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.44	0.61	(1) เห็นด้วย และควรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง (2) จะทำให้เพิ่มศักยภาพในการดำเนินงานในส่วนที่ กลุ่มฯ มีข้อจำกัดอยู่ ให้สามารถยกระดับศักยภาพใน การบริหารจัดการได้ (3) เพื่อเพิ่มศักยภาพในการดำเนินกิจกรรมซึ่งกลุ่มยังมี ข้อจำกัดอยู่

ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น	ความถี่ (%)					$\bar{X}$	S.D.	ข้อเสนอแนะการปรับแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ
	5	4	3	2	1			
21: ผู้นำ/ประธานของกลุ่มการท่องเที่ยวของชุมชนควรเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง เป็นนักประสานความร่วมมือ และสามารถระดมศักยภาพของกลุ่ม/องค์กรภาคีต่างๆ ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชนให้นำมาหนุนเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างยั่งยืน	12 (66.7)	6 (33.3)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.66	0.48	(4) การอบรมที่เกิดขึ้น มักใช้วิธีการจัดตั้งกลุ่มแล้วทำให้กรีดกันการมีส่วนร่วมของคนอื่นที่สนใจในการเข้ามาช่วยงานในกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน (1) ผู้นำชุมชนควรได้รับการพัฒนาองค์ความรู้ในบทบาทหน้าที่และกล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ และรับผิดชอบ (2) จริงๆ แล้วภาวะผู้นำ ความเข้าใจ จะสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มได้
22: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนควรมีการกระจายข่าวสาร/ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนให้สมาชิกกลุ่มฯ และประชาชนในชุมชนได้รับรู้รับทราบผ่านช่องทางต่างๆอย่างทั่วถึงเป็นประจำ	11 (61.1)	7 (38.9)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.61	0.50	(1) ผู้นำกลุ่มควรได้รับการแนะนำการเป็นนักประชาสัมพันธ์ที่ดี (2) เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและเห็นจุดเด่นของชุมชนได้ทางเพจ, ไลน์, Facebook และสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ
23: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนควรมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนผ่านสื่อต่างๆ พร้อมทั้งมีปฏิทิน	11 (61.1)	6 (33.3)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.55	0.61	(1) เพื่อให้ผู้สนใจเลือกเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนได้ตามความสนใจ

ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น	ความถี่ (%)					$\bar{X}$	S.D.	ข้อเสนอแนะการปรับแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ
	5	4	3	2	1			
กิจกรรมการท่องเที่ยว และแผนที่ท่องเที่ยวชุมชนเพื่อให้ผู้สนใจ/นักท่องเที่ยวทราบข้อมูลต่างๆ								(2) ควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการประชาสัมพันธ์และพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวร่วมกัน
24: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนควรมีการจัดประชุมสมาชิกและประชาชนภายในชุมชนเพื่อชี้แจงผลการดำเนินงานและระดมความคิดเห็นเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	9 (50.0)	8 (44.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.44	0.61	(1) ผู้ใหญ่บ้าน และแกนนำชุมชนท่องเที่ยวควรใช้วิธีการประชาคมหมู่บ้านเพื่อทำให้การทำงานมีความเข้มแข็ง (2) ควรใช้การระดมความคิดเห็น การร่วมกันวางแผนจะทำให้เกิดการพัฒนาไม่หยุดนิ่ง
25: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนควรมีการเปิดโอกาสให้สมาชิกใหม่ๆ ในชุมชนหรือผู้ที่สนใจได้รับการถ่ายทอดประสบการณ์และเรียนรู้การทำงานจากผู้ปฏิบัติงานในปัจจุบันไปยังรุ่นต่อไปไว้อย่างดี	13 (72.2)	4 (22.2)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.66	0.59	(1) เรื่องนี้ยังถือเป็นจุดอ่อนมากของชุมชนจัดการท่องเที่ยวในทุกที่ๆ ที่จะต้องสร้างกระบวนการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่นให้เกิดขึ้น (2) กลุ่มหรือชุมชนจะเกิดความยั่งยืน เมื่อสามารถทำการสืบทอดสื่อนุชน
26: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนควรกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวในฐานะการเรียนรู้ต่างๆ ของชุมชนที่จัดขึ้นเพื่อรองรับ	12 (66.7)	5 (27.8)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.61	0.60	(1) การสืบสานภูมิปัญญาจะทำให้ชุมชนคงความมีเสน่ห์ น่าสนใจ เกิดความยั่งยืน (2) กลุ่มควรมีการเปิดกว้างให้ทุกฝ่ายให้เด็กและเยาวชนไปเข้าร่วมกิจกรรมด้วย

ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น	ความถี่ (%)					$\bar{X}$	S.D.	ข้อเสนอแนะการปรับแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ
	5	4	3	2	1			
การท่องเที่ยว เพื่อเป็นการถ่ายทอด ประสบการณ์จากฐานสู่รุ่น								
27: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรมีการวัดระดับความพึงพอใจของ นักท่องเที่ยว/ผู้รับบริการการท่องเที่ยวของ ชุมชน โดยมีการเก็บข้อมูลและนำข้อมูลมา วิเคราะห์เพื่อวางแผนการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น	7 (38.9)	10 (55.6)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.33	0.59	(1) เพราะข้อมูลที่เป็นจริงจะสะท้อนความพึงพอใจเป็น กระจกส่องการดำเนินงานได้ดี (2) ควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะ อปท. ในพื้นที่ในการจัดเก็บ วิเคราะห์ และเสนอแนะ ข้อมูลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่
28: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรมีการพัฒนาบุคลากรของกลุ่มฯเพื่อทำ หน้าที่เป็นนักสื่อความหมายที่ได้รับการ พัฒนาและสามารถถ่ายทอดเรื่องราวของ ชุมชนได้อย่างถูกต้องชัดเจน	8 (44.4)	9 (50.0)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.38	0.60	(1) บุคลากรที่มีความสามารถ เข้าใจกิจกรรม จะ นำเสนอกลุ่มได้ดี (2) เห็นด้วย เพราะการสื่อสารจะทำให้เกิดความสนใจ ในกิจกรรมและการเรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยวและผู้ สนใจมากขึ้น
29: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรมีวัสดุอุปกรณ์และบุคลากรที่พร้อม อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวกลุ่ม เฉพาะต่างๆ เช่น ผู้พิการ คนสูงอายุ เพื่อให้ ได้รับความสะดวกในการท่องเที่ยวของ ชุมชน	10 (55.6)	4 (22.2)	4 (22.2)	0 (0)	0 (0)	4.33	0.84	(1) จริงๆ ชุมชนควรเสนอให้หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง / เอกชนที่ต้องการช่วยเหลือ ให้การสนับสนุนอุปกรณ์แก่ ชุมชน (2) การบริหารให้กลุ่มคนต่างๆ เหล่านี้ได้จะได้รับความ ประทับใจต่อชุมชนมากขึ้น

ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น	ความถี่ (%)					$\bar{X}$	S.D.	ข้อเสนอแนะการปรับแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ
	5	4	3	2	1			
30: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรมีจุดบริการห้องน้ำที่สะอาด ปลอดภัย โดยมีการทำความสะอาดเป็นประจำ และมี จำนวนเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะ ใช้บริการ	14 (77.8)	3 (16.7)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.72	0.57	(1) เห็นด้วยเพราะห้องน้ำห้องส้วม เป็นปัจจัยที่สำคัญ กับสถานที่ท่องเที่ยวมาก (2) ส่วนใหญ่จะใช้ห้องน้ำของวัดเพราะใช้เป็นสถานที่ จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชนด้วย
31: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรมีจุดบริการอาหารที่สะอาด ถูก สุขลักษณะ และใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นเป็น ส่วนประกอบหลักในการประกอบอาหาร	12 (66.7)	6 (33.3)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.66	0.48	(1) ควรมีการส่งเสริมการอาหารจากวัตถุดิทางด้าน การเกษตรของชุมชน หรือแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ การเกษตรเพราะจะได้ส่งเสริมเกษตรกรในชุมชนไป ด้วย (2) อาหารที่สะอาดถูกสุขลักษณะ ผลิตจากท้องถิ่น ถือ เป็นเสน่ห์และคุณค่าของการท่องเที่ยวชุมชน
32: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรมีจุดบริการข้อมูลการท่องเที่ยวที่ สามารถเข้าถึงได้ง่าย มีเจ้าหน้าที่ประจำจุด ให้บริการที่สามารถให้ข้อมูลที่ถูกต้องและ บริการอย่างดี	10 (55.6)	7 (38.9)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.50	0.61	(1) ควรมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่มีข้อมูล สารสนเทศในชุมชน (2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรช่วยการอำนวยความสะดวก สะดวกด้านข้อมูลต่างๆ ที่จะทำให้เกิดการส่งเสริม กิจกรรมการท่องเที่ยวและการเรียนรู้ชุมชนได้
33: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรมีป้ายสื่อความหมายที่กลมกลืนกับ สภาพแวดล้อมของชุมชนในจุดท่องเที่ยว	11 (61.1)	6 (33.3)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.55	0.61	(1) ป้ายต่างๆ ตามจุดต่างๆ ภายในชุมชนเป็นข้อมูล บริการ สร้างความเข้าใจได้เป็นอย่างดี

ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น	ความถี่ (%)					$\bar{X}$	S.D.	ข้อเสนอแนะการปรับแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ
	5	4	3	2	1			
ต่างๆ สำหรับการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและชัดเจน								(2) เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่ อปท. ในพื้นที่ควรให้การสนับสนุน
34: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรมีการจัดจุดจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึกของชุมชน ซึ่งมีสินค้าที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนจำหน่ายรวมอยู่ด้วย	10 (55.6)	7 (38.9)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.50	0.61	(1) ความจริงสินค้าของชุมชนต่างๆ ยังไม่มีการออกแบบผลิตภัณฑ์โดดเด่น โดนใจ และเป็นอัตลักษณ์ (2) จุดจำหน่ายสินค้าที่มีอัตลักษณ์ของชุมชน จะช่วยสร้างรายได้ประจำและเป็นเสน่ห์ที่ดึงดูดให้คนแวะเวียนมาเที่ยวภายในชุมชนเรื่อยๆ
35: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรมีอุปกรณ์ที่ใช้ติดต่อประสานงานภายในกลุ่มฯ และนักท่องเที่ยวได้	8 (44.4)	9 (50.0)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.38	0.60	(1) กลุ่มที่มีการประสานงานกันที่ดีจะทำให้สามารถจัดการปัญหานี้ได้ดี ไม่จำเป็นต้องมีอุปกรณ์เพิ่มเติม (2) ขึ้นอยู่กับการวางแผนและการชี้แจงรายละเอียดให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาภายในชุมชนให้ทราบด้วย
36: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรมีการประเมินความปลอดภัยในเส้นทางท่องเที่ยวเป็นประจำและมีมาตรการบำรุงรักษาและป้องกันภัยอันตรายต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้กับนักท่องเที่ยว	12 (66.7)	4 (22.2)	2 (11.1)	0 (0)	0 (0)	4.55	0.70	(1) เห็นด้วย เพราะความปลอดภัยเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้ให้นักท่องเที่ยวมั่นใจในการเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ (2) ควรวางแผนและร่วมมือกับ อปท. ในพื้นที่ในการดำเนินการ
37: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรมีการวางแผนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การเตรียมอุปกรณ์ และ	13 (72.2)	3 (16.7)	2 (11.1)	0 (0)	0 (0)	4.61	0.69	(1) ควรทำให้เป็นมาตรการ เพื่อสามารถสร้างความมั่นใจให้นักท่องเที่ยวได้

ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น	ความถี่ (%)					$\bar{X}$	S.D.	ข้อเสนอแนะการปรับแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ
	5	4	3	2	1			
มาตรการรองรับกรณีฉุกเฉินที่เกิดขึ้นจาก การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน								(2) ควรวางแผนการดำเนินการร่วมกันระหว่าง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อวางแผนรองรับปัญหา หากเกิดกรณีฉุกเฉินขึ้น
38: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรได้รับสนับสนุนจาก ททท. หรือ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาในพื้นที่ใน การที่เข้ามาช่วยวางแผนพัฒนากิจกรรมการ ท่องเที่ยวของชุมชนที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น	10 (55.6)	8 (44.4)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.55	0.51	(1) เจ้าหน้าที่ท่องเที่ยวควรให้ความร่วมมือกับชุมชน อย่างจริงจัง (2) การมีเครือข่ายส่งเสริมสนับสนุนจะทำให้เกิดความ เข้มแข็ง
39: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรได้รับสนับสนุนจากกรมการพัฒนา ชุมชน หรือสำนักงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่ ในการที่เข้ามาช่วยพัฒนาการบริหารของ กลุ่มอาชีพ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน และ การส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวชุมชน	9 (50.0)	8 (44.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.44	0.61	(1) การสนับสนุนควรมีการทำหนังสือระหว่าง หน่วยงานกับหน่วยงานที่ชัดเจน (2) พัฒนาชุมชนในพื้นที่ยังให้การส่งเสริมสนับสนุน การท่องเที่ยวชุมชนไม่เพียงพอ (3) มี เข้ามาแต่ขาดความต่อเนื่อง
40: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรได้รับสนับสนุนจากกรมส่งเสริม การเกษตร หรือสำนักงานเกษตรในพื้นที่ใน	8 (44.4)	6 (33.3)	4 (22.2)	0 (0)	0 (0)	4.22	0.80	(1) หน่วยงานระดับปฏิบัติการในพื้นที่ยังไม่มีบทบาท เพียงพอ

ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น	ความถี่ (%)					$\bar{X}$	S.D.	ข้อเสนอแนะการปรับแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ
	5	4	3	2	1			
การพัฒนาระบบวิสาหกิจชุมชน /ระบบ สหกรณ์ให้กับกลุ่ม								
41: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรได้รับสนับสนุนจากสำนักงานวัฒนธรรม ในพื้นที่ในการที่เข้ามาช่วยส่งเสริมการ ถ่ายทอดภูมิปัญญา และเผยแพร่วัฒนธรรม ผู้ไทของชุมชนให้เป็นที่รู้จัก เพื่อกระตุ้นการ ท่องเที่ยว	10 (55.6)	5 (27.8)	2 (11.1)	1 (5.6)	0 (0)	4.33	0.90	(1) เห็นด้วย ควรจะส่งเสริมในการจัดเก็บข้อมูลหรือ งบประมาณแก่คนในชุมชนนั้นๆ ดำเนินการถ่ายทอด และเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (2) ที่ผ่านมา คนในชุมชนพึ่งตนเอง สืบสานจากภูมิ ปัญญาที่ตนมีอยู่มากกว่าได้รับการสนับสนุน
42: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรได้รับสนับสนุนจากสถาบันการศึกษา/ มหาวิทยาลัยในพื้นที่ในการที่เข้ามาช่วย ส่งเสริมการวิจัย หรือพัฒนาการท่องเที่ยว ของชุมชนที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมาก ยิ่งขึ้น	8 (44.4)	8 (44.4)	1 (5.6)	1 (5.6)	0 (0)	4.27	0.82	(1) มีการทำวิจัยแต่ไม่รู้ว่าจะนำไปใช้ประโยชน์อย่างไร และในทางปฏิบัติยังไม่มี การสนับสนุนหรือร่วมมือที่ ชัดเจน
43: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรมีกลไก ช่องทาง วิธีการ หรือกิจกรรม การทำงานร่วมกับภาคประชาสังคม เช่น สมาคม มูลนิธิ กลุ่มต่างๆ ที่มีภารกิจ รับผิดชอบต่อสังคมให้เข้ามาช่วยส่งเสริม	6 (33.3)	7 (38.9)	3 (16.7)	2 (11.1)	0 (0)	3.94	0.99	(1) ในทางปฏิบัติภาคประชาสังคม มีส่วนร่วมในการ สนับสนุนน้อยมาก (2) สมาคมท่องเที่ยวในพื้นที่ต้องเข้ามาร่วมมือกับ ชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเพื่อร่วมมือกันในการจัดการ ท่องเที่ยวให้มากขึ้น

ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น	ความถี่ (%)					$\bar{X}$	S.D.	ข้อเสนอแนะการปรับแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ
	5	4	3	2	1			
การท่องเที่ยวของชุมชนที่มีอยู่ให้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น								(3) ที่ผ่านมาสมาคมผู้ไทโลก ได้เข้าไปให้ความร่วมมือ กับชุมชนในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวอยู่ แต่ยังไม่แพร่หลาย
44: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรมีกลไก ช่องทาง วิธีการ หรือกิจกรรม การทำงานร่วมกับภาคเอกชน เช่น ธนาคาร บริษัท ห้างร้าน ที่มีภารกิจรับผิดชอบต่อ สังคมให้เข้ามาช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยว ของชุมชนที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมาก ยิ่งขึ้น	4 (22.2)	8 (44.4)	4 (22.2)	1 (5.6)	1 (5.6)	3.72	1.07	(1) แขนงนำและคณะกรรมการดำเนินงานควรเชื่อมโยง การทำงานร่วมกับชาวบ้าน ส่งเสริมการท่องเที่ยวใน ชุมชนโดยดึงความเป็นตัวตนของชุมชนเป็นอันดับแรก ก่อน (2) ส่วนใหญ่ก็มักเป็นภาคเอกชนที่เป็นคนในชุมชน แต่ ยังไม่มีสร้างความร่วมมือกันอย่างชัดเจนเพื่อ สนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชน
45: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรมีการดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างความ ร่วมมือกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของ ชุมชนอื่นๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และ พัฒนาระบบการบริหารจัดการการ ท่องเที่ยวชุมชนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น	9 (50.0)	9 (50.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.50	0.51	(1) มีกิจกรรมร่วมกันในระดับจังหวัดเป็นครั้งคราว ตามโอกาส หรือเทศกาลประจำปี (2) ส่วนใหญ่อยู่ในรูปของการแลกเปลี่ยนการศึกษาดู งาน ผ่านการสนับสนุนของส่วนราชการในแต่ละพื้นที่

ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น	ความถี่ (%)					$\bar{X}$	S.D.	ข้อเสนอแนะการปรับแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ
	5	4	3	2	1			
46: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรมีการดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างความ ร่วมมือกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของ ชุมชนในกลุ่มที่จัดการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมผู้ไทด้วยกัน เพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้และพัฒนาระบบการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทให้ มีประสิทธิภาพสูงขึ้น	12 (66.7)	5 (27.8)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.55	0.78	(1) ควรส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง กันอย่างต่อเนื่องโดยแกนนำชุมชนแต่ละแห่งวางแผน และดำเนินการขึ้น (2) สมาคมผู้ไทโลก มีความพยายามในการจัดกิจกรรม ในลักษณะทำให้ชุมชนแต่ละแห่งมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กัน แต่ยังไม่แพร่หลายและเป็นระบบที่จะทำให้เกิด การส่งเสริมศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของแต่ละ ชุมชนได้
47: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรมีการแสดงความร่วมมือกับภาคี เครือข่ายอื่นในการจัดการทรัพยากรและทุน บางอย่างเพื่อส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยว ชุมชนร่วมกัน เช่น การลงนามความร่วมมือ (MoU) หรือการจัดโครงการในลักษณะใด ลักษณะหนึ่งร่วมกัน	7 (38.9)	8 (44.4)	3 (16.7)	0 (0)	0 (0)	4.22	0.73	(1) มีแต่เป็นลักษณะในระดับชุมชนที่คุ้นเคยกันที่ ดำเนินการร่วมกันเท่านั้น และทำอย่างไม่เป็นทางการ มาก (2) เป็นไปได้ยาก เพราะชุมชนแต่ละแห่งมักแข่งขัน กันเองและไม่ค่อยสนใจข้อมูลของชุมชนอื่นมากนัก
48: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรมีการแสวงหาการสร้างร่วมมือกับ องค์กรชุมชน/กลุ่มอาชีพต่างๆในพื้นที่ เช่น	6 (33.3)	7 (38.9)	4 (22.2)	0 (0)	1 (5.6)	3.94	1.05	(1) มีการดำเนินการบ้างบางแห่ง เช่น MoU ระหว่าง ชุมชนนาบัวกับบ้านหนองลาด และบ้านน้ำคำ ใน อ.

ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น	ความถี่ (%)					$\bar{X}$	S.D.	ข้อเสนอแนะการปรับแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ
	5	4	3	2	1			
การลงนามความร่วมมือ (MoU) หรือการจัดโครงการในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเพื่อส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนที่เกิดขึ้นร่วมกัน								เรณูนคร จ.นครพนม ในช่วงจัดท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถี (2) มีความร่วมมือแต่เป็นไปในระดับต่ำ ส่วนมากบริหารจัดการกันเอง ขาดแรงหนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
49: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรมีการทำงานร่วมกับหน่วยงานราชการ ต่างๆ เพื่อสร้างเครือข่ายภาคีทางด้านการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวของชุมชน ผ่านการจัดกิจกรรม หรือข้อตกลงความร่วมมือด้านต่างๆ เกิดขึ้นร่วมกัน	6 (33.3)	9 (50.0)	3 (16.7)	0 (0)	0 (0)	4.16	0.70	(1) ควรนำจุดเด่นในชุมชน เช่น อาหาร ผลิตภัณฑ์และประเพณีท้องถิ่น ไปสู่การสร้างกลไกการเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกันเพื่อกระตุ้นตลาดการท่องเที่ยวชุมชน (2) มีในระดับ อบต. แต่เป็นไปในระดับต่ำ ขาดแนวร่วม ขาดการมีส่วนร่วมวางแผนดำเนินงาน (3) จริงๆ หมู่บ้านที่จัดท่องเที่ยวเป็นศูนย์เรียนรู้ให้กับหน่วยงานภาครัฐหลายแห่ง แต่ขาดการวางแผนในการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวในชุมชนเหล่านี้
50: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรมีการทำงานร่วมกับภาคเอกชน เช่น ธนาคาร บริษัท ห้างร้าน เพื่อสร้างเครือข่ายภาคีทางด้านการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวของชุมชนผ่านการจัดกิจกรรม หรือข้อตกลงความร่วมมือด้านต่างๆ เกิดขึ้นร่วมกัน	2 (11.1)	11 (61.1)	4 (22.2)	1 (5.6)	0 (0)	3.77	0.73	(1) เอกชนมีส่วนร่วมน้อย ที่ได้เฉพาะในวงแคบๆ ที่เป็นคนในชุมชนด้วยกัน (2) สมาคมท่องเที่ยวควรเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่

ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น	ความถี่ (%)					$\bar{X}$	S.D.	ข้อเสนอแนะการปรับแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ
	5	4	3	2	1			
51: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรมีการทำงานร่วมกับภาคประชาสังคม เช่น สมาคม มูลนิธิ กลุ่มต่างๆ เพื่อสร้าง เครือข่ายภาคีทางด้านการส่งเสริมการตลาด การท่องเที่ยวของชุมชนผ่านการจัดกิจกรรม หรือข้อตกลงความร่วมมือด้านต่างๆ เกิดขึ้น ร่วมกัน	3 (16.7)	11 (61.1)	2 (11.1)	2 (11.1)	0 (0)	3.83	0.85	(1) บางแห่งมีการแต่งตั้งประธานมูลนิธิเป็นกรรมการที่ ปรึกษาของกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน (2) การดำเนินกิจกรรม ยังเป็นไปในระดับการร่วมมือ ในพื้นที่นั้นๆ ไม่มีกลุ่มจากภายนอก
52: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรร่วมกับหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลรักษา ทรัพยากรธรรมชาติใกล้พื้นที่เพื่อจัด กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ช่วยสร้าง ความตระหนักถึงความสำคัญของการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้แก่นักท่องเที่ยว	7 (38.9)	8 (44.4)	2 (11.1)	1 (5.6)	0 (0)	4.16	0.85	(1) ใช้วิธีการให้ อบต. ในพื้นที่ร่วมมือกับหน่วยงานที่มี หน้าที่ดูแลรักษาทรัพยากรในพื้นที่เพื่อให้เกิดความอะ ลุ้มอะล่วยกันในการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว ของชุมชน
53: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ควรร่วมกับหน่วยงานที่มีหน้าที่ส่งเสริม ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในพื้นที่เพื่อ จัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ช่วยสร้าง ความตระหนักถึงความสำคัญของการ	8 (44.4)	9 (50.0)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.38	0.60	(1) ถ้าร่วมมือกันได้ดีมาก ปัจจุบันการทำโดยเน้น การอนุรักษ์และสืบสานให้ภูมิปัญญาดั้งเดิมคงไว้ และ หวังให้เกิดเป็นการถ่ายทอดระหว่างกันเองของคนใน ชุมชนมากกว่า

ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น	ความถี่ (%)					$\bar{X}$	S.D.	ข้อเสนอแนะการปรับแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ
	5	4	3	2	1			
แลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยว								
54: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนควรมีการทำข้อตกลงร่วมกับหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่เพื่อป้องกันปัญหาอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน	11 (61.1)	3 (16.7)	3 (16.7)	1 (5.6)	0 (0)	4.33	0.97	(1) ในทางปฏิบัติผู้ใหญ่บ้านจะแจ้งไปยังสายตรวจในพื้นที่เพื่อให้เข้ามาสอดส่องดูแลความเรียบร้อยระหว่างจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน (2) ภายในชุมชนมีอาสาสมัครที่ดูแลความเรียบร้อยและคณะกรรมการชุมชนด้านการรักษาความสงบอยู่
55: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนควรมีการทำข้อตกลงร่วมกับหน่วยงานที่มีหน้าที่ด้านการปฐมพยาบาลหรือสาธารณสุขในพื้นที่เพื่อป้องกันเหตุฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน	10 (55.6)	6 (33.3)	2 (11.1)	0 (0)	0 (0)	4.44	0.70	(1) ชุมชนมีการทำงานประสานร่วมกับ รพ.สต. และหน่วยกู้ภัยของ อบต. ในการดำเนินการในเรื่องนี้
56: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนควรมีการทำข้อตกลงร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวเพื่อส่งเสริมการขายผ่านประสบการณ์ที่ดีให้นักท่องเที่ยว โดยสามารถทำหน้าที่สื่อความหมายทาง	10 (55.6)	5 (27.8)	2 (11.1)	1 (5.6)	0 (0)	4.33	0.90	(1) การท่องเที่ยวในชุมชนยังมีข้อจำกัดของกลุ่มที่ไม่สามารถสื่อสารเป็นมัลติเทคก็ได้ ทำให้การจัดการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นอยู่ในวงจำกัด ดังนั้นถ้าเอกชนที่ประกอบการนำเที่ยวสามารถพัฒนาบุคลากรด้านนี้ได้

ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น	ความถี่ (%)					$\bar{X}$	S.D.	ข้อเสนอแนะการปรับแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ
	5	4	3	2	1			
วัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างถูกต้อง								จะช่วยให้การท่องเที่ยวชุมชนขยายวงกว้างมากกว่านี้ (2) ควรเปลี่ยนจากผู้ประกอบการเป็นการฝึกให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และรับประสบการณ์จากชาวบ้านแทน
57: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนควรมีการทำข้อตกลงความร่วมมือกับผู้ประกอบการนำเที่ยวในการดำเนินการท่องเที่ยวของชุมชนให้ยั่งยืนและสมดุลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม และเพื่อประโยชน์ของชุมชนที่จัดท่องเที่ยวเป็นสำคัญ	9 (50.0)	4 (22.2)	4 (22.2)	1 (5.6)	0 (0)	4.11	1.13	(1) ยังไม่มีข้อตกลงกับผู้ประกอบการใดในเรื่องนี้ (2) ควรสร้างการเรียนรู้และประสบการณ์ให้กับผู้ที่เข้ามาในชุมชนให้ตระหนักถึงความยั่งยืนและความสมดุลของการดำรงอยู่ท่ามกลางทุนวัฒนธรรมของชุมชนมากกว่าผู้ประกอบการนำเที่ยว
58: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรมีการจัดตั้งหรือให้การรับรองการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ขึ้นอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น คำสั่งประกาศแต่งตั้งกลุ่ม เพื่อให้มีการเชื่อมโยงการทำงานระหว่างกัน	8 (44.4)	8 (44.4)	1 (5.6)	0 (0)	1 (5.6)	4.22	1.00	(1) เห็นด้วยที่สุด จะได้ทำให้เชื่อมโยงกัน (2) ที่ผ่านมามีการแต่งตั้งโดยอำเภอ ผ่านพัฒนาชุมชนแต่ไม่ต่อเนื่อง (3) อบต. ควรมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการและให้การสนับสนุนตามแผนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น	ความถี่ (%)					$\bar{X}$	S.D.	ข้อเสนอแนะการปรับแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ
	5	4	3	2	1			
59: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรมีแผนการดำเนินงานเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นของตนเอง โดยเฉพาะ ซึ่งประกอบไปด้วยวิถีชีวิต เป้าหมาย พันธกิจ และกลยุทธ์การดำเนินการต่างๆ เพื่อไปสู่ความสำเร็จ	12 (66.7)	5 (27.8)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.61	0.60	(1) ควรมีเจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบงานด้านการท่องเที่ยวชุมชนโดยเฉพาะ (2) การดำเนินการยังอยู่ในระดับสนับสนุนแต่ยังขาดการวางแผนร่วมกัน (3) มีวิถีชีวิต แต่พอดำเนินการจริงขาดงบประมาณ
60: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรมีแผนการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวชุมชนเชิงบูรณาการกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในท้องถิ่นเข้าด้วยกันเพื่อกำหนดถึงความสมดุลทางทรัพยากรและการพัฒนาที่ยั่งยืน	10 (55.6)	5 (27.8)	3 (16.7)	0 (0)	0 (0)	4.38	0.77	(1) ที่ผ่านมา อบท. ในพื้นที่ให้ความสำคัญกับการวางแผนการท่องเที่ยวอย่างมาก อ้างอิงงบประมาณ (2) แผนของ อบท. ยังไม่มีการดำเนินการระดับวางแผนร่วมกับชุมชน เป็นเพียงให้การรับทราบ
61: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรให้การสนับสนุนการเผยแพร่หรือการประชาสัมพันธ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนต่างๆ เช่น การเหยา การรำผู้ไท เพื่อนำไปสู่กิจกรรมการส่งเสริมท่องเที่ยวของชุมชน	11 (61.1)	7 (38.9)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.61	0.50	(1) ควรสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพื้นที่ผ่านการเรียนรู้และพัฒนา และจัดสรรงบประมาณดำเนินการ

ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น	ความถี่ (%)					$\bar{X}$	S.D.	ข้อเสนอแนะการปรับแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ
	5	4	3	2	1			
62: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรร่วมกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนทำการสืบค้น และรวบรวมข้อมูลทางมรดกวัฒนธรรมชุมชน เช่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญา เป็นต้น และการนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน	14 (77.8)	3 (16.7)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.72	0.57	(1) อบท.ควรมีนโยบายเกี่ยวกับการจัดทำงบประมาณด้านการส่งเสริมการวิจัยชุมชนตนเอง (2) ในพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชนจะมีข้อมูลในชุมชนที่รวบรวมอยู่แล้ว แต่ อบท. ไม่ได้นำไปส่งเสริมและพัฒนาเพื่อให้เกิดประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว
63: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรร่วมกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในการสืบค้น รวบรวมข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและมีการนำข้อมูลไปใช้ประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน	11 (61.1)	6 (33.3)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.55	0.61	(1) อบท.ยังไม่มีดำเนินการเรื่องนี้อย่างเป็นกิจลักษณะ (2) อบท. ควรทำความร่วมมือกับหน่วยงานที่ดูแลทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ชุมชนเพื่อให้สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวได้
64: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านการเกษตร หรือการประกอบอาชีพที่สำคัญของคนในชุมชนเพื่อนำไปใช้ประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน	10 (55.6)	6 (33.3)	2 (11.1)	0 (0)	0 (0)	4.44	0.70	(1) ควรส่งเสริมปราชญ์ที่ทำการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นบ้าน พันธุ์พืชประจำถิ่น สมุนไพรท้องถิ่นด้วย (2) มีโครงการส่งเสริม แต่ยังไม่เป็นที่โดดเด่นชัดเจนส่วนใหญ่ร่วมกับชุมชนในฐานะปัจเจกบุคคลมากกว่า

ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น	ความถี่ (%)					$\bar{X}$	S.D.	ข้อเสนอแนะการปรับแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ
	5	4	3	2	1			
65:องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ หรือผู้ประสานงบประมาณจากแหล่งงบประมาณภายนอก เพื่อให้เกิดการลงทุนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนตามความต้องการและเป็นประโยชน์ต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนซึ่งได้ปรากฏในแผนพัฒนาของท้องถิ่นแล้ว	9 (50.0)	8 (44.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.44	0.61	(1) มีการประสานงบประมาณในระดับกลุ่มจังหวัด แต่โครงการที่ดำเนินการมีปัญหา จนต้องยุติโครงการและคืนงบประมาณไป (2) อบต. ใช้วิธีการทำงานแบบราชการมากเกินไปทำให้หลายๆงบประมาณที่ลงมาไม่ตอบสนองต่อโจทย์การพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวที่แท้จริงได้
66: กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีกลไก ช่องทาง วิธีการ หรือกิจกรรมการทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในพื้นที่เพื่อช่วยส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวในชุมชน	9 (50.0)	7 (38.9)	1 (5.6)	1 (5.6)	0 (0)	4.33	0.84	(1) มีเฉพาะในระดับ อบต. หรือเทศบาลในพื้นที่เท่านั้น ส่วน อบจ. ดำเนินการผ่าน อบต. อีกที ซึ่งไม่ต่อเนื่อง (2) อบจ. ควรมีบทบาทด้านการตลาดท่องเที่ยวชุมชน ผ่านการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่วัฒนธรรมผู้ไทให้แพร่หลายและเป็นที่รู้จักให้หมูนักท่องเที่ยว
67: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นและเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น และการจัดสรรพื้นที่ให้กับคนในชุมชนจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ดังกล่าวให้แก่ นักท่องเที่ยว	14 (77.8)	2 (11.1)	1 (5.6)	1 (5.6)	0 (0)	4.61	0.84	(1) ควรจัดให้เป็นศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชนอย่างน้อย 1 อบท. มี 1 แห่ง เพื่อส่งเสริมอาชีพและรายได้ของชุมชนด้วย (2) มีการส่งเสริมจาก อบต. แต่อยู่ในระดับต่ำ คนในชุมชนต้องดิ้นรนในการนำไปจำหน่ายเอง

ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น	ความถี่ (%)					$\bar{X}$	S.D.	ข้อเสนอแนะการปรับแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ
	5	4	3	2	1			
68: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรมีจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น เพื่อหนุนเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนโดยคำนึงถึงการอนุรักษ์และการดูแลรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเหล่านั้นไม่ให้ถูกทำลายหรือลดคุณค่าลงจากการใช้ประโยชน์ในกิจกรรมท่องเที่ยวต่างๆในชุมชนที่จัดขึ้น	13 (72.2)	3 (16.7)	2 (11.1)	0 (0)	0 (0)	4.61	0.69	(1) ในทางปฏิบัติยังไม่เกิดขึ้น (2) มีการส่งเสริมการปลูกป่าและส่งเสริมอนุรักษ์แหล่งน้ำในพื้นที่แต่ไม่ได้บอกว่าส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน (3) ควรร่วมมือและวางแผนทางร่วมกับหน่วยงานดูแลทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน
69: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรมีจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นเกี่ยวกับข้อพึงปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวภายในพื้นที่ โดยมีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้าเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนท้องถิ่นขึ้น	9 (50.0)	7 (38.9)	1 (5.6)	1 (5.6)	0 (0)	4.33	0.84	(1) ยังไม่มีข้อบัญญัติในลักษณะนี้ (2) เปลี่ยนเป็นแนวทางการปฏิบัติเพื่อร่วมกับชุมชนในการพัฒนาการเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนร่วมกัน
70: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรมีแผนดำเนินการและมาตรการพัฒนาพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว และปรับปรุงภูมิทัศน์	13 (72.2)	1 (5.6)	4 (22.2)	0 (0)	0 (0)	4.50	0.85	(1) อบท.ได้มีส่วนดำเนินการที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ส่วนใหญ่เป็นงานของ อสม. ที่รณรงค์ในชุมชนกันเอง

ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น	ความถี่ (%)					$\bar{X}$	S.D.	ข้อเสนอแนะการปรับแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ
	5	4	3	2	1			
บริเวณชุมชนให้สะอาด ร่มรื่น เป็นระเบียบ และดูสวยงามตามความเหมาะสมของบริบทพื้นที่ชุมชนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ								(2) ในทางปฏิบัติให้การสนับสนุนน้อยมาก ไม่จริงจังในการดำเนินการ (3) เห็นด้วยว่า ควรมีแผนพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ ความสะอาดให้สม่ำเสมอในชุมชนตนเอง (4) ถ้าทำได้ควรทำให้มีการพัฒนาตามโอกาสและศักยภาพของชุมชนเป็นหลัก โดย อบท. สนับสนุน
71: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรมีการพัฒนาบุคลากรผู้ดำเนินงานฝ่ายต่างๆ ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ผ่านโครงการอบรมให้ความรู้ หรืออบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อนำความรู้และทักษะมาช่วยจัดการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีประสิทธิภาพขึ้น	10 (55.6)	6 (33.3)	1 (5.6)	1 (5.6)	0 (0)	4.38	0.84	(1) ควรมีการพัฒนาบุคลากรด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวใน อบท. ที่มีชุมชนจัดการท่องเที่ยว (2) ที่ผ่านมาเป็นหน่วยงานอื่น อบท. ไม่ได้บรรจุงบประมาณสนับสนุนเรื่องการท่องเที่ยว เนื่องจากอ่างบประมาณไม่เพียงพอ
72: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรมีส่วนในการกำหนดแนวกว้างพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว (Zoning) โดยมีการร่วมวางแผนและจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวตามการกำหนดพื้นที่เพื่อไม่ให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยว	7 (38.9)	9 (50.0)	1 (5.6)	1 (5.6)	0 (0)	4.22	0.80	(1) ที่ผ่านมายังไม่มีแผนงานโครงการ เป็นเพียงการสนับสนุนในสิ่งที่ชุมชนดำเนินการอยู่แล้วให้ดำเนินต่อไป (2) อบท. ควรเป็นผู้ดำเนินการร่วมกับกลุ่มท่องเที่ยวเพื่อทำให้เกิดภาพเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนที่เหมาะสมในพื้นที่

ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น	ความถี่ (%)					$\bar{X}$	S.D.	ข้อเสนอแนะการปรับแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ
	5	4	3	2	1			
กระทบด้านลบต่อการใช้พื้นที่เพื่อ วัตถุประสงค์อื่นๆ								
73: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควร ร่วมกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ในการบริหารจัดการผลกระทบทางลบจาก การท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ ชุมชนในมิติต่างๆ รวมทั้งการจัดการของเสีย และมลภาวะต่างๆที่เกิดขึ้น	10 (55.6)	6 (33.3)	1 (5.6)	1 (5.6)	0 (0)	4.38	0.84	(1) ที่ผ่านมา อบท. มีโครงการร่วมกับชุมชนดำเนินการ คัดแยกขยะครัวเรือน (2) ปัญหาขยะและสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนและชุมชน จะต้องสร้างสำนึกและมาตรการเชิงพื้นที่ร่วมกันผ่าน โครงการและการขับเคลื่อนโดย อบท. ในพื้นที่
74: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควร มีช่องทางการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ของชุมชนผ่านสื่อต่างๆ พร้อมทั้งมีปฏิทิน กิจกรรมการท่องเที่ยว และแผนที่ท่องเที่ยว ชุมชนเพื่อให้ผู้สนใจ/นักท่องเที่ยวทราบ ข้อมูลต่างๆ	13 (72.2)	3 (16.7)	2 (11.1)	0 (0)	0 (0)	4.61	0.69	(1) มีการประชาสัมพันธ์ในเว็บไซต์ อบท. แต่อยู่ใน ระดับน้อย และไม่อัปเดต (2) อบท. ควรพัฒนาช่องทางการประชาสัมพันธ์และ ช่องทางการตลาดการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่อย่าง เป็นระบบ ภายใต้การทำงานร่วมกันกับกลุ่มท่องเที่ยว ของชุมชน
75: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควร แสวงหาเครือข่ายภาคีทางด้านการส่งเสริม การตลาดการท่องเที่ยวของชุมชนผ่าน กิจกรรม หรือข้อตกลงความร่วมมือด้าน	10 (55.6)	6 (33.3)	0 (0)	2 (11.1)	0 (0)	4.33	0.97	(1) ไม่มี เพราะผู้นำท้องถิ่น ขาดวิสัยทัศน์ด้านการ ท่องเที่ยว

ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น	ความถี่ (%)					$\bar{X}$	S.D.	ข้อเสนอแนะการปรับแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ
	5	4	3	2	1			
ต่างๆ เช่น การจัดแสดงและจำหน่ายสินค้า โอท็อป								(2) อปท. ยังไม่เข้าใจบทบาทของตนที่ชัดเจนในการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ทำให้ขาดการสร้าง เครือข่ายไปยังภาคีอื่นๆที่มีความสนใจ
76: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีจุด บริการข้อมูลการท่องเที่ยวที่สามารถเข้าถึง ได้ง่าย มีเจ้าหน้าที่ประจำจุดให้บริการที่ สามารถให้ข้อมูลที่ถูกต้องและบริการอย่างดี	8 (44.4)	7 (38.9)	3 (16.7)	0 (0)	0 (0)	4.27	0.75	(1) มีการนำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยวของชุมชนปรากฏ ในเพจของ อปท. แต่ไม่ทราบใครเป็นคนดูแลเพจ (2) สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวที่มีความรู้ สามารถพัฒนาเป็น เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์นี้ได้ อปท. ควรส่งเสริมการพัฒนา บุคลากร
77: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควร มีการวางแผนตอน วิธีการ ช่องทาง และ อุปกรณ์ที่เตรียมพร้อมรองรับเหตุการณ์ ฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวที่เข้ามา ในพื้นที่	12 (66.7)	3 (16.7)	3 (16.7)	0 (0)	0 (0)	4.50	0.78	(1) มีรถกู้ภัยและศูนย์กู้ภัยของ อปท. ในพื้นที่ทั่วไป (2) ควรจัดทำแผนดำเนินการและมาตรการด้านการ รักษาความปลอดภัยร่วมกับกลุ่มท่องเที่ยวชุมชน

รอบที่ 2 : ผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายแบบร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการสร้างเครือข่ายนโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการศึกษาในส่วนนี้ ได้จากการที่ผู้วิจัยนำตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้นจากรอบที่ 1 ทำการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญคนเดิมทำการประเมินผลตามแบบประเมิน 5 ระดับ พร้อมจัดกลุ่มองค์ประกอบตัวชี้วัดตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและหลักการทางด้านแนวคิดทฤษฎีที่ใช้เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญสามารถประเมินลักษณะคุณสมบัติบ่งชี้ขององค์ประกอบต่างๆ ที่จะได้นำเสนอในส่วนนี้ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบด้านที่ 1 การบริหารจัดการแบบเครือข่ายร่วมกันภายในชุมชนที่จัดการท่องเที่ยว

ตารางที่ 6.2 : แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของการพัฒนาองค์ประกอบด้านที่ 1 การบริหารจัดการแบบ
เครือข่ายร่วมกันภายในชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวจากการทำ Del-phi รอบที่ 2

[illegible]

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
2) กลุ่มฯ ควรประกอบด้วยกรรมการที่เป็นสมาชิกในชุมชน เพื่อให้การขับเคลื่อนการบริหารจัดการกฎวางแผน และพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของคนในชุมชนอย่างแท้จริง	13 (72.2)	5 (27.8)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.72	0.46	0.275	มีความเห็น สอดคล้องกัน ต่ำ
3) กลุ่มฯ ควรมีแผนการดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมในชุมชนเป็นของกลุ่มฯโดยเฉพาะ ซึ่งประกอบด้วย วิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจ และกลยุทธ์การดำเนินการต่างๆ ของกลุ่มฯ เพื่อไปสู่ความสำเร็จ โดยสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วม และเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้คำแนะนำในการวางแผน ดังกล่าวด้วย	8 (44.4)	10 (55.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.44	0.51	0.447	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
4) กลุ่มฯ ควรมีแผนการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวที่บูรณา การด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและ สิ่งแวดล้อมภายในชุมชนเข้าด้วยกันเพื่อคำนึงถึงความสมดุล ทางทรัพยากรที่มีอยู่และการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยประชาชนใน ชุมชนมีส่วนร่วมและเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้คำแนะนำใน การวางแผนดังกล่าวด้วย	9 (50.0)	9 (50.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.50	0.51	0.473	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
5) กลุ่มฯ ควรมีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันในการกระจาย รายได้จากการท่องเที่ยวเข้ากองทุนกลางเพื่อประโยชน์ของ ชุมชน โดยมีการนำกองทุนดังกล่าวไปใช้ในกิจกรรมอย่างเป็น	12 (66.7)	6 (33.3)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.66	0.48	0.391	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
รูปธรรมเพื่อให้ทุกคนในชุมชนได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการจัดบริการท่องเที่ยวในชุมชน									
6) กลุ่มฯ ควรคำนึงถึงผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวที่จะกระจายไปยังกลุ่มคนต่างๆ ในชุมชน เช่น เด็ก สตรี คนชรา เพศชาย เพศหญิง และคนเปราะบาง ให้ได้มีส่วนร่วมและรับประโยชน์จากกิจกรรมการบริการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างเสมอภาคกัน	10 (55.6)	8 (44.4)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.55	0.51	0.657	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
7) กลุ่มฯ ควรมีช่องทางรับรู้ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว/ผู้รับบริการการท่องเที่ยวของชุมชน โดยร่วมมือกับ อปท.ในการเก็บข้อมูลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อวางแผนการพัฒนาการบริการท่องเที่ยวของชุมชนให้ดียิ่งขึ้น	7 (38.9)	10 (55.6)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.33	0.59	0.538	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
8) กลุ่มฯ ควรมีวิธีการและช่องทางที่หลากหลายสำหรับใช้ในการติดต่อประสานงานระหว่างกลุ่มฯ และบุคคลภายนอกได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และเข้าถึงข้อมูลได้อย่างถูกต้อง	8 (44.4)	9 (50.0)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.38	0.60	0.731	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
1.2 การบริหารจัดการกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีธรรมาภิบาล									
1) กลุ่มฯ ควรประกอบด้วยคณะกรรมการที่มีโครงสร้างการทำงานที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของแต่ละคน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่และรายละเอียดความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายไว้อย่างชัดเจน	5 (27.8)	11 (61.1)	2 (11.1)	0 (0)	0 (0)	4.16	0.61	0.375	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
2) กลุ่มฯ ควรมีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันในการจัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวเข้ากองทุนสวัสดิการเพื่อจัดสรรเป็นค่าตอบแทนประโยชน์ของสมาชิกที่ได้ดำเนินกิจการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน	11 (61.1)	7 (38.9)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.61	0.50	0.573	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
3) กลุ่มฯ ควรมีระบบบริหารจัดการการเงิน การบัญชี โดยมีบัญชีธนาคารของกลุ่มฯ โดยเฉพาะ พร้อมทั้งบุคลากรดูแลการจัดทำบัญชีให้เป็นปัจจุบัน และสามารถตรวจสอบความเคลื่อนไหวทางการเงินของกลุ่มฯ ได้	14 (77.8)	4 (22.2)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.77	0.42	0.624	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
4) กลุ่มฯ ควรมีช่องทางการรายงานผลข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนให้สมาชิกกลุ่มฯ และสมาชิกในชุมชนได้รับรู้รับทราบผ่านช่องทางต่างๆ อย่างทั่วถึงเป็นประจำ	11 (61.1)	7 (38.9)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.61	0.50	0.655	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
5) กลุ่มฯ ควรมีการจัดประชุมสมาชิกกลุ่ม และประชาคมภายในชุมชนเป็นประจำ เพื่อชี้แจงผลการดำเนินงาน และระดมความคิดเห็นเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	9 (50.0)	8 (44.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.44	0.61	0.324	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
1.3 การพัฒนาคุณภาพบริการการท่องเที่ยว รวมทั้งบริการสาธารณะอื่นที่ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพร่วมกันภายในชุมชน									
1) กลุ่มฯ ควรมีระบบการจัดเก็บข้อมูลและรวบรวมเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน รวมทั้งทะเบียนประวัตินักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการที่เป็นเอกเทศเพื่อนำข้อมูลมาสนับสนุนการพัฒนาระบบบริการ	11 (61.1)	7 (38.9)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.61	0.50	0.383	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
2) กลุ่มฯ ควรมีแนวทางการพัฒนาพื้นที่และปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณชุมชนให้สะอาด ร่มรื่น เป็นระเบียบ แลดูสวยงามตามความเหมาะสมของบริบทพื้นที่ชุมชนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ	13 (72.2)	5 (27.8)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.72	0.46	0.502	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
3) กลุ่มฯ ควรมีแนวทางผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ส่งเสริมความสามัคคี รวมทั้งการส่งเสริมสุขอนามัย และการป้องกันปัญหาเสพติด	10 (55.6)	8 (44.4)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.55	0.51	0.645	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
4) กลุ่มฯ ควรมีสื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน ปฏิทินกิจกรรมการท่องเที่ยว และแผนที่ท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อช่วยแนะนำให้ผู้สนใจ/นักท่องเที่ยวทราบข้อมูลต่างๆ	11 (61.1)	6 (33.3)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.55	0.61	0.397	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
5) กลุ่มฯ ควรมีวัสดุอุปกรณ์และบุคลากรที่พร้อมอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวกลุ่มพิเศษ เช่น ผู้พิการ คนสูงอายุ เพื่อให้ได้รับความสะดวกและประทับใจในการจัดบริการท่องเที่ยวของชุมชน	10 (55.6)	4 (22.2)	4 (22.2)	0 (0)	0 (0)	4.33	0.84	0.729	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
6) กลุ่มฯ ควรมีจุดบริการห้องน้ำสาธารณะ ที่สะอาดปลอดภัย โดยมีการทำความสะอาดเป็นประจำ และมีจำนวนเพียงพอต่อสัดส่วนจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะใช้บริการ	14 (77.8)	3 (16.7)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.72	0.57	0.549	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
7) กลุ่มฯ ควรมีการจัดจุดบริการข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงได้สะดวก มีบุคลากรที่พร้อมให้บริการด้านข้อมูลและแนะนำผู้สนใจได้อย่างถูกต้อง	10 (55.6)	7 (38.9)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.50	0.61	0.637	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
8) กลุ่มฯ ควรมีการจัดทำป้ายแนะนำสถานที่สำคัญ และป้ายสื่อข้อมูลต่างๆ ที่ถูกต้องและชัดเจน ตามฐานการเรียนรู้ภายในชุมชนอย่างกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมของชุมชน	11 (66.1)	6 (33.3)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.55	0.61	0.501	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
1. 4 ภาวะผู้นำและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายในกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน									
1) กลุ่มฯ ควรมีการพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่ปฏิบัติงานในฝ่ายต่างๆ ผ่านการอบรมให้ความรู้ หรืออบรมเชิงปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำความรู้และทักษะต่างๆ ในการส่งเสริมการบริการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีประสิทธิภาพขึ้น	9 (50.0)	8 (44.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.44	0.61	0.863	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
2) ประธานของกลุ่มฯ ควรเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง กล้าตัดสินใจ มีความรับผิดชอบ เป็นนักประสานความร่วมมือ และสามารถระดมศักยภาพของกลุ่ม/องค์กรภาคีต่างๆทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชนให้นำมาหนุนเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างยั่งยืน	12 (66.7)	6 (33.3)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.66	0.48	0.768	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
1.5 การนำทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ชุมชนมาเพิ่มมูลค่าด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกัน									
1) กลุ่มฯ ควรมีการส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของคนในชุมชนให้กับนักท่องเที่ยว/ผู้สนใจ เพื่อส่งเสริมรายได้และการพัฒนาอาชีพของคนในชุมชน	10 (55.6)	7 (38.9)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.50	0.61	0.704	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
2) กลุ่มฯ ควรส่งเสริมและให้ความสำคัญกับการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ซึ่งมีพื้นฐานจากภูมิปัญญาและทรัพยากรของชุมชน เช่น อาหาร การแต่งกาย การแสดง ฯลฯ เพื่อนำมาจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน	11 (61.1)	6 (33.3)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.55	0.61	0.749	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
3) กลุ่มฯ ควรส่งเสริมและค้นคว้าพัฒนาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการใช้ทุนทางสังคม ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อหนุนเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนโดยคำนึงถึงการอนุรักษ์คุณค่าและการใช้ประโยชน์ในกิจกรรมท่องเที่ยวต่างๆ ของชุมชนที่จัดขึ้น	11 (61.1)	6 (33.3)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.55	0.61	0.512	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
4) กลุ่มฯ ควรมีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันในการอนุรักษ์และการดูแลรักษาทุนทางสังคม ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวต่างๆ ของชุมชน	13 (72.2)	4 (22.2)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.66	0.59	0.655	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
5) กลุ่มฯ ควรส่งเสริมการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นเป็น ส่วนประกอบหลักในการประกอบอาหาร โดยเน้นเมนูอาหารที่ เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน มีความสะอาด ปลอดภัย ถูก สุขลักษณะ และเหมาะสมกับรสนิยมของกลุ่มนักท่องเที่ยว	12 (66.7)	6 (33.3)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.66	0.48	0.601	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
6) กลุ่มฯ ควรมีช่องทาง และประชาสัมพันธ์การจัดจำหน่าย สินค้าและของที่ระลึกของชุมชนที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน ที่หลากหลาย รวมทั้งการฝากจำหน่ายในร้านค้า/ศูนย์แสดง สินค้าของหน่วยงานภาครัฐ อปท. หรือภาคเอกชนในพื้นที่	10 (55.6)	7 (38.9)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.50	0.61	0.537	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
1.6 การส่งเสริมการจัดการความรู้ ภูมิปัญญา และอัตลักษณ์ประจำท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่นให้แก่สมาชิกภายในชุมชน									
1) กลุ่มฯ ควรมีแนวทางสร้างโอกาสให้สมาชิกใหม่ๆ ในชุมชน หรือผู้ที่สนใจได้รับการถ่ายทอดประสบการณ์ และเรียนรู้การ ทำงานจากผู้ปฏิบัติงานในปัจจุบันไปยังรุ่นหนึ่งต่อไปได้	13 (72.2)	4 (22.2)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.66	0.59	0.725	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
2) กลุ่มฯ ควรกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมใน กิจกรรมการท่องเที่ยวในฐานะการเรียนรู้ต่างๆ ของชุมชนที่จัด ขึ้นเพื่อรองรับการท่องเที่ยว และเป็นการถ่ายทอด ประสบการณ์จากรุ่นสู่รุ่น	12 (66.7)	5 (27.8)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.61	0.60	0.687	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
3) กลุ่มฯ ควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริม และพัฒนาบุคลากรของกลุ่มฯ เพื่อทำหน้าที่เป็นนักสื่อ ความหมายชุมชนที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวและสื่อ ความหมายต่างๆ ของชุมชนได้อย่างถูกต้องชัดเจน	8 (44.4)	9 (50.0)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.38	0.60	0.648	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
1.7 การวางมาตรการของชุมชนเพื่อความสะดวกสบายและป้องกันความเสี่ยงที่อาจขึ้นในการจัดกิจกรรมการบริการการท่องเที่ยวของชุมชน									
1) กลุ่มฯ ควรมีการแจ้งข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาภายในชุมชนให้ทราบล่วงหน้าเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนขึ้น	11 (61.1)	6 (33.3)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.55	0.61	0.414	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
2) กลุ่มฯ ควรวางเกณฑ์ลงโทษ หากข้อพึงปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวได้มีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้าแล้ว มีการฝ่าฝืนข้อปฏิบัติของชุมชนขึ้นที่อาจเป็นผลเสีย/ผลกระทบต่อชุมชน	6 (33.3)	8 (44.4)	3 (16.7)	1 (5.6)	0 (0)	4.00	1.02	0.589	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
3) กลุ่มฯ ควรร่วมกับ อบท. ในการวิเคราะห์และร่วมกันกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (Carrying Capacity) เพื่อลดผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน	8 (44.4)	10 (55.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.44	0.51	0.527	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
4) กลุ่มฯ ควรร่วมกับ อบท. ในการวิเคราะห์และร่วมกันประเมินความปลอดภัยในเส้นทางท่องเที่ยวเป็นประจำและมีมาตรการบำรุงรักษาและป้องกันภัยอันตรายต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้กับนักท่องเที่ยว	12 (66.7)	4 (22.2)	2 (11.1)	0 (0)	0 (0)	4.55	0.70	0.662	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
5) กลุ่มฯ ควรร่วมกับ อบท. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันวางแผน จัดเตรียมอุปกรณ์ และกำหนดมาตรการรองรับกรณีฉุกเฉินที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน	13 (72.2)	3 (16.7)	2 (11.1)	0 (0)	0 (0)	4.61	0.69	0.509	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง

องค์ประกอบด้านที่ 2 การบริหารจัดการแบบเครือข่ายร่วมกับภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคมและองค์กรชุมชนอื่น

ตารางที่ 6.3 : แสดงผลผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของการพัฒนาองค์ประกอบด้านที่ 2 การบริหารจัดการแบบเครือข่ายร่วมกับภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคมและองค์กรชุมชนอื่น จากการทำ Del-phi รอบที่ 2

คุณสมบัติบ่งชี้	F					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's	การแปลผล
	(%)								
	5	4	3	2	1				
Value									
2.1 การแสวงหาความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนที่มีศักยภาพในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน									
1) กลุ่มฯ ควรมีการส่งเสริมการสร้างความร่วมมือกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนอื่นๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนากระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น	9 (50.0)	9 (50.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.50	0.51	0.663	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
2) กลุ่มฯ ควรส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างความร่วมมือกับกลุ่มที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทด้วยกัน เพื่อวางแผน แลกเปลี่ยนทรัพยากรและพัฒนาระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น	12 (66.7)	5 (27.8)	0 (0)	1 (5.6)	0 (0)	4.55	0.78	0.580	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
3) กลุ่มฯ ควรมีการแสวงหาความร่วมมือกับกลุ่ม/องค์กรชุมชนอื่นที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวบางอย่างเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการบริการการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกัน	7 (38.9)	8 (44.4)	3 (16.7)	0 (0)	0 (0)	4.22	0.73	0.847	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
4) กลุ่มฯ ควรแสวงหาการสร้างความร่วมมือกับองค์กรชุมชน อื่นที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทด้วยกันในการจัด โครงการ/กิจกรรม/เทศกาล เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน และเผยแพร่วัฒนธรรมผู้ไทร่วมกันอย่างต่อเนื่อง	6 (33.3)	7 (38.9)	4 (22.2)	0 (0)	1 (5.6)	3.94	1.05	0.882	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
2.2 การวางแผนด้านการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมตลาดท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน									
1) กลุ่มฯ ควรนำเสนอข้อมูลและวางแผนร่วมกับภาคประชา สังคม และภาคเอกชนในพื้นที่ให้ช่วยประชาสัมพันธ์และ ส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ให้เป็นที่ยอมรับและ แพร่หลายยิ่งขึ้น	6 (33.3)	7 (38.9)	3 (16.7)	2 (11.1)	0 (0)	3.94	0.99	0.812	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
2) กลุ่มฯ ควรมีกลไก ช่องทาง วิธีการร่วมกับภาคเอกชน และ ภาคประชาสังคมในพื้นที่ที่มีภารกิจรับผิดชอบต่อสังคมให้เข้า มาช่วยส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ให้เป็นที่ยอมรับ และแพร่หลายยิ่งขึ้น	4 (22.2)	8 (44.4)	4 (22.2)	1 (5.6)	1 (5.6)	3.72	1.07	0.780	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
3) กลุ่มฯ ควรนำเสนอข้อมูลและวางแผนร่วมกับ ผู้ประกอบการนำเที่ยวที่สนใจในการส่งเสริมการตลาดและจัด โปรแกรมการท่องเที่ยวของชุมชนบนหลักการพัฒนาชุมชน อย่างสมดุลและยั่งยืน	9 (50.0)	4 (22.2)	5 (27.8)	0 (0)	0 (0)	4.22	0.87	0.561	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
2.3 การพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนร่วมกัน									
1) กลุ่มฯ ควรแสวงหาความร่วมมือในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกับภาคเอกชน เช่น ธนาคาร บริษัท ห้างร้าน ในพื้นที่ผ่านการจัดสัมมนา ฝึกอบรม หรือการดำเนินกิจกรรม CSR ต่างๆ ร่วมกัน	2 (11.1)	11 (61.1)	5 (27.8)	0 (0)	0 (0)	3.83	0.61	0.666	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
2) กลุ่มฯ ควรแสวงหาความร่วมมือในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกับภาคประชาสังคม เช่น สมาคม มูลนิธิ กลุ่มต่างๆในพื้นที่ผ่านการจัดงานเทศกาล/มหกรรมต่างๆ หรือการดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ ร่วมกัน	3 (16.7)	11 (61.1)	3 (16.7)	1 (5.6)	0 (0)	3.88	0.75	0.749	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
3) กลุ่มฯ ควรวางแผนกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวที่สนใจ เพื่อส่งเสริมการสร้างประสบการณ์และการเรียนรู้วัฒนธรรมที่ดีให้นักท่องเที่ยวเข้าใจวิถีชีวิตและความหมายทางวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างถูกต้อง	10 (55.6)	5 (27.8)	3 (16.7)	0 (0)	0 (0)	4.38	0.77	0.747	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง

องค์ประกอบด้านที่ 3 การบริหารจัดการแบบเครือข่ายร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจในส่วนกลางและภูมิภาค

ตารางที่ 6.4 : แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของการพัฒนาองค์ประกอบด้านที่ 3 การบริหารจัดการแบบ
เครือข่ายร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจในส่วนกลางและภูมิภาค จากการทำ Del-phi รอบที่ 2

คุณสมบัติปัจจัย	F					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	(%)								
	5	4	3	2	1				
3.1 การสนับสนุนและร่วมวางแผนในการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ									
1) กลุ่มฯ ควรได้รับการสนับสนุนจาก ททท. หรือสำนักงานการท่องเที่ยวในพื้นที่ในการที่เข้ามาช่วยวางแผนพัฒนากิจกรรมการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น	10 (55.6)	8 (44.4)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.55	0.51	0.537	มีความเห็นสอดคล้องกันปานกลาง
2) กลุ่มฯ ควรได้รับการสนับสนุนจากกรมการพัฒนาชุมชนหรือสำนักงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่ในการที่เข้ามาช่วยพัฒนาประสิทธิภาพของการบริหารจัดการของกลุ่ม รวมทั้งการส่งเสริมอาชีพจากการจัดการบริการการท่องเที่ยวของชุมชน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน และส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวของชุมชนที่มีอยู่ให้มียุทธภาพและเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น	9 (50.0)	8 (44.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.44	0.61	0.732	มีความเห็นสอดคล้องกันสูง
3) กลุ่มฯ ควรได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานด้านการเกษตรในพื้นที่ ในการที่เข้ามาช่วยส่งเสริมการพัฒนากลุ่มในรูปของวิสาหกิจชุมชน หรือนำระบบสหกรณ์มาใช้ในการบริหารจัดการของกลุ่มที่จัดการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น	8 (44.4)	6 (33.3)	4 (22.2)	0 (0)	0 (0)	4.22	0.80	0.754	มีความเห็นสอดคล้องกันสูง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
4) กลุ่มฯ ควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานด้านวัฒนธรรมในพื้นที่ในการที่เข้ามาช่วยส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และการเผยแพร่วัฒนธรรมผู้ไท/อัตลักษณ์ชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักและเกิดการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมขึ้น	10 (55.6)	5 (27.8)	2 (11.1)	1 (5.6)	0 (0)	4.33	0.90	0.852	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
5) กลุ่มฯ ควรได้รับการสนับสนุนสถาบันทางการศึกษาขั้นสูง/มหาวิทยาลัยที่ตั้งในพื้นที่ในการช่วยส่งเสริมการค้นคว้า การวิจัยและพัฒนา รวมทั้งถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ถูกต้องเพื่อส่งเสริมการจัดการบริการการท่องเที่ยวของชุมชนที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น	8 (44.4)	8 (44.4)	1 (5.6)	1 (5.6)	0 (0)	4.27	0.82	0.781	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
6) กลุ่มฯ ควรมีวางแผนและการทำข้อตกลงร่วมกับหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ให้เข้ามาสอดส่องดูแลเพื่อป้องกันปัญหาอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นในชุมชนที่การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	11 (61.1)	3 (16.7)	3 (16.7)	1 (5.6)	0 (0)	4.33	0.97	0.701	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
7) กลุ่มฯ ควรมีการวางแผนและทำข้อตกลงร่วมกับหน่วยงานที่มีหน้าที่ด้านการปฐมพยาบาลหรือสาธารณสุขในพื้นที่เพื่อให้เข้ามาช่วยป้องกันเหตุฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างทั่วถึง	10 (55.6)	6 (33.3)	2 (11.1)	0 (0)	0 (0)	4.44	0.70	0.692	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
3.2 การวางแผนด้านการตลาดและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการบริการการท่องเที่ยวในชุมชนที่มีศักยภาพร่วมกัน									
1) กลุ่มฯ ควรมีวางแผนและพัฒนากลไกการทำงานร่วมกับหน่วยงานราชการ และรัฐวิสาหกิจต่างๆ ในพื้นที่เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายทางด้านการส่งเสริมการตลาดและกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน เช่น การนำศิลปวัฒนธรรมของชุมชนไปร่วมนำเสนอ/เผยแพร่ในการจัดกิจกรรมของหน่วยงานตามโอกาสต่างๆ	6 (33.3)	9 (50.0)	3 (16.7)	0 (0)	0 (0)	4.16	0.70	0.027	มีความเห็น สอดคล้องกัน ต่ำ
2) กลุ่มฯ ควรร่วมกับหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่ส่งเสริม ดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เพื่อวางแผนและจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การเรียนรู้ และสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้แก่นักท่องเที่ยวร่วมกัน	7 (38.9)	8 (44.4)	2 (11.1)	1 (5.6)	0 (0)	4.16	0.85	0.325	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
3) กลุ่มฯ ควรร่วมกับหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่ส่งเสริม ดูแล รักษาศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในพื้นที่เพื่อวางแผนและจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การสร้าง ความตระหนักรู้ความสำคัญ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่นักท่องเที่ยว	8 (44.4)	9 (50.0)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.38	0.60	0.321	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง

องค์ประกอบด้านที่ 4 การบริหารจัดการแบบเครือข่ายร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตารางที่ 6.5 : แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของการพัฒนาองค์ประกอบด้านที่ 3 การบริหารจัดการแบบเครือข่ายร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการทำ Del-phi รอบที่ 2

คุณสมบัติบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				

4.1 การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่บริการ

1) อบท. ในพื้นที่ควรจัดตั้งหรือให้การรับรองการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนขึ้นอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น คำสั่ง ประกาศแต่งตั้งกลุ่ม เพื่อให้มีการเชื่อมโยงการทำงานระหว่างกัน

8

(44.4)

8

(44.4)

1

(5.6)

0

(0)

1

(5.6)

4.22

1.00

0.194

มีความเห็น
สอดคล้องกัน
ต่ำ

2) อบท. ในพื้นที่ควรวางแผนร่วมกับชุมชนในการจัดทำประกาศ/ข้อบัญญัติท้องถิ่นเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น เพื่อหนุนเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนโดยคำนึงถึงการอนุรักษ์และการดูแลรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเหล่านั้นไม่ให้ถูกทำลายหรือลดคุณค่าลงจากการใช้ประโยชน์ในกิจกรรมท่องเที่ยวต่างๆในชุมชนที่จัดขึ้น

13

(72.2)

3

(16.7)

2

(11.1)

0

(0)

0

(0)

4.61

0.69

0.648

มีความเห็น
สอดคล้องกัน
ปานกลาง

3) อบท. ในพื้นที่ควรวางแผนร่วมกับชุมชนในการจัดทำประกาศ/ข้อบัญญัติท้องถิ่นเกี่ยวกับข้อพึงปฏิบัติต่างๆ สำหรับการจัดการท่องเที่ยวภายในพื้นที่เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนที่ชัดเจนมากขึ้น

9

(50.0)

7

(38.9)

2

(11.1)

0

(0)

0

(0)

4.38

0.69

0.712

มีความเห็น
สอดคล้องกัน
สูง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
4) อปท. ในพื้นที่ควรส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานฝ่ายต่างๆ ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ผ่านโครงการอบรมให้ความรู้ หรืออบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อได้นำความรู้และทักษะมาช่วยจัดการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีประสิทธิภาพขึ้น	10 (55.6)	6 (33.3)	2 (11.1)	0 (0)	0 (0)	4.44	0.70	0.606	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
5) อปท. ในพื้นที่ควรวางแผนร่วมกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในป้องกันผลกระทบทางลบจากการจัดการการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนในมิติต่างๆ รวมทั้งการจัดการของเสีย ขยะ และมลภาวะต่างๆที่เกิดขึ้นร่วมกัน	10 (55.6)	6 (33.3)	2 (11.1)	0 (0)	0 (0)	4.44	0.70	0.741	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
4.2 การจัดทำแผนพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่บริการร่วมกับภาคส่วนต่างๆอย่างบูรณาการกัน									
1) อปท. ในพื้นที่ควรจัดทำแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจ และกลยุทธ์ การดำเนินการต่างๆ ของตนโดยเฉพาะเพื่อไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินการเชิงพื้นที่ร่วมกัน	12 (66.7)	5 (27.8)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.61	0.60	0.698	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
2) อปท. ในพื้นที่ควรมีแผนการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวชุมชนเชิงบูรณาการกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในท้องถิ่นเข้าด้วยกันเพื่อกำหนดถึงความสมดุลทางทรัพยากรและการพัฒนาที่ยั่งยืน	10 (55.6)	5 (27.8)	3 (16.7)	0 (0)	0 (0)	4.38	0.77	0.774	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
3) อปท. ในพื้นที่ควรกำหนดแนวพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว (Zoning) ร่วมกับหน่วยงาน / ภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนที่ไม่ให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดผลกระทบต่อการใช้พื้นที่ตามวัตถุประสงค์ต่างๆ ในเขต อปท.	7 (38.9)	9 (50.0)	2 (11.1)	0 (0)	0 (0)	4.27	0.66	0.737	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
4.3 การส่งเสริมกิจกรรม บุคลากร และเครื่องมือในการจัดบริการการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่									
1) อปท. ในพื้นที่ควรส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ผ่านการจัดกิจกรรมต่างๆ ของ อปท. ในพื้นที่ รวมทั้งการนำ การแสดงทางด้านศิลปวัฒนธรรม และผลิตภัณฑ์ของชุมชน ร่วมนำเสนอในเทศกาลประจำปี/งานกาชาด/มหกรรมต่างๆ ภายนอก	10 (55.6)	6 (33.3)	2 (11.1)	0 (0)	0 (0)	4.44	0.70	0.653	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
2) อปท. ควรมีพนักงานส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบด้านการ ประสานงาน และติดตามภารกิจด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ของท้องถิ่น รวมทั้งให้บริการข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ อย่างชัดเจน ถูกต้อง	8 (44.4)	7 (38.9)	3 (16.7)	0 (0)	0 (0)	4.27	0.75	0.783	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
3) อปท. ในพื้นที่ควรมีการวางแผน บำรุงรักษา และ ตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้อำนวยความสะดวกในการ รองรับการจัดกิจกรรมการบริการการท่องเที่ยวร่วมกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่	12 (66.7)	3 (16.7)	3 (16.7)	0 (0)	0 (0)	4.50	0.78	0.755	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
4.4 การเป็นผู้ประสานงานการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่บริการอย่างมีประสิทธิภาพ									
1) อปท. ในพื้นที่ควรเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ หรือผู้ประสานงบประมาณจากแหล่งงบประมาณภายนอกตามแผนพัฒนาของท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการลงทุนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนตามความต้องการและเป็นประโยชน์ต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน	9 (50)	8 (44.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.44	0.61	0.813	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
2) อปท. ในพื้นที่ควรมีกลไก ช่องทาง วิธีการ หรือการดำเนินกิจกรรมร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นเพื่อร่วมกันส่งเสริมการขับเคลื่อนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบของตนไปสู่การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวบางอย่างร่วมกัน	9 (50.0)	7 (38.9)	2 (11.1)	0 (0)	0 (0)	4.38	0.69	0.844	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
4.5 การประชาสัมพันธ์ และสร้างภาพลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่บริการ									
1) อปท. ในพื้นที่ควรให้การสนับสนุนการเผยแพร่หรือการประชาสัมพันธ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนต่างๆ เช่น การเหย้าการรำผู้ไท การรำมวยโบราณ การเส็งกลองดุ่ม เพื่อนำไปสู่กิจกรรมการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวของชุมชน	11 (61.1)	7 (38.9)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.61	0.50	0.578	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
2) อปท. ในพื้นที่ควรร่วมกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนทำการสืบค้น และรวบรวมข้อมูลทางมรดกวัฒนธรรมชุมชน เช่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญา	14 (77.8)	3 (16.7)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.72	0.57	0.613	ความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
เป็นต้น และนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการสร้างภาพลักษณ์ด้าน กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีความน่าสนใจ									
3) อบท. ในพื้นที่ควรร่วมกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของ ชุมชนในการสืบค้นทำการสืบค้น และรวบรวมข้อมูลด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในชุมชน และนำ ข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการสร้างภาพลักษณ์ด้านกิจกรรมการ ท่องเที่ยวของชุมชนให้มีความน่าสนใจ	11 (61.1)	6 (33.3)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.55	0.61	0.696	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
4) อบท. ในพื้นที่ควรส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้าน การเกษตร หรือการประกอบอาชีพที่สำคัญๆของคนในชุมชน เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการสร้างภาพลักษณ์ด้าน กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีความน่าสนใจ	10 (55.6)	6 (33.3)	2 (11.1)	0 (0)	0 (0)	4.44	0.70	0.604	มีความเห็น สอดคล้องกัน ปานกลาง
5) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมการค้นคว้า และ พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่โดดเด่น/เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์/ของที่ระลึกประจำ ท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จัก	14 (77.8)	2 (11.1)	2 (11.1)	0 (0)	0 (0)	4.66	0.68	0.701	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
6) อบท. ควรสนับสนุนและร่วมพัฒนาพื้นที่ที่เป็นแหล่ง ท่องเที่ยวภายในพื้นที่ รวมทั้งปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สะอาด และ สวยงามอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเพื่อสร้างภาพลักษณ์แหล่ง ท่องเที่ยวภายในท้องถิ่น	13 (72.2)	1 (5.6)	4 (22.2)	0 (0)	0 (0)	4.50	0.85	0.719	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
7) อปท. ในพื้นที่ควรมีช่องทางการประชาสัมพันธ์การ ท่องเที่ยวของชุมชนผ่านสื่อต่างๆ พร้อมทั้งมีกำหนดปฏิทิน กิจกรรมการท่องเที่ยว และแผนที่ท่องเที่ยวในเขตบริการ เพื่อให้ผู้สนใจ/นักท่องเที่ยวทราบข้อมูลต่างๆที่ทันสมัยและ เข้าถึงได้สะดวก	13 (72.2)	3 (16.7)	2 (11.1)	0 (0)	0 (0)	4.61	0.69	0.666	ปานกลาง

รอบที่ 3 : ผลการประเมินยืนยันความเหมาะสมของการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายแบบร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการสร้างเครือข่ายนโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการศึกษาในส่วนนี้ได้จากการที่ผู้วิจัยนำตัวชี้วัดและองค์ประกอบที่พัฒนาขึ้นจากการตอบแบบประเมินรอบที่ 2 นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญคนเดิมทำการประเมินผลตามแบบประเมิน 5 ระดับ พร้อมจัดกลุ่มองค์ประกอบตัวชี้วัดเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินลักษณะตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบต่างๆ ที่จะได้นำเสนอในส่วนนี้ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบด้านที่ 1 การบริหารจัดการแบบเครือข่ายร่วมกันภายในชุมชนที่จัดการท่องเที่ยว

ตารางที่ 6.6 : แสดงผลผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของการพัฒนาองค์ประกอบด้านที่ 1 การบริหารจัดการแบบ
เครือข่ายร่วมกันภายในชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวจากการทำ Del-phi รอบที่ 3

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall ‘s Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
1.1 การวางแผนการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันระหว่างกลุ่มต่างๆในชุมชน									
1) ชุมชนควรมีการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ขึ้นจากการประชาคมชุมชน/หมู่บ้าน และแยกต่างหากจาก คณะกรรมการบริหารของชุมชน/หมู่บ้านเพื่อให้เกิดความ คล่องตัวและมีประสิทธิภาพในการบริหารงานของกลุ่ม	18 (100)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
2) กลุ่มฯ ควรประกอบด้วยกรรมการที่เป็นสมาชิกในชุมชน เพื่อให้การขับเคลื่อนการบริหารจัดการถูกวางแผน และพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อให้เป็นไปตามความ ต้องการของคนในชุมชนอย่างแท้จริง	18 (100)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
3) กลุ่มฯ ควรมีแผนการดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนเป็นของกลุ่มฯ โดยเฉพาะ ซึ่งประกอบด้วย วิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจ และกลยุทธ์การดำเนินการต่างๆ ของกลุ่มฯ เพื่อไปสู่ความสำเร็จ โดยสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วม และเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้คำแนะนำในการวางแผนดังกล่าวด้วย	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
4) กลุ่มฯ ควรมีแผนการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวที่บูรณาการด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนเข้าด้วยกันเพื่อกำหนดถึงความสมดุลทางทรัพยากรที่มีอยู่และการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมและเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้คำแนะนำในการวางแผนดังกล่าวด้วย	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
5) กลุ่มฯ ควรมีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันในการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวเข้ากองทุนกลางเพื่อประโยชน์ของชุมชน โดยมีการนำกองทุนดังกล่าวไปใช้ในกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้ทุกคนในชุมชนได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการจัดบริการท่องเที่ยวในชุมชน	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
6) กลุ่มฯ ควรคำนึงถึงผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวที่จะกระจายไปยังกลุ่มคนต่างๆ ในชุมชน เช่น เด็ก สตรี คนชรา เพศชาย เพศหญิง และคนเปราะบาง ให้ได้มีส่วนร่วมและรับ	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
ประโยชน์จากกิจกรรมการบริการท่องเที่ยวของชุมชนอย่าง เสมอภาคกัน									
7) กลุ่มฯ ควรมีช่องทางรับรู้ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว/ ผู้รับบริการการท่องเที่ยวของชุมชน โดยร่วมมือกับ อปท.ใน การเก็บข้อมูลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อวางแผนการ พัฒนาการบริการท่องเที่ยวของชุมชนให้ดียิ่งขึ้น	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
8) กลุ่มฯ ควรมีวิธีการและช่องทางที่หลากหลายสำหรับใช้ใน การติดต่อประสานงานระหว่างกลุ่มฯ และบุคคลภายนอกได้ อย่างสะดวก รวดเร็ว และเข้าถึงข้อมูลได้อย่างถูกต้อง	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
1.2 การบริหารจัดการกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีธรรมาภิบาล									
1) กลุ่มฯ ควรประกอบด้วยคณะกรรมการที่มีโครงสร้างการ ทำงานที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของแต่ละคน มีการ แบ่งบทบาทหน้าที่และรายละเอียดความรับผิดชอบของแต่ละ ฝ่ายไว้อย่างชัดเจน	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
2) กลุ่มฯ ควรมีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันในการจัดสรร รายได้จากการท่องเที่ยวเข้ากองทุนสวัสดิการเพื่อจัดสรรเป็น ค่าตอบแทนประโยชน์ของสมาชิกที่ได้ดำเนินกิจการต่างๆ ที่ เกี่ยวเนื่องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
3) กลุ่มฯ ควรมีระบบบริหารจัดการการเงิน การบัญชี โดยมี บัญชีธนาคารของกลุ่มฯ โดยเฉพาะ พร้อมทั้งบุคลากรดูแลการ จัดทำบัญชีให้เป็นปัจจุบัน และสามารถตรวจสอบความ เคลื่อนไหวทางการเงินของกลุ่มฯ ได้	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
4) กลุ่มฯ ควรมีช่องทางการรายงานผลข้อมูลเกี่ยวกับการ บริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนให้สมาชิกกลุ่มฯ และ สมาชิกในชุมชนได้รับรู้รับทราบผ่านช่องทางต่างๆ อย่างทั่วถึง เป็นประจำ	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
5) กลุ่มฯ ควรมีการจัดประชุมสมาชิกกลุ่ม และประชาคม ภายในชุมชนเป็นประจำ เพื่อชี้แจงผลการดำเนินงาน และ ระดมความคิดเห็นเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
1.3 การพัฒนาคุณภาพบริการการท่องเที่ยว รวมทั้งบริการสาธารณะอื่นที่ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพร่วมกันภายในชุมชน									
1) กลุ่มฯ ควรมีระบบการจัดเก็บข้อมูลและรวบรวมเอกสาร หลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน รวมทั้งทะเบียนประวัตินักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการที่เป็น เอกเทศเพื่อนำข้อมูลมาสนับสนุนการพัฒนาระบบการบริการ	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
2) กลุ่มฯ ควรมีแนวทางการพัฒนาพื้นที่และปรับปรุงภูมิทัศน์ บริเวณชุมชนให้สะอาด ร่มรื่น เป็นระเบียบ แลดูสวยงามตาม	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
ความเหมาะสมของบริบทพื้นที่ชุมชนอย่างต่อเนื่องและ สม่ำเสมอ									
3) กลุ่มฯ ควรมีแนวทางผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ส่งเสริมความสามัคคี รวมทั้งการส่งเสริมสุขอนามัย และการป้องกันปัญหาอาเสพติด	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
4) กลุ่มฯ ควรมีสื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน ปฏิทินกิจกรรมการท่องเที่ยว และแผนที่ท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อช่วยแนะนำให้ผู้สนใจ/นักท่องเที่ยวทราบข้อมูลต่างๆ	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
5) กลุ่มฯ ควรมีวัสดุอุปกรณ์และบุคลากรที่พร้อมอำนวยความสะดวก แก่นักท่องเที่ยวกลุ่มพิเศษ เช่น ผู้พิการ คนสูงอายุ เพื่อให้ได้รับความสะดวกและประทับใจในการจัดบริการ ท่องเที่ยวของชุมชน	14 (77.8)	4 (22.2)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.77	0.42	0.749	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
6) กลุ่มฯ ควรมีจุดบริการห้องน้ำสาธารณะ ที่สะอาดปลอดภัย โดยมีการทำความสะอาดเป็นประจำ และมีจำนวนเพียงพอต่อ สัดส่วนจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะใช้บริการ	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
7) กลุ่มฯ ควรมีการจัดจุดบริการข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ สามารถเข้าถึงได้สะดวก มีบุคลากรที่พร้อมให้บริการด้าน ข้อมูลและแนะนำผู้สนใจได้อย่างถูกต้อง	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
8) กลุ่มฯ ควรมีการจัดทำป้ายแนะนำสถานที่สำคัญ และป้าย สื่อข้อมูลต่างๆ ที่ถูกต้องและชัดเจน ตามฐานการเรียนรู้ภายใน ชุมชนอย่างกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมของชุมชน	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
1. 4 ภาวะผู้นำและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายในกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน									
1) กลุ่มฯ ควรมีการพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่ปฏิบัติงานในฝ่าย ต่างๆ ผ่านการอบรมให้ความรู้ หรืออบรมเชิงปฏิบัติการอย่าง ต่อเนื่อง เพื่อนำความรู้และทักษะต่างๆ ในการส่งเสริมการ บริการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีประสิทธิภาพขึ้น	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
2) ประธานของกลุ่มฯ ควรเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง กล้า ตัดสินใจ มีความรับผิดชอบ เป็นนักประสานความร่วมมือ และ สามารถระดมศักยภาพของกลุ่ม/องค์กรภาคีต่างๆทั้งภายใน ชุมชนและภายนอกชุมชนให้นำมาหนุนเสริมการพัฒนาการ ท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างยั่งยืน	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
1.5 การนำทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ชุมชนมาเพิ่มมูลค่าด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกัน									
1) กลุ่มฯ ควรมีการส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการจัด จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของคนในชุมชนให้กับนักท่องเที่ยว/ผู้สนใจ เพื่อส่งเสริมรายได้และการพัฒนาอาชีพของคนในชุมชน	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
2) กลุ่มฯ ควรส่งเสริมและให้ความสำคัญกับการนำทรัพยากร การท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ซึ่งมีพื้นฐานจากภูมิ	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
ปัญหาและทรัพยากรของชุมชน เช่น อาหาร การแต่งกาย การแสดง ฯลฯ เพื่อนำมาจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน									
3) กลุ่มฯ ควรส่งเสริมและค้นคว้าพัฒนาร่วมกับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องในการใช้ทุนทางสังคม ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ท้องถิ่น รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ใน ชุมชน เพื่อหนุนเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนโดยคำนึงถึงการ อนุรักษ์คุณค่าและการใช้ประโยชน์ในกิจกรรมท่องเที่ยวต่างๆ ของชุมชนที่จัดขึ้น	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
4) กลุ่มฯ ควรมีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันในการอนุรักษ์และ การดูแลรักษาทุนทางสังคม ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ท้องถิ่น รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ใน ชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการจัด กิจกรรมท่องเที่ยวต่างๆ ของชุมชน	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
5) กลุ่มฯ ควรส่งเสริมการใช้วิถีชีวิตในท้องถิ่นเป็น ส่วนประกอบหลักในการประกอบอาหาร โดยเน้นเมนูอาหารที่ เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน มีความสะอาด ปลอดภัย ถูก สุขลักษณะ และเหมาะสมกับรสนิยมของกลุ่มนักท่องเที่ยว	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
6) กลุ่มฯ ควรมีช่องทาง และประชาสัมพันธ์การจัดจำหน่าย สินค้าและของที่ระลึกของชุมชนที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
ที่หลากหลาย รวมทั้งการฝากจำหน่ายในร้านค้า/ศูนย์แสดงสินค้าของหน่วยงานภาครัฐ อปท. หรือภาคเอกชนในพื้นที่									
1.6 การส่งเสริมการจัดการความรู้ ภูมิปัญญา และอัตลักษณ์ประจำท้องถิ่นจากฐานสู่รุ่นให้แก่สมาชิกภายในชุมชน									
1) กลุ่มฯ ควรมีแนวทางสร้างโอกาสให้สมาชิกใหม่ๆ ในชุมชน หรือผู้ที่สนใจได้รับการถ่ายทอดประสบการณ์ และเรียนรู้การทำงานจากผู้ปฏิบัติงานในปัจจุบันไปยังรุ่นหนึ่งต่อไปได้	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
2) กลุ่มฯ ควรกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวในฐานการเรียนรู้ต่างๆ ของชุมชนที่จัดขึ้นเพื่อรองรับการท่องเที่ยว และเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์จากฐานสู่รุ่น	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
3) กลุ่มฯ ควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรของกลุ่มฯ เพื่อทำหน้าที่เป็นนักสื่อความหมายชุมชนที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวและสื่อความหมายต่างๆ ของชุมชนได้อย่างถูกต้องชัดเจน	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
1.7 การวางมาตรการของชุมชนเพื่อความสงบเรียบร้อยและป้องกันความเสี่ยงที่อาจขึ้นในการจัดกิจกรรมการบริการการท่องเที่ยวของชุมชน									
1) กลุ่มฯ ควรมีการแจ้งข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาภายในชุมชนให้ทราบล่วงหน้าเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนขึ้น	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
2) กลุ่มฯ ควรวางแผนกลยุทธ์ระยะยาว หากข้อพึงปฏิบัติสำหรับ นักท่องเที่ยวได้มีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้าแล้ว มีการฝ่าฝืน ข้อปฏิบัติของชุมชนขึ้นที่อาจเป็นผลเสีย/ผลกระทบต่อชุมชน	16 (88.9)	2 (11.1)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.88	0.32	0.812	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
3) กลุ่มฯ ควรร่วมกับ อบท. ในการวิเคราะห์และร่วมกัน กำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (Carrying Capacity) เพื่อลดผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้นจากการ จัดการท่องเที่ยวของชุมชน	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
4) กลุ่มฯ ควรร่วมกับ อบท. ในการวิเคราะห์และร่วมกัน ประเมินความปลอดภัยในเส้นทางท่องเที่ยวเป็นประจำและมี มาตรการบำรุงรักษาและป้องกันภัยอันตรายต่างๆ ที่อาจ เกิดขึ้นได้กับนักท่องเที่ยว	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
5) กลุ่มฯ ควรร่วมกับ อบท. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกัน วางแผน จัดเตรียมอุปกรณ์ และกำหนดมาตรการรองรับกรณี ฉุกเฉินที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน	16 (88.9)	2 (11.1)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.88	0.32	0.812	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง

องค์ประกอบด้านที่ 2 การบริหารจัดการแบบเครือข่ายร่วมกับภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคมและองค์กรชุมชนอื่น

ตารางที่ 6.7 : แสดงผลผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของการพัฒนาองค์ประกอบด้านที่ 2 การบริหารจัดการแบบเครือข่ายร่วมกับภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคมและองค์กรชุมชนอื่น จากการทำ Del-phi รอบที่ 3

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's	การแปลผล
	(%)								
	5	4	3	2	1				
Value									
2.1 การแสวงหาความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนที่มีศักยภาพในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน									
1) กลุ่มฯ ควรมีการส่งเสริมการสร้างร่วมมือกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนที่อื่นๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนา ระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
2) กลุ่มฯ ควรส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างร่วมมือกับกลุ่มที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทด้วยกัน เพื่อวางแผนแลกเปลี่ยนทรัพยากรและพัฒนาระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
3) กลุ่มฯ ควรมีการแสวงหาความร่วมมือกับกลุ่ม/องค์กรชุมชนอื่นที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวบางอย่างเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการบริการการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกัน	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
4) กลุ่มฯ ควรแสวงหาการสร้างร่วมมือกับองค์กรชุมชนอื่นที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทด้วยกันในการจัดโครงการ/กิจกรรม/เทศกาล เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนและเผยแพร่วัฒนธรรมผู้ไทร่วมกันอย่างต่อเนื่อง	16 (88.9)	2 (11.1)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.88	0.32	0.812	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
2.2 การวางแผนด้านการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมตลาดท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน									
1) กลุ่มฯ ควรนำเสนอข้อมูลและวางแผนร่วมกับภาคประชาสังคม และภาคเอกชนในพื้นที่ให้ช่วยประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ให้เป็นที่รู้จักและแพร่หลายยิ่งขึ้น	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
2) กลุ่มฯ ควรมีกลไก ช่องทาง วิธีการร่วมกับภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่ที่มีภารกิจรับผิดชอบต่อสังคมให้เข้ามาช่วยส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ให้เป็นที่รู้จักและแพร่หลายขึ้น	16 (88.9)	2 (11.1)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.88	0.32	0.812	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
3) กลุ่มฯ ควรนำเสนอข้อมูลและวางแผนร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวที่สนใจในการส่งเสริมการตลาดและจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวของชุมชนบนหลักการพัฒนาชุมชนอย่างสมดุลและยั่งยืน	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
2.3 การพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนร่วมกัน									
1) กลุ่มฯ ควรแสวงหาความร่วมมือในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกับภาคเอกชน เช่น ธนาคาร บริษัท ห้างร้าน ในพื้นที่ผ่านการจัดสัมมนา ฝึกอบรม หรือการดำเนินกิจกรรม CSR ต่างๆ ร่วมกัน	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
2) กลุ่มฯ ควรแสวงหาความร่วมมือในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกับภาคประชาสังคม เช่น สมาคมมูลนิธิ กลุ่มต่างๆในพื้นที่ผ่านการจัดงานเทศกาล/มหกรรมต่างๆ หรือการดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ ร่วมกัน	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
3) กลุ่มฯ ควรวางแผนกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวที่สนใจ เพื่อส่งเสริมการสร้างประสบการณ์และการเรียนรู้วัฒนธรรมที่ดีให้นักท่องเที่ยวเข้าใจวิถีชีวิตและความหมายทางวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างถูกต้อง	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง

องค์ประกอบด้านที่ 3 การบริหารจัดการแบบเครือข่ายร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจในส่วนกลางและภูมิภาค

ตารางที่ 6.8 : แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของการพัฒนาองค์ประกอบด้านที่ 3 การบริหารจัดการแบบเครือข่ายร่วมกับ
หน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจในส่วนกลางและภูมิภาค จากการทำ Del-phi รอบที่ 3

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	(%)								
	5	4	3	2	1				
3.1 การสนับสนุนและร่วมวางแผนในการส่งเสริมและพัฒนากิจการบริการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ									
1) กลุ่มฯ ควรได้รับการสนับสนุนจาก ททท. หรือสำนักงานการท่องเที่ยวในพื้นที่ในการที่เข้ามาช่วยวางแผนพัฒนากิจการบริการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็นสอดคล้องกันสูง
2) กลุ่มฯ ควรได้รับการสนับสนุนจากกรมการพัฒนาชุมชน หรือสำนักงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่ในการที่เข้ามาช่วยพัฒนาประสิทธิภาพของการบริหารจัดการของกลุ่ม รวมทั้งการส่งเสริมอาชีพจากการจัดการบริการการท่องเที่ยวของชุมชน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน และส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวของชุมชนที่มีอยู่ให้มีศักยภาพและเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็นสอดคล้องกันสูง
3) กลุ่มฯ ควรได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานด้าน การเกษตรในพื้นที่ ในการที่เข้ามาช่วยส่งเสริมการพัฒนากลุ่มในรูปของวิสาหกิจชุมชน หรือการนำระบบสหกรณ์มาใช้ในการบริหารจัดการของกลุ่มที่จัดการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็นสอดคล้องกันสูง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
4) กลุ่มฯ ควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานด้านวัฒนธรรมในพื้นที่ในการที่เข้ามาช่วยส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และการเผยแพร่วัฒนธรรมผู้ไท/อัตลักษณ์ชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักและเกิดการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมขึ้น	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
5) กลุ่มฯ ควรได้รับการสนับสนุนสถาบันทางการศึกษาขั้นสูง/มหาวิทยาลัยที่ตั้งในพื้นที่ในการช่วยส่งเสริมการค้นคว้า การวิจัยและพัฒนา รวมทั้งถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ถูกต้องเพื่อส่งเสริมการจัดการบริการการท่องเที่ยวของชุมชนที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
6) กลุ่มฯ ควรมีวางแผนและการทำข้อตกลงร่วมกับหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ให้เข้ามาสอดส่องดูแลเพื่อป้องกันปัญหาอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นในชุมชนที่การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
7) กลุ่มฯ ควรมีการวางแผนและทำข้อตกลงร่วมกับหน่วยงานที่มีหน้าที่ด้านการปฐมพยาบาลหรือสาธารณสุขในพื้นที่เพื่อให้เข้ามาช่วยป้องกันเหตุฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างทั่วถึง	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
3.2 การวางแผนด้านการตลาดและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการบริการการท่องเที่ยวในชุมชนที่มีศักยภาพร่วมกัน									
1) กลุ่มฯ ควรมีวางแผนและพัฒนากลไกการทำงานร่วมกับหน่วยงานราชการ และรัฐวิสาหกิจต่างๆ ในพื้นที่เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายทางด้านการส่งเสริมการตลาดและกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน เช่น การนำศิลปวัฒนธรรมของชุมชนไปร่วมนำเสนอ/เผยแพร่ในการจัดกิจกรรมของหน่วยงานตามโอกาสต่างๆ	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
2) กลุ่มฯ ควรร่วมกับหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่ส่งเสริม ดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เพื่อวางแผนและจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การเรียนรู้ และสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้นักท่องเที่ยวร่วมกัน	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
3) กลุ่มฯ ควรร่วมกับหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่ส่งเสริม ดูแล รักษาศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในพื้นที่เพื่อวางแผนและจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การสร้างความรู้ความตระหนักรู้ความสำคัญ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยว	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง

องค์ประกอบด้านที่ 4 การบริหารจัดการแบบเครือข่ายร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตารางที่ 6.9 : แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของการพัฒนาองค์ประกอบด้านที่ 4 การบริหารจัดการแบบเครือข่ายร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการทำ Del-phi รอบที่ 3

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
4.1 การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่บริการ									
1) อปท. ในพื้นที่ควรจัดตั้งหรือให้การรับรองการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนขึ้นอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น คำสั่ง ประกาศแต่งตั้งกลุ่ม เพื่อให้มีการเชื่อมโยงการทำงานระหว่างกัน	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
2) อปท. ในพื้นที่ควรวางแผนร่วมกับชุมชนในการจัดทำประกาศ/ข้อบัญญัติท้องถิ่นเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น เพื่อหนุนเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนโดยคำนึงถึงการอนุรักษ์และการดูแลรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเหล่านั้นไม่ให้ถูกทำลายหรือลดคุณค่าลงจากการใช้ประโยชน์ในกิจกรรมท่องเที่ยวต่างๆในชุมชนที่จัดขึ้น	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
3) อปท. ในพื้นที่ควรวางแผนร่วมกับชุมชนในการจัดทำประกาศ/ข้อบัญญัติท้องถิ่นเกี่ยวกับข้อพึงปฏิบัติต่างๆ สำหรับการจัดการท่องเที่ยวภายในพื้นที่เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนที่ชัดเจนมากขึ้น	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
4) อปท. ในพื้นที่ควรส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานฝ่ายต่างๆ ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ผ่านโครงการอบรมให้ความรู้ หรืออบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อนำความรู้และทักษะมาช่วยจัดการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีประสิทธิภาพขึ้น	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
5) อปท. ในพื้นที่ควรวางแผนร่วมกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในป้องกันผลกระทบทางลบจากการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนในมิติต่างๆ รวมทั้งการจัดการของเสีย ขยะ และมลภาวะต่างๆที่เกิดขึ้นร่วมกัน	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
4.2 การจัดทำแผนพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่บริการร่วมกับภาคส่วนต่างๆอย่างบูรณาการกัน									
1) อปท. ในพื้นที่ควรจัดทำแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจ และกลยุทธ์ การดำเนินการต่างๆ ของตนโดยเฉพาะเพื่อไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินการเชิงพื้นที่ร่วมกัน	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
2) อปท. ในพื้นที่ควรมีแผนการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวชุมชนเชิงบูรณาการกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในท้องถิ่นเข้าด้วยกันเพื่อกำหนดถึงความสมดุลทางทรัพยากรและการพัฒนาที่ยั่งยืน	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
3) อปท. ในพื้นที่ควรกำหนดแนวพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว (Zoning) ร่วมกับหน่วยงาน / ภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนที่ไม่ให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดผลกระทบต่อการใช้พื้นที่ตามวัตถุประสงค์ต่างๆ ในเขต อปท.	16 (88.9)	2 (11.1)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.88	0.23	0.812	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
4.3 การส่งเสริมกิจกรรม บุคลากร และเครื่องมือในการจัดบริการการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่									
1) อปท. ในพื้นที่ควรส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ผ่านการจัดกิจกรรมต่างๆ ของ อปท. ในพื้นที่ รวมทั้งการนำ การแสดงทางด้านศิลปวัฒนธรรม และผลิตภัณฑ์ของชุมชน ร่วมนำเสนอในเทศกาลประจำปี/งานกาชาด/มหกรรมต่างๆ ภายนอก	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
2) อปท. ควรมีพนักงานส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบด้านการ ประสานงาน และติดตามภารกิจด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ของท้องถิ่น รวมทั้งให้บริการข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ อย่างชัดเจน ถูกต้อง	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
3) อปท. ในพื้นที่ควรมีการวางแผน บำรุงรักษา และ ตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้อำนวยความสะดวกในการ รองรับการจัดกิจกรรมการบริการการท่องเที่ยวร่วมกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
4.4 การเป็นผู้ประสานงานการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่บริการอย่างมีประสิทธิภาพ									
1) อปท. ในพื้นที่ควรเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ หรือผู้ประสานงบประมาณจากแหล่งงบประมาณภายนอกตามแผนพัฒนาของท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการลงทุนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนตามความต้องการและเป็นประโยชน์ต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
2) อปท. ในพื้นที่ควรมีกลไก ช่องทาง วิธีการ หรือการดำเนินกิจกรรมร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นเพื่อร่วมกันส่งเสริมการขับเคลื่อนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบของตนไปสู่การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวบางอย่างร่วมกัน	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
4.5 การประชาสัมพันธ์ และสร้างภาพลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่บริการ									
1) อปท. ในพื้นที่ควรให้การสนับสนุนการเผยแพร่หรือการประชาสัมพันธ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนต่างๆ เช่น การเหย้าการรำผู้ไท การรำมวยโบราณ การเส็งกลองดุ่ม เพื่อนำไปสู่กิจกรรมการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวของชุมชน	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
2) อปท. ในพื้นที่ควรร่วมกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนทำการสืบค้น และรวบรวมข้อมูลทางมรดกวัฒนธรรมชุมชน เช่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญา	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง

คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
เป็นต้น และนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการสร้างภาพลักษณ์ด้าน กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีความน่าสนใจ									
3) อบท. ในพื้นที่ควรร่วมกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของ ชุมชนในการสืบค้นทำการสืบค้น และรวบรวมข้อมูลด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในชุมชน และนำ ข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการสร้างภาพลักษณ์ด้านกิจกรรมการ ท่องเที่ยวของชุมชนให้มีความน่าสนใจ	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
4) อบท. ในพื้นที่ควรส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้าน การเกษตร หรือการประกอบอาชีพที่สำคัญๆของคนในชุมชน เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการสร้างภาพลักษณ์ด้าน กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีความน่าสนใจ	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
5) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมการค้า และ พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่โดดเด่น/เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์/ของที่ระลึกประจำ ท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จัก	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง
6) อบท. ควรสนับสนุนและร่วมพัฒนาพื้นที่ที่เป็นแหล่ง ท่องเที่ยวภายในพื้นที่ รวมทั้งปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สะอาด และ สวยงามอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเพื่อสร้างภาพลักษณ์แหล่ง ท่องเที่ยวภายในท้องถิ่น	17 (94.4)	1 (5.6)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4.94	0.23	0.842	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง

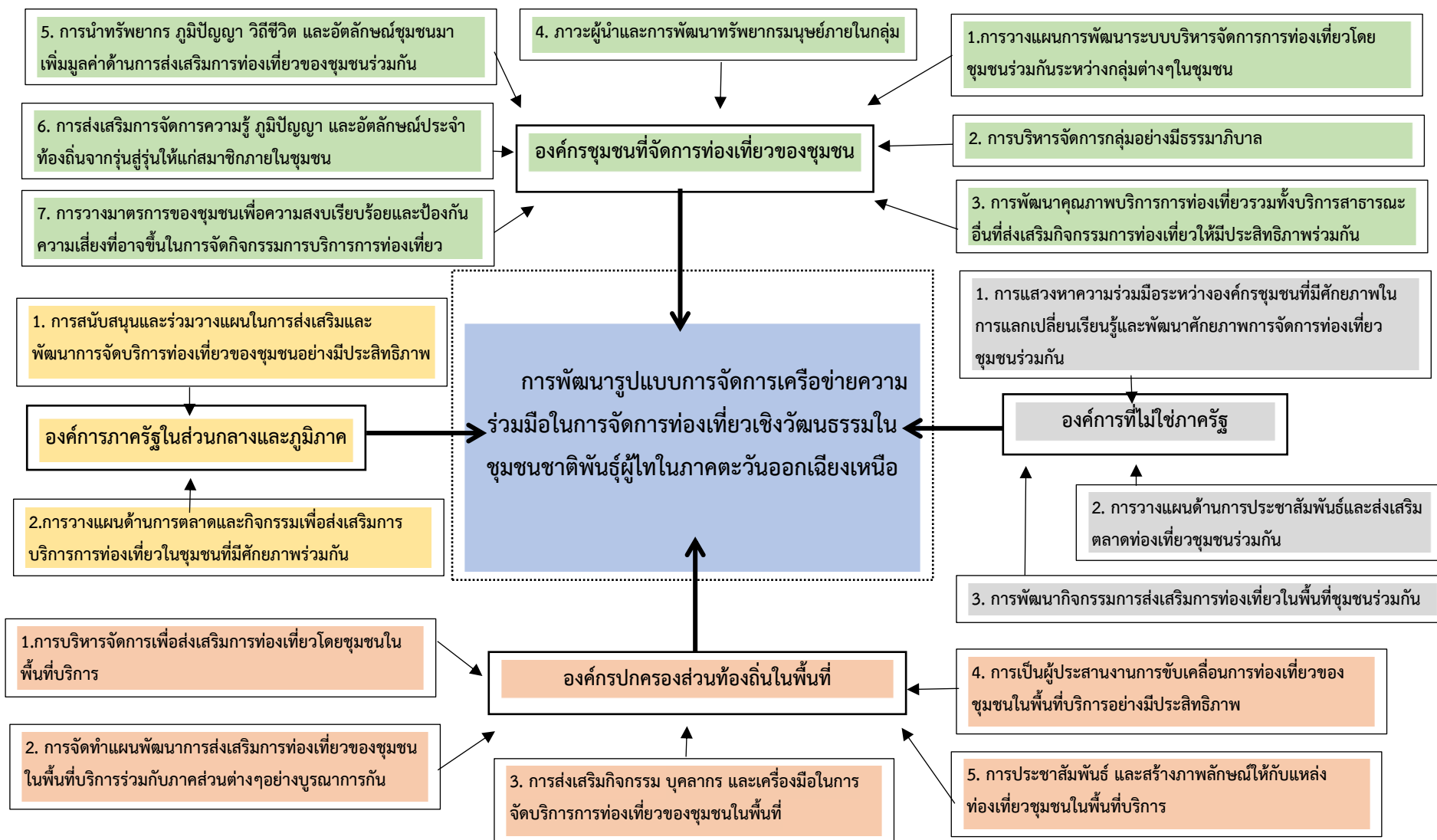
คุณลักษณะของตัวบ่งชี้	F (%)					$\bar{X}$	S.D.	Kendall 's Value	การแปลผล
	5	4	3	2	1				
7) อปท. ในพื้นที่ควรมีช่องทางการประชาสัมพันธ์การ ท่องเที่ยวของชุมชนผ่านสื่อต่างๆ พร้อมทั้งมีกำหนดปฏิทิน กิจกรรมการท่องเที่ยว และแผนที่ท่องเที่ยวในเขตบริการ เพื่อให้ผู้สนใจ/นักท่องเที่ยวทราบข้อมูลต่างๆที่ทันสมัยและ เข้าถึงได้สะดวก	18 (100.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5.00	0.00	1.00	มีความเห็น สอดคล้องกัน สูง

บทที่ 7

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการศึกษาในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนารอบการพิจารณารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามภาพที่ 7.1 แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิได้เข้าร่วมประชุมสัมมนาการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจัดขึ้นเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2562 ณ ศูนย์วัฒนธรรมผู้ไทสายใยชุมชน บ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งมีผู้เข้าร่วมสัมมนาจำนวน 20 คน ประกอบด้วยตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ตัวแทนหน่วยงานภาคเอกชน ตัวแทนหน่วยงานภาคประชาสังคม ตัวแทนองค์กรชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่กรณีศึกษา ซึ่งได้ระดมความคิดเห็นและร่วมเสนอแนะต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบาย และการปรับปรุงแผนแม่บท ระเบียบกฎหมาย และรูปแบบการดำเนินงานขององค์กรที่เกี่ยวข้องดังที่จะได้นำเสนอต่อไปนี้

ภาพที่ 7.1 : กรอบการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

7.1 ผลการศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนกับองค์กรภาคีอื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากการพิจารณาและให้ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องต่อข้อเสนอเชิงนโยบายและการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาแบบการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนกับองค์กรภาคีอื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากกรณีศึกษาทั้ง 5 พื้นที่ ได้แก่ ชุมชนท่องเที่ยวบ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ชุมชนท่องเที่ยวบ้านภู ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ชุมชนท่องเที่ยวบ้านโนนหอม ตำบลโนนหอม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ชุมชนท่องเที่ยวบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม และชุมชนท่องเที่ยวบ้านกุดแช่ด่อน ตำบลกุดเชียงหมี อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร นำมาใช้ประกอบการพิจารณาและสู่การสร้างเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนกับองค์กรภาคีอื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

7.1.1 ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรทางราชการสังกัดราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

7.1.1.1 การสนับสนุนและร่วมวางแผนในการส่งเสริมและพัฒนาการจัดบริการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

1. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งดูแลพื้นที่หรือสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาในพื้นที่ควรให้การสนับสนุนกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไทในการร่วมวางแผนพัฒนากิจกรรมการจัดบริการการท่องเที่ยวของชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. กรมการพัฒนาชุมชน หรือสำนักงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่ควรให้การสนับสนุนกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในการพัฒนาประสิทธิภาพของการบริหารจัดการของกลุ่ม รวมทั้งการส่งเสริมอาชีพจากการจัดบริการการท่องเที่ยวของชุมชน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน และส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไทที่มีอยู่ให้มีศักยภาพและเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น
3. สำนักงานด้านการเกษตรในพื้นที่ ควรให้การสนับสนุนกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนากลุ่มในรูปของวิสาหกิจชุมชน หรือการนำระบบสหกรณ์มาใช้ในการบริหารจัดการของกลุ่มที่จัดการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไทให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
4. หน่วยงานด้านวัฒนธรรมในพื้นที่ควรให้การสนับสนุนกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในการส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และการเผยแพร่วัฒนธรรมผู้ไท/อัตลักษณ์ชุมชนผู้ไทที่มีการจัดการท่องเที่ยวให้เป็นที่ยอมรับและเกิดการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมขึ้น

5. สถาบันทางการศึกษาขั้นสูง/มหาวิทยาลัยที่ตั้งในพื้นที่ควรให้การสนับสนุนกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในการส่งเสริมการค้า การวิจัยและพัฒนา รวมทั้งถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ถูกต้องเพื่อส่งเสริมการจัดบริการการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6. หน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ควรให้การสนับสนุนในการวางแผนและการจัดทำข้อตกลงร่วมกันสำหรับสอดส่องดูแลเพื่อป้องกันปัญหาอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นในชุมชนผู้ที่มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

7. หน่วยงานที่มีหน้าที่ด้านการปฐมพยาบาลหรือสาธารณสุขในพื้นที่ควรให้การสนับสนุนกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในการวางแผนและการจัดทำข้อตกลงร่วมกันสำหรับการป้องกันเหตุฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างทันที่

7.1.1.2 การวางแผนด้านการตลาดและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการบริการการท่องเที่ยวในชุมชนที่มีศักยภาพร่วมกัน

1. มีวางแผนและพัฒนากลไกการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนกับหน่วยงานราชการ และรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ในพื้นที่เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายทางด้านการส่งเสริมการตลาดและกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไท เช่น การนำศิลปวัฒนธรรมของชุมชนไปร่วมนำเสนอ/เผยแพร่ในการจัดกิจกรรมของหน่วยงานตามโอกาสต่าง ๆ

2. หน่วยงานราชการที่มีหน้าที่ส่งเสริม ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ร่วมกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไทเพื่อวางแผนและจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การเรียนรู้ และสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่นักท่องเที่ยวร่วมกัน

3. หน่วยงานราชการที่มีหน้าที่ส่งเสริม ดูแลรักษาศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในพื้นที่ร่วมกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไทเพื่อวางแผนและจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การเรียนรู้ความสำคัญ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่นักท่องเที่ยว

7.1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่

7.1.2.1 การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่บริการ

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรจัดตั้งหรือให้การรับรองการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไทขึ้นอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น คำสั่ง ประกาศแต่งตั้งกลุ่ม เพื่อให้มีการเชื่อมโยงการทำงานระหว่างกัน

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรวางแผนร่วมกับชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในการจัดทำประกาศ/ข้อบัญญัติท้องถิ่นเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น เพื่อหนุนเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนโดยคำนึงถึงการอนุรักษ์และการดูแลรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเหล่านั้นไม่ให้ถูกทำลายหรือลดคุณค่าลงจากการใช้ประโยชน์ในกิจกรรมท่องเที่ยวต่าง ๆ ในชุมชนที่จัดขึ้น

3. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรวางแผนร่วมกับชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในการจัดทำประกาศ/ข้อบัญญัติท้องถิ่นเกี่ยวกับข้อพึงปฏิบัติต่าง ๆ สำหรับการจัดการท่องเที่ยวภายในพื้นที่เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจนมากขึ้น

4. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานฝ่ายต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไท ผ่านโครงการอบรมให้ความรู้ หรืออบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อนำความรู้และทักษะมาช่วยจัดการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีประสิทธิภาพขึ้น

5. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรวางแผนร่วมกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในป้องกันผลกระทบทางลบจากการจัดบริการการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยว ในมิติต่าง ๆ รวมทั้งการจัดการของเสีย ขยะ และมลภาวะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นร่วมกัน

7.1.2.2 การจัดทำแผนพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่บริการร่วมกับภาคส่วนต่างๆอย่างบูรณาการกัน

1. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรจัดทำแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจ และกลยุทธ์การดำเนินการต่าง ๆ ของตนโดยเฉพาะเพื่อไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินการพัฒนาเชิงพื้นที่ร่วมกัน

2. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรมีแผนการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงบูรณาการกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในท้องถิ่นเข้าด้วยกัน เพื่อคำนึงถึงความสมดุลทางทรัพยากรและการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรกำหนดแนวพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว (Zoning) ร่วมกับหน่วยงาน / ภาาที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนที่ไม่ให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดผลกระทบต่อการใช้พื้นที่ตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ในเขตพื้นที่บริการของตน

7.1.2.3 การส่งเสริมกิจกรรม บุคลากร และเครื่องมือในการจัดบริการการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่

1. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวผ่านการจัดกิจกรรมต่างๆ ของ องค์การ รวมทั้งการนำการแสดงทางด้านศิลปวัฒนธรรม และผลิตภัณฑ์ของชุมชนร่วมนำเสนอในเทศกาลประจำปี/งานกาชาด/มหกรรมต่างๆภายนอก

2. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรมีเจ้าหน้าที่ / พนักงานของตนที่รับผิดชอบด้านการประสานงาน และติดตามภารกิจด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยว รวมทั้งให้บริการข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้อย่างชัดเจน ถูกต้อง

3. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรมีการวางแผน บำรุงรักษา และตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้อำนวยความสะดวกในการรองรับการจัดกิจกรรมการบริการการท่องเที่ยวร่วมกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่

7.1.2.4 การเป็นผู้ประสานงานการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่บริการอย่างมีประสิทธิภาพ

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ หรือผู้ประสานงบประมาณจากแหล่งงบประมาณภายนอกตามแผนพัฒนาของท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการลงทุนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนตามความต้องการและเป็นประโยชน์ต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรมีกลไก ช่องทาง วิธีการ หรือการดำเนินกิจกรรมร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นเพื่อร่วมกันส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบของตนไปสู่การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวบางอย่างร่วมกัน

7.1.2.5 การประชาสัมพันธ์ และสร้างภาพลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่บริการ

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรให้การสนับสนุนการเผยแพร่หรือการประชาสัมพันธ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนต่าง ๆ เช่น การเหยา การรำผู้ไท การรำมวยโบราณ การเส็งกลองต๋ม เพื่อนำไปสู่กิจกรรมการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไท

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรร่วมกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนทำการสืบค้น และรวบรวมข้อมูลทางมรดกวัฒนธรรมชุมชน เช่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญา เป็นต้น และนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการสร้างภาพลักษณ์ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจ

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรร่วมกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในการสืบค้นทำการสืบค้น และรวบรวมข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในชุมชน และนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการสร้างภาพลักษณ์ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจ

4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านการเกษตร หรือการประกอบอาชีพที่สำคัญ ๆ ของคนในชุมชนเพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการสร้างภาพลักษณ์ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจ

5. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรส่งเสริมการค้นคว้า และพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่น หรือเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์/ของที่ระลึกประจำท้องถิ่นให้เป็นที่ยุ้จักอย่างแพร่หลายต่อไป

6. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรสนับสนุนและร่วมพัฒนาพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยว รวมทั้งปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สะอาด และสวยงามอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเพื่อสร้างภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวภายในท้องถิ่น

7. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรมีช่องทางการประชาสัมพันธ์การทอ้งเทียะของชุมชนผู้ไทที่จัดการทอ้งเทียะผ่านสื่อต่าง ๆ พร้อมทั้งมีกำหนดปฏิทินกิจกรรมการทอ้งเทียะ และแผนที่ทอ้งเทียะในเขตบริการเพื่อให้ผู้สนใจ/นักทอ้งเทียะทราบข้อมูลต่างๆที่ทันสมัยและเข้าถึงได้สะดวก

7.1.3 ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรอื่นที่ไม่ใช่รัฐบาล

7.1.3.1 การแสวงหาความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนที่มีศักยภาพในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพการจัดการทอ้งเทียะชุมชนร่วมกัน

1. มีการส่งเสริมการสร้างความร่วมมือกันระหว่างกลุ่มส่งเสริมการทอ้งเทียะของชุมชนด้วยกัน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนากระบวนการบริหารจัดการการทอ้งเทียะชุมชนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น
2. มีการแสวงหาความร่วมมือกับกลุ่ม/องค์กรด้านอาชีพ หรือการส่งเสริมด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในชุมชนอื่นที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรการทอ้งเทียะบางอย่างเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการบริการการทอ้งเทียะของชุมชนร่วมกัน
3. มีการส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างความร่วมมือกันระหว่างกลุ่มที่จัดการทอ้งเทียะเชิงวัฒนธรรมผู้ไทด้วยกัน เพื่อวางแผน แลกเปลี่ยนทรัพยากรและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการการทอ้งเทียะในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น
4. มีการแสวงหาการสร้างความร่วมมือร่วมกันระหว่างองค์กรชุมชนที่จัดการทอ้งเทียะเชิงวัฒนธรรมผู้ไทด้วยกันในการจัดโครงการ/กิจกรรม/เทศกาล เพื่อส่งเสริมการทอ้งเทียะชุมชนและเผยแพร่วัฒนธรรมผู้ไทร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

7.1.3.2 การวางแผนด้านการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมตลาดทอ้งเทียะชุมชนร่วมกัน

1. มีการนำเสนอข้อมูลและวางแผนร่วมกับภาคประชาสังคม และภาคเอกชนในพื้นที่ให้ช่วยประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาดทอ้งเทียะของชุมชนผู้ไทที่จัดการทอ้งเทียะในพื้นที่ให้เป็นที่รู้จักและแพร่หลายยิ่งขึ้น
2. มีกลไก ช่องทาง วิธีการร่วมกับภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่ที่มีการกิจรับผิดชอบต่อสังคมให้เข้ามาช่วยส่งเสริมการตลาดทอ้งเทียะของชุมชนผู้ไทที่จัดการทอ้งเทียะในพื้นที่ให้เป็นที่รู้จักและแพร่หลายยิ่งขึ้น
3. มีการนำเสนอข้อมูลและวางแผนร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวที่สนใจในการส่งเสริมการตลาดและจัดโปรแกรมการทอ้งเทียะของชุมชนผู้ไทที่จัดการทอ้งเทียะบนหลักการพัฒนาชุมชนอย่างสมดุลและยั่งยืน

7.1.3.3 การพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมการทอ้งเทียะในพื้นที่ชุมชนร่วมกัน

1. มีการแสวงหาความร่วมมือในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการทอ้งเทียะของชุมชนผู้ไทที่จัดการทอ้งเทียะร่วมกับภาคเอกชน เช่น ธนาคาร บริษัท ห้างร้าน ในพื้นที่ผ่านการจัดสัมมนา ฝึกอบรม หรือการดำเนินกิจกรรม CSR ต่าง ๆ ร่วมกัน

2. มีการแสวงหาความร่วมมือในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวร่วมกับภาคประชาสังคม เช่น สมาคม มูลนิธิ กลุ่มต่างๆในพื้นที่ผ่านการจัดงานเทศกาล/มหกรรมต่างๆ หรือการดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ร่วมกัน

3. มีการวางแผนกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวที่สนใจ เพื่อส่งเสริมการสร้างประสบการณ์และการเรียนรู้วัฒนธรรมที่ดีให้นักท่องเที่ยวเข้าใจวิถีชีวิตและความหมายทางวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างถูกต้อง

7.1.4 ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรชุมชนส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่

7.1.4.1 การวางแผนการพัฒนาระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน

1. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีการจัดตั้งขึ้นจากการประชุมของชุมชน/หมู่บ้าน และแยกต่างหากจากคณะกรรมการบริหารของชุมชน/หมู่บ้านผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพในการบริหารงานของกลุ่ม

2. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนประกอบด้วยกรรมการที่เป็นสมาชิกในชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวเพื่อให้การขับเคลื่อนการบริหารจัดการถูกวางแผน และพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของคนในชุมชนอย่างแท้จริง

3. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีแผนการดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนเป็นของกลุ่มๆ โดยเฉพาะ ซึ่งประกอบด้วยวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจ และกลยุทธ์การดำเนินการต่าง ๆ ของกลุ่มๆ เพื่อไปสู่ความสำเร็จ โดยสมาชิกในชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวมีส่วนร่วมและเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้คำแนะนำในการวางแผนดังกล่าวด้วย

4. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีแผนการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวที่บูรณาการด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนเข้าด้วยกันเพื่อคำนึงถึงความสมดุลทางทรัพยากรที่มีอยู่และการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยประชาชนในชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวมีส่วนร่วมและเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้คำแนะนำในการวางแผนดังกล่าวด้วย

5. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันในการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวเข้ากองทุนกลางเพื่อประโยชน์ของชุมชน โดยมีการนำกองทุนดังกล่าวไปใช้ในกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้ทุกคนในชุมชนได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการจัดบริการท่องเที่ยวในชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยว

6. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีการคำนึงถึงผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวที่จะกระจายไปยังกลุ่มคนต่าง ๆ ในชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยว เช่น เด็ก สตรี คนชรา เพศชาย เพศหญิง และคนเปราะบาง ให้ได้มีส่วนร่วมและรับประโยชน์จากกิจกรรมการบริการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างเสมอภาคกัน

7. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีช่องทางรับรู้ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว/ผู้รับบริการการท่องเที่ยวของชุมชน โดยร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเก็บข้อมูลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อวางแผนการพัฒนาระบบบริการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

8. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีวิธีการและช่องทางที่หลากหลายสำหรับใช้ในการติดต่อประสานงานระหว่างกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยว และบุคคลภายนอกได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และเข้าถึงข้อมูลได้อย่างถูกต้อง

7.1.4.2 การบริหารจัดการกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีธรรมาภิบาล

1. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนประกอบด้วยคณะกรรมการที่มีโครงสร้างการทำงานที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของแต่ละคน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่และรายละเอียดความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายไว้อย่างชัดเจน

2. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันในการจัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวเข้ากองทุนสวัสดิการเพื่อจัดสรรเป็นค่าตอบแทนประโยชน์ของสมาชิกที่ได้ดำเนินกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน

3. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีระบบบริหารจัดการการเงิน การบัญชี โดยมีบัญชีธนาคารของกลุ่มฯ โดยเฉพาะ พร้อมทั้งบุคลากรดูแลการจัดทำบัญชีให้เป็นปัจจุบัน และสามารถตรวจสอบความเคลื่อนไหวทางการเงินของกลุ่มฯ ได้

4. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีช่องทางการรายงานผลข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนให้สมาชิกกลุ่มฯ และสมาชิกในชุมชนได้รับรู้รับทราบผ่านช่องทางต่าง ๆ อย่างทั่วถึงเป็นประจำ

5. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีการจัดประชุมสมาชิกกลุ่ม และประชาคมภายในชุมชนเป็นประจำ เพื่อชี้แจงผลการดำเนินงาน และระดมความคิดเห็นเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

7.1.4.3 การพัฒนาคุณภาพบริการการท่องเที่ยว รวมทั้งบริการสาธารณะอื่นที่ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพร่วมกันภายในชุมชน

1. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีระบบการจัดเก็บข้อมูลและรวบรวมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน รวมทั้งทะเบียนประวัตินักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการที่เป็นเอกเทศเพื่อนำข้อมูลมาสนับสนุนการพัฒนาระบบบริการ

2. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีแนวทางการพัฒนาพื้นที่และปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณชุมชนให้สะอาด ร่มรื่น เป็นระเบียบ แลดูสวยงามตามความเหมาะสมของบริบทพื้นที่ชุมชนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

3. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีแนวทางผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ส่งเสริมความสามัคคี รวมทั้งการส่งเสริมสุขอนามัย และการป้องกันปัญหา ยาเสพติด

4. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีสื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนตามปฏิทินกิจกรรมการท่องเที่ยว และแผนที่ท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อช่วยแนะนำให้นักท่องเที่ยวทราบข้อมูลต่าง ๆ

5. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีวัตถุประสงค์อุปกรณ์และบุคลากรที่พร้อมอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวของกลุ่มพิเศษ เช่น ผู้พิการ คนสูงอายุ เพื่อให้ได้รับความสะดวกและประทับใจในการจัดบริการท่องเที่ยวของชุมชน

6. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีจุดบริการห้องน้ำสาธารณะที่สะอาดปลอดภัย โดยมีการทำความสะอาดเป็นประจำ และมีจำนวนเพียงพอต่อสัดส่วนจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะใช้บริการ

7. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีการจัดจุดบริการข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงได้สะดวก มีบุคลากรที่พร้อมให้บริการด้านข้อมูลและแนะนำผู้สนใจได้อย่างถูกต้อง

8. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีการจัดทำป้ายแนะนำสถานที่สำคัญ และป้ายสื่อข้อมูลต่างๆ ที่ถูกต้องและชัดเจน ตามฐานการเรียนรู้ภายในชุมชนอย่างกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมของชุมชน

7.1.4.4 ภาวะผู้นำและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายในกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีการพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่ปฏิบัติงานในฝ่ายต่าง ๆ ผ่านการอบรมให้ความรู้ หรืออบรมเชิงปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำความรู้และทักษะต่าง ๆ ในการส่งเสริมบริการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีประสิทธิภาพขึ้น

2. ประธานของกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีลักษณะเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง กล้าตัดสินใจ มีความรับผิดชอบ เป็นนักประสานความร่วมมือ และสามารถระดมศักยภาพของกลุ่ม/องค์กรภาคีต่าง ๆ ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชนให้นำมาหนุนเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

7.1.4.5 การนำทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ชุมชนมาเพิ่มมูลค่าด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกัน

1. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีการส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของคนในชุมชนให้กับนักท่องเที่ยว/ผู้สนใจเพื่อส่งเสริมรายได้และการพัฒนาอาชีพของคนในชุมชน

2. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีการส่งเสริมและให้ความสำคัญกับการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ซึ่งมีพื้นฐานจากภูมิปัญญาและทรัพยากรของชุมชน เช่น อาหาร การแต่งกาย การแสดง ฯลฯ เพื่อนำมาจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

3. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีการส่งเสริมและค้นคว้าพัฒนาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการใช้ทุนทางสังคม ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อหนุนเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนโดยคำนึงถึงการอนุรักษ์คุณค่าและการใช้ประโยชน์ในกิจกรรมท่องเที่ยวต่าง ๆ ของชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวขึ้น

4. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันในการอนุรักษ์และการดูแลรักษาทุนทางสังคม ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่

ในชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวต่าง ๆ ของชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวขึ้น

5. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีการส่งเสริมการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นเป็นส่วนประกอบหลักในการประกอบอาหาร โดยเน้นเมนูอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยว มีความสะอาด ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ และเหมาะสมกับรสนิยมของกลุ่มนักท่องเที่ยว

6. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีการพัฒนาช่องทาง และประชาสัมพันธ์การจัดจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึกของชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์ รวมทั้งการฝากจำหน่ายในร้านค้า/ศูนย์แสดงสินค้าของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้ประกอบการภาคเอกชนในพื้นที่

7.1.4.6 การส่งเสริมการจัดการความรู้ ภูมิปัญญา และอัตลักษณ์ประจำท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่นให้แก่สมาชิกภายในชุมชน

1. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีแนวทางสร้างโอกาสให้สมาชิกใหม่ ๆ ในชุมชนหรือผู้ที่สนใจได้รับการถ่ายทอดประสบการณ์ และเรียนรู้การทำงานจากผู้ปฏิบัติงานในปัจจุบันไปยังรุ่นหนึ่งต่อไปได้

2. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีการกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวในฐานะการเรียนรู้ต่าง ๆ ของชุมชนที่จัดขึ้นเพื่อรองรับการท่องเที่ยว และเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์จากรุ่นสู่รุ่น

3. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีแนวทางการสร้างร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรของกลุ่มฯ เพื่อทำหน้าที่เป็นนักสื่อความหมายชุมชนที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวและสื่อความหมายต่าง ๆ ของชุมชนได้อย่างถูกต้องชัดเจน

7.1.4.7 การวางมาตรการของชุมชนเพื่อความสงบเรียบร้อยและป้องกันความเสี่ยงที่อาจขึ้นในการจัดกิจกรรมการบริการการท่องเที่ยวของชุมชน

1. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีการแจ้งข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาภายในชุมชนให้ทราบล่วงหน้าเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวขึ้น

2. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีการวางแผนล่วงหน้า หากข้อพึงปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวได้รับการแจ้งให้ทราบล่วงหน้าแล้ว และมีการฝ่าฝืนข้อปฏิบัติของชุมชนขึ้นที่อาจเป็นผลเสีย/ผลกระทบต่อนักท่องเที่ยวผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยว

3. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีการร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ในการวิเคราะห์และร่วมกันกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (Carrying Capacity) เพื่อลดผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยว

4. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีการร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ในการวิเคราะห์และร่วมกันประเมินความปลอดภัยในเส้นทางท่องเที่ยวเป็นประจำและมีมาตรการบำรุงรักษาและป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้กับนักท่องเที่ยว

5. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนการร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันวางแผน จัดเตรียมอุปกรณ์ และกำหนดมาตรการรองรับกรณีฉุกเฉินที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยว

7.2 ผลการศึกษาข้อเสนอต่อการปรับใช้นโยบาย ระเบียบกฎหมาย และแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการพัฒนารูปแบบการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากการพิจารณาและให้ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องต่อการปรับใช้นโยบาย ระเบียบกฎหมาย และแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการพัฒนารูปแบบการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากกรณีศึกษาทั้ง 5 พื้นที่ ได้แก่ ชุมชนท่องเที่ยวบ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ชุมชนท่องเที่ยวบ้านภู ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ชุมชนท่องเที่ยวบ้านโนนหอม ตำบลโนนหอม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ชุมชนท่องเที่ยวบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม และชุมชนท่องเที่ยวบ้านกุดเข้ด่อน ตำบลกุดเชียงหมี อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร นำมาใช้ในการประกอบการพิจารณากับนโยบาย ระเบียบกฎหมาย และแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนกับองค์กรภาคีอื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ข้อเสนอสู่สำคัญดังนี้

7.2.1 การปรับใช้กับรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปกครองท้องถิ่น

จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีบัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะแก่ประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ใช้หน่วยในการวิเคราะห์เป็นภารกิจในการจัดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนในกลุ่มวัฒนธรรมผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง 3 ประเภท ได้แก่ 1. องค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 3 แห่ง ได้แก่ 1) องค์การบริหารส่วนตำบลนาไคร้ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) องค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร และ 3) องค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม 2. เทศบาลตำบลจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ 1) เทศบาลตำบลกุดเชียงหมี อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร และ 2) เทศบาลตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร และองค์การบริหารส่วนจังหวัดจำนวน 5 แห่ง ได้แก่ 1) องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ 2) องค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร 3) องค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร 4) องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม และ 5) องค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร ดังที่กำหนดไว้ในมาตรา 250 ดังความต่อไปนี้

มาตรา 250 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและกิจการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะใดที่สมควรให้เป็นหน้าที่และอำนาจ โดยเฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ หรือให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการใด ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติซึ่งต้องสอดคล้องกับรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามวรรคสี่ และกฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับกลไก และขั้นตอนในการกระจายหน้าที่และอำนาจ ตลอดจนงบประมาณและบุคลากรที่เกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจดังกล่าวของส่วนราชการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในการจัดทำบริการสาธารณะหรือกิจกรรมสาธารณะใดที่เป็นหน้าที่และอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถ้าการร่วมดำเนินการกับเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐหรือการมอบหมายให้เอกชนหรือหน่วยงานของรัฐดำเนินการ จะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่นมากกว่าการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะดำเนินการเอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะร่วมหรือมอบหมายให้เอกชนหรือหน่วยงานของรัฐดำเนินการนั้นก็ได้

รัฐต้องดำเนินการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้ของตนเองโดยจัดระบบภาษีหรือการจัดสรรภาษีที่เหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาการหารายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถดำเนินการตามวรรคหนึ่งได้อย่างเพียงพอ ในระหว่างที่ยังไม่อาจดำเนินการได้ ให้รัฐจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปพลางก่อน

กฎหมายตามวรรคหนึ่งและกฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ต้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการบริหาร การจัดทำบริการสาธารณะ การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา การเงินและการคลัง และการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งต้องทำเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม การป้องกันการทุจริตและการใช้จ่ายเงินอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความแตกต่างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ และต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการป้องกันการขัดกันแห่งผลประโยชน์ และการป้องกันการก้าวล่วงการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการส่วนท้องถิ่นด้วย

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญข้างต้น ถือเป็นแม่บทใหญ่ในการวางระบบการจัดบริการสาธารณะว่าเป็นภารกิจที่สำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ควรจัดบริการสาธารณะให้มีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน พื้นที่ และการพัฒนาประเทศโดยรวม โดยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีอิสระในการกำหนดทิศทางการจัดบริการสาธารณะตามที่บัญญัติไว้มาตรา 250 ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่ได้แสดงข้างต้น เช่นเดียวกันเมื่อพิจารณาไปยังพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ที่วางสาระสำคัญเกี่ยวกับการกำหนดอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละรูปแบบและแต่ละภารกิจไว้ ซึ่งในส่วนของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนนั้น เกี่ยวข้องโดยตรงกับภารกิจต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีแผนในการถ่ายโอนภารกิจจากหน่วยงานราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังนี้ ซึ่งสามารถพิจารณาภารกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นระดับพื้นที่ ได้แก่ เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล สามารถรับการถ่ายโอนภารกิจในมาตรา 16 ซึ่งเมื่อพิจารณาประกอบบทบัญญัติอำนาจหน้าที่ภายใต้บทบัญญัติตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (มาตรา 66, 67 และ 68) ซึ่งกำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ดำเนินการภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนได้ ได้แก่ 1) ภารกิจส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 2) ภารกิจคุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 3) ภารกิจการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และภายใต้พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ยังกำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลอาจจัดทำกิจการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน ได้แก่ 1) การให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์ 2) การบำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร และ 3) การท่องเที่ยว เช่นเดียวกันเมื่อพิจารณาประกอบกับบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 (มาตรา 20, 51, 53, 54 และ 56) ซึ่งได้กำหนดให้เทศบาลตำบลมีหน้าที่ดำเนินการภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนได้ ได้แก่ 1) การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน 2) การให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม และ 3) การบำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น ซึ่งจากบทบัญญัติตามกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวกับภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับพื้นที่ ได้แก่ เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล สามารถจำแนกการกำหนดประเภทบริการสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผู้ไทตามที่เกิดขึ้นจากพื้นที่กรณีศึกษา เพื่อวางแผนการกระจายอำนาจภารกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้ดังนี้

1. ภารกิจในประเภทที่ 1 การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอเชิงการบริหารจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเป็นผู้ให้คำแนะนำและร่วมกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อวางแผนการดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนเป็นของกลุ่มฯ ซึ่งประกอบด้วยวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจ และกลยุทธ์การดำเนินการต่าง ๆ ของกลุ่มฯ เพื่อไปสู่ความสำเร็จโดยสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมและเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้คำแนะนำในการวางแผนดังกล่าวด้วย และให้แผนดังกล่าวมีลักษณะที่บูรณาการด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนเข้าด้วยกันเพื่อคำนึงถึงความสมดุลทางทรัพยากรที่มีอยู่และการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยสามารถเชื่อมมาสู่การจัดทำแผนพัฒนาและการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกันได้

2. ภารกิจในประเภทที่ 6 การส่งเสริม การฝึก และประกอบอาชีพ สอดคล้องกับข้อเสนอเชิงการบริหารจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานฝ่ายต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ผ่านโครงการอบรมให้ความรู้หรืออบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อนำความรู้และทักษะมาช่วยจัดการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีประสิทธิภาพขึ้น

3. การกึ่งในประเภที่ 7 การพาณิขัยและการส่งเสริมการลงทุณ สอดคล้องกับข้อเสนอเชิงการบริหารจัดการแบบเครือขายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ให 1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ หรือผู้ประสานงบประมาณจากแหล่งงบประมาณภายนอกตามแผนพัฒนาของท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการลงทุนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนตามความต้องการและเป็นประโยชน์ต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน 2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรมีกกลไก ช่องทาง วิธีการ หรือการดำเนินกิจกรรมร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นเพื่อร่วมกันส่งเสริมการขับเคลื่อนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบของตนไปสู่การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างร่วมกัน 3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรส่งเสริมการค้นคว้า และพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่โดดเด่น/เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์/ของที่ระลึกประจำท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จัก และ 4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรมีช่องทางการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนผ่านสื่อต่าง ๆ พร้อมทั้งมีการกำหนดปฏิทินกิจกรรมการท่องเที่ยว และแผนที่ท่องเที่ยวในเขตบริการเพื่อให้ผู้สนใจ/นักท่องเที่ยวทราบข้อมูลต่าง ๆ ที่ทันสมัยและเข้าถึงได้สะดวก

4. การกึ่งในประเภที่ 8 การส่งเสริมการท่องเที่ยว สอดคล้องกับข้อเสนอเชิงการบริหารจัดการแบบเครือขายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ให 1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนผ่านการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร รวมทั้งการนำการแสดงทางด้านศิลปวัฒนธรรม และผลิตภัณฑ์ของชุมชนร่วมนำเสนอในเทศกาลประจำปี/งานกาชาด/มหกรรมต่าง ๆ ภายนอก และ 2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรมีพนักงานส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบด้านการประสานงาน และติดตามภารกิจด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของท้องถิ่น รวมทั้งให้บริการข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้อย่างชัดเจน ถูกต้อง

5. การกึ่งในประเภที่ 11 การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น สอดคล้องกับข้อเสนอเชิงการบริหารจัดการแบบเครือขายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ให 1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรร่วมกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนทำการสืบค้น และรวบรวมข้อมูลทางมรดกวัฒนธรรมชุมชน เช่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญา เป็นต้น และนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการสร้างภาพลักษณ์ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีความน่าสนใจ 2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรให้การสนับสนุนการเผยแพร่หรือการประชาสัมพันธ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนต่าง ๆ เช่น การเหยา การรำผู้ไท การรำมวยโบราณ การเส็งกลองตุ้ม เพื่อนำไปสู่กิจกรรมการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวของชุมชน และ 3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านการเกษตร หรือการประกอบอาชีพที่สำคัญๆของคนในชุมชนเพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการสร้างภาพลักษณ์ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีความน่าสนใจ

6. การกึ่งในประเภที่ 13 การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สอดคล้องกับข้อเสนอเชิงการบริหารจัดการแบบเครือขายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ให 1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรสนับสนุนและร่วมพัฒนาพื้นที่ที่

เป็นแหล่งท่องเที่ยวภายในพื้นที่ รวมทั้งปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สะอาด และสวยงามอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อสร้างภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวภายในท้องถิ่น และ 2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรมีการวางแผน บำรุงรักษา และตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้อำนวยความสะดวกในการรองรับการจัดกิจกรรม การบริการการท่องเที่ยวร่วมกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่

7. การกิจในประเภทที่ 16 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น สอดคล้องกับ ข้อเสนอเชิงการบริหารจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรจัดตั้งหรือให้การรับรองการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนขึ้นอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น คำสั่ง ประกาศแต่งตั้งกลุ่ม เพื่อให้มีการเชื่อมโยงการทำงานระหว่างกันกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนซึ่งมีการจัดตั้งขึ้นจากการประชุมชุมชน/หมู่บ้าน และแยกต่างหากจากคณะกรรมการบริหารของชุมชน/หมู่บ้านเพื่อให้เกิดความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพในการบริหารงานของกลุ่ม โดยคณะกรรมการประกอบด้วยสมาชิกในชุมชนเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการบริหารจัดการดูแลวางแผน และพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของคนในชุมชนอย่างแท้จริง และคณะกรรมการมีโครงสร้างการทำงานที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของแต่ละคน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่และรายละเอียดความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายไว้อย่างชัดเจน

8. การกิจในประเภทที่ 17 การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง สอดคล้องกับข้อเสนอเชิงการบริหารจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ให้ 1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรวางแผนร่วมกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในการป้องกันผลกระทบทางลบจากการจัดบริการการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนในมิติต่าง ๆ รวมทั้งการจัดการของเสีย ขยะ และมลภาวะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นร่วมกัน 2. ร่วมมือกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในการวิเคราะห์และร่วมกันกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (Carrying Capacity) เพื่อลดผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวของชุมชน และ 3. ร่วมมือกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันวางแผน จัดเตรียมอุปกรณ์ และกำหนดมาตรการรองรับกรณีฉุกเฉินที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

9. การกิจประเภทที่ 23 การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการอนามัย โรงมหรสพและสาธารณสถานอื่น ๆ ของบ้านเมือง สอดคล้องกับข้อเสนอเชิงการบริหารจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ให้ 1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรวางแผนร่วมกับชุมชนในการจัดทำประกาศ/ข้อบัญญัติท้องถิ่นเกี่ยวกับข้อพึงปฏิบัติต่าง ๆ สำหรับการจัดการท่องเที่ยวภายในพื้นที่เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนที่ชัดเจนมากขึ้น 2. ร่วมมือกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนแจ้งข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาภายในชุมชนให้ทราบล่วงหน้าเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนขึ้น 3. ร่วมมือกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนวางแผนลงโทษ หากข้อพึงปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวได้มีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้าแล้ว มีการฝ่าฝืนข้อปฏิบัติของชุมชนขึ้นที่อาจเป็นผลเสีย/

ผลกระทบต่อชุมชน และ 4. ร่วมมือกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในการวิเคราะห์และร่วมกันประเมินความปลอดภัยในเส้นทางท่องเที่ยวเป็นประจำและมีมาตรการบำรุงรักษาและป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้กับนักท่องเที่ยว

10. การกิจประเภทที่ 24 การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับข้อเสนอเชิงการบริหารจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ให้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรร่วมกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในการสืบค้นทำการสืบค้น และรวบรวมข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในชุมชน และนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการสร้างภาพลักษณ์ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีความน่าสนใจ

11. การกิจประเภทที่ 25 การผังเมือง สอดคล้องกับข้อเสนอเชิงการบริหารจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ให้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ควรกำหนดแนวกว้างเพื่อการท่องเที่ยว (Zoning) ร่วมกับหน่วยงาน /ภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนที่ไม่ให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดผลกระทบต่อการใช้พื้นที่ตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ในเขตพื้นที่บริการของตน

นอกจากนี้พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ในมาตรา 16 ซึ่งกำหนดประเภทบริการสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ที่มีแผนในการถ่ายโอนภารกิจจากหน่วยงานราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคไปยังองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ประกอบกับบทบัญญัติภายใต้พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 (มาตรา 45) ซึ่งกำหนดให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนได้ในฐานะหน่วยงานทางด้านนโยบายและการสนับสนุนการดำเนินการในภารกิจ ได้แก่ 1) การกิจการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด 2) การกิจการสนับสนุนสภาพัฒนาและราชการส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น 3) การกิจการประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของสภาพัฒนาและราชการส่วนท้องถิ่นอื่น และ 4) การกิจการจัดทำกิจการใด ๆ อันเป็นอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นอื่นที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด และกิจการนั้นเป็นการสมควรให้ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นร่วมกันดำเนินการหรือให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

จากบทบัญญัติตามกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการกิจขององค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) สามารถจำแนกการกำหนดประเภทบริการสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผู้ไทตามที่เกิดขึ้น ดังนี้ 1) การกิจประเภทที่ 1 การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด ซึ่งในส่วนนี้จะทำให้เกิดการเชื่อมกันระหว่างแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาลตำบลในพื้นที่ที่ชุมชนจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตั้งอยู่ และบูรณาการกับแผนพัฒนาจังหวัดขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในจังหวัดที่ชุมชนจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตั้งอยู่ให้เกิดการผลักดันและขับเคลื่อนการจัดการท่องเที่ยว

ชุมชนเชิงวัฒนธรรมผู้ไทในพื้นที่ไปสู่เป้าหมายที่องค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ตั้งเป้าหมายไว้ร่วมกัน 2) การกิจประเภทที่ 2 การสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น และการกิจประเภทที่ 3 การประสานงานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ซึ่งในส่วนนี้เป็นที่รับรู้กันอย่างชัดเจนว่าการกิจการองค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับบน (Upper tier) ที่ดูแลนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดด้วย มีหน้าที่สนับสนุนให้องค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาลตำบลในชุมชนจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตั้งอยู่ให้สามารถจัดทำภารกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามที่ได้อธิบายและรวบรวมเสนอแนะแนวทางไว้ในการศึกษาครั้งนี้

7.2.2 การปรับใช้กับแผนแม่บทต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

จากยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2560 – 2579) มีกรอบแนวคิดด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันที่มุ่งเน้นการพัฒนาภาคการผลิตและบริการให้สามารถแข่งขันได้ เกิดความยั่งยืน ประชาชนมีคุณภาพชีวิต และมีรายได้ที่ดีขึ้น ทั้งนี้จากการพิจารณาและให้ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องต่อการปรับใช้แผนแม่บทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการพัฒนารูปแบบการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากกรณีศึกษาทั้ง 5 พื้นที่ในการนำมาใช้ประกอบการพิจารณากับแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนกับองค์กรภาคีอื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่ามีความสอดคล้องกันในการบูรณาการเพื่อทำให้การส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทสามารถนำไปสู่เป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่สำคัญ ๆ และสอดคล้องกับแผนแม่บทของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

7.2.2.1 หน่วยงานทางด้านการท่องเที่ยวภายใต้แผนพัฒนาการท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้

1. แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 – 2564) ซึ่งเป็นแผนที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการวางรากฐานและแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยว รวมทั้งการสร้างสมดุลของการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ตลอดจนให้ความสำคัญกับการทำงานอย่างบูรณาการกับภาคส่วนต่าง ๆ ซึ่งได้กำหนดวิสัยทัศน์ทางการท่องเที่ยวของประเทศ คือ “ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ ชัยนำของโลกที่เติบโตอย่างมีดุลยภาพบนพื้นฐานความเป็นไทย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และการกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน” โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวไทย ซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไว้ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน และยุทธศาสตร์ ที่ 3 การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่

2. แผนยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560 – 2564) ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวและกีฬามีการกำหนดวิสัยทัศน์ “มุ่งพัฒนาและบูรณาการด้านท่องเที่ยวและกีฬา สร้างเสริมการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ” โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวไทย ซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไว้ ดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาแหล่ง สินค้า บริการการอำนวยความสะดวกและการสร้างความสมดุลให้กับการท่องเที่ยวไทยผ่านการตลาด ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาศักยภาพบุคลากรและภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และยุทธศาสตร์ที่ 6 การบูรณาการการบริหารจัดการการจัดการการท่องเที่ยวและกีฬาทุกระดับให้มีประสิทธิภาพ

3. แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (พ.ศ. 2560 – 2564) เป็นแผนที่มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ของประเทศจาก Value for Money ไปสู่แหล่งท่องเที่ยวที่รองรับนักท่องเที่ยวระดับคุณภาพมากขึ้น ตลอดจนผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมถึงการเสริมสร้างผู้ประกอบการและแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานโดยมีวิสัยทัศน์ คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นผู้นำในการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมอย่างยั่งยืน โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวไทย ซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไว้ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 เพิ่มรายได้ทางการท่องเที่ยวหรือรายจ่ายของนักท่องเที่ยวจากการขยายตลาด ยุทธศาสตร์ที่ 2 สร้างความยั่งยืนทางการท่องเที่ยวผ่านการบริหารความสัมพันธ์เครือข่ายและการส่งเสริมพื้นที่ท่องเที่ยว และยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาการสู่การเป็นองค์กรที่สมรรถนะสูง โดยการเพิ่มประสิทธิภาพการบริการและเพิ่มผลิตภาพของบุคลากร

4. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว (พ.ศ. 2561 – 2564) ของกรมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นแผนที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวและบริการด้านการท่องเที่ยวผ่านการดำเนินงานบนพื้นฐานของมาตรฐานการท่องเที่ยวไทย ตลอดจนส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ให้มีความสามารถทางการแข่งขัน ซึ่งได้กำหนดวิสัยทัศน์ของกรมการท่องเที่ยวไว้ว่า “เป็นองค์กรหลักในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล” โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวของกรมฯ ซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไว้ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ ที่ 1 การส่งเสริมและพัฒนาห่วงโซ่อุปทานทางการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน และยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการจัดการด้านการท่องเที่ยวแบบองค์รวม

5. แผนยุทธศาสตร์องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (พ.ศ. 2560 – 2563) มุ่งเน้นการพัฒนาให้เกิดความสมดุลใน 3 มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาลทุกระดับ โดยมีวิสัยทัศน์ คือ “เป็นองค์กรแห่งความเป็นเลิศอย่างยั่งยืนเพื่อสร้างชุมชนแห่งความสุข” โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ของการพัฒนาการ

ท่องเที่ยวไทย เกี่ยวข้องกับประเด็นการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไว้ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ประสานและส่งเสริมภาคีในการพัฒนาโดยเครือข่ายภาครัฐ ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาขีดความสามารถในพื้นที่ผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมอย่างบูรณาการ ยุทธศาสตร์ที่ 3 ขับเคลื่อนการพัฒนาในพื้นที่เพื่อสร้างต้นแบบการพัฒนาด้วยแนวคิดการมีส่วนร่วม และ ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาระบบบริหารจัดการอย่างยั่งยืนและมีธรรมาภิบาล

จากประเด็นวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ตามแผนการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในประเทศไทยข้างต้นมีความเกี่ยวข้องกับข้อเสนอเชิงนโยบายต่อการพัฒนาความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ 1. มอบหมายให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งดูแลพื้นที่ หรือสำนักงานการท่องเที่ยวในพื้นที่ควรให้การสนับสนุนกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในการร่วมวางแผนพัฒนากิจกรรมการจัดบริการการท่องเที่ยวของชุมชนที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2. มีวางแผนและพัฒนากลไกการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนกับหน่วยงานราชการ และรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ในพื้นที่เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายทางด้านการส่งเสริมการตลาดและกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน เช่น การนำศิลปวัฒนธรรมของชุมชนไปร่วมนำเสนอ/เผยแพร่ในการจัดกิจกรรมของหน่วยงานตามโอกาสต่าง ๆ 3. มีการส่งเสริมการสร้างความร่วมมือกันระหว่างกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนด้วยกัน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น 4. มีการแสวงหาความร่วมมือกับกลุ่ม/องค์กรด้านอาชีพหรือการส่งเสริมด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในชุมชนอื่นที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวบางอย่างเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการบริการการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกัน 5. มีการส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างความร่วมมือกันระหว่างกลุ่มที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทด้วยกัน เพื่อวางแผน แลกเปลี่ยนทรัพยากรและพัฒนาระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น 6. มีการแสวงหาการสร้างความร่วมมือร่วมกันระหว่างองค์กรชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทด้วยกันในการจัดโครงการ/กิจกรรม/เทศกาล เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนและเผยแพร่วัฒนธรรมผู้ไทร่วมกันอย่างต่อเนื่อง 7. มีการนำเสนอข้อมูลและวางแผนร่วมกับภาคประชาสังคม และภาคเอกชนในพื้นที่ให้ช่วยประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ให้เป็นที่ยอมรับและแพร่หลายยิ่งขึ้น 8. มีกลไก ช่องทาง วิธีการร่วมกับภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่ที่มีการกิจรับผิดชอบต่อสังคมให้เข้ามาช่วยส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ให้เป็นที่ยอมรับและแพร่หลายขึ้น 9. มีการนำเสนอข้อมูลและวางแผนร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวที่สนใจในการส่งเสริมการตลาดและจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวของชุมชนบนหลักการพัฒนาชุมชนอย่างสมดุลและยั่งยืน 10. มีการแสวงหาความร่วมมือในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกับภาคเอกชน เช่น ธนาคาร บริษัท ห้างร้านในพื้นที่ผ่านการจัดสัมมนา ฝึกอบรม หรือการดำเนินกิจกรรม CSR ต่างๆ ร่วมกัน 11. มีการแสวงหาความร่วมมือในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกับภาคประชาสังคม เช่น สมาคม มูลนิธิ กลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่ผ่านการจัดงานเทศกาล/มหกรรมต่าง ๆ หรือการดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ร่วมกัน

12. มีการวางแผนกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวที่สนใจ เพื่อส่งเสริมการสร้างประสบการณ์และการเรียนรู้วัฒนธรรมที่ดีให้นักท่องเที่ยวเข้าใจวิถีชีวิตและความหมายทางวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างถูกต้อง 13. ส่งเสริมให้กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีการพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่ปฏิบัติงานในฝ่ายต่าง ๆ ผ่านการอบรมให้ความรู้ หรืออบรมเชิงปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำความรู้และทักษะต่าง ๆ ในการส่งเสริมการบริการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีประสิทธิภาพขึ้น 14. ส่งเสริมให้กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีระบบการจัดเก็บข้อมูลและรวบรวมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน รวมทั้งทะเบียนประวัตินักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการที่เป็นเอกเทศเพื่อนำข้อมูลมาสนับสนุนการพัฒนาบริการ 15. ส่งเสริมให้กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีการจัดจุดบริการข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงได้สะดวก มีบุคลากรที่พร้อมให้บริการด้านข้อมูลและแนะนำผู้สนใจได้อย่างถูกต้อง 16. สนับสนุนกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีการจัดทำป้ายแนะนำสถานที่สำคัญ และป้ายสื่อข้อมูลต่าง ๆ ที่ถูกต้องและชัดเจน ตามฐานการเรียนรู้ภายในชุมชนอย่างกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมของชุมชน 17. ส่งเสริมบทบาทผู้นำ/ประธานของกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีลักษณะเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง กล้าตัดสินใจ มีความรับผิดชอบ เป็นนักประสานความร่วมมือ และสามารถระดมศักยภาพของกลุ่ม/องค์กรภาคีต่าง ๆ ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชนให้นำมาหนุนเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างยั่งยืน 18. มีการส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของคนในชุมชนให้กับนักท่องเที่ยว/ผู้สนใจ เพื่อส่งเสริมรายได้และการพัฒนาอาชีพของคนในชุมชน 19. ส่งเสริมกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีแนวทางสร้างโอกาสให้สมาชิกใหม่ ๆ ในชุมชนหรือผู้ที่สนใจได้รับการถ่ายทอดประสบการณ์ และเรียนรู้การทำงานจากผู้ปฏิบัติงานในปัจจุบันไปยังรุ่นหนึ่งต่อไปได้ 20. ส่งเสริมกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีการกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวในฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ ของชุมชนที่จัดขึ้นเพื่อรองรับการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์จากรุ่นสู่รุ่น 21. ร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรของกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อทำหน้าที่เป็นนักสื่อความหมายชุมชนที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวและสื่อความหมายต่าง ๆ ของชุมชนได้อย่างถูกต้องชัดเจน และ 22. ร่วมมือกับหน่วยงานที่มีหน้าที่ด้านการปฐมพยาบาลหรือสาธารณสุขในพื้นที่ควรให้การสนับสนุนกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในการวางแผนและการจัดทำข้อตกลงร่วมกันสำหรับการป้องกันเหตุฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างทันท่วงที

7.2.2.2. หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวภายใต้แผนยุทธศาสตร์ดังต่อไปนี้

2.1 แผนยุทธศาสตร์กระทรวงมหาดไทย (พ.ศ. 2560 – 2564) มุ่งเน้นการทำให้ประชาชนมีรากฐานการดำรงชีวิตและพัฒนาสู่อนาคตได้อย่างมั่นคงและสมดุล ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน โดยมีวิสัยทัศน์ คือ “ประชาชนมีรากฐานการดำรงชีวิตและพัฒนาสู่อนาคตได้อย่างมั่นคงและสมดุลตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวไทย เกี่ยวข้องกับประเด็นการพัฒนาแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไว้ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างความเข้มแข็งและ

พัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ยุทธศาสตร์ที่ 2 การเพิ่มศักยภาพการพัฒนาสภาพแวดล้อมและ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การเสริมสร้างความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายใน

จากประเด็นวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ตามแผนการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงมหาดไทยข้างต้น ที่มีความเกี่ยวข้องกับข้อเสนอเชิงนโยบายต่อการพัฒนาความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ 1. ให้การสนับสนุนกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในการพัฒนาประสิทธิภาพของการบริหารจัดการของกลุ่ม รวมทั้งการส่งเสริมอาชีพจากการจัดบริการการท่องเที่ยวของชุมชน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน และส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวของชุมชนที่มีอยู่ให้มีศักยภาพและเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น 2. ส่งเสริมการพัฒนากลุ่มในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชน หรือการนำระบบสหกรณ์มาใช้ในการบริหารจัดการของกลุ่มที่จัดการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2. ส่งเสริมการดำเนินการให้กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนประกอบด้วยคณะกรรมการที่มีโครงสร้างการทำงานที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของแต่ละคน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่และรายละเอียดความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายไว้อย่างชัดเจน 3. ส่งเสริมให้กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันในการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวเข้ากองทุนกลางเพื่อประโยชน์ของชุมชน โดยมีการนำกองทุนดังกล่าวไปใช้ในกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้ทุกคนในชุมชนได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการจัดบริการท่องเที่ยวในชุมชน 4. ส่งเสริมให้กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันในการจัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวเข้ากองทุนสวัสดิการเพื่อจัดสรรเป็นค่าตอบแทนประโยชน์ของสมาชิกที่ได้ดำเนินกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน 4. ส่งเสริมให้กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีระบบบริหารจัดการการเงิน การบัญชี โดยมีบัญชีธนาคารของกลุ่มฯ โดยเฉพาะ พร้อมทั้งบุคลากรดูแลการจัดทำบัญชีให้เป็นปัจจุบัน และสามารถตรวจสอบความเคลื่อนไหวทางการเงินของกลุ่มฯ ได้ 5. ส่งเสริมให้กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีการคำนึงถึงผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวที่จะกระจายไปยังกลุ่มคนต่าง ๆ ในชุมชน เช่น เด็ก สตรี คนชรา เพศชาย เพศหญิง และคนเปราะบาง ให้ได้มีส่วนร่วมและรับประโยชน์จากกิจกรรมการบริการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างเสมอภาคกัน 6. ส่งเสริมให้กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีช่องทางการรายงานผลข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนให้สมาชิกกลุ่มฯ และสมาชิกในชุมชนได้รับรู้รับทราบผ่านช่องทางต่าง ๆ อย่างทั่วถึงเป็นประจำ 7. ส่งเสริมให้กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีการจัดประชุมสมาชิกกลุ่ม และประชาคมภายในชุมชนเป็นประจำ เพื่อชี้แจงผลการดำเนินงาน และระดมความคิดเห็นเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ 8. ส่งเสริมให้กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีแนวทางการพัฒนาพื้นที่และปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณชุมชนให้สะอาด ร่มรื่น เป็นระเบียบ แลดูสวยงามตามความเหมาะสมของบริบทพื้นที่ชุมชนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ 9. ส่งเสริมให้กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีแนวทางผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ส่งเสริมความสามัคคี รวมทั้งการส่งเสริมสุขอนามัย และการป้องกันปัญหาอาชญากรรม 10. ส่งเสริมให้กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีวัสดุอุปกรณ์ และบุคลากรที่พร้อมอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวกลุ่มพิเศษ เช่น ผู้พิการ คนสูงอายุ เพื่อให้ได้รับความสะดวกและประทับใจในการจัดบริการท่องเที่ยวของชุมชน 11. ส่งเสริมให้กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน

มีจุดบริการห้องน้ำที่สะอาดสาธารณะ ที่สะอาดปลอดภัย โดยมีการทำความสะอาดเป็นประจำ และมีจำนวนเพียงพอต่อสัดส่วนจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะใช้บริการ และ 12. กำกับให้หน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ให้การสนับสนุนในการวางแผนและการจัดทำข้อตกลงร่วมกันสำหรับสอดส่องดูแลเพื่อป้องกันปัญหาอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นในชุมชนที่การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

2.2 แผนยุทธศาสตร์กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งอยู่ภายใต้กรอบทิศทางการยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี กระทรวงวัฒนธรรม โดยกระทรวงวัฒนธรรมได้จัดทำกรอบทิศทางการยุทธศาสตร์ด้านวัฒนธรรมระยะ 20 ปี ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี โดยมีเป้าหมายให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมในระดับนานาชาติ มีภาพลักษณ์ความสัมพันธที่ดี และได้รับการยอมรับในเวทีทางวัฒนธรรมระดับสากล ผลักดันสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม เอื้ออาทร มีความปรองดอง สมานฉันท์เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้ประเทศไทยมีรายได้และความมั่งคั่งจากอุตสาหกรรมสร้างสรรค์และบริการทางวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น โดยมีวิสัยทัศน์ คือ “วัฒนธรรมสร้างคนดี สังคมสันติสุข ทูตทางวัฒนธรรมเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจไทย เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมในระดับนานาชาติ โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ของกระทรวงวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไว้ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรม ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมอุตสาหกรรมวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษา วิจัย และสร้างนวัตกรรมด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม และยุทธศาสตร์ที่ 6 พัฒนากลไกและยกระดับการบริหารจัดการวัฒนธรรม

จากประเด็นวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ตามแผนการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงวัฒนธรรมข้างต้น ที่มีความเกี่ยวข้องกับข้อเสนอเชิงนโยบายต่อการพัฒนาความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ 1. ให้งานด้านวัฒนธรรมในพื้นที่ควรให้การสนับสนุนกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในการส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และการเผยแพร่วัฒนธรรมผู้ไท/อัตลักษณ์ชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยวให้เป็นที่ยอมรับและเกิดการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมขึ้น 2. ร่วมมือกับสถาบันทางการศึกษาขั้นสูง/มหาวิทยาลัยที่ตั้งในพื้นที่ควรให้การสนับสนุนกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในการส่งเสริมการค้นคว้า การวิจัยและพัฒนา รวมทั้งถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ถูกต้องเพื่อส่งเสริมการจัดการบริการการท่องเที่ยวของชุมชนที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 3. ร่วมกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนส่งเสริมและค้นคว้าพัฒนาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการใช้ทุนทางสังคม ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น ที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อหนุนเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนโดยคำนึงถึงการอนุรักษ์คุณค่าและการใช้ประโยชน์ในกิจกรรมท่องเที่ยวต่าง ๆ ของชุมชนที่จัดขึ้น 4. ร่วมกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันในการอนุรักษ์และการดูแลรักษาทุนทางสังคม ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวต่าง ๆ ของชุมชน 5. ส่งเสริมการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นเป็นส่วนประกอบหลักในการประกอบอาหาร โดยเน้นเมนูอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน มีความสะอาด ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ และเหมาะสมกับรสนิยมของกลุ่มนักท่องเที่ยว

6. ส่งเสริมช่องทาง และประชาสัมพันธ์การจัดจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึกของชุมชนที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนที่หลากหลาย รวมทั้งการฝากจำหน่ายในร้านค้า/ศูนย์แสดงสินค้าของหน่วยงานภาครัฐอื่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือภาคเอกชนในพื้นที่

2.3 แผนยุทธศาสตร์กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พ.ศ. 2559 – 2564) มุ่งเน้นการอนุรักษ์ ป่าไม้ ฟื้นฟู ควบคุม การจัดสรรและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการสร้างคุณค่าที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยอาศัยการเสริมสร้างระบบและกลไกการจัดการภายในให้สามารถดำเนินการกิจประสานกับเครือข่ายภาคีและผู้มีส่วนได้เสียภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกลมกลืน โดยวิสัยทัศน์ องค์การหลักในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี” ซึ่งมีประเด็นเกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไว้ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 สงวน อนุรักษ์ ฟื้นฟู และจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างบูรณาการที่ตอบสนองต่อการพัฒนาและใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม ยุทธศาสตร์ที่ 3 รักษาและฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างมีส่วนร่วมและยุทธศาสตร์ที่ 5 การเพิ่มประสิทธิภาพ การจัดการองค์กรและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบกับแผนยุทธศาสตร์กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (พ.ศ. 2559 – 2564) มุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับการเพิ่มพื้นที่ป่าอนุรักษ์ด้วยกลยุทธ์การส่งเสริม กระตุ้น และปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนมีความรู้สึกหวงแหน และมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อเป็นการรักษาสมดุลของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความหลากหลายทางชีวภาพสำหรับเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า แหล่งอาหาร แหล่งนันทนาการ และการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งมีประเด็นการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไว้ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 สงวน อนุรักษ์ ฟื้นฟู และจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างบูรณาการและยั่งยืน

จากประเด็นวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ตามแผนการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชข้างต้น ที่มีความเกี่ยวข้องกับข้อเสนอเชิงนโยบายต่อการพัฒนาความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ 1. ร่วมมือกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนส่งเสริมและค้นคว้าพัฒนาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อหนุนเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนโดยคำนึงถึงการอนุรักษ์คุณค่าและการใช้ประโยชน์ในกิจกรรมท่องเที่ยวต่าง ๆ ของชุมชนที่จัดขึ้น และ 2. ร่วมมือกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันในการอนุรักษ์และการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวต่างๆ ของชุมชน

จากการพิจารณาและให้ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องต่อการปรับใช้นโยบาย ระเบียบกฎหมาย และแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการพัฒนารูปแบบการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้

จากกรณีศึกษา กรอบการพัฒนาแนวทางการดำเนินการที่ได้จากกระบวนการเดลฟาย และนำมาใช้ประกอบการพิจารณากับนโยบาย ระเบียบกฎหมาย และแผนแม่บทที่เกี่ยวข้อง สามารถเสนอแนวทางที่ใช้เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนารูปแบบการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนกับองค์กรภาคีอื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ดังนี้

ข้อเสนอที่ 1 การส่งเสริมและสนับสนุนการวางแผนการพัฒนาระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งข้อเสนอนี้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาและให้ความเห็นอย่างสอดคล้องกัน เพื่อเสนอแนะให้หน่วยงาน/ภาคีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สำนักงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาในพื้นที่ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ในพื้นที่ ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันวางแผนการพัฒนาระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอที่ 2 การประสานงาน และส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพบริการการจัดการท่องเที่ยว รวมทั้งบริการสาธารณะอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพร่วมกันภายในชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไท ซึ่งข้อเสนอนี้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาและให้ความเห็นอย่างสอดคล้องกัน เพื่อเสนอแนะให้หน่วยงาน/ภาคีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาในพื้นที่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ที่รับผิดชอบพื้นที่ ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันพัฒนาคุณภาพบริการการจัดการท่องเที่ยว รวมทั้งบริการสาธารณะอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพร่วมกันภายในชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไท

ข้อเสนอที่ 3 การส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การจัดการความรู้ และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในสมาชิกชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไท ซึ่งข้อเสนอนี้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาและให้ความเห็นอย่างสอดคล้องกัน เพื่อเสนอแนะให้หน่วยงาน/ภาคีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การจัดการความรู้ และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในสมาชิกชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไท

ข้อเสนอที่ 4 การส่งเสริมการนำทรัพยากร ทูทางสังคม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทมาเพิ่มมูลค่าเพื่อส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์” ซึ่งข้อเสนอนี้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาและให้ความเห็นอย่างสอดคล้องกัน เพื่อเสนอแนะให้หน่วยงาน/ภาคีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สำนักงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ในพื้นที่ หน่วยงานที่ดูแลด้านทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ (อุทยานแห่งชาติ, ป่าไม้จังหวัด) สำนักงานสำนักงานวัฒนธรรมในพื้นที่ สภาวัฒนธรรมในพื้นที่ ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันส่งเสริมการนำทรัพยากร ทูทางสังคม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทมาเพิ่มมูลค่าเพื่อส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์

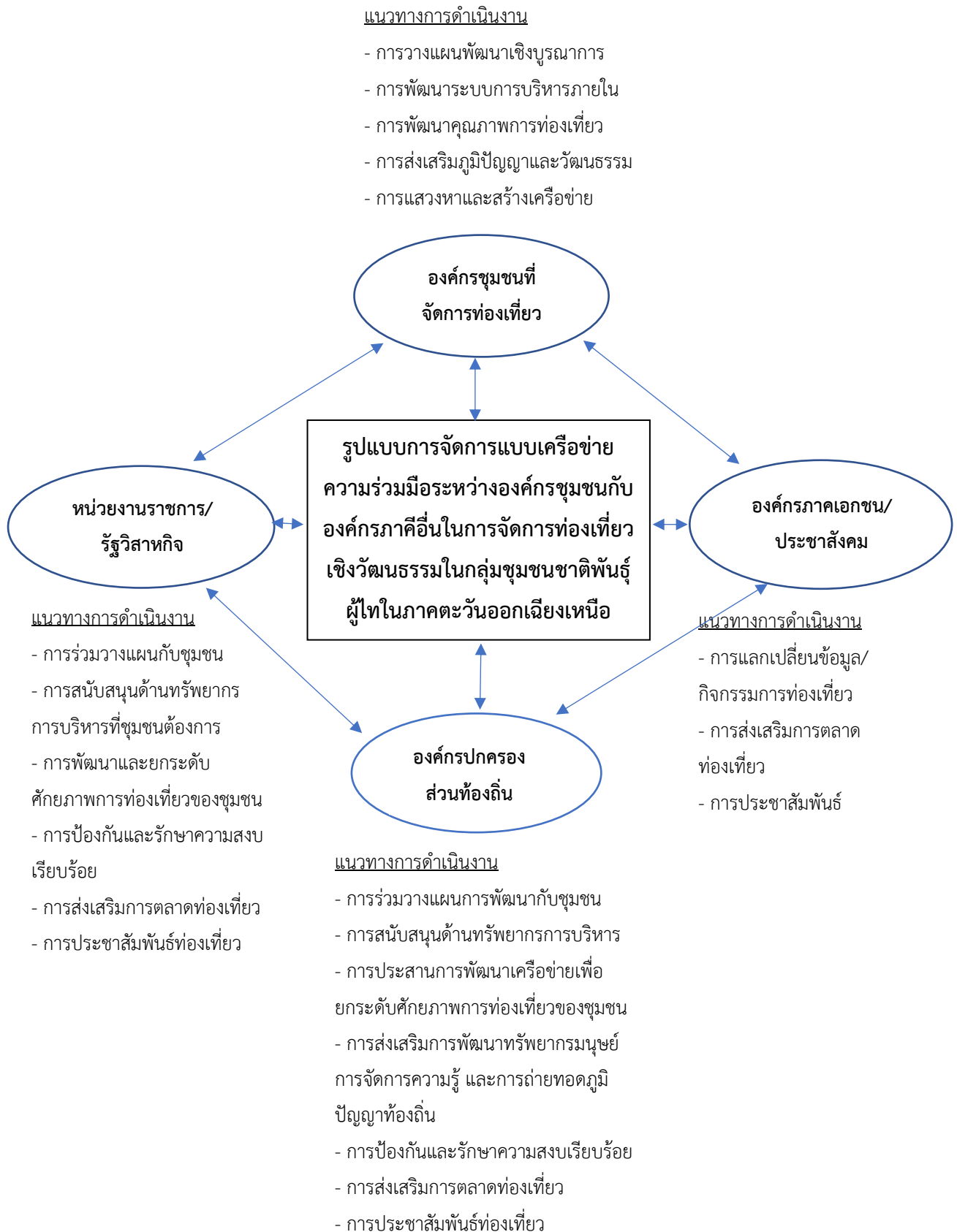
ข้อเสนอที่ 5 การส่งเสริมการวางมาตรการเพื่อป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย และลดความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไท ซึ่งข้อเสนอนี้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาและให้ความเห็นอย่างสอดคล้องกัน เพื่อเสนอแนะให้หน่วยงาน/ภาคีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สถานีตำรวจที่รับผิดชอบดูแลในพื้นที่ โรงพยาบาลที่รับผิดชอบดูแลในพื้นที่ ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันส่งเสริมการวางมาตรการเพื่อป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย และความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไท

ข้อเสนอที่ 6 การส่งเสริมการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กร/กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนที่มีศักยภาพในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพจัดการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน ซึ่งข้อเสนอนี้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาและให้ความเห็นอย่างสอดคล้องกัน เพื่อเสนอแนะให้หน่วยงาน/ภาคีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สำนักงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาในพื้นที่ สมาคมชาวผู้ไทโลกซึ่งเป็นองค์การประชาสังคมในพื้นที่ ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กร/กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนที่มีศักยภาพในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพจัดการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน

ข้อเสนอที่ 7 การส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์และตลาดการท่องเที่ยวของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไท ซึ่งข้อเสนอนี้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาและให้ความเห็นอย่างสอดคล้องกัน เพื่อเสนอแนะให้หน่วยงาน/ภาคีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาในพื้นที่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ที่รับผิดชอบพื้นที่ สมาคมชาวผู้ไทโลก และสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดในพื้นที่ซึ่งเป็นองค์การประชาสังคมในพื้นที่ ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวซึ่งเป็นภาคเอกชน ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์และตลาดการท่องเที่ยวของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทให้เป็นที่รู้จักและแพร่หลาย

ซึ่งสามารถสรุปเป็นแผนภาพแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนกับองค์กรภาคีอื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 7.2 : แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนกับองค์กรภาคีอื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

บทที่ 8

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

8.1 การสรุปผลวิจัย

8.1.1 ผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการขององค์กรชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในส่วนนี้ คณะผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการขององค์กรชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งได้ทำการนำเสนอโดยแยกเป็นรายกรณีศึกษาทั้ง 5 พื้นที่กรณีศึกษา ดังนี้

1. กรณีชุมชนท่องเที่ยวบ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอภูผามาศ จังหวัดอุดรธานี

ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลกุดหว้า อำเภอภูผามาศ จังหวัดอุดรธานี ที่ตั้งชุมชนอยู่เชิงเทือกเขาภูพานที่ทอดยาวกั้นเขตแดนระหว่างจังหวัดอุดรธานีและมุกดาหาร อยู่ห่างจากตัวจังหวัดอุดรธานีไปทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ 90 กิโลเมตร โดยใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 (แม่สอด – มุกดาหาร) ถึงบริเวณแยกบ้านนาไคร้ เลี้ยวไปทางทิศเหนือตามถนนลาดยางเข้าหมู่บ้านโคกโก่ง ระยะทางอีก 3 กิโลเมตร

หมู่บ้านโคกโก่ง หมู่ที่ 5 ตำบลกุดหว้า มีครัวเรือนทั้งสิ้น 228 หลังคาเรือนประกอบด้วยประชากร 550 คน เป็นชาย 285 คน หญิง 265 คน ปัจจุบันมีนางสมบัติ สมสวย เป็นผู้ใหญ่บ้าน มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 3 คน มีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) 2 คน และมีคณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายต่างๆ รวมทั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอื่น ๆ รวมเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านโคกโก่ง 15 คน ซึ่งจัดการบริหารในรูปแบบของคณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) มาตั้งแต่ พ.ศ. 2528

สำหรับการบริหารจัดการกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านโคกโก่ง ใช้ระบบการบริหารจัดการโดยผ่านคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับการจดทะเบียนในรูปวิสาหกิจชุมชนเพื่อดำเนินการจัดกิจกรรมการให้บริการการท่องเที่ยวกับสำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรธานีขึ้น ปัจจุบันมีนายพร อัฐนาค อดีตผู้อำนวยการโรงเรียน และเป็นประธานกลุ่ม มีสมาชิกจำนวน 78 คน มีทุนสะสมที่ได้จากการบำรุงของสมาชิกและผลประกอบการที่ได้จากส่วนกำไรการจัดบริการท่องเที่ยวชุมชนปัจจุบันมีประมาณ 10,000 บาท ซึ่งแต่ก่อนที่จะมีการจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนของบ้านโคกโก่ง ใช้ระบบคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งมีผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานและมีคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ เช่น ฝ่ายบ้านพัก ฝ่ายการต้อนรับ ฝ่ายอาหาร ฝ่ายการแสดง เป็นต้น ซึ่งจะใช้ระบบการบริหารจัดการแบบอาศัยการมีส่วนร่วมและความไว้วางใจเป็นหลักซึ่งใช้เป็นรูปแบบการวางโครงสร้างการบริหารจัดการของกลุ่มจัดการท่องเที่ยวชุมชนมาตั้งแต่จัดตั้งเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทตั้งแต่ พ.ศ. 2541

จากข้อมูลที่ได้เกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนของหมู่บ้านโคกโก่งทำให้เห็นว่า เดิมแม้จะเรียกชื่อคณะกรรมการกลุ่มโฮมสเตย์ เพื่อให้แยกระบบการบริหารจัดการเกี่ยวกับการบริการการท่องเที่ยวชุมชน

ออกจากการบริหารจัดการปกครองหมู่บ้าน แต่การบริหารจัดการที่เกิดขึ้นตามสภาพความเป็นจริงก็อาศัยแกนนำกลุ่มเดียวกันในการขับเคลื่อนการบริหารงานหมู่บ้านและการบริการการท่องเที่ยวของชุมชนไปด้วยกัน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในส่วนต่าง ๆ เข้ามาร่วมตามความถนัดและความสนใจของแต่ละคน เช่น ฝ่ายต้อนรับ ฝ่ายการแสดง ฝ่ายครัว ฝ่ายบ้านพัก เป็นต้น ซึ่งแต่ละฝ่ายที่จัดขึ้นได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาความรู้ความสามารถในการจัดบริการจากหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง และสมาชิกแต่ละคนจะมีรหัสสำหรับการตรวจสอบการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละฝ่ายและการจัดสรรรายได้ที่เป็นค่าตอบแทนให้ในแต่ละครั้งที่จัดบริการการท่องเที่ยวตามที่เกิดขึ้น ซึ่งปัจจุบันได้มีความพยายามยกระดับการบริหารจัดการกลุ่มโฮมสเตย์แยกออกจากระบบการบริหารงานของหมู่บ้านในชื่อของ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์บ้านโคกโก่ง ขึ้นซึ่งทำให้เป็นความชัดเจนของลักษณะองค์กรชุมชนที่ขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนของหมู่บ้านโคกโก่งไปอีกชั้นหนึ่ง

สำหรับการบริหารจัดการในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง สมาชิกที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมการท่องเที่ยวทุกคนจะมีรหัสของตนเอง เมื่อแต่ละคนได้ทำหน้าที่หรือเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนที่เกิดขึ้นในส่วนต่าง ๆ แล้ว หลังจากนั้นรายได้จากโฮมสเตย์หักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ แล้ว จะมีการนำเงินมาแบ่งปันกันเป็นคราว ๆ ไป เช่น สมมติว่ามีนักท่องเที่ยว 100 คน อัตราค่าจัดบริการท่องเที่ยวพร้อมพักโฮมสเตย์คนละ 500 บาท รวมเป็นเงินรายได้ที่จะเข้ามาในชุมชนครั้งนี้จำนวน 50,000 บาท เมื่อหักค่าใช้จ่ายโฮมสเตย์ให้กับเจ้าของบ้านพักแต่ละหลังในราคาคืนละ 200 บาท/คน รวมเป็นเงินค่าบ้านพักโฮมสเตย์จำนวน 20,000 บาท ก็จะเหลือเงินที่จะต้องนำมาบริหารจัดการสำหรับค่าใช้จ่ายส่วนต่างๆ เช่น ค่าอาหาร ค่าเดินทาง ค่าทำกิจกรรม และอื่น ๆ หลังจากหักค่าใช้จ่ายทั้งหมดแล้ว เหลือเป็นเงินสุทธิจำนวนเท่าไร คณะกรรมการก็จะนำมาจัดแบ่งให้กับผู้ที่เข้าร่วมดำเนินการในส่วนต่าง ๆ ตามสัดส่วนได้เรียงกันครบทุกคน ซึ่งได้ใช้วิธีนี้มาตั้งแต่มีการเปิดรับคณะนักท่องเที่ยวกลุ่มแรกเมื่อปี พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา ซึ่งปัจจุบันก็ยังคงใช้วิธีการนี้อยู่แต่มีการจัดสรรเพื่อเป็นค่าดำเนินการส่วนกลางของการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและการระดมทุนจากสมาชิกเพื่อให้ได้รับสิทธิประโยชน์และสวัสดิการ รวมทั้งเงินปันผลรายปีจากการประกอบการในส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนที่เกิดขึ้นด้วย ซึ่งผลประโยชน์ต่อสมาชิกนั้นมียระบบการกระจายรายได้บนความเป็นธรรม

ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านโคกโก่ง หมู่ที่ 5 ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ในพื้นที่บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก ซึ่งกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กร ได้แก่ “พัฒนาคุณภาพชีวิตสมบูรณ์ เพิ่มพูนความรู้ เชิดชูคุณธรรม น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำชื่อเสียงสู่สากล” และได้ใช้คำขวัญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ไว้ว่า “โคกโก่งโฮมสเตย์ มนต์เสน่ห์ผู้ไท ตะเล้านั้นตระการตา ศูนย์ปัญญาพระใหญ่ ไฉนเสาร์เลื่องลือ เสือเย็บมือสุดสวย รวยน้ำเลียงชีพอ่างวังมน ผู้คนอ่อนน้อมอยู่เย็น” รวมทั้งได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านที่ 6 เกี่ยวกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไว้ด้วย ดังนี้ 1. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ได้มาตรฐาน 2. แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ได้อย่างยั่งยืน (องค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก, 2562) แต่หากจะกล่าวถึงบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในกรณีชุมชนท่องเที่ยวบ้านโคกโก่งแล้ว เห็นได้ว่ามี

กระบวนการบริหารจัดการคล้าย ๆ กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วไป ไม่ได้มีเป้าหมายหรือแผนพัฒนาเฉพาะสำหรับการส่งเสริมหรือพัฒนาการบริการการท่องเที่ยวชุมชนของหมู่บ้านโคกโก่งซึ่งอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบอย่างเป็นระบบเท่าใด ทั้งนี้มักจะอ้างถึงข้อจำกัดเรื่องงบประมาณและบุคลากรที่ไม่มีฝ่ายใดรับผิดชอบดูแลงานท่องเที่ยวชุมชนโดยตรง จึงมักใช้วิธีการเข้าร่วมกิจกรรมตามที่ชุมชนบ้านโคกโก่งจัดขึ้นเป็นคราว ๆ ไป

2. กรณีชุมชนท่องเที่ยวบ้านภู ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

บ้านภู หมู่ที่ 1 และ 2 ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหารเป็นหมู่บ้านชาวผู้ไทที่จัดเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแห่งแรกของจังหวัดมุกดาหาร ตั้งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดมุกดาหารไปทางทิศตะวันตก ระยะทาง 57 กิโลเมตร ห่างจากตัวอำเภอหนองสูงไปทางทิศใต้ระยะทาง 7 กิโลเมตร

เนื่องจากที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่ที่ราบระหว่างภูเขา ประกอบด้วยทิวเขาล้อมรอบทั้ง 3 ด้าน ทำให้มีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่สวยงาม มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งบรรพบุรุษของชาวบ้านภูได้สร้างบ้านแปงเมือง ทำการพัฒนาหมู่บ้านมาอย่างต่อเนื่อง มีการจัดทำวางผังหมู่บ้านอย่างดีเป็นตารางหมากรุกที่คมนาคมค่อนข้างสะดวกภายในหมู่บ้าน นับเป็นวิสัยทัศน์ที่มองการณ์ไกลของบรรพชนชาวบ้านภู ทำให้มีการปลูกสร้างบ้านเรือนอย่างเป็นระเบียบ มีความสะอาด การใช้ชีวิตของชาวบ้านภูเป็นไปด้วยความเรียบง่าย ยึดความพอเพียงในการดำเนินวิถีชีวิต คงความเป็นผู้ไทที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองซึ่งถือเป็นจุดเด่นของชาวบ้านภูที่นำไปสู่การสร้างศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนขึ้นในลำดับต่อมา

บ้านภูเป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง มาตั้งแต่ พ.ศ. 2528 ประกอบด้วย 2 หมู่บ้าน โดยหมู่ที่ 1 มีครัวเรือนทั้งสิ้นจำนวน 188 หลังคาเรือน ประกอบไปด้วยประชากร 540 คน เป็นชาย 275 คน หญิง 265 คน มีนายเผด็จศักดิ์ แสนโคตร เป็นกำนันดูแลพื้นที่ ในขณะที่หมู่ที่ 2 มีครัวเรือนทั้งสิ้นจำนวน 214 หลังคาเรือน ประกอบไปด้วยประชากร 545 คน เป็นชาย 266 คน หญิง 279 คน มีนายพัฒนา นามเหลาเป็นผู้ใหญ่บ้านดูแลพื้นที่ในหมู่ที่ 2 ทั้งสองหมู่บ้านแยกกันบริหารภายใต้ระบบคณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อพป. และมีสมาชิกสภาเทศบาล (สท) ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ชุมชนบ้านภูอีก 2 คนด้วย

ชุมชนท่องเที่ยวบ้านภู มีพัฒนาการมาจากการเป็นหมู่บ้านชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงระดับเขตตรวจราชการของกระทรวงมหาดไทย เมื่อปี 2549 ซึ่งกรมการพัฒนาชุมชน ได้ส่งเสริมให้หมู่บ้านต่าง ๆ ได้น้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการพัฒนาหมู่บ้าน จากจุดเริ่มต้นของการเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ผ่านการศึกษาดูงานจากพื้นที่ต่าง ๆ ทำให้หมู่บ้านเกิดการบูรณาการองค์ความรู้ที่ได้รับจากการดูงานผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมและประเพณีภายในหมู่บ้านของตน จนสามารถก่อตั้งกลุ่มโฮมสเตย์บ้านภูซึ่งมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นทางวัฒนธรรมได้ในที่สุด

ทั้งนี้ กลุ่มโฮมสเตย์บ้านภูมีแนวทางในการบริหารจัดการสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับหมู่บ้านโคกโก่ง เนื่องจากเป็นพื้นที่ตัวอย่างการศึกษาดูงานที่ทางกลุ่มโฮมสเตย์บ้านภูเคยได้ศึกษาเรียนรู้ โดยกระบวนการต่าง ๆ มีลักษณะที่สอดคล้องกัน คือ สมาชิกที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมการท่องเที่ยวทุกคนจะมีรหัสของตนเอง เมื่อแต่ละคนได้ทำหน้าที่หรือเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนที่เกิดขึ้นในส่วนต่าง ๆ แล้ว หลังจากนั้นรายได้จากโฮมสเตย์หักค่าใช้จ่ายต่างๆ แล้ว จึงมีการนำเงินมาแบ่งปันกันเป็นคราว

ๆ ไป เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคน โดยได้มีการกำหนดให้สมาชิกจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างน้อยที่สุด 1 กิจกรรม ในกระบวนการของการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ตั้งแต่การต้อนรับนักท่องเที่ยว อาหารการกิน และที่พักอาศัย การบริหารจัดการด้วยวิธีการเช่นนี้นอกจากจะส่งผลทางตรงซึ่งทำให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้ทุกขั้นตอนแล้ว ยังส่งผลทางอ้อมต่อกลุ่มโฮมสเตย์บ้านภูในเรื่องของการยอมรับกฎ กติกาต่างๆ ที่ได้ออกร่วมกัน การยอมรับดังกล่าวนี้นำมาซึ่งการพัฒนาต่อยอดกลายเป็นระเบียบข้อบังคับที่มีลักษณะเป็นลายลักษณ์อักษรในที่สุด

ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทบ้านภู ตั้งอยู่ในพื้นที่บริการของเทศบาลตำบลบ้านเป้าซึ่งได้กำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กรไว้ดังนี้ “เทศบาลโปร่งใส คุณธรรมนำใจ ใส่ใจสุขภาพ ส่งเสริมการศึกษา พัฒนาคุณภาพชีวิต” และเมื่อพิจารณาเกี่ยวกับนโยบายด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้วพบว่าไม่ได้มีการระบุไว้ชัดเจนแต่สามารถเทียบเคียงได้จากนโยบายด้านต่าง ๆ ดังนี้ นโยบายด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี นโยบายด้านเศรษฐกิจ และนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม จึงเห็นได้ว่าบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในกรณีของหมู่บ้านภูนั้นยังขาดความชัดเจนในการวางแผนการพัฒนาร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรชุมชน ทำให้ขาดโอกาสการพัฒนาความร่วมมือในการบริหารจัดการพื้นที่รับผิดชอบและวางยุทธศาสตร์การพัฒนาที่จะยกระดับศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนของหมู่บ้านภูให้ได้รับมาตรฐานและจัดเป็นบริการสาธารณะที่จะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพเชิงพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

3. กรณีชุมชนท่องเที่ยวบ้านโนนหอม ตำบลโนนหอม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

ชุมชนบ้านโนนหอม เรียกตัวเองว่าเป็นชุมชนเผ่าผู้ไทกะตาก หรือกะตะ ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ห่างจากตัวเมืองสกลนครประมาณ 16 กิโลเมตร เมื่อเดินทางจากเมืองสกลนครจะใช้เส้นทางหมายเลข 223 (สกลนคร – นาแก) แล้วเลี้ยวขวาที่ทางหลวงชนบทหมายเลข 2358 เข้ามาในหมู่บ้านโนนหอมประมาณ 2 กิโลเมตร

บ้านโนนหอม หมู่ 2 มีครัวเรือน 276 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด 910 คน แยกเป็นชาย 425 คน หญิง 485 คน มีนายศรีชัย ชันเพียงแก้ว เป็นผู้ใหญ่บ้าน และใช้ระบบคณะกรรมการหมู่บ้านในการบริหารงานเป็นฝ่ายต่าง ๆ ของหมู่บ้านตนเอง

จุดเริ่มต้นของการเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทบ้านโนนหอม นั้น เกิดขึ้นจากการนำวิถีชุมชนของชาวบ้านโนนหอมที่สามารถชูอัตลักษณ์ชุมชนผู้ไทไปสู่การเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในระดับจังหวัด สกลนครทำให้หมู่บ้านโนนหอมกลายเป็นที่รู้จักของหน่วยงานราชการระดับจังหวัดหรือองค์กรภายนอกต่าง ๆ มากขึ้น นำไปสู่ความต้องการวางแผนและพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในการศึกษาดูงานจากหน่วยงาน/องค์กรต่าง ๆ และทำให้หมู่บ้านเกิดการบูรณาการองค์ความรู้ที่ได้รับจากการดูงานผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมและประเพณีภายในหมู่บ้านของตน จนสามารถก่อตั้งกลุ่มท่องเที่ยวบ้านโนนหอมซึ่งมีความพยายามชูเอกลักษณ์ที่โดดเด่นทางวัฒนธรรมผู้ไทของตนเองในการเป็นจุดดึงดูดการท่องเที่ยวได้ในที่สุด

ในปี พ.ศ. 2561 กรมการพัฒนาชุมชน ได้ดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในการจัดทำโครงการหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในพื้นที่ต่าง ๆ ผ่านบทบาทการดำเนินโครงการ และบริหารโครงการโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่จังหวัดและอำเภอ ซึ่งในส่วนของอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนครนั้น ได้เลือกหมู่บ้านที่มีความพร้อมและสามารถพัฒนาตามแนวทางของการจัดตั้งชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีตามนโยบายของรัฐบาลได้ หนึ่งในนั้นคือหมู่บ้านโนนหอม หมู่ที่ 2 ต่อมาได้มีการจัดตั้งกลุ่มชาวบ้านภายในหมู่บ้านโนนหอมขึ้น เพื่อเป็นกลุ่มที่ขับเคลื่อนและบริหารจัดการงบประมาณและกิจกรรมตามที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลในการเข้าร่วมโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ซึ่งเรียกว่า คณะกรรมการบริหารจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี มีนายศรชัย ชันเพียแก้ว ผู้ใหญ่บ้านบ้านโนนหอม หมู่ที่ 2 เป็นหัวหน้ากลุ่ม และมีคณะทำงานอื่นอีก 12 ฝ่าย ทั้งนี้ คณะกรรมการบริหารจัดการชุมชน OTOP ท่องเที่ยวนวัตวิถี หมู่บ้านโนนหอม ได้มีการกำหนดกฎระเบียบ หรือข้อตกลงของครัวเรือนที่เป็นบ้านโฮมสเตย์ 23 ข้อเพื่อใช้กำหนดเงื่อนไขการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ร่วมกันด้วย

ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านโนนหอม ตั้งอยู่ในเขตบริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาพื้นที่ไว้ว่า “ตำบลโนนหอม บ้านเมืองน่าอยู่ เชิดชูคุณธรรม งามล้ำวัฒนธรรมถิ่นภูไท สะอาดสดใสสิ่งแวดล้อม ก้าวพร้อมเศรษฐกิจพอเพียง หลีกเลี้ยงสิ่งเสพติด คุณภาพชีวิตที่ดีงามของประชาชน และกำหนดคำขวัญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในตำบลไว้ว่า “หนองฮากคู่บ้าน ร่วมสืบสานประเพณี บุญข้าวจี่เดือนสาม สวยล้ำวัฒนธรรมพืชนภูไท งามยิ่งใหญ่บุญพระเวส เกษตรกรรมก้าวหน้า กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง ชื้อลือเลื่องเนื้อโคขุน งามสมดุลกาะแก่งหินน้ำพุ” ซึ่งจากคำขวัญดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญกับเรื่องของการส่งเสริมวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ตำบลโนนหอมพอสมควร

นอกจากนี้ นโยบายการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม สามารถพิจารณาได้จาก ยุทธศาสตร์การพัฒนาของ อบต. ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีคุณภาพมาตรฐาน และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทเป็นที่รู้จักแพร่หลาย แต่หากจะกล่าวถึงบทบาทในทางปฏิบัติที่เกิดขึ้นขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านโนนหอม แล้วจะเห็นได้มีกระบวนการบริหารจัดการคล้าย ๆ กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่ว ๆ ไป เพราะแม้จะมีเป้าหมายหรือแผนพัฒนาเฉพาะสำหรับการส่งเสริมหรือพัฒนาการบริการการท่องเที่ยวชุมชนผู้ไทซึ่งอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่สามารถนำไปสู่การส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนผู้ไทในพื้นที่ตำบลโนนหอมขึ้นได้

4. กรณีชุมชนท่องเที่ยวบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

ชุมชนบ้านนาบัว ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 5, 13 และ 14 ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของอำเภอเรณูนคร ตามเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2031 ห่างจากที่ว่าการอำเภอเรณูนคร ประมาณ 8 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดนครพนมไปทางทิศใต้ ประมาณ 48 กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่

ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลูกคลื่นลอนตื้น มีลำห้วยบัง ซึ่งเป็นแม่น้ำสายหนึ่งในสาขาของแม่น้ำโขงที่หล่อเลี้ยงชุมชนแห่งนี้

ชุมชนบ้านนาบัว จัดเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่มีการจัดแบ่งหมู่บ้านในการปกครองออกเป็น 3 หมู่ ได้แก่ หมู่ที่ 5 มีครัวเรือนทั้งหมด 113 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด 487 คน จำแนกเป็นชาย 225 คน เป็นหญิง 252 คน มีนายสุรศักดิ์ จิตมาตย์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ต่อมาคือหมู่ที่ 13 มีครัวเรือนทั้งหมด 115 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด 560 คน จำแนกเป็นชาย 268 คน เป็นหญิง 292 คน มีนายณัฏฐวัฒน์ จิตมาตย์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน และหมู่ที่ 14 มีครัวเรือนทั้งหมด 48 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด 110 คน จำแนกเป็นชาย 56 คน เป็นหญิง 54 คน มีนายพิมพ์ศักดิ์ จิตมาตย์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ซึ่งในแต่ละหมู่บ้านจะมีคณะกรรมการหมู่บ้านของแต่ละหมู่แยกกันบริหารจัดการหมู่บ้านของตนเอง

บ้านนาบัวเป็นหมู่บ้านเสี่ยงภัยดินถล่มแรกของประเทศไทยซึ่งเกิดขึ้นจากการต่อสู้ระหว่างขบวนการพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับรัฐบาลในช่วงสงครามปราบปรามคอมมิวนิสต์ และสุดท้ายฝ่ายที่ต่อต้านรัฐบาลได้เข้ามาสู่ฐานะผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ซึ่งได้ร่วมด้วยช่วยกันพัฒนาชุมชนและสังคมจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาบ้านนาบัวเป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี มีการก่อสร้างอนุสรณ์สถานเสี่ยงภัยดินถล่ม สามารถรับนักท่องเที่ยวได้ มีบ้านโฮมสเตย์ให้นักท่องเที่ยวได้นอนพักผ่อนคลายวิถีชีวิตของคนในชุมชน มีฐานเรียนรู้ต่าง ๆ มากมายที่น่าสนใจ ซึ่งกลายมาเป็นความพยายามในการจัดเป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 โดยจุดประเด็นในการพัฒนาหมู่บ้านนาบัวเกิดขึ้นจากการปรึกษาหารือของกลุ่มสหทัย หรือผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย และได้รับคำแนะนำมาให้มีการจัดตั้งองค์การ “สโมสร 7 สิงหาคมเพื่อการพัฒนา” ต่อมาจึงได้มีการริเริ่มแนวคิดดังกล่าวกับชาวบ้านนาบัว และชาวบ้านส่วนหนึ่งที่เคยเข้าร่วมกลุ่มมิตรสหทัย หรือ ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย (อดีตสหทัยพรรคคอมมิวนิสต์) ที่เข้าใจถึงหลักการต่อสู้เป็นอย่างดี และมีส่วนสร้างประวัติศาสตร์วันเสี่ยงภัยดินถล่ม ได้มีการติดต่อประสานงานในกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ ในเรื่องการรื้อฟื้นหมู่บ้านนาบัวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

ต่อมาในปี พ.ศ. 2561 กรมการพัฒนาชุมชน ได้ดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา) ในการจัดทำโครงการหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในพื้นที่ต่าง ๆ ผ่านบทบาทการดำเนินโครงการและบริหารโครงการโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่จังหวัดและอำเภอ ซึ่งในส่วนของอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม นั้น ได้เลือกหมู่บ้านที่มีความพร้อมและสามารถพัฒนาตามแนวทางของการจัดตั้งชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีตามนโยบายของรัฐบาลได้ หนึ่งในนั้นคือหมู่บ้านนาบัว หมู่ที่ 5 หลังจากนั้นได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านท่องเที่ยวชนเผ่าผู้ไทและประวัติศาสตร์เสี่ยงภัยดินถล่มบ้านนาบัวขึ้น มี นายศักดิ์ดา แสนมิตร ประธานสภาวัฒนธรรมบ้านนาบัว เป็นประธาน และมีกรรมการอื่นอีก 17 คน โดยคณะกรรมการบริหารและชาวบ้านนาบัวได้มีการกำหนดกฎระเบียบ หรือข้อตกลงของครัวเรือนที่เป็นบ้านโฮมสเตย์จำนวน 13 ช้อขึ้น และในการบริหารจัดการในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวแต่ละครั้ง สมาชิกที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมการท่องเที่ยวทุกคนจะมีรหัสของตนเอง เมื่อแต่ละคนได้ทำหน้าที่หรือเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนที่เกิดขึ้นในส่วนต่าง ๆ แล้ว โดยนำรายได้จากการจัดการท่องเที่ยวชุมชน หลังหักโฮมสเตย์ และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ แล้ว จะมีการนำเงินมาแบ่งปันกันในกลุ่มสมาชิกเป็นคราว ๆ ไป

ชุมชนท่องเที่ยวชนเผ่าผู้ไทและประวัติศาสตร์เสียงปิ่นตกบ้านนาบัว อยู่ในพื้นที่บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่ เมื่อพิจารณาไปยังแผนการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่ ได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาท้องถิ่นไว้ดังนี้ “ ใสใจพัฒนา ชาวประชามีความรู้ มุ่งสู่ประชาคมอาเซียน ” นอกจากนี้ยังได้กำหนดพันธกิจการพัฒนาท้องถิ่นของตนไว้ ได้แก่ 1. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อความสะดวกและเป็นระเบียบเรียบร้อยของท้องถิ่น 2. การพัฒนาด้านแหล่งน้ำเพื่ออุปโภค-บริโภค และเพื่อการเกษตร 3. การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว 4. ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพและส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ 5. ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและการสาธารณสุข 6. สนับสนุนการจัดทำแผนชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น และ 7. ดำเนินนโยบายตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งจึงเห็นว่าบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่ ต่อการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในกรณีของหมู่บ้านนาบัวนั้นยังขาดความชัดเจนในการวางแผนการพัฒนาร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรชุมชน ทำให้ขาดโอกาสการพัฒนาความร่วมมือในการบริหารจัดการพื้นที่ที่รับผิดชอบและวางยุทธศาสตร์การพัฒนาที่จะยกระดับศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนของหมู่บ้านนาบัวให้ได้รับมาตรฐานและจัดเป็นบริการสาธารณะที่จะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพเชิงพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

5. กรณีชุมชนท่องเที่ยวบ้านกุดเข้ด่อน ตำบลกุดเชียงหมี อำเภอลำดวน จังหวัดยโสธร

หมู่บ้านกุดเข้ด่อน เป็นกลุ่มชาวผู้ไทที่อพยพมาจากเมืองเซโปนในเขตสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีลักษณะพื้นที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ลุ่มสลับดอน มีลำห้วยเซบายซึ่งเป็นลำน้ำสาขาของแม่น้ำชีไหลผ่านทางทิศเหนือของหมู่บ้านสามารถมองเห็นภูหลุมขุม ภูจ้อก้อ ซึ่งเป็นแนวเขตแดนระหว่างจังหวัดยโสธรและจังหวัดมุกดาหาร หมู่บ้านตั้งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดยโสธรไปทางทิศเหนือ ระยะทาง 80 กิโลเมตร และห่างจากตัวอำเภอลำดวนไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ระยะทาง 20 กิโลเมตร

เมื่อ พ.ศ. 2523 กระทรวงมหาดไทย ได้ประกาศให้หมู่บ้านกุดเข้ด่อนจัดตั้งเป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อ.พ.ป.) และต่อมาเมื่อมีจำนวนครัวเรือนมากขึ้น จนมีการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านแยกออกจากหมู่ที่ 5 มาเป็นหมู่บ้านใหม่ ซึ่งในปัจจุบันชุมชนบ้านกุดเข้ด่อนได้ขยายเป็น 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านกุดเข้ด่อน หมู่ที่ 5 มีหลังคาเรือน ทั้งหมด 156 หลังคาเรือน ประกอบด้วยประชากร 537 คน จำแนกเป็นชาย 255 คน และหญิง 282 คน มีผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ชื่อ นายอาทร สุวะศรี ต่อมาบ้านกุดเข้ด่อน หมู่ 9 มีหลังคาเรือน ทั้งหมด 115 หลังคาเรือน ประกอบด้วยประชากร 430 คน จำแนกเป็นชาย 220 คน และหญิง 210 คน มีผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ชื่อ นายพูลผล ศรีสุวะ ต่อมาบ้านกุดเข้ด่อน หมู่ 11 มีหลังคาเรือน ทั้งหมด 119 หลังคาเรือน ประกอบด้วยประชากร 456 คน จำแนกเป็นชาย 235 คน และหญิง 221 คน มีผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ชื่อ นายฉลาด ทองศรี และบ้านกุดเข้ด่อน หมู่ 12 มีหลังคาเรือน ทั้งหมด 124 หลังคาเรือน ประกอบด้วยประชากร จำนวน 526 คน จำแนกเป็นชาย จำนวน 250 คน และหญิง 276 คน มีผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ชื่อ นายประยูร ไชยแสง

จุดเริ่มต้นของการเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทบ้านกุดเข้ด่อนนั้น เกิดขึ้นจากวิถีวัฒนธรรมชุมชนของชาวผู้ไทบ้านกุดเข้ด่อนที่สามารถอนุรักษ์อัตลักษณ์ชุมชนผู้ไทไปสู่การเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในระดับจังหวัดยโสธรมานานหลายปี โดยเฉพาะประเพณีการแข่งกลองต๋ม และการฟ้อนผู้ไทในการแห่ขบวนกลองต๋ม

จากเอกลักษณ์ชุมชนผู้ไทบ้านกุดแช่ด่อนที่โดดเด่นกลายเป็นเอกลักษณ์ชาวผู้ไทในเขตจังหวัดยโสธร ทำให้หมู่บ้านกุดแช่ด่อนกลายเป็นที่รู้จักของหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก นำไปสู่การวางแผนและพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในการศึกษาดูงานจากหน่วยงาน/องค์กรต่าง ๆ ทำให้หมู่บ้านเกิดการบูรณาการองค์ความรู้ที่ได้รับจากการดูงานผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมและประเพณีภายในหมู่บ้านของตน จนสามารถก่อตั้งกลุ่มท่องเที่ยวบ้านกุดแช่ด่อนซึ่งมีพยายามชูเอกลักษณ์ที่โดดเด่นทางวัฒนธรรมผู้ไทของตนเองในการเป็นจุดขายได้ในที่สุด

ต่อมาในปี พ.ศ. 2561 กรมการพัฒนาชุมชน ได้ดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา) ในการจัดทำโครงการหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในพื้นที่ต่าง ๆ ผ่านบทบาทการดำเนินโครงการและบริหารโครงการโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่จังหวัดและอำเภอ ซึ่งในส่วนของอำเภอลือนกทา จังหวัดยโสธรนั้น ได้เลือกหมู่บ้านที่มีความพร้อมและสามารถพัฒนาตามแนวทางของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อป นวัตวิถีตามนโยบายของรัฐบาลได้ หนึ่งในนั้นคือหมู่บ้านกุดแช่ด่อน ตำบลกุดเชียงหมี ซึ่งชุมชนได้มีการกำหนดคำขวัญท่องเที่ยวของชุมชนไว้ดังนี้ “ภาษาผู้ไทล้ำค่า วัฒนธรรมเสี่ยงลองต๋ม กลุ่มแหล่งน้ำเซบาย งามเฉิดฉายดอนปู่ตา ชนรู้ค่าความพอเพียง”

นอกจากหมู่บ้านกุดแช่ด่อนจะเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทแล้ว ยังเป็นหมู่บ้านต้นแบบทางด้านการพัฒนาของหน่วยงานราชการต่างๆในพื้นที่จังหวัดยโสธร เช่น สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ เป็นต้น จึงได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆตามแผนพัฒนาและแผนงบประมาณประจำปีของหน่วยงานในระดับภูมิภาค จังหวัด อำเภอ รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่เรื่อยๆ จึงมีการวางกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการบริหารจัดการงบประมาณและทรัพยากรของหมู่บ้าน ซึ่งอาศัยประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดเวทีชาวบ้านเพื่อร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ รวมทั้งการจัดโครงสร้างและแบ่งงานกันทำของสมาชิกแต่ละฝ่าย มีคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ที่มีการจัดตั้งชัดเจนเพื่อทำให้เกิดความรับผิดชอบในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่และตอบโจทย์การเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ สำหรับการดำเนินกิจการชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทบ้านกุดแช่ด่อน ได้มีการแต่งตั้ง คณะกรรมการบริหารจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านกุดแช่ด่อน ขึ้นมีนายศรีปทุม สุวะศรี อดีตข้าราชการครูบำนาญ เป็นประธานคณะกรรมการบริหาร และมีกรรมการอื่น รวม 15 คน

จากข้อมูลที่ได้เกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนของหมู่บ้านกุดแช่ด่อนจะทำให้เห็นว่าได้แยกระบบการบริหารจัดการเกี่ยวกับการบริการการท่องเที่ยวชุมชนออกจากการบริหารจัดการปกครองหมู่บ้าน แต่การบริหารจัดการที่เกิดขึ้นตามสภาพความเป็นจริงก็อาศัยแกนนำกลุ่มเดียวกันในการขับเคลื่อนการบริหารงานหมู่บ้านและการบริการการท่องเที่ยวของชุมชนไปด้วยกัน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในส่วนต่าง ๆ เข้ามาร่วมตามความถนัดและความสนใจของแต่ละคน เช่น ฝ่ายต้อนรับ ฝ่ายการแสดง ฝ่ายครัว ฝ่ายบ้านพัก เป็นต้น ซึ่งแต่ละฝ่ายที่จัดขึ้นได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาความรู้ความสามารถในการจัดบริการจากหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง และสมาชิกแต่ละคนจะมีรหัสสำหรับการตรวจสอบการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละฝ่ายและการจัดสรรรายได้ที่เป็นค่าตอบแทนให้ในแต่ละครั้งที่จัดบริการการท่องเที่ยวตามที่เกิดขึ้น

ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านกุดแช่ด่อน อยู่ในเขตพื้นที่บริการของเทศบาลตำบลกุดเชียงหมี ซึ่งได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาขององค์กรไว้ว่า “ตำบลกุดเชียงหมีน่าอยู่ เชิดชูคุณธรรม เกษตรกรรมอินทรีย์ปลอดภัย เศรษฐกิจพอเพียง” สำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนนั้น อยู่ในยุทธศาสตร์การส่งเสริมสนับสนุนการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น การกีฬา การท่องเที่ยว ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีการจัดงบประมาณสนับสนุนโครงการตามแผนพัฒนาเทศบาล 5 ปี (พ.ศ. 2561 – 2565) ให้ดำเนินโครงการจัดงานประเพณีเส็งกลองตุ้ม (รวมเหง้าเผ่าผู้ไท) ของชาวบ้านกุดแช่ด่อน จำนวน 150,000 บาท เป็นประจำทุกปี แต่อย่างไรก็ตาม หากจะกล่าวถึงบทบาทของเทศบาลตำบลกุดเชียงหมี ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านกุดแช่ด่อน แล้วจะเห็นได้มีกระบวนการบริหารจัดการคล้าย ๆ กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่ว ๆ ไป เพราะแม้จะมีเป้าหมายหรือแผนพัฒนาเฉพาะสำหรับการส่งเสริมหรือพัฒนาการบริการการท่องเที่ยวชุมชนผู้ไทซึ่งอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่สามารถนำไปสู่การส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนผู้ไทในพื้นที่ได้เท่าที่ควร

8.1.2 ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการบริหารจัดการขององค์กรชุมชนที่จัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในส่วนนี้ คณะผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการบริหารจัดการขององค์กรชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากการวิเคราะห์แบบรวมผลการศึกษาจากแต่ละกรณีศึกษา โดยผลการศึกษาพบว่า

จุดแข็ง (Strength)

1. บริบทของสภาพพื้นที่ชุมชนเอื้อต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น กรณีของบ้านโคกโก่ง และบ้านภู ตั้งอยู่ใกล้ภูเขา มีทรัพยากรป่าไม้ที่ยังความอุดมสมบูรณ์ หรือกรณีของบ้านโนนหอม บ้านนาบัว และบ้านกุดแช่ด่อน ตั้งอยู่ใกล้แม่น้ำ/ลำห้วยสำคัญ ทำให้มีการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสร้างเรื่องราวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนตนเองด้วย

2. ลักษณะพื้นฐานนิสัยใจคอของชาวผู้ไทในแต่ละกรณีศึกษาต่างมีความรักและความผูกพันกันในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันค่อนข้างมาก มีภาษา การแต่งกาย ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมชุมชน ตลอดจนรูปแบบความเชื่อของกลุ่มที่รวมกันในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งทำให้กลายมาเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมผู้ไทในวิถีชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

3. การนำวัฒนธรรมชุมชนมาเป็นจุดขายในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น บ้านโคกโก่ง มีการนำพิธีเหยา ซึ่งเป็นรูปแบบความเชื่อในการรักษาผู้ป่วยของกลุ่มชาวผู้ไทและมีลักษณะการแสดงฟ้อนรำประกอบดนตรีพื้นเมืองเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนด้วย ส่วนบ้านภู บ้านกุดแช่ด่อน บ้านโนนหอม มีการนำขบวนแห่กลองตุ้ม ซึ่งเป็นลักษณะการแสดงฟ้อนรำประกอบดนตรีพื้นเมืองเพื่อประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนเพื่อทำให้เกิดความสนุกสนานและสร้างบรรยากาศที่ผูกมิตรด้วย และบ้านนาบัว มีการนำการแสดงฟ้อนผู้ไทในแบบฉบับของชาวผู้ไทเรณูนคร มาประกอบกิจกรรมการต้อนรับนักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินด้วย

4. การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาอาชีพเสริมให้แก่ประชาชนในแต่ละกรณีศึกษาเพื่อยกระดับเศรษฐกิจของชุมชน ได้แก่ การจักสาน การทอผ้าพื้นเมือง การแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร หรือจากป่าใกล้ชุมชน เป็นต้น ซึ่งมีเอกลักษณ์ประจำถิ่นในแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน

5. การจัดหาหน่วยผลิตภัณฑ์ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการ บางแห่งทำในรูปร้านค้าของกลุ่มที่ตั้งขึ้นภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เช่น บ้านภูและบ้านโคกโก่ง ซึ่งมีการให้เช่าชุดผู้ไทเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ใส่ชุดพื้นบ้านร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน และบางแห่งทำโดยภาคเอกชนที่ดำเนินการ เช่น บ้านนาบัว บ้านโนนหอม และบ้านกุดเข้ด่อน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกรมพัฒนาชุมชนด้วย

6. การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละหมู่บ้านผ่านกิจกรรมการประกวดหมู่บ้านผลงานต่าง ๆ ของหมู่บ้านเป็นประจำ รวมถึงการจัดกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น การประชาคมหมู่บ้าน การต้อนรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น ทำให้ชาวบ้านรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนช่วยเหลือในกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้าน

7. การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ภายในชุมชนซึ่งต่างมีผลงานการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ในแต่ละกรณีศึกษา ร่วมกับหน่วยงานราชการหลายหน่วยงาน รวมทั้งภาคเอกชน เช่น กรมพัฒนาชุมชน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ธกส. เป็นต้น

8. ภายในชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มชาวบ้านที่รวมตัวกันในรูปแบบต่าง ๆ ตามความสนใจ หรือได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ มีการวางระบบสมาชิก ระบบกองทุนและสวัสดิการ เพื่อช่วยเหลือดูแลกันภายในชุมชน

9. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของแต่ละกรณีศึกษาใช้ระบบคณะกรรมการดำเนินการแยกเป็นฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นกลไกการบริหารและวางโครงสร้างหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม

10. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวใช้วิธีการจัดสรรเงินรายได้จากการจัดกิจกรรมการให้บริการการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อแบ่งสรรเป็นค่าตอบแทนสมาชิกกลุ่มที่มาปฏิบัติงานแบบหารตามส่วนแบ่งที่แต่ละคนจะพึงได้รับในแต่ละครั้ง ๆ ไป

11. แกนนำกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในแต่ละกรณีศึกษามีประสบการณ์จากการเป็นข้าราชการครูทำให้ได้รับความไว้วางใจและเชื่อถือของสมาชิกในชุมชนในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชน

จุดอ่อน (Weakness)

1. ปัญหาในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางธรรมชาติ รวมทั้งที่ดินสาธารณะในพื้นที่เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างชุมชนกับความไม่เข้าใจกันกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่เป็นประจำ

2. ปัญหาความไม่ไว้วางใจกันระหว่างชาวบ้านกลุ่มต่าง ๆ ที่บางกลุ่มได้รับผลประโยชน์ บางกลุ่มได้รับผลกระทบจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ทำให้ส่งผลต่อวิถีชีวิตของการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในหมู่บ้าน

3. การส่งเสริมการประกอบอาชีพของชาวบ้านจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้ตอบสนองความต้องการและนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน

4. ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านหัตถกรรมของชุมชน ไม่ได้รับการถ่ายทอดไปสู่รุ่นเยาวชนในชุมชนอย่างแพร่หลาย รวมทั้งไม่ได้รับการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้ทันสมัย หรือเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้

5. การหวั่งค่าตอบแทนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ส่งผลต่อการสร้างความร่วมมือในการให้บริการสาธารณะด้านอื่นๆของหมู่บ้านด้วย

6. การบริหารงบประมาณของส่วนราชการหรือภาคเอกชนที่เข้ามาดำเนินการผ่านศูนย์การเรียนรู้ด้านต่างๆในชุมชน เป็นลักษณะเฉพาะกิจ ไม่ต่อเนื่อง ขาดการวางแผนผลกระทบในระยะยาวต่อชุมชน

7. การบริหารจัดการระบบบัญชีรายรับ-รายจ่าย ของกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในแต่ละกรณีศึกษายังใช้วิธีความไว้วางใจกัน ไม่เป็นระบบ และจัดบันทึกแบบง่าย ๆ ซึ่งเสี่ยงต่อความผิดพลาดในการบริหารบุคคลของกลุ่มอย่างมาก

8. การพลัดเปลี่ยนทีมผู้บริหารหมู่บ้านที่มีวาระการดำรงตำแหน่งส่งผลต่อความต่อเนื่องของวิสัยทัศน์และการวางแผนการพัฒนาในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน

9. องค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่มีบทบาทเด่นชัด หรือแผนการสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน

โอกาส (Opportunities)

1. แต่ละกรณีศึกษาต่างเป็นหมู่บ้านที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักในการชูเป็นอัตลักษณ์ “วัฒนธรรมผู้ไท” ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดตัวเอง และมีหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อการเข้าไปเรียนรู้และศึกษาดูงานสถานที่ วิถีชุมชนและกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2. กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนแต่ละกรณีศึกษาต่างมีประสบการณ์จากการต้อนรับนักท่องเที่ยว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่จัดมาโดยหน่วยงานราชการทำให้ได้รับโอกาสในการเสนอความต้องการและปัญหาความจำเป็นในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชนต่อหน่วยงานราชการและบุคคลภายนอกที่เข้ามาใช้บริการจากกลุ่ม

3. กิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไทในแต่ละพื้นที่กรณีศึกษาต่างถูกปรากฏในสื่อสารมวลชนแขนงต่าง ๆ ซึ่งสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลให้แก่นักท่องเที่ยวภายนอกหรือผู้ที่สนใจได้ค้นหาข้อมูลได้ง่าย

4. ผลิตภัณฑ์ของชุมชนในแต่ละกรณีศึกษาต่างถูกเลือกให้เป็นสินค้าโอท็อปที่ได้รับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของจังหวัด หรือของที่ระลึกประจำท้องถิ่น และมีจัดจำหน่ายภายใต้ตราสินค้าที่ออกแบบและสนับสนุนโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการพัฒนาชุมชน

อุปสรรค (Threat)

1. การขาดความร่วมมือและไม่ทราบข้อกำหนดของชาวบ้านในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางธรรมชาติ/สาธารณประโยชน์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน

2. ผู้มารับบริการการท่องเที่ยวของกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในแต่ละกรณีศึกษามักมากับหน่วยงานราชการที่จัดกลุ่ม/คณะเข้ามา ทำการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนอิงกับหน่วยงานราชการเป็นหลัก ทำให้ขาดการคิดค้นรูปแบบใหม่ ๆ ในการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

3. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งรับผิดชอบดูแลพื้นที่การศึกษาเป็น อปท.ขนาดเล็ก ในรูปแบบเทศบาลตำบล/องค์การบริหารส่วนตำบลมีงบประมาณจำกัด ไม่มีผู้บริหาร หรือบุคลากรที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ทำให้การประสานและเข้าไปร่วมมือกับกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนของแต่ละกรณีศึกษาค่อยข้างห่างเหินกัน และมีประเด็นการเมืองในระดับท้องถิ่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

4. หน่วยงานภาครัฐ หรือภาคเอกชนที่เข้ามาให้การสนับสนุนงบประมาณ หรือกิจกรรมเพื่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของชุมชนในแต่ละกรณีศึกษา มักใช้วิธีการแบบ Top-down ขาดการมีส่วนร่วมและวางแผนเพื่อกำหนดการเป้าหมายโครงการที่นำไปสู่การส่งเสริมและต่อยอดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

8.1.3 ผลการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเครือข่ายแบบร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในส่วนนี้ คณะผู้วิจัยผลออกแบบและพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเครือข่ายแบบร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการสร้างเครือข่ายนโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้เทคนิคแบบเดลฟาย (Dei-phi) จากการใช้แบบสอบถามเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 18 ราย ทำการประเมินและให้ความเห็นในข้อคำถามต่างๆ จำนวน 3 รอบ ซึ่งได้ผลการพัฒนาเกณฑ์ตัวชี้วัดและองค์ประกอบการบริหารจัดการแบบเครือข่ายท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 4 ด้าน ซึ่งมีองค์ประกอบตัวบ่งชี้และจำนวนเกณฑ์พิจารณาตัวชี้วัดในแต่ละด้าน ดังตารางที่ 8.1

ตารางที่ 8.1 : สรุปผลการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเครือข่ายแบบร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการสร้างเครือข่ายนโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ด้านที่	องค์ประกอบของคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	Kendall 's Value	จำนวน เกณฑ์การ พิจารณา
1. การบริหารจัดการ แบบเครือข่ายร่วมกัน ภายในชุมชนที่จัดการ ท่องเที่ยว	1.1 การวางแผนการพัฒนา ระบบบริหารจัดการการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกัน ระหว่างกลุ่มต่างๆในชุมชน	4.97	0.068	0.607	8
	1.2 การบริหารจัดการกลุ่ม ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน อย่างมีธรรมาภิบาล	4.97	0.064	0.490	5
	1.3 การพัฒนาคุณภาพบริการ การท่องเที่ยว รวมทั้งบริการ สาธารณะอื่นที่ส่งเสริมกิจกรรม การท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ ร่วมกันภายในชุมชน	4.94	0.106	0.632	8
	1.4 ภาวะผู้นำและการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ภายในกลุ่ม ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน	4.97	0.117	0.381	2
	1.5 การนำทรัพยากร ภูมิ ปัญญา วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ ชุมชนมาเพิ่มมูลค่าด้านการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ร่วมกัน	4.96	0.107	0.261	6
	1.6 การส่งเสริมการจัดการ ความรู้ ภูมิปัญญา และอัต ลักษณ์ประจำท้องถิ่นจากรุ่นสู่ รุ่นให้แก่สมาชิกภายในชุมชน	4.96	0.157	0.157	3
	1.7 การวางมาตรการของชุมชน เพื่อความสะดวกเรียบร้อยและ ป้องกันความเสี่ยงที่อาจขึ้นใน การจัดกิจกรรมการบริการการ ท่องเที่ยวของชุมชน	4.93	0.194	0.418	5

ด้านที่	องค์ประกอบของคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	Kendall 's Value	จำนวน เกณฑ์การ พิจารณา
2. การบริหารจัดการ แบบเครือข่ายร่วมกับ ภาคธุรกิจเอกชน ภาค ประชาสังคมและ องค์กรชุมชนอื่น	2.1 การแสวงหาความร่วมมือ ระหว่างองค์กรชุมชนที่มี ศักยภาพในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้และพัฒนาศักยภาพการ จัดการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน	4.97	0.080	0.458	4
	2.2 การวางแผนด้านการ ประชาสัมพันธ์และส่งเสริม ตลาดท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน	4.94	0.175	0.402	3
	2.3 การพัฒนากิจกรรมการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ชุมชนร่วมกัน	4.96	0.107	0.458	3
	3.1 การสนับสนุนและร่วม วางแผนในการส่งเสริมและ พัฒนาการจัดบริการท่องเที่ยว ของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ	4.96	0.107	0.580	7
	3.2 การวางแผนด้านการตลาด และกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการ บริการการท่องเที่ยวในชุมชนที่ มีศักยภาพร่วมกัน	4.96	0.107	0.490	3
	4.1 การบริหารจัดการเพื่อ ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในพื้นที่บริการ	4.96	0.076	0.455	5
4. การบริหารจัดการ เครือข่ายร่วมกับองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น	4.2 การจัดทำแผนพัฒนาการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ในพื้นที่บริการร่วมกับภาคส่วน ต่างๆอย่างบูรณาการกัน	4.92	0.244	0.531	3
	4.3 การส่งเสริมกิจกรรม บุคลากร และเครื่องมือในการ จัดบริการการท่องเที่ยวของ ชุมชนในพื้นที่	4.98	0.078	0.291	3
	4.4 การเป็นผู้ประสานงานการ ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของ ชุมชนในพื้นที่บริการอย่างมี ประสิทธิภาพ	5.00	0.00	1.00	2

ด้านที่	องค์ประกอบของคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	Kendall 's Value	จำนวน เกณฑ์การ พิจารณา
	4.5 การประชาสัมพันธ์ และ สร้างภาพลักษณ์ให้กับแหล่ง ท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่บริการ	4.98	0.053	0.425	7
	ผลรวม	4.96	0.063		77

จากตารางที่ 8.1 พบว่า สรุปผลการพัฒนาตัวชี้วัดและองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเครือข่ายแบบร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการสร้างเครือข่ายนโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการแบบเครือข่ายร่วมกันภายในชุมชนที่จัดการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1. การวางแผนการพัฒนาระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันระหว่างกลุ่มต่างๆในชุมชน โดยมีเกณฑ์พิจารณา 8 ตัวชี้วัด 2. การบริหารจัดการกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีธรรมาภิบาล โดยมีเกณฑ์พิจารณา 5 ตัวชี้วัด 3. การพัฒนาคุณภาพบริการการท่องเที่ยว รวมทั้งบริการสาธารณะอื่นที่ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพร่วมกันภายในชุมชน โดยมีเกณฑ์พิจารณา 8 ตัวชี้วัด 4. ภาวะผู้นำและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายในกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีเกณฑ์พิจารณา 2 ตัวชี้วัด 5. การนำทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ชุมชนมาเพิ่มมูลค่าด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกัน โดยมีเกณฑ์พิจารณา 6 ตัวชี้วัด 6. การส่งเสริมการจัดการความรู้ ภูมิปัญญา และอัตลักษณ์ประจำท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่นให้แก่สมาชิกภายในชุมชน โดยมีเกณฑ์พิจารณา 3 ตัวชี้วัด และ 7. การวางมาตรการของชุมชนเพื่อความสงบเรียบร้อยและป้องกันความเสี่ยงที่อาจขึ้นในการจัดกิจกรรมบริการการท่องเที่ยวของชุมชน โดยมีเกณฑ์พิจารณา 5 ตัวชี้วัด

2. การบริหารจัดการแบบเครือข่ายร่วมกับภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคมและองค์กรชุมชนอื่น ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1. การแสวงหาความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนที่มีศักยภาพในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน โดยมีเกณฑ์พิจารณา 4 ตัวชี้วัด 2. การวางแผนด้านการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมตลาดท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน โดยมีเกณฑ์พิจารณา 3 ตัวชี้วัด และ 3. การพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนร่วมกัน โดยมีเกณฑ์พิจารณา 3 ตัวชี้วัด

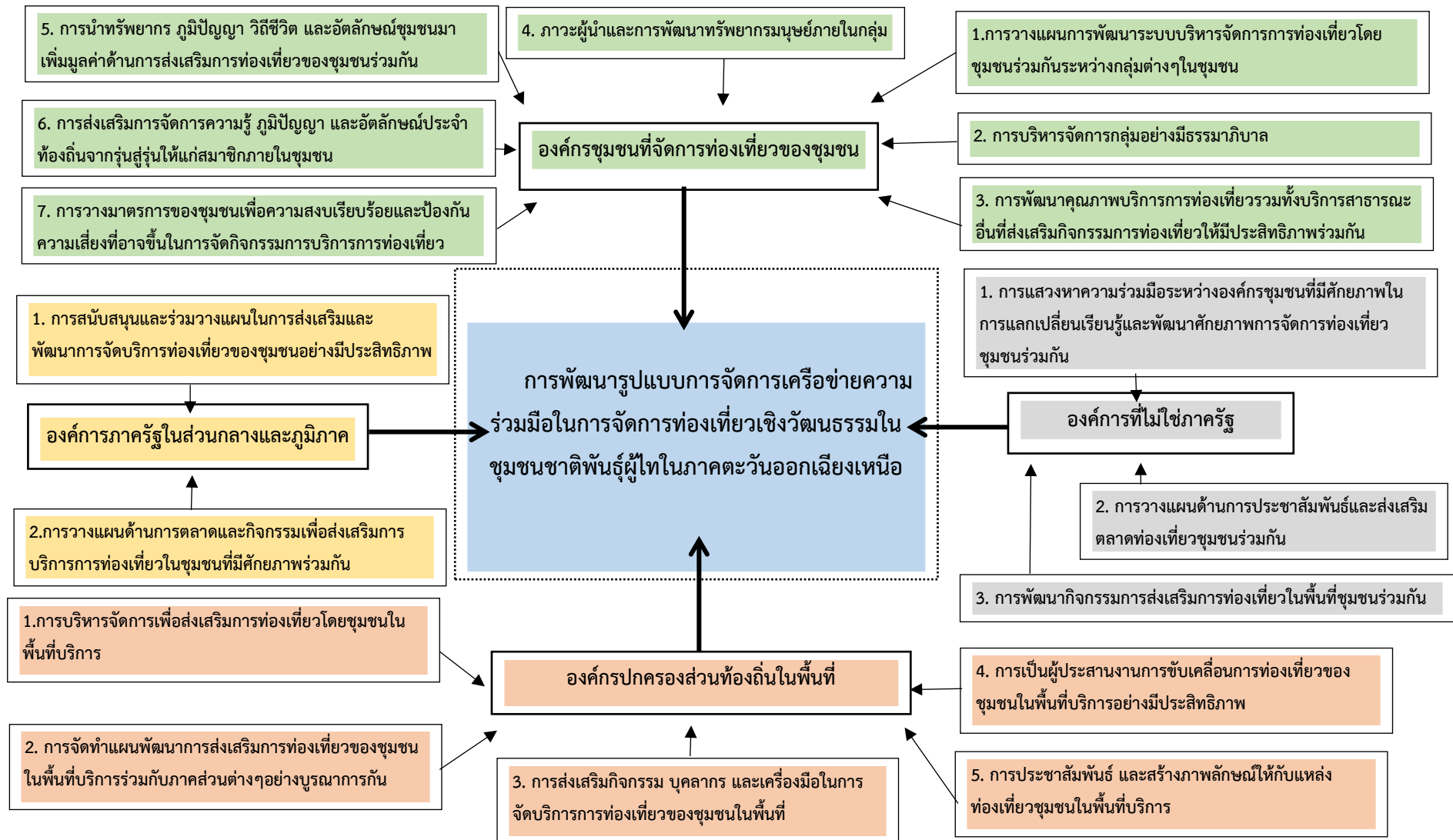
3. การบริหารจัดการแบบเครือข่ายร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจในส่วนกลางและภูมิภาค ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1. การสนับสนุนและร่วมวางแผนในการส่งเสริมและพัฒนาการจัดบริการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีเกณฑ์พิจารณา 7 ตัวชี้วัด และ 2. การวางแผนด้านการตลาดและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมบริการการท่องเที่ยวในชุมชนที่มีศักยภาพร่วมกัน โดยมีเกณฑ์พิจารณา 3 ตัวชี้วัด

4. การบริหารจัดการเครือข่ายร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1. การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่บริการ โดยมีเกณฑ์พิจารณา 5 ตัวชี้วัด 2. การจัดทำแผนพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่บริการร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ อย่างบูรณาการกัน โดยมีเกณฑ์พิจารณาจำนวน 3 ตัวชี้วัด 3. การส่งเสริมกิจกรรม บุคลากร และเครื่องมือในการจัดบริการการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่โดยมีเกณฑ์พิจารณา 3 ตัวชี้วัด 4. การเป็นผู้ประสานงานการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่บริการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีเกณฑ์พิจารณา 2 ตัวชี้วัด และ 5. การประชาสัมพันธ์ และสร้างภาพลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่บริการ โดยมีเกณฑ์พิจารณาจำนวน 7 ตัวชี้วัด

8.1.4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนารอบการพิจารณารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามภาพที่ 8.1 แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิได้เข้าร่วมประชุมสัมมนาการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจัดขึ้นเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2562 ณ ศูนย์วัฒนธรรมผู้ไทสายใยชุมชน บ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งมีผู้เข้าร่วมสัมมนาจำนวน 20 คน ประกอบด้วยตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ตัวแทนหน่วยงานภาคเอกชน ตัวแทนหน่วยงานภาคประชาสังคม ตัวแทนองค์กรชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวทั้งในพื้นที่การศึกษา และนอกพื้นที่การศึกษา ซึ่งได้ระดมความคิดเห็นและร่วมเสนอแนะต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบาย และการปรับปรุงแผนแม่บท ระเบียบกฎหมาย และรูปแบบการดำเนินงานขององค์กรที่เกี่ยวข้องดังที่ได้ผลสรุปนำเสนอต่อไปนี้

ภาพที่ 8.1 : สรุปผลพิจารณาการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

8.4.1 สรุปผลการศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนกับองค์กรภาคีอื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการพิจารณาและให้ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องต่อข้อเสนอเชิงนโยบายและการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนกับองค์กรภาคีอื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากกรณีศึกษาทั้ง 5 พื้นที่ แล้วนำมาใช้ประกอบการพิจารณาและสร้างเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนกับองค์กรภาคีอื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับองค์การทางราชการสังกัดราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ได้แก่ 1) การสนับสนุนและร่วมวางแผนในการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการบริการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ และ 2) การวางแผนด้านการตลาดและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการบริการการท่องเที่ยวในชุมชนที่มีศักยภาพร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่บริการ 2) การจัดทำแผนพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่บริการร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ อย่างบูรณาการกัน 3) การส่งเสริมกิจกรรม บุคลากร และเครื่องมือในการจัดการบริการการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ 4) การเป็นผู้ประสานงานการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่บริการอย่างมีประสิทธิภาพ และ 5) การประชาสัมพันธ์ และสร้างภาพลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่บริการ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรอื่นที่ไม่ใช่รัฐบาล ได้แก่ 1) การแสวงหาความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนที่มีศักยภาพในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน 2) การวางแผนด้านการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน และ 3) การพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนร่วมกัน

4. ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรชุมชนส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ ได้แก่ 1) การวางแผนการพัฒนากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน 2) การบริหารจัดการกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีธรรมาภิบาล 3) การพัฒนาคุณภาพบริการการท่องเที่ยว รวมทั้งบริการสาธารณะอื่นที่ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพร่วมกันภายในชุมชน 4) ภาวะผู้นำและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายในกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5) การนำทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ชุมชนมาเพิ่มมูลค่าด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกัน 6) การส่งเสริมการจัดการความรู้ ภูมิปัญญา และอัตลักษณ์ประจำท้องถิ่นจากฐานสู่รุ่นให้แก่สมาชิกภายในชุมชน และ 7) การวางมาตรการของชุมชนเพื่อความสงบเรียบร้อยและป้องกันความเสี่ยงที่อาจขึ้นในการจัดกิจกรรมการบริการการท่องเที่ยวของชุมชน

8.4.2 สรุปผลการศึกษาข้อเสนอต่อการปรับใช้นโยบาย ระเบียบกฎหมาย และแผนแม่บทที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการพัฒนาารูปแบบการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากการพิจารณาและให้ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องต่อการปรับใช้นโยบาย ระเบียบกฎหมาย และแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการพัฒนาารูปแบบการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากกรณีศึกษาทั้ง 5 พื้นที่ แล้วนำมาใช้ประกอบการพิจารณากับนโยบาย ระเบียบกฎหมาย และแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาารูปแบบการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนกับองค์กรภาคีอื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ข้อเสนอที่สำคัญดังนี้

1) การปรับใช้กับรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปกครองท้องถิ่น ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมีบัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะแก่ประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน (มาตรา 250) พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ในมาตรา 16 ประกอบกับบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (มาตรา 66, 67 และ 68) และประกอบกับบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 (มาตรา 20, 51, 53, 54 และ 56) ซึ่งจากบทบัญญัติตามกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับพื้นที่ ได้แก่ เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล สามารถจำแนกการกำหนดประเภทบริการสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผู้ไทตามที่เกิดขึ้น ดังนี้ 1. การกิจในประเภทที่ 1 การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง 2. การกิจในประเภทที่ 6 การส่งเสริม การฝึก และประกอบอาชีพ 3. การกิจในประเภทที่ 7 การพาณิชย์และการส่งเสริมการลงทุน 4. การกิจในประเภทที่ 8 การส่งเสริมการท่องเที่ยว 5. การกิจในประเภทที่ 11 การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น 6. การกิจในประเภทที่ 13 การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ 7. การกิจในประเภทที่ 16 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น 8. การกิจในประเภทที่ 17 การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง 9. การกิจประเภทที่ 23 การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการอนามัย โรงมหรสพและสาธารณสถานอื่น ๆ บ้านเมือง 10. การกิจประเภทที่ 24 การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 11. การกิจประเภทที่ 25 การผังเมือง

นอกจากนี้พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ในมาตรา 16 ซึ่งกำหนดประเภทบริการสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ที่มีแผนในการถ่ายโอนภารกิจจากหน่วยงานราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคไปยังองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประกอบกับบทบัญญัติภายใต้พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 (มาตรา 45) ซึ่งกำหนดให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิง

วัฒนธรรมของชุมชนได้ในฐานะหน่วยงานทางด้านนโยบายและการสนับสนุนการดำเนินการในการกิจการกิจขององค์การบริหารส่วนจังหวัด สามารถจำแนกการกำหนดประเภทบริการสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผู้ไทตามที่เกิดขึ้น ดังนี้ 1) การกิจประเภทที่ 1 การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด 2) การกิจประเภทที่ 2 การสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น และการกิจประเภทที่ 3 การประสานงานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

2) การปรับใช้กับแผนแม่บทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาจากยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2560 – 2579) ซึ่งมีกรอบแนวคิดด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันที่มุ่งเน้นการพัฒนาภาคการผลิตและบริการให้สามารถแข่งขันได้ เกิดความยั่งยืน ประชาชนมีคุณภาพชีวิต และมีรายได้ที่ดีขึ้น ทั้งนี้จากการพิจารณาและให้ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องต่อการปรับใช้แผนแม่บทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการพัฒนาแบบการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากกรณีศึกษาทั้ง 5 พื้นที่ในการนำมาใช้ประกอบการพิจารณากับแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนกับองค์กรภาคีอื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่ามีความสอดคล้องกับ 1. แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 – 2564) 2. แผนยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560 – 2564) 3. แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (พ.ศ. 2560 – 2564) 4. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว (พ.ศ. 2561 – 2564) ของกรมการท่องเที่ยว 5. แผนยุทธศาสตร์องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (พ.ศ. 2560 – 2563) 6. แผนยุทธศาสตร์กระทรวงมหาดไทย (พ.ศ. 2560 – 2564) 7. แผนยุทธศาสตร์กระทรวงวัฒนธรรม ทิศทางยุทธศาสตร์ด้านวัฒนธรรมระยะ 20 ปี 8. แผนยุทธศาสตร์กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พ.ศ. 2559 – 2564) และ 10. แผนยุทธศาสตร์กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (พ.ศ. 2559 – 2564)

จากการพิจารณาและให้ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องต่อการปรับใช้นโยบาย ระเบียบกฎหมาย และแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการพัฒนารูปแบบการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากกรณีศึกษา กรอบการพัฒนาแนวทางการดำเนินการที่ได้จากกระบวนการเดลฟาย และนำมาใช้ประกอบการพิจารณากับนโยบาย ระเบียบกฎหมาย และแผนแม่บทที่เกี่ยวข้อง สามารถเสนอแนวทางที่ใช้เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนารูปแบบการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนกับองค์กรภาคีอื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ดังนี้

ข้อเสนอที่ 1 การส่งเสริมและสนับสนุนการวางแผนการพัฒนาแบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งข้อเสนอนี้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาและให้ความเห็นอย่างสอดคล้องกัน เพื่อเสนอแนะให้หน่วยงาน/ภาคีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สำนักงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาในพื้นที่ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ในพื้นที่

ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันวางแผนการพัฒนาระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอที่ 2 การประสานงาน และส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพบริการการจัดการท่องเที่ยว รวมทั้งบริการสาธารณะอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพร่วมกันภายในชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไท ซึ่งข้อเสนอนี้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาและให้ความเห็นอย่างสอดคล้องกัน เพื่อเสนอแนะให้หน่วยงาน/ภาคีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาในพื้นที่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ที่รับผิดชอบพื้นที่ ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันพัฒนาคุณภาพบริการการจัดการท่องเที่ยว รวมทั้งบริการสาธารณะอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพร่วมกันภายในชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไท

ข้อเสนอที่ 3 การส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การจัดการความรู้ และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในสมาชิกชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไท ซึ่งข้อเสนอนี้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาและให้ความเห็นอย่างสอดคล้องกัน เพื่อเสนอแนะให้หน่วยงาน/ภาคีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การจัดการความรู้ และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในสมาชิกชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไท

ข้อเสนอที่ 4 การส่งเสริมการนำทรัพยากร ทูทางสังคม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทมาเพิ่มมูลค่าเพื่อส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์” ซึ่งข้อเสนอนี้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาและให้ความเห็นอย่างสอดคล้องกัน เพื่อเสนอแนะให้หน่วยงาน/ภาคีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สำนักงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ในพื้นที่ หน่วยงานที่ดูแลด้านทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ (อุทยานแห่งชาติ, ป่าไม้จังหวัด) สำนักงานสำนักงานวัฒนธรรมในพื้นที่ สภาวัฒนธรรมในพื้นที่ ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันส่งเสริมการนำทรัพยากร ทูทางสังคม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทมาเพิ่มมูลค่าเพื่อส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์

ข้อเสนอที่ 5 การส่งเสริมการวางมาตรการเพื่อป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย และลดความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไท ซึ่งข้อเสนอนี้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาและให้ความเห็นอย่างสอดคล้องกัน เพื่อเสนอแนะให้หน่วยงาน/ภาคีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สถานีตำรวจที่รับผิดชอบดูแลในพื้นที่ โรงพยาบาลที่รับผิดชอบดูแลในพื้นที่ ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันส่งเสริมการวางมาตรการเพื่อป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย และความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไท

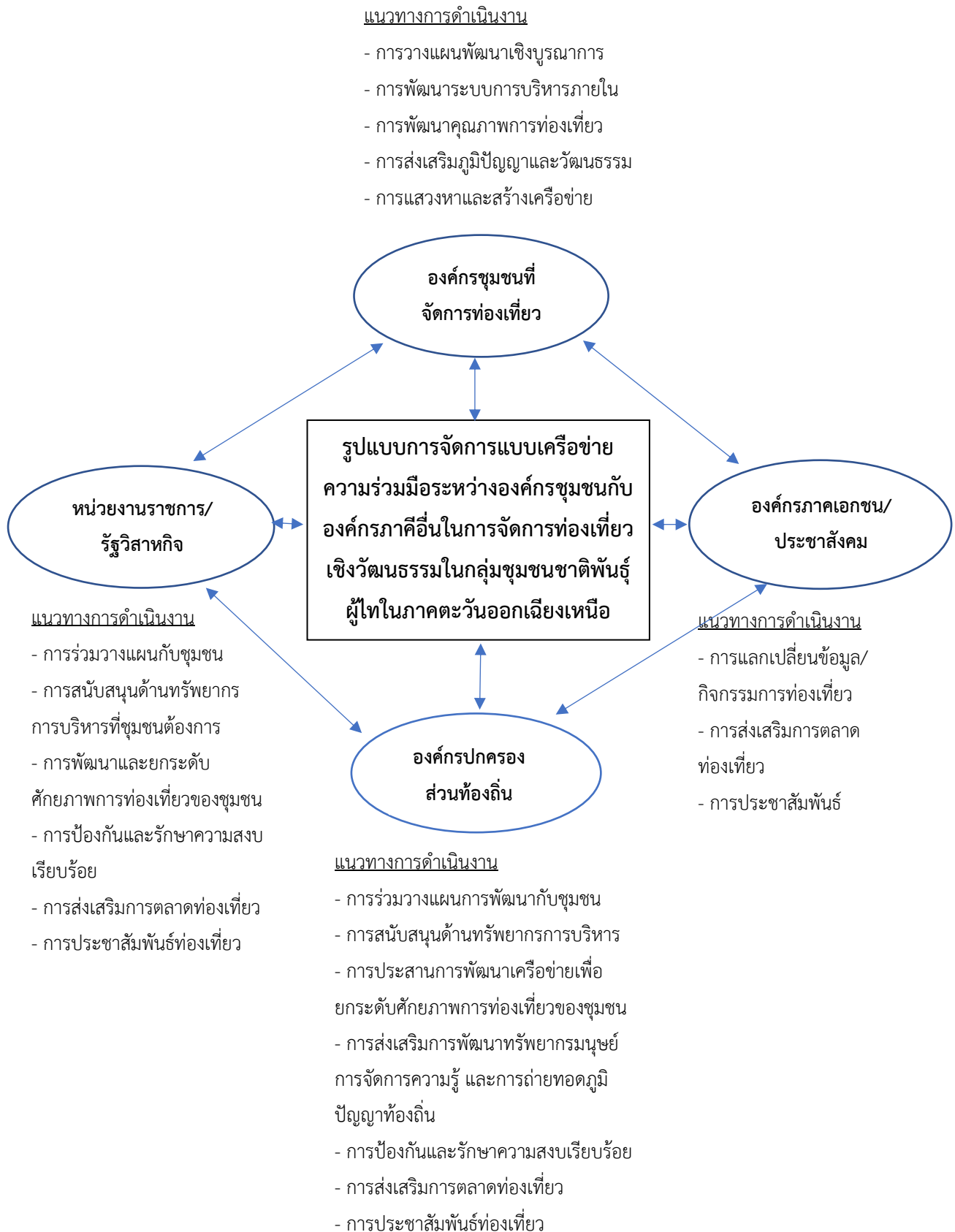
ข้อเสนอที่ 6 การส่งเสริมการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กร/กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนที่มีศักยภาพในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพจัดการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน ซึ่งข้อเสนอนี้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาและ

ให้เห็นอย่างสอดคล้องกัน เพื่อเสนอแนะให้หน่วยงาน/ภาคที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สำนักงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาในพื้นที่ สมาคมชาวผู้ไทโลกซึ่งเป็นองค์การประชาสังคมในพื้นที่ ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กร/กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนที่มีศักยภาพในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพจัดการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน

ข้อเสนอที่ 7 การส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์และตลาดการท่องเที่ยวของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไท ซึ่งข้อเสนอนี้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาและให้เห็นอย่างสอดคล้องกัน เพื่อเสนอแนะให้หน่วยงาน/ภาคที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาในพื้นที่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ที่รับผิดชอบพื้นที่ สมาคมชาวผู้ไทโลก และสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดในพื้นที่ซึ่งเป็นองค์การประชาสังคมในพื้นที่ ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวซึ่งเป็นภาคเอกชน ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์และตลาดการท่องเที่ยวของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทให้เป็นที่รู้จักและแพร่หลาย

ซึ่งสามารถสรุปเป็นแผนภาพแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนกับองค์กรภาคอื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 8.2 : แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนกับองค์กรภาคีอื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

8.2 การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาที่ค้นพบ คณะผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลในประเด็นต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. จากการทบทวนสถานภาพการบริหารจัดการขององค์กรชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า แต่ละองค์กรชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้ง 5 พื้นที่กรณีศึกษา มีลักษณะของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งอาจแตกต่างกันไปตามบริบทและจุดเด่นของแต่ละพื้นที่ตามที่บุญเลิศ จิตตั้งพัฒนา (2548) ได้ศึกษาคุณสมบัติสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ไว้ว่าการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของชุมชนในแง่วิถีชีวิตและวัฒนธรรม เพื่อดึงดูดการท่องเที่ยว สร้างประสบการณ์ใหม่ในการเรียนรู้ให้แก่ผู้สนใจ โดยชุมชนท้องถิ่นยึดหลักการมีส่วนร่วมและประโยชน์สาธารณะที่จะเข้ามาสู่ชุมชนของตนเองเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ชุมชนท่องเที่ยวแต่ละแห่งที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนในรูปแบบโฮมสเตย์พบว่า กลุ่มโฮมสเตย์ของชุมชนมีรายได้ และการจัดสรรปันส่วนรายได้จากการบริการการท่องเที่ยวอย่างยุติธรรม และสร้างประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและการส่งเสริมอาชีพของประชาชนในหมู่บ้าน แต่ปัญหาสำคัญของกลุ่มโฮมสเตย์คือการขาดแผนการบริหารจัดการที่สามารถนำไปสู่ความยั่งยืนและเป็นมาตรฐานของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ บุญทัน ดอกไธสงและปิยะนันต์ จันทร์แหกหล้า (2559) ที่พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของการดำเนินการจัดโฮมสเตย์ ได้แก่ ผู้ประกอบการที่เป็นชาวบ้านในชุมชนสามารถมีรายได้เสริม ทำให้กระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็งเพิ่มมากขึ้น จากกระแสมานิยมการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้จึงก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้การจัดบริการโฮมสเตย์ หากมีการบูรณาการกับแผนยุทธศาสตร์ของท้องถิ่น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน การสร้างทัศนคติของประชาชนในชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไปในทิศทางเดียวกันแล้ว ย่อมก่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการส่งเสริมพัฒนาการดำเนินการจัดโฮมสเตย์

2. จากผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคขององค์กรชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไท ทำให้เห็นว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องทำให้องค์กรชุมชนสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีศักยภาพในการบริหารจัดการ มีความเข้มแข็งในการขับเคลื่อนกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนและสามารถสร้างพลังการมีส่วนร่วมและเครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ในการระดมเข้าสู่การพัฒนาและยกระดับคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอำพล บุญพานิช (2560) ที่ได้ศึกษาปัจจัยจากทุนทางสังคมที่ทำให้ชุมชนโคกโก่งจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ก็พบว่า ปัจจัยจากบุคคลผู้นำและแกนนำที่มีคุณภาพของหมู่บ้านได้ดึงศักยภาพของทุนทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนขึ้นมาเป็นจุดเด่นและพัฒนาสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และทำให้คนในชุมชนมีรายได้ มีกิจกรรมที่สัมพันธ์กัน เกิดเป็นพลังในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนที่ทำให้พึ่งตนเองได้ ซึ่งทำให้เห็นว่าทุนทางสังคม และแกนนำชาวบ้านในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ แต่ไม่สามารถพึ่งพาระหว่างกันเอง ซึ่งถือเป็นข้ออ่อนของชุมชนจัดการท่องเที่ยวเชิงเครือข่ายที่ไม่สามารถสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนด้วยกันได้ หรือธีรกานต์ โพธิ์แก้ว (2560) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนขึ้นอย่างมีระบบร่วมกัน โดยการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้เข้าสู่กลุ่มออมทรัพย์ขึ้น และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนและนักท่องเที่ยวมีความต้องการพัฒนา

สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน การจัดการขยะในพื้นที่ การจัดการสิ่งในพื้นที่ที่สำคัญที่สุด คือ การสร้างความรู้ ความเข้าใจร่วมกัน สร้างความเข้มแข็งให้กับคนในชุมชน การจัดการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้มีความเข้าใจในเรื่อง การท่องเที่ยวชุมชนมากขึ้น และสร้างความตระหนักในจิตสำนึกแห่งการรักชุมชนบ้านเกิด โดยการส่งเสริมเยาวชนคนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวให้มากขึ้น ทุกคนในชุมชนต้องมีส่วนร่วม สอดคล้อง กับงานวิจัยของอัจฉรา ศรีลาชัย (2559) พบว่า ศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น ชุมชนมีศักยภาพในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวอยู่แล้วด้วยบริบทความพร้อมของชุมชนที่มีศูนย์การเรียนรู้ ทรัพยากรการท่องเที่ยว มีศักยภาพด้านการบริการ เช่น ร้านอาหาร บ้านพักโฮมสเตย์ มัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยว ร้านจำหน่ายของที่ระลึก เป็นต้น

3. ประเด็นต่อมาเมื่อชุมชนเกิดความเข้มแข็งและมีศักยภาพแล้ว สำหรับการสร้างความร่วมมือในรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้น จำเป็นที่จะต้องวางบทบาทต่อภาคีเครือข่ายที่มีพันธกิจในการส่งเสริม สนับสนุน ประสานความร่วมมือ และเป็นหุ้นส่วนรับผิดชอบในกิจกรรมการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เกิดขึ้นซึ่งจาก ผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเข้าร่วมมือและพัฒนาระบบการจัดการท่องเที่ยว ของชุมชนมากที่สุด เป็นตัวประสานกับหน่วยงานภาคีอื่นในการพัฒนาคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวของ ชุมชนในพื้นที่ ซึ่งจะทำให้เป็นการเตรียมพร้อมในการวางแผนและรองรับภารกิจการรองรับการส่งเสริมการ ท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเพื่อบูมไปสู่ความยั่งยืน เชิงพื้นที่ต่อไป ส่วนหน่วยงานภาครัฐอื่น รวมทั้งภาคเอกชน และภาคประชาสังคม จะมีบทบาทในด้านส่งเสริม และการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวและการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อให้เกิดรูปแบบและการ พัฒนานวัตกรรมใหม่ๆในการกระตุ้นการท่องเที่ยวของชุมชนให้สามารถขับเคลื่อนตัวเองไปได้อย่างต่อเนื่องและ ยั่งยืนบนฐานของหลักการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและอัตลักษณ์ชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริ นา คะศิริ (2556) ได้ศึกษาแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกับตลาดสามชุก : ความสำเร็จและปัญหา ซึ่ง พบว่า แผนพัฒนาของตลาดสามชุกมีความสอดคล้องกับแนวคิดในการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่ง หนึ่งปัจจัยที่สำเร็จคือ ด้านการมีส่วนร่วมหรือร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และได้นำไปสู่การมี แผนฟื้นฟูและสร้างความเข้าใจระหว่างชุมชนกับภาครัฐ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่การจัดเวทีสร้าง ความเข้าใจระหว่างชุมชนกับภาครัฐ การจัดนิทรรศการผลการดำเนินงานระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง หรือการสรุปบทเรียนเผยแพร่ผลงานต่อสาธารณะ และจัดโครงการวิจัยและพัฒนาระหว่างชุมชนกับ เครือข่าย ซึ่งจะทำให้เห็นความสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เป็นปัจจัยเสริม ที่สำคัญของการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมให้สามารถขับเคลื่อนไปสู่ความยั่งยืนได้ และอีกอย่าง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรชุมชนในพื้นที่จริง ๆ ก็เปรียบเสมือนเนื้อเดียวกันตามที่ ปิยะพงษ์ บุซบก และคณะ (2560) ได้ทำการศึกษาไว้ในผลการศึกษาเรื่องการสร้างความร่วมมือในการบริหารจัดการ ท้องถิ่น : สำรวจแนวปฏิบัติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการสร้างความ ร่วมมือกันเองน้อยกว่าการสร้างความร่วมมือกับองค์กรชุมชน/กลุ่มชาวบ้าน โดยเฉพาะในระดับองค์การบริหาร ส่วนตำบลในฐานะหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่ใกล้ชิดชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด ได้มีการสร้างความร่วมมือกับ

องค์กรชุมชน/กลุ่มชาวบ้านมากกว่า 1 องค์กร ทั้งนี้การสร้างความร่วมมือในการบริหารจัดการท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานต่าง ๆ ยังพบว่า มีมิติของวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งวัฒนธรรมความร่วมมือในบริบทภาคอีสานนั้นถือว่าเป็นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นในภูมิภาคนี้ที่สามารถยกระดับไปสู่การสร้างความร่วมมือระหว่างกันขึ้นได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่า การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ภาคอีสานไม่ใช่เรื่องยาก เพราะความร่วมมือขององค์กรทั้งสองต่างแนบชิดกันบนฐานของทุนทางสังคมที่เติบโตภายใต้การทำงานในบริบทเดียวกัน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาครั้งนี้ในการนำทุนทางสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันมาสร้างความร่วมมือกันเพื่อไปสู่การบริหารจัดการภารกิจร่วมกันได้

4. ส่วนข้อเสนอเชิงนโยบายและการปรับใช้นโยบาย ระเบียบกฎหมาย และแผนแม่บทต่างๆ จะพบว่า การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ต่างเกี่ยวข้องกับตัวแสดงทางด้านนโยบายและการจัดการหลายหน่วยงานซึ่งหากตัวแสดงเหล่านั้นสามารถพัฒนาความร่วมมือในการสร้างเครือข่ายนโยบายและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทได้ จะช่วยให้สร้างสรรค์รูปแบบการบริหารจัดการภารกิจของรัฐในการให้บริการสาธารณะรูปแบบใหม่ตามทีนักวิชาการทางรัฐประศาสนศาสตร์ เช่น Rhodes (1997) ที่เสนอให้เกิดการสร้างความร่วมมือในการทำงานระหว่างตัวแสดงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันนโยบายนั้นๆ ซึ่งตัวแสดงต่างๆสามารถสร้างความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน โดยการพึ่งพาอาศัยกันในการขับเคลื่อนภารกิจและแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างกัน แต่ไม่จำเป็นต้องขึ้นตรงต่อกัน เป็นต้น และสอดคล้องกับผลการเสนอแนะของบุญทัน ดอกไธสง และปิยะนันต์ จันทรแขกกล้า (2559) ที่เสนอให้หน่วยงานภาครัฐได้แก่ กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ควรมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนแนะนำกำกับดูแลกลุ่มเครือข่ายชุมชนที่ดำเนินการจัดทำโฮมสเตย์ในชุมชน ประกอบกับหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่นเองมีงบประมาณในการมุ่งส่งเสริมพัฒนาการบริหารจัดการโฮมสเตย์อย่างจำกัดเนื่องจากภาระงานในหน่วยงานมีจำนวนมาก แต่ศักยภาพบุคลากรอำนาจของท้องถิ่นเองสามารถส่งเสริม สนับสนุนการจัดบริการการท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ในชุมชนให้มีการบริหารจัดการร่วมกันได้ ด้วยเหตุนี้หากสามารถพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านการบริหารจัดการชุมชนท้องถิ่นที่มีศักยภาพทางด้านการให้บริการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบโฮมสเตย์ในปัจจุบันให้มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนและหน่วยงานภาคีต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนารูปแบบการดำเนินงานร่วมกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การถ่ายทอดและร่วมตระหนักคุณค่าของการจัดการคุณภาพการให้บริการโดยชุมชนร่วมกัน ก็จะสามารถส่งผลต่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และระบบคุณค่าของการจัดการที่เกิดขึ้นจากการให้บริการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามเป้าหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของภาครัฐ และการกระตุ้นพลังชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาตนเองบนฐานของวัฒนธรรมชุมชนร่วมกัน

8.3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1. ควรพัฒนาเครือข่ายนโยบายทางด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนที่มีศักยภาพในพื้นที่ต่าง ๆ เป็นนโยบายและแนวปฏิบัติระดับชาติเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในประเทศไทยให้สามารถจัดการท่องเที่ยวและเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรมที่หลากหลายเพื่อความเข้าใจร่วมกันของคนในชาติ และผู้ที่สนใจได้อย่างเข้าใจและเรียนรู้ต่างวัฒนธรรมได้ โดยการกระตุ้นให้หน่วยงานส่วนกลางที่เกี่ยวข้องกำหนดยุทธศาสตร์และออกแบบนโยบายการพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมการบริการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์ที่มีศักยภาพร่วมกัน ได้แก่ กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) กรมการพัฒนาชุมชนและกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการเกษตรและกรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม รวมทั้งกระทรวงสาธารณสุขและสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในการร่วมกระบวนการปรึกษาหารือและออกแบบนโยบายเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาเครือข่ายการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่มีอยู่ เพื่อทำให้เกิดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่มีส่วนรับผิดชอบและดูแลภารกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนได้ดังนี้

1.1 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สำนักงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาในพื้นที่ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ในพื้นที่ ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันวางแผนการพัฒนาระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพ

1.2 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาในพื้นที่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ที่รับผิดชอบพื้นที่ ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันพัฒนาคุณภาพบริการการจัดการท่องเที่ยว รวมทั้งบริการสาธารณะอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพร่วมกันภายในชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไท

1.3 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การจัดการความรู้ และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในสมาชิกชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไท

1.4 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สำนักงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ในพื้นที่ หน่วยงานที่ดูแลด้านทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ (อุทยานแห่งชาติ, ป่าไม้จังหวัด) สำนักงานสำนักงานวัฒนธรรมในพื้นที่ สภาวัฒนธรรมในพื้นที่ ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันส่งเสริมการนำทรัพยากร ทูทางสังคม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทมาเพิ่มมูลค่าเพื่อส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์

1.5 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สถานีตำรวจที่รับผิดชอบดูแลในพื้นที่ โรงพยาบาลที่รับผิดชอบดูแลในพื้นที่ ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันส่งเสริมการวางมาตรการเพื่อป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย และความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไท

1.6 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สำนักงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาในพื้นที่ สมาคมชาวผู้ไทโลกซึ่งเป็นองค์การประชาสังคมในพื้นที่ ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กร/กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนที่มีศักยภาพในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพจัดการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน

1.7 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาในพื้นที่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ที่รับผิดชอบพื้นที่ สมาคมชาวผู้ไทโลก และสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดในพื้นที่ซึ่งเป็นองค์การประชาสังคมในพื้นที่ ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวซึ่งเป็นภาคเอกชน ร่วมกับองค์กรชุมชนผู้ไทที่จัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ร่วมกันส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์และตลาดการท่องเที่ยวของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทให้เป็นที่รู้จักและแพร่หลาย

2. ควรพัฒนายุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในระดับภูมิภาค หรือกลุ่มจังหวัดที่มีประชากรกลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรมร่วมกัน เพื่อกระตุ้นให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการส่งเสริมศักยภาพเพื่อพัฒนาเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระดับกลุ่มจังหวัดให้มีศักยภาพร่วมกัน กระตุ้นการท่องเที่ยวบนฐานของวัฒนธรรมของประชาชนในแต่ละจังหวัดที่มีร่วมกันเพื่อให้ต้นตอทางด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่งเสริมศักยภาพของประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาและส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐในระดับภูมิภาคมากยิ่งขึ้น

3. ควรพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์ที่กระตุ้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่มีชุมชนจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้แสดงบทบาทหลักในการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น องค์กรภาคเอกชนต่าง ๆ และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องเพื่อวางแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนอย่างสอดคล้องกับบริบทพื้นที่และศักยภาพของท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่บริการอย่างมีประสิทธิภาพและประโยชน์ต่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ได้

ข้อเสนอแนะเชิงการนำไปใช้ประโยชน์

1. ควรส่งเสริมการนำผลการพัฒนาเกณฑ์ตัวชี้วัดและองค์ประกอบการบริหารจัดการแบบเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานวัฒนธรรมผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบองค์การเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนที่มีศักยภาพเพื่อให้เกิดการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกัน

2. ควรกำหนดนโยบายการส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนให้ชัดเจน สำหรับบทบาทการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ หรือรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้อง และ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำหรับขับเคลื่อนนโยบายการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่การพัฒนา และส่งเสริมศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ควรกำหนดเป้าหมายการถ่ายโอนอำนาจและภารกิจส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนที่ชัดเจนไป ยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่มีชุมชนที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวอยู่ เพื่อให้สามารถวางแผน และกำหนดนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่บริการของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ คุ่มค่า และเสริมสร้างพลังเชิงพื้นที่ในการขับเคลื่อนกิจกรรมการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปสู่ ความยั่งยืนได้

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยการพัฒนานโยบายการส่งเสริมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม/การท่องเที่ยวโดยชุมชนของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความชัดเจนในภารกิจที่รับการถ่ายโอน เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถจัดทำบริการสาธารณะด้านนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มค่า และตอบโจทย์การพัฒนาศักยภาพเชิงพื้นที่ที่ แหล่งท่องเที่ยวได้

2. ควรศึกษาวิจัยการพัฒนาปรับปรุง ระเบียบกฎหมาย และแผนพัฒนาต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการ พัฒนาความร่วมมือในการสร้างเครือข่ายการส่งเสริมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม/การท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้ การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเกิดการบูรณาการแผนและนโยบายร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปสู่ความยั่งยืนได้

3. ควรศึกษาวิจัยการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการให้บริการสาธารณะรูปแบบใหม่ ในภารกิจที่ ชุมชนท้องถิ่นมีศักยภาพในการดำเนินการบริหารจัดการได้ด้วยตนเอง เช่น การป้องกันปัญหาเสียดิน ใน ชุมชน การดูแลและคุ้มครองสิทธิของเด็ก คนชรา ผู้พิการ และผู้สูงอายุในชุมชน การบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น การส่งเสริมการศึกษาเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งจะทำให้การจัดทำ บริการสาธารณะของรัฐในภารกิจเหล่านี้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยวางแผนและพัฒนาร่วมกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ในการสนับสนุนการดำเนินการของชุมชนท้องถิ่นในฐานะผู้บริการสาธารณะแทนรัฐในระดับพื้นที่ให้สามารถ จัดทำภารกิจดังกล่าวได้อย่างเต็มภาคภูมิและตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กนกพร ฉิมพลี. (2559). รายงานการวิจัยแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอปรางค์ชัย จังหวัดนครราชสีมา. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). ชุมชนท่องเที่ยวโนนหอม. (ออนไลน์). สืบค้นจาก <https://thailandtourismdirectory.go.th/th/info/attraction/detail/itemid/82452>, เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2562
- กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไทบ้านกุดเข้ด่อน. (2560). เอกสารประเมินผลการดำเนินงานหมู่บ้านท่องเที่ยวโอท็อป “นวัตวิถี” บ้านกุดเข้ด่อน ตำบลกุดเชียงหมี อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร. (อัคราณา)
- กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโนนหอม. (2561). เอกสารประเมินผลการดำเนินงานหมู่บ้านท่องเที่ยวโอท็อป “นวัตวิถี” บ้านโนนหอม หมู่ที่ 2. (อัคราณา)
- คณะกรรมการหมู่บ้านโคกโก่ง. (2559). เอกสารประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยของหมู่บ้านโคกโก่งโฮมสเตย์ พ.ศ. 2558. (อัคราณา)
- คณะกรรมการหมู่บ้านโนนหอม หมู่ที่ 2. (2560). เอกสารโครงการหมู่บ้านประชารัฐ “บ้านโนนหอม หมู่ 2”. (อัคราณา)
- คณะกรรมการหมู่บ้านภู. (2562). เอกสารข้อมูลเกี่ยวกับบ้านภู หมู่ 1 และ 2 ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร. (อัคราณา).
- จิตร ภูมิศักดิ์. (2540). ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย.
- จิระนันท์ ทองสมัคร, รุ่งรวี จิตภักดี และสมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. (2556). การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: ทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย, 8(2): 91 – 104.
- ชนัญ วงษ์วิภาค. (2547). ประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ใน เอกสารการสอนชุดวิชา ประสบการณ์วิชาชีพการจัดการการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เทศบาลตำบลกุดเชียงหมี. (2561). ข้อมูลหมู่บ้านกุดเข้ด่อน. สืบค้นจาก <https://www.kudchiangmee.go.th/index.php?option=com>. (เข้าถึงเมื่อ 23 มกราคม 2562)
- เทศบาลตำบลกุดเชียงหมี. (2562). แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2561 – 2565. สืบค้นจาก http://www.kudchiangmee.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=21&Itemid=125, (เข้าถึงเมื่อ 5 มีนาคม 2562)

เทศบาลตำบลบ้านเป้า. (2562). **แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2561 – 2565**.

สืบค้นจาก <http://bpn.go.th/> (เข้าถึงเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2562)

เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2550). การท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน...จุดเริ่มต้นของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ใน **การประชุมเทศกาลท่องเที่ยวไทย**. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

ประชุมเทศกาลท่องเที่ยวไทย. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

นพชัย ฟองอิสสระ. (2559). รูปแบบการสร้างเครือข่ายทางสังคมของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ กลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านสองแควพัฒนา เทศบาลตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. 7 (2) : 15-41.

นพพล อัคราต. (2560). วิถีประชาธิปไตยในบริบทวัฒนธรรมชุมชนอีสาน, **วารสารการบริหารปกครอง**, 6 (ฉบับพิเศษ กันยายน 2560): 84 - 103.

นาฬิกาอติภักดิ์ แสงสนิท. (2556). รูปแบบใหม่สำหรับการท่องเที่ยว. (ออนไลน์). สืบค้นจาก

<http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/539567>, เข้าถึงเมื่อ 25 กันยายน 2561

นันทยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร. (2551). **คิดกลยุทธ์ด้วย SWOT**. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

บุญทัน ดอกไธสง และ ปิยะนันต์ จันทร์แขกหล้า. (2559). การกำหนดนโยบายธุรกิจโฮมสเตย์ของไทย.

รัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 3 (1) : 77-94.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: เพรสแอนด์ดีไซน์.

ปกกลิน ขาพิพอด ต่อศักดิ์ เกษมสุข และกันยารัตน์ มะแสงสม. (2560). **รายงานการวิจัยพลวัตทางสังคมและวัฒนธรรมผู้ไทกะตักบ้านโนนหอม**. สกลนคร: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ปิยะพงษ์ บุชบงก และคณะ (2560). **การสร้างความร่วมมือในการบริหารจัดการท้องถิ่น : สำนวนแนวปฏิบัติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. (ออนไลน์) สืบค้นจาก www.pcrp-org.com (6 กันยายน 2560).

ฝ่ายพัฒนาลูกค้าและชนบท ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.). (2560). **บันทึกความรู้บ้านภูถิ่นแดนทอง: พื้นที่ต้นแบบชุมชนเข้มแข็งบนพื้นฐานการรวมกลุ่มด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมบริบทบ้านภู ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร**. กรุงเทพฯ: ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)

พจนา สวนศรี. (2546). **คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน**. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.

พบสุข ชำของ. (2561). **การบริหารจัดการบนฐานความร่วมมือ: รากฐานนวัตกรรมท้องถิ่น**. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนันทาธรรม

พะยอม ธรรมบุตร. (2548). **เอกสารประกอบการเรียนการสอนเรื่องหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์**.

กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

- มัลลิกา นาจันทอง และคณะ (2562). รายงานการวิจัยการพัฒนาเส้นทางและส่งเสริมตลาดท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อยกระดับเศรษฐกิจการท่องเที่ยววัฒนธรรมตำบลกุดหว้า อำเภอภูผามาศ จังหวัดกาฬสินธุ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
- มิ่งสรรพ ขาวสะอาด. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการที่ยั่งยืนในลุ่มแม่น้ำโขง. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ยุทธศักดิ์ ฮมแสนและคณะ. (2551). **ผู้ไทเวียงดาม**. สกลนคร : สมศักดิ์การพิมพ์.
- ยูทูป. (มปป.). ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี : บ้านโนนหอม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=lsg7tA1ULbc>. (เข้าถึงเมื่อ 13 มิถุนายน 2562)
- ลัดดาวรรณ ทองใบ. (2561). การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กับกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน. **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย**, 8(2): 103 - 112
- รชพร จันทรสว่าง. (2546). เอกสารชุดฝึกอบรมทางไกลหลักสูตรการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รลิกา อังกูร. (2549). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น. **วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช**.
- วีระพล ทองมา และประเจต อำนาจ. (2547). ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อประชาชนในพื้นที่ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2550). เครือข่าย: นวัตกรรมการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2554). **การประเมินผล**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิราพร ณ ถลาง. (2545). **ทฤษฎีจิตวิทยา วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนานพื้นเมือง**. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมยศ นาวิการ. (2538). **การบริหารกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ผู้จัดการ.
- สินธุ์ สโรบล. (2547). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน. **ประชาคมวิจัย**. 57: 15-21
- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์, พิเชฐ สายพันธ์, อรุมา เตพลกุล และธีระ สันเดชารักษ์. (2555). **ท่องเที่ยวสร้างสรรค์: เครื่องมือสำคัญนำไปสู่ชุมชนยั่งยืน**. **วารสารธรรมศาสตร์**, 3(12): 76 – 86.
- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ. (2556). **ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism)**. กรุงเทพฯ: องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน).
- สุเทพ ไชยจันทร์ (2556). **ความเป็นมาคนอีสานภาคพิเศษผู้ไทยลูกหลาน : สานสัมพันธ์เชื่อมพรมแดนอาเซียนเป็นหนึ่งเดียว**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- สุเทพ ไชยจันทร์. (2557). **ผู้ไท ลูกหลาน ภาค 2 สืบค้นรากเหง้าผู้ไทนานาชาติ จากนิทานพญาแสน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุภาพใจ

- สุนทร ภูศรีฐาน. (ม.ป.ป.). ประวัติความเป็นมาของผู้ไทตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. (เอกสารอัดสำเนา).
- สุมิตร ปิติพัฒน์. (2545). ศาสนาและความเชื่อไทดำในสิบสองจุไทย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม. กรุงเทพฯ : ศิลปวัฒนธรรม.
- สุรัชย์ บุญเจริญ. (2547). การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนบนอย่างยั่งยืน. (ออนไลน์) สืบค้นจาก http://www.pkru.ac.th/graduate/images/journals/doc/1_1/50-65.pdf (11 พฤษภาคม 2556).
- สุรัชย์ ชินบุตร. (2553). การสืบทอดอำนาจศักดิ์สิทธิ์ของหมอเหยาและอัตลักษณ์ของผู้ไทในพิธีเหยา
เลี้ยงผี : กรณีศึกษาตำบลโนนยาง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก
ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ ธีรศาสตร์วัฒน์ และณรงค์ อุปัญญ์. (2538). รายงานการวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงวิถีครอบครัวและ
ชุมชนอีสาน : กรณีผู้ไท. ภาควิชาประวัติศาสตร์และโบราณคดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564).** กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2551). **ตัวชี้วัดศักยภาพและมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรมและนิเวศ.** กรุงเทพฯ : กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดยโสธร. (2561). **ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านกุดขัดดอน.** (ออนไลน์)
สืบค้นจาก <http://yasothon.cdd.go.th/services>, เข้าถึงเมื่อ 25 มีนาคม 2562
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอกุฉินารายณ์. (2561). ข้อมูล จปฐ. หมู่บ้านโคกโก่ง หมู่ 5 ตำบลกุดหว้า
อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ. 2561. (อัดสำเนา).
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองสกลนคร. (2561). ข้อมูล จปฐ. หมู่บ้านโนนหอม หมู่ที่ 2 ตำบลโนนหอม
อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร. (อัดสำเนา)
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี. (2560). **แผนพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี
พ.ศ. 2560 – 2564.** กาญจนบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- องค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม. (2562). **แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2561 – 2565.** สืบค้นจาก
<http://www.nonhom.go.th/index.php?name=menuview&file=readmenuview&id=1>,
เข้าถึงเมื่อ 2 ธันวาคม 2561
- องค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่. (2561). **แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2561 – 2565.** สืบค้นจาก
<http://khokhinhae.com/index/index.php?mode=borihann&mod=personel>, เข้าถึงเมื่อ 2
ธันวาคม 2561

- องค์การบริหารส่วนตำบลนาไคร้. (2562). **แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2561 – 2565**. สืบค้นจาก <http://www.govesite.com/kudwaa/index.php?p=1>, เข้าถึงเมื่อ 20 กรกฎาคม 2560
- องค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม. (2562). **ข้อมูลทั่วไปองค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม**. สืบค้นจาก <http://www.nonhom.go.th/>, เข้าถึงเมื่อ 12 มกราคม 2562
- อัมพร อารงลักษณ์ (บรรณาธิการ). (2556). **การบริหารการปกครองสาธารณะ : การบริหารรัฐกิจใน ศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อำพล บุญพานิช. (2560). **บทบาทชุมชนกับการพัฒนาทุนทางสังคมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ ชุมชน กรณีศึกษาหมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทยบ้านโคกโก่ง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์**. รายงานการวิจัยเสนอต่อมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ 2560, สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.
- Agranoff, R. and McGuire, M. (2003). **Collaborative Public Management: New Strategies For Local Governments**. Washington, D.C.: Georgetown University Press.
- Agrawal, A. and Lemos, M.C. (2007). A Greener Revolution in the Making? Environmental Governance in the 21st Century. **Environment: Science and Policy for Sustainable Development**, 49: 36-45.
- American Political Science Association (APSA), Standing Committee on Civic Education and Engagement. (2004). **Democracy at Risk: Renewing the Political Science of Citizenship**. Chicago: APSA.
- Ansell, Chris, and Gash, Alison (2008). “Collaborative Governance in Theory and Practice” In **Journal of Public Administration Research and Theory**, Volume 18, Issue 4, pp.543 – 571
- Ansell, C. and Torfing, J. (2016). **Public Innovation through Collaboration and Design**. New York: Routledge
- Bevir, M. (2012). **Governance: A Very Short Introduction**. New York : Oxford
- Boyne, A. G., and Walker, M. R. (2010) Strategic Management and Public Service Performance: The Way Ahead. **Public Administration Review**. 70 (1 Special Issue): 185 - 192
- Capon, N., Farley, J. U. and Hulbert, J. (1987). **Corporate Strategic Planning**. New York: Columbia University Press.
- Chae, M. S. and Hill, J. S. (1996). The hazards of strategic planning for global markets. **Long Range Planning**. 29 (6): 880-891.
- Choi, S. O. and Lee, H. (2010). Collaborative Governance in the Low-Income Housing Services in the United States: Roles of Non-Profit Organization. **Korean Association for Public Administration International Conference**, Seoul in

- Korea. Oct. 7th-8th, 2010 :1-39
- Cook, K.S. (1977). Exchange and Power in Networks of Interorganizational Relations. **The Sociological Quarterly**, 18(1), 62-82.
- Boyne, G.A. (2003). Sources of Public Service Improvement : A Critical Review and Research Agenda, **Journal of Public Administration Research and Theory**, 13: 367 - 394.
- David, F. R. (2014). **Strategic management: a competitive advantage approach, concepts & Cases**. (15th Ed.). New Jersey: Prentice Hall
- Denhardt B. Robert & Denhardt V. Janet. (2000) "The New Public Service : Serving Rather than Steering,in **Public Administration Review**, Volume 60, Number 1, November/December 2000,pp. 549 – 559
- Denhardt B. Robert & Denhardt V. Janet. (2008), **The New Public Service : Serving Rather than Steering**.(2nd). Armonk, NY : M.E.Sharpe.
- Denhardt B. Robert & Denhardt V. Janet. (2011), **The New Public Service : Serving Rather than Steering**.(3rd). Armonk, NY : M.E.Sharpe.
- Dror, R. (1973). Organizational Characteristics of The Education System. **Journal of Educational Administration**, 11 (1).
- Emerson, K., Nabatchi, T. and Balogh, S. (2011). An Integrative Framework for Collaborative Governance. **Journal of Public Administration Research and Theory**. **Journal of Public Administration Research and Theory**, 22 (1) : 1–29
- Emerson, K., and Murchie, P. (2010). Collaborative governance and climate change: Opportunities for public administration. In **The future of public administration, public management, and public service around the world: The Minnowbrook perspective**, eds. R. O’Leary, D. Van Slyke, and S. Kim, 141–53. Washington, DC: Georgetown Univ.
- Fennell, D.A. (1999). **Ecotourism : An Introduction**. London : Rutledge.
- Flavel, R., and Williams, J. (1996). **Strategic Management**. Riverwood, NSW: Ligare Pty Ltd.
- Frederickson, H. G. (1999) The Repositioning of American Public Administration. **PS : Political Science and Politics**, 32 (4): pp. 701-711.
- Gilbert, M. (2006). **A Theory of Political Obligation: Membership, Commitment, and the Bonds of Society**. Oxford University Press: Oxford (hardback)
- Goldsmith, S. and William D. E, (2004). **Governing by Network: The New Shape of Public Sector**. Washington, DC. : The Brookings Institution.

- Goodstein, L., Nolan, T., and Pfeiffer, J.W. (1993). **Applied Strategic Planning**. Singapore: McGraw-Hill.
- Goss, S. 2001. **Making Local Governance Work : Networks, Relationships, and the Management of Change**. New York : Palgrave Macmillan.
- Hill, C.J. and Lynn, L.E.Jr. (2005). Is Hierarchical Governance in Decline? Evidence from empirical research, **Journal of Public Administration Research and Theory**, 15: 173 - 195.
- Hutanuwatr, N. (1998). **Strategy Formulation through SWOT Analysis: A Case Study of Three Rural People Business Organizations in Northeast Thailand**, Ph.D. Dissertation. Bangkok : Asian Institute of Technology.
- Khalfan, H. (2012). "Strategic Analysis Process at Academic Libraries in Oman", **Library Management** 33 (4/5): 307 - 323
- Lawrence, T.B., Philips, N. and Hardy, C. (1999). Watching whale Watching: Exploring the Discursing Foundations of Collaborative Relationships. **The Journal of Applied Behavioral Sciences**, 35(4): 479 – 502.
- Mapulanga, P. (2013). "SWOT Analysis in the Planning of Information Services and Systems in University Libraries: The Case of the University of Malawi Strategic Plans". **The Bottom Line: Managing Library Finances** 26, 2: 70 - 84
- Mintzberg, H. (1994). **The Rise and Fall of Strategic Planning**. New York: Free Press
- Osborne, D. and Gaeber, T. (1992). **Reinventing Government?: How the Entrepreneurial Spirit Is Transforming Government**. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Osborne, S. P., (Ed.) (2010). **The New Public Governance? Emerging Perspective on the Theory and Practice of Public Governance**. New York: Routledge.
- Panagiotou, G. (2003). Bringing SWOT into focus. **Business Strategy Review**, 14(2), 8-10.
- Pearce, P. and Robinson, A. (2003). The Wargame Infrastructure and Simulation Environment (Wise). **International Conference on Knowledge-Based and Intelligent Information and Engineering Systems KES 2003: Knowledge-Based Intelligent Information and Engineering Systems**, pp: 714-722
- Peters, J. (1993). On Audits, **Management Decision**, 31: 26-27
- Piercy, N. and Giles, W. (1989). The logic of being illogical in strategic marketing planning. **Journal of Marketing Management** 5 (1): 19-31
- Pizan, A. and Mansfeld, J. (1999). **Consumer Behavior in Travel and Tourism**. Oxford : The Haworth Press.

- Pierre, J. (2000). **Debating Governance: Authority, Steering and Democracy**. Oxford: Oxford University Press.
- Pollitt, C. and Bouckert, G. (2004). **Public Management Reform. A Comparative Analysis**. 2nd edn. Oxford : Oxford University Press.
- Pollitt, C. and Bouckaert, G. (2011). **Public Management Reform: A Comparative Analysis – New Public Management, Governance, and the Neo-Weberian State**. Oxford: Oxford University Press.
- Pollitt, C. and Bouckaert, G. (2017). **Public Management Reform: A Comparative Analysis**. Oxford University Press.
- Rhodes, R.A.W. (1992). Beyond Whitehall: Researching Local Governance. **Social Sciences**, 13, November.
- Rhodes, R.A.W. (1996). The New Governance: Governing Without Government. **Political Studies**, 44 (September), 652-667.
- Rhodes, R.A.W. (1997). **Understanding Governance : Policy Networks, Governance, Reflexivity, and Accountability**. Buckingham, England : Open University Press.
- Rhodes, R.A.W. (2007). Understanding Governance: Ten Years on **Organization Studies**, 18(8), 1243 – 1264
- Roger, E and Kim, P. (1985). Diffusion of innovation in Merritt, R. L. and Merritt, A. J., **Innovation in the Public Sector**. London, New Delhi: Sage Beverly Hills.
- Sabbaghi, A. and Vaidyanathan, G. (2004). “SWOT Analysis and Theory of Constraint in Information Technology Projects”, **Information Systems Education Journal** 2 (23): 2 – 15.
- Sorenson, E. and Torfing, J. (2011). Enhancing Innovation in the Public Sector. **Administration and Society**, 43(8): 842 – 868.
- Theodoulou, S. Z. and Roy, R. K. (2016). **Public Administration: A Very Short Introduction**. New York : Oxford University Press.
- van Gunsteren, H. R. (1976). The Quest for Control: A Critique of the Rational-Central-Rule Approach in Public Affairs. **American Political Science Review**, 4: pp. 1392-1393
- Walker R. M., et al. (2010) Wakeup call: strategic management, network alarms, and performance. **Public Administration Review**, (September/October) pp. 731 - 741
- Walker, R. M. (2013) Strategic management and performance in public organization: finding from the Miles and Snow framework. **Public Administration Review**, 73 (5): 675 – 685
- Wildavsky, A. (1973). If planning is everything, maybe it's nothing. **Policy Sci** 4: 127–153

- Williams, P. and Sullivan, H. (2007). **Working in Collaboration: Learning from Theory and Practice**. Cardiff: National Leadership and Innovation Agency for Healthcare.
- World Bank. (2000). **Environment Matters: An Annual Review of the Bank's Environmental Work**. London : University of Bath.
- Xun, W. (Ed). **Reasserting the Public in Public Services: New Public Management Reforms**. London and New York: Routledge.

ข้อมูลการให้สัมภาษณ์

1. ผู้ใหญ่บ้านโคกโก่ง. (2561). สัมภาษณ์, เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2561 ที่บ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์.
2. ประธานกลุ่มโฮมสเตย์บ้านโคกโก่ง. (2561). สัมภาษณ์, เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2561 ที่บ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์.
3. อดีตผู้ใหญ่บ้านโคกโก่ง. (2561), สัมภาษณ์, เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2561 ที่บ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์.
4. ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์บ้านโคกโก่ง, (2561), สัมภาษณ์, เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2561 ที่บ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์.
5. ผู้ประกอบการโฮมสเตย์รายหนึ่ง, (2561), สัมภาษณ์, เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2561 ที่บ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์.
6. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลกุดหว้า, (2561), สัมภาษณ์, เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2561 ที่องค์การบริหารส่วนตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์.
7. รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลรายหนึ่ง, (2561), สัมภาษณ์, เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2561 ที่องค์การบริหารส่วนตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์.
8. เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลรายหนึ่ง, (2561), สัมภาษณ์, เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2561 ที่องค์การบริหารส่วนตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์.
9. ผู้ใหญ่บ้านบ้านภูรายหนึ่ง, (2562), สัมภาษณ์, เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2562 ที่บ้านภู ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร
10. แกนนำชุมชนบ้านภูรายหนึ่ง, (2562), สัมภาษณ์, เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2562 ที่บ้านภู ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร
11. ผู้ใหญ่บ้านบ้านภูรายหนึ่ง, (2561), สัมภาษณ์, เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2561 ที่บ้านภู ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร
12. ประธานกลุ่มท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านภู, (2562), สัมภาษณ์, เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2562 ที่บ้านภู ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

13. แกนนนำชุมชนท่องเที่ยวบ้านภูรายหนึ่ง, (2562), สัมภาษณ์, เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2562 ที่บ้านภู ตำบลบ้านเป้า อำเภอนองสูง จังหวัดมุกดาหาร
14. เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลบ้านเป้ารายหนึ่ง, (2562), สัมภาษณ์, เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2562 ที่สำนักงานเทศบาลตำบลบ้านเป้า อำเภอนองสูง จังหวัดมุกดาหาร
15. แกนนนำชุมชนท่องเที่ยวบ้านโนนหอมรายหนึ่ง, (2562), สัมภาษณ์, เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2562 ที่บ้านโนนหอม ตำบลโนนหอม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
16. ผู้ใหญ่บ้านโนนหอม, (2562). สัมภาษณ์, เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2562 ที่บ้านโนนหอม ตำบลโนนหอม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
17. ประธานกลุ่มส่งเสริมท่องเที่ยวชุมชนบ้านโนนหอม, (2562), สัมภาษณ์, เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2562 ที่บ้านโนนหอม ตำบลโนนหอม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
18. แกนนนำชุมชนท่องเที่ยวบ้านนาบัวรายหนึ่ง, (2561), สัมภาษณ์, เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2561 ที่บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม.
19. ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่รายหนึ่ง, 2562, สัมภาษณ์, เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2562 ที่องค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม.
20. ประธานสภาวัฒนธรรมหมู่บ้านนาบัว, 2562, สัมภาษณ์, เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2562 ที่บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม.
21. ผู้ใหญ่บ้านบ้านนาบัวรายหนึ่ง, 2562, สัมภาษณ์, เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2562 ที่บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม.
22. เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่รายหนึ่ง, 2562, สัมภาษณ์, เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2562 ที่องค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม.
22. ผู้ใหญ่บ้านกุดเข้ด่อนรายหนึ่ง, 2562, สัมภาษณ์, เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2562 ที่บ้านกุดเข้ด่อน ตำบลกุดเชียงหมี อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร.
23. แกนนนำชุมชนท่องเที่ยวบ้านกุดเข้ด่อนรายหนึ่ง, 2562, สัมภาษณ์, เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2562 ที่บ้านกุดเข้ด่อน ตำบลกุดเชียงหมี อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร.
24. ประธานกลุ่มชุมชนท่องเที่ยวบ้านกุดเข้ด่อน, 2562, สัมภาษณ์, เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2562 ที่บ้านกุดเข้ด่อน ตำบลกุดเชียงหมี อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร.
25. ผู้บริหารของเทศบาลตำบลกุดเชียงหมีรายหนึ่ง, 2562, สัมภาษณ์, เมื่อวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2562 ที่เทศบาลตำบลกุดเชียงหมี อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร.
26. เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลกุดเชียงหมีรายหนึ่ง, 2562, เมื่อวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2562 ที่เทศบาลตำบลกุดเชียงหมี อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร.

ภาคผนวก

**แบบสำรวจการพัฒนาารูปแบบการจัดการความร่วมมือในการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบนฐาน
ของวัฒนธรรมผู้ไทในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**

ชื่อชุมชน.....จังหวัด.....

ชื่อผู้ให้ข้อมูล.....ตำแหน่ง.....

ส่วนที่ 1 การสำรวจความต้องการของชุมชน

1.1 ท่านคิดว่าสิ่งใดต่อไปนี้เป็นเอกลักษณ์ประจำชุมชนที่จะสนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชนท่านได้
(.....) แหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายและโดดเด่น (ระบุ).....

(.....) ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมประเพณีในชุมชน (ระบุ).....

(.....) ผลิตภัณฑ์ต่างๆในชุมชน/ของฝาก ของที่ระลึก (ระบุ).....

(.....) แหล่งท่องเที่ยวในการเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านใดด้านหนึ่ง (ระบุ).....

(.....) อื่นๆ โปรดระบุ

1.2 สิ่งที่ท่านภาคภูมิใจในชุมชนของท่าน

โปรดระบุ.....

.....

1.3 ท่านคิดว่าชุมชนของท่านมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอย่างไร

โปรดระบุ.....

.....

1.4 ท่านคิดว่าความโดดเด่นด้านใดในการท่องเที่ยวชุมชนที่จะสามารถสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใน
พื้นที่ได้มีอะไรบ้าง แต่ละอย่างเป็นอย่างไร

(.....) แหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายและโดดเด่น (ระบุ).....

(.....) ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมประเพณีในชุมชน (ระบุ).....

(.....) ผลิตภัณฑ์ต่างๆในชุมชน/ของฝาก ของที่ระลึก (ระบุ).....

(.....) แหล่งท่องเที่ยวในการเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านใดด้านหนึ่ง (ระบุ).....

(.....) อื่นๆ โปรดระบุ

ส่วนที่ 2 ด้านการอำนวยความสะดวก และโครงสร้างพื้นฐาน

2.1 ท่านคิดว่าสิ่งอำนวยความสะดวกในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนมีเพียงพอหรือไม่อย่างไร

คำตอบที่ได้.....

.....

2.2 โครงสร้างพื้นฐานในชุมชนของท่านดังต่อไปนี้เป็นอย่างไ

1) ทารถรับ - ส่งนักท่องเที่ยว/จุดเปลี่ยนถ่ายการขนส่งนักท่องเที่ยว (คำตอบที่ได้).....

2) ที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยว (คำตอบที่ได้).....

- 3) จุดบริการนักท่องเที่ยว/ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (คำตอบที่ได้).....
- 4) ชุมประตู่ทางเข้าชุมชนท่องเที่ยว (คำตอบที่ได้).....
- 5) จุดถ่ายรูป/จุด Check In (คำตอบที่ได้).....
- 6) ป้ายบอกทาง/แนะนำเส้นทางสถานที่ต่างๆในชุมชน (คำตอบที่ได้).....
- 7) เครือข่ายอินเทอร์เน็ต/ WIFI (คำตอบที่ได้).....
- 8) ชุมจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม (คำตอบที่ได้).....
- 9) ร้านจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน/ของที่ระลึก (คำตอบที่ได้).....
- 10) ฐานเรียนรู้แสดงขั้นตอนการผลิตสินค้าของชุมชน (คำตอบที่ได้).....
- 11) พิพิธภัณฑ์ชุมชน (คำตอบที่ได้).....
- 12) ห้องน้ำสาธารณะ (คำตอบที่ได้).....
- 13) สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับผู้พิการและผู้สูงอายุ (คำตอบที่ได้).....
- 14) สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเตรียมพร้อมด้านการรักษาความปลอดภัย (คำตอบที่ได้).....
- 15) สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเตรียมพร้อมด้านการแพทย์/พยาบาล (คำตอบที่ได้).....
- 16) ระบบการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อม (คำตอบที่ได้).....
- 17) พื้นที่พักผ่อนให้ร่มเงาและการจัดการไฟฟ้าแสงสว่างในชุมชน (คำตอบที่ได้).....
- 18) เส้นทางเดินเท้าท่องเที่ยวภายในชุมชน (คำตอบที่ได้).....
- 19) เส้นทางปั่นจักรยาน /จุดยืมเช่าจักรยาน (คำตอบที่ได้).....
- 20) ที่พักนักท่องเที่ยว (โฮมสเตย์) (คำตอบที่ได้).....
- 21) แผนที่ชุมชน/แผนผังการท่องเที่ยว (คำตอบที่ได้).....
- 22) อื่นๆ นอกจากที่กล่าวมา (คำตอบที่ได้).....

ส่วนที่ 3 การสำรวจร่วมมือ/การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการท่องเที่ยวชุมชน

3.1 ท่านได้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการท่องเที่ยวชุมชนที่เกิดขึ้นด้านใดบ้าง อย่างไร

- (.....) การเป็นเจ้าของบ้าน/สมาชิกในชุมชนที่ดี (ระบุ).....
- (.....) การเป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวชุมชน (ระบุ).....
- (.....) การเป็นผู้ผลิตสินค้าชุมชน/ของที่ระลึก (ระบุ).....
- (.....) การเป็นผู้ให้ความรู้ในชุมชน/ไกด์นำเที่ยว (ระบุ).....
- (.....) การเป็นผู้ร่วมจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน/การแสดงวัฒนธรรม (ระบุ).....
- (.....) อื่นๆ โปรดระบุ.....

3.2 ท่านทราบหรือไม่ว่ามีหน่วยงานภายนอกใดบ้างที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน

- (.....) หน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวง กรม จังหวัด อำเภอ (ระบุ).....
- (.....) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น อบต. เทศบาล อบจ. (ระบุ).....
- (.....) หน่วยงานภาคเอกชน เช่น บริษัท ห้างร้าน (ระบุ).....

(.....) องค์กรภาคีอื่น เช่น ชุมชนอื่นที่จัดท่องเที่ยวด้วยกัน (ระบุ)

(.....) ส่วนบุคคล/ประชาชน เช่น ไกด์ภายนอก, นักท่องเที่ยว (ระบุ)

(.....) อื่นๆ โปรดระบุ.....

3.3 ลักษณะของการสร้างความร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเป็นอย่างไร

1) หน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวง กรม จังหวัด อำเภอ (ระบุ).....

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น อบต. เทศบาล อบจ. (ระบุ).....

3) หน่วยงานภาคเอกชน เช่น บริษัท ห้างร้าน (ระบุ)

4) องค์กรภาคีอื่น เช่น ชุมชนอื่นที่จัดท่องเที่ยวด้วยกัน (ระบุ)

5) ส่วนบุคคล/ประชาชน เช่น ไกด์ภายนอก, นักท่องเที่ยว (ระบุ)

6) อื่นๆ โปรดระบุ.....

3.4 ถ้าจะส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนของชุมชนท่านให้สามารถยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนให้ดียิ่งขึ้น ท่านมีวิธีการสร้างความร่วมมือกับองค์กร/หน่วยงานต่อไปนี้ได้อย่างไร

1) หน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวง กรม จังหวัด อำเภอ (ระบุ).....

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น อบต. เทศบาล อบจ. (ระบุ).....

3) หน่วยงานภาคเอกชน เช่น บริษัท ห้างร้าน (ระบุ)

4) องค์กรภาคีอื่น เช่น ชุมชนอื่นที่จัดท่องเที่ยวด้วยกัน (ระบุ)

5) ส่วนบุคคล/ประชาชน เช่น ไกด์ภายนอก, นักท่องเที่ยว (ระบุ)

6.) อื่นๆ โปรดระบุ.....

3.5 ข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนของท่านมีอะไรบ้าง คำตอบที่ได้.....

.....

แนวคำสัมภาษณ์ที่ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลต่างๆ ตามที่ศึกษา

กลุ่มผู้มีส่วนในการให้ข้อมูล	แนวคำถามที่ใช้
1. ตัวแทนคณะกรรมการ/กลุ่มชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวชุมชนในแต่ละพื้นที่การศึกษา	- ก่อนที่จะดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน สภาพชุมชนเป็นอย่างไร - การจัดการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเป็นความคิดของใคร มีใครเกี่ยวข้องบ้างอย่างไร - บทบาทการทำงานของคณะกรรมการกลุ่มที่จัดการท่องเที่ยวชุมชนตามที่เกิดขึ้น - หน่วยงานใดบ้าง ที่ได้เข้ามาพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนของท่าน เข้ามาลักษณะใด และเกิดผลอย่างไร - สิ่งที่เป็นความภาคภูมิใจในการปฏิบัติงานในฐานะของกรรมการกลุ่มที่จัดการท่องเที่ยวชุมชน - จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนของท่านมีอะไรบ้าง - ความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่เกิดขึ้น - ข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนมีอะไรบ้าง
2. ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ในฐานะผู้มีภารกิจและอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้อง	- บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนที่ผ่านมามีอะไรบ้าง ดำเนินการอย่างไร - บทบาทต่างๆ จากการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมภารกิจด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน การบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นตามที่เกิดขึ้นในชุมชนมีอะไรบ้าง และมีลักษณะอย่างไร - การจัดทำแผนพัฒนาและการจัดสรรงบประมาณในการกิจด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน การบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นตามที่เกิดขึ้นในชุมชนมีอะไรบ้าง และมีลักษณะอย่างไร - จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน การบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นตามที่เกิดขึ้นในชุมชนมีอะไรบ้าง และมีลักษณะอย่างไร - การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ/ภาคส่วนอื่นการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน การบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นตามที่เกิดขึ้นมีลักษณะอย่างไรบ้าง

	- ความคาดหวังต่อการปฏิบัติการกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน การบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นตามที่เกิดขึ้นในชุมชนที่เกิดขึ้น - ข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ/ภาคส่วนอื่นในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน การบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นตามที่เกิดขึ้นมีอะไรบ้าง
3. ตัวแทนหน่วยงาน/องค์กรภาคีอื่นที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน	- แนวคิดต่อมีส่วนร่วมหรือเข้าไปการสร้างความร่วมมือต่างๆในการทำงานร่วมกับคณะกรรมการชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว - บทบาทต่างๆ จากการดำเนินงานของตนตามที่เกิดขึ้นในการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน - สิ่งประทับใจจากการทำหน้าที่ของตนต่อการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน - จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน - ความคาดหวังต่อการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่เกิดขึ้น - ข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนมีอะไรบ้าง
4. ตัวแทนภาครัฐกิจ/ภาคเอกชนที่ได้รับผลกระทบจากการบริการการท่องเที่ยวในชุมชน	- ท่านมีความรู้สึกต่อการจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่เกิดขึ้นอย่างไร - การให้บริการ/จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นอย่างไร - อาหารและที่พักโฮมสเตย์ในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเป็นอย่างไร - การบริการด้านการขนส่ง การเดินทาง หรือการนำเที่ยวเข้ามาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเป็นอย่างไร - การบริการอื่นๆที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนมีอะไรบ้าง - หากจะวางแผนด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวควรทำอย่างไรได้บ้าง - จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่ท่านพบมีอะไรบ้าง - ความคาดหวังต่อการจัดบริการการท่องเที่ยวชุมชนมีอะไรบ้าง - ข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนมีอะไรบ้าง

รูปภาพการเก็บข้อมูล

ภาพผนวกที่ 1: การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวบ้านกุดแค้นดอน จ.ยโสธร

ภาพผนวกที่ 2 : การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในชุมชนบ้านนาบัว จ.นครพนม

ภาพผนวกที่ 3 : การสังเกตกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวชุมชนผู้ไท

ภาพผนวกที่ 4 : การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ภาพผนวกที่ 5 : การจัดเวทีระดมความคิดเห็นในกลุ่มแกนนำชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไท

ภาพผนวกที่ 6 : การจัดเวทีสัมมนาในกลุ่มในแกนนำชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ไท

ภาพผนวกที่ 7 : การสัมภาษณ์ผู้แทนสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดกาฬสินธุ์

ภาพผนวกที่ 8 : การสัมภาษณ์นายกสมาคมผู้ไ้โลก ที่ จ.นครพนม

ภาพผนวกที่ 9 : การชี้แจงผู้บริหารท้องถิ่นในการเสนอแนะความคิดเห็นต่อการดำเนินการวิจัยแบบ Del-phi

ภาพผนวกที่ 10 : การจัดประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็นต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ